

דניאל א

תתפד

על לבוב וסי' הלא את הקטר' ושם דניאל על לבו' וכל אוריתא דכו' בסב אל לבו וסי' לא יחן רוחי' ויתעצב אל לבו: ויתן האלהים ז' בליש' וסי' ויתן לך האלהים פטל' ויען רעהו ויאמר און' ויאמרו עלה ויתן כיד המלך דחה' ויתן האלהים להימן' את חכמתו אשר נתן האלהים בלבו דחה' ויתן האלהים את דניאל' והילדים האלה ארבעת' וכל קהלת דכו' בסב נתן אלהים וסי' ענין רעתן אלהים לבני האדם לענות בו' ראיתי את הענין אשר נתן אלהים לבני האדם: הסלצר ל פתח באתג ויאמ' דניאל אל המלצר' והוא חר מן פתח' באתגחא דסיפרא וסי' דכולהו פתחין באתגחא דבכל קרי' תמצא נספר בספר' רבתא בערך פתח בסר': ומראה ז' קספי' וסי' רשי'

ויתגאל - לשון לכבוד
שר הסרסול - שיהיה
שר על משרתי המלך:
אשר עשה: אשר הזמין
וסקס: כנילכס'
דימתכס'
מסכה הוא בן גילוי'
והייתם את ראשי'
למלך: תגדלו:
לאתיבית להתיב:
רשאי:
המלך:
הסודר את המכות
ואת הקערות:
סודרות מלשטר:
כל: כס: לשון כסין:
מן הזרועים:
קערות תחת פת בני'
ואשר תראה לסי:
מה שתראה עשה:
כוש את פת כנס:
ניטלו לגנמו: אלס:
את' חלד להביאם:
סיבול לבני:
החרטומים:
אלג:
סאל: כשמי מתי:
בעצור מתיס כדחת:
אחרת שחוק עמית:
שחוק עמיא: האשפי:
אלג סדוקים כמול:
כך מסודר בתכונות:
יהו דניאל:
כדולה:
בבבל עד שנת אחת:
לבוש המלך לדברי:
החית' התך זה דניאל:
ולמה נקל שמו התך:
שחתכונה מנדולתני:
כריבין אכולות שיה:
כירס הרשון:
סלפני אחשורוש:
ולכרי האומר סכל:
דברי וכלכ' כחכין:
על פיו באחר כורס:
זה הוא דרוש הסגנו:
אל אחשורוש ובימי:
דרוש המדי שה: יגו:
לגוב אריות לא ירד:
מנדולתו של דניאל:
לא הלח' סתלקות:
דרוש וכתלבו' כורס:
פרסא' למדנו שכמי:
כורס הסגני היה:
נגדולה:

והשם דניאל על לבו אשר לא יתגאל בפרהבן המלך ובין משתיו ויבקש משר הסרסים אשר לא יתגאל: ויתן האלהים את דניאל לחסד ולרחמים לפני שר הסרסים: ויאמר שר הסרסים לדניאל יראה אני את אדני המלך אשר בנה את מאבליכם ואת משתיכם אשר למה יראה את פניכם ועפים מן הילדים אשר בני לכם וחיבתם את ראשי למלך: ויאמר דניאל אל המלצר אשר מנה שר הסרסים על דניאל חנניה מישאל ועזריה: נסגא את עבדי' ימים עשרה ויתנו לנו מן הזרעים ונאכלה ומים ונשתה: ויראו לפניך מראינו ומראה הילדים האכלים את פתבג המלך וכאשר תראה עשה עם עבדי': וישמע

ומראה כבוד' כאש' ומראה הנגע עסק' ומראה הנתק' ומראה אש לילה' ומראה האפנים כעין אבן תרשיש' ומראה הילדים האכלים' ומראה הערב והבקר' וא' פתח ומראה ולא בחזית: משתיהם וסי' ויהי כגור ונבל תוף ותליל' בדמס אשית את משתיהם' ויהי המלצר נשא את פת בגם: נבוכד נצרי' חס וסי' נסמר בסמר רבת בערך לב בסר: וימצאם וסי' וילך יוסף אחר אחיו' וימצאם עשר ידות על כל החרטומים' וימצאם עשרת אלפים אנך:

נס
ב' פתח יא'
כזה וקצו

אבן עזרא

וישם דניאל על לבו' שהיה קורא קרית שמע בכונת הלכ כמו שנאמר ושמעתם את דברי חלה על לבכס: אשר לא יתגאל' שלא לטוף עצמו במאכל ובמשת' של גוים כמו כנאלו בדם וכן לחם מגולח ופירושו מגולח בחילוף ח'ף בעין: אשר מנה' אשר זימן כמו שכתוב וימן להם המלך: זועפים' כל מי שהוא מצטרף במאכל ובמשתה שיתסר לו חן בשום דבר אחר פניו לא יובהקו זולתי יזועפו כדכתי' וירא חותם נהנס זועפי' והמתרגמן תרגם נסוסין ופתרונו צעורים: כנילכס' כינח בכס בקומתכ' כמו בן גילו של ראש והפטר ככנין גולה שלכס כלומר כגולתכס כמו גולה על ראשה: וחיבתם את ראשי' שיתן את ראשי המלך שיאמ' שפעעתי במונותיכם: המלכר' מלך דר' לא מלכר מל דר מוולל ודר: מינה' כמו וימן: כס נח את עבדי' ימים עשרה' באותן הימי' שבין ראש השנה ליום הכיפורי' והם כנגד עשרה בסיונו שנתנס' אברה' אבינו שלא ירוס להם החטא עשרה נסיונות שנסא אבותינו להקבה במדבר: מן הזרועים' הם פול הלכין ופול המצרי' ופול העב והגולבין והאשכנזים והעדי' ותימצין וכל כך למה כדי שיעלו ריח רע מפייהם שלא יבואו עליהן במשכב זכור: ומקצת' ולסוף: ובריא' בשר' שמינים ויפיו: ודניאל הבין בכל חזון וחלומות' ארבעתם היו חכמים בכל ספר חומה ולסוף לקרוא ולכתוב ולפרס ויותר עליהם דניאל שהיה מבין לפרס כל חזון וחלומות: עשר ידות' עשרה חלקים כמו וחרבע היות מתרגמיין וחרבע חולקין: החרטומים' מלאכתם בחורים אטומים כיצד היו נוקבין חור בלילין ומכניסין בו דבר כספי' וחוטמין אותו והוא מגיד להן כל דבר חרטום חור אטום ולמה כתוב החרטומים חסר ויו' שסולין בקברות בחגי טמי מתים: האשפים' שדוחקין במל כמו שהשופים אביון מתרגמי' דחקין: והי' דניאל עד שנת אחת לכורס המלך' הוא כורס הגדול שאם תחמר לכורס הקטן היאך אמר למטה בשנת שלם לכורס מלך פרס והיאך אמר ובשנת שתים לדרוש המלך: ובשנת שתים למלכות כבוכד נצר' חסר ח'ף שמהוית היום כנורה עליו חסרון מלכות בכל: חלם כבוכד נצר חלומות' ב' חלומות חלם אחת של כלם ואחת של חילין והוא בשמינית למלכותו הגלה ליהויקים' ולפיכך נמצא דניאל לשם ואם תחמר בשנת שתים לכבוכד נצר היאך נמצא דניאל לשם חלם בשחרוב כבוכד נצר את ירושלים העלהו הכתוב כאילו מלך באותו העת ולכן נאמר בשנת שתי' לכבוכד נצר כלומר יט' שנים היו מיום שמוך עד יום שהחריב ירושלים וקדמה גלות יהויקי' לחורבן ירושלים י' שנים ולא תוכל לפרשו בענין אחר הסתכל להם לעילא ותמצא כמה שני' היו עד עכשיו בשנת ארבע ליהויקי' מלך כבוכד נצר יהויקי' מלך י' שנים כמה שנים הם משנת ארבע עד סוף י' שמו' שנים ולכדקיהו אחת עשרה הרי תפעה עשר וב' שנים משחרריב את ירושלים הרילך כ' שנים לפיכך הווי פירוש לבשנת שתים לכבוכד נצר מיום שהחריב את ירושלים: ותתפעס רנתו' שהי' מקפס רוחו בקרבנו כפעמון ופירשו רבותינו הואיל ונכתב ותתפעס בשני תולין שנטרף בשני טירופין על ששכח החלום ופתרונו שפירעה אמר ותפעס ששכח הפתרון וזכר החלום: נהיתה' נטרפה כמו נהיית ונחלית' פ' ויהי דניאל עד שנת אחת לכורס' שהי' לראש ולקצין על כל יודעי דעת מיום שפתר החלום עד תום כל מלכות בבל עד תום ע' שנה נס' במלכות דרוש היה על כל מלאכת מלכות בבל עד שנת אחת לכורס כמו שנאמר עד שנת אחת לכורס המלך נאחריכין עודנו חי וחולס מע' כפשו ממלאכת המלכים ומינה את דרכיך תחתיו על כן נמצאנו אותו בשנת שלם לכורס מתחיל ומתענה כ' יום ואם היה במלאכ' המלך לא היה ובשנת יכול לחזול ממלאכת המלך חלם כל הימים במלכות בבל ודניאל בתרע מלכא תמיד ונס' בימי דרוש סרכין תלתא די דניאל חד מנהון ובימי כורס חדל: ובשנת

רבינו סעדיה גאון

וישם דניאל על לבו' שהיה קורא קרית שמע בכונת הלכ כמו שנאמר ושמעתם את דברי חלה על לבכס: אשר לא יתגאל' שלא לטוף עצמו במאכל ובמשת' של גוים כמו כנאלו בדם וכן לחם מגולח ופירושו מגולח בחילוף ח'ף בעין: אשר מנה' אשר זימן כמו שכתוב וימן להם המלך: זועפים' כל מי שהוא מצטרף במאכל ובמשתה שיתסר לו חן בשום דבר אחר פניו לא יובהקו זולתי יזועפו כדכתי' וירא חותם נהנס זועפי' והמתרגמן תרגם נסוסין ופתרונו צעורים: כנילכס' כינח בכס בקומתכ' כמו בן גילו של ראש והפטר ככנין גולה שלכס כלומר כגולתכס כמו גולה על ראשה: וחיבתם את ראשי' שיתן את ראשי המלך שיאמ' שפעעתי במונותיכם: המלכר' מלך דר' לא מלכר מל דר מוולל ודר: מינה' כמו וימן: כס נח את עבדי' ימים עשרה' באותן הימי' שבין ראש השנה ליום הכיפורי' והם כנגד עשרה בסיונו שנתנס' אברה' אבינו שלא ירוס להם החטא עשרה נסיונות שנסא אבותינו להקבה במדבר: מן הזרועים' הם פול הלכין ופול המצרי' ופול העב והגולבין והאשכנזים והעדי' ותימצין וכל כך למה כדי שיעלו ריח רע מפייהם שלא יבואו עליהן במשכב זכור: ומקצת' ולסוף: ובריא' בשר' שמינים ויפיו: ודניאל הבין בכל חזון וחלומות' ארבעתם היו חכמים בכל ספר חומה ולסוף לקרוא ולכתוב ולפרס ויותר עליהם דניאל שהיה מבין לפרס כל חזון וחלומות: עשר ידות' עשרה חלקים כמו וחרבע היות מתרגמיין וחרבע חולקין: החרטומים' מלאכתם בחורים אטומים כיצד היו נוקבין חור בלילין ומכניסין בו דבר כספי' וחוטמין אותו והוא מגיד להן כל דבר חרטום חור אטום ולמה כתוב החרטומים חסר ויו' שסולין בקברות בחגי טמי מתים: האשפים' שדוחקין במל כמו שהשופים אביון מתרגמי' דחקין: והי' דניאל עד שנת אחת לכורס המלך' הוא כורס הגדול שאם תחמר לכורס הקטן היאך אמר למטה בשנת שלם לכורס מלך פרס והיאך אמר ובשנת שתים לדרוש המלך: ובשנת שתים למלכות כבוכד נצר' חסר ח'ף שמהוית היום כנורה עליו חסרון מלכות בכל: חלם כבוכד נצר חלומות' ב' חלומות חלם אחת של כלם ואחת של חילין והוא בשמינית למלכותו הגלה ליהויקים' ולפיכך נמצא דניאל לשם ואם תחמר בשנת שתים לכבוכד נצר היאך נמצא דניאל לשם חלם בשחרוב כבוכד נצר את ירושלים העלהו הכתוב כאילו מלך באותו העת ולכן נאמר בשנת שתי' לכבוכד נצר כלומר יט' שנים היו מיום שמוך עד יום שהחריב ירושלים וקדמה גלות יהויקי' לחורבן ירושלים י' שנים ולא תוכל לפרשו בענין אחר הסתכל להם לעילא ותמצא כמה שני' היו עד עכשיו בשנת ארבע ליהויקי' מלך כבוכד נצר יהויקי' מלך י' שנים כמה שנים הם משנת ארבע עד סוף י' שמו' שנים ולכדקיהו אחת עשרה הרי תפעה עשר וב' שנים משחרריב את ירושלים הרילך כ' שנים לפיכך הווי פירוש לבשנת שתים לכבוכד נצר מיום שהחריב את ירושלים: ותתפעס רנתו' שהי' מקפס רוחו בקרבנו כפעמון ופירשו רבותינו הואיל ונכתב ותתפעס בשני תולין שנטרף בשני טירופין על ששכח החלום ופתרונו שפירעה אמר ותפעס ששכח הפתרון וזכר החלום: נהיתה' נטרפה כמו נהיית ונחלית' פ' ויהי דניאל עד שנת אחת לכורס' שהי' לראש ולקצין על כל יודעי דעת מיום שפתר החלום עד תום כל מלכות בבל עד תום ע' שנה נס' במלכות דרוש היה על כל מלאכת מלכות בבל עד שנת אחת לכורס כמו שנאמר עד שנת אחת לכורס המלך נאחריכין עודנו חי וחולס מע' כפשו ממלאכת המלכים ומינה את דרכיך תחתיו על כן נמצאנו אותו בשנת שלם לכורס מתחיל ומתענה כ' יום ואם היה במלאכ' המלך לא היה ובשנת יכול לחזול ממלאכת המלך חלם כל הימים במלכות בבל ודניאל בתרע מלכא תמיד ונס' בימי דרוש סרכין תלתא די דניאל חד מנהון ובימי כורס חדל: ובשנת

דניאל ב

ובשנת ט' וסי' נמסר במלכי א' ריש סימן טו' ולמכשפים ב' וסי' וקרא גם פרעה לחכמים ויאמר המלך לקרא לחרשמים ותפעם ב' וסי' ויהי בנבך ותפעם רוחו ופרעה ונתפעם רוחו לדעת את החלום קדם דסי' ונתפעם רוחו ושנתו תנינא ותפעם סימן קדם ופשרא נהוה תנינא ופשרא נהוה: ופשרה ב' כתי' ה' בסי' וסי' ענו חנינות ואמרין כען דניאל יתקרו ופשרה יהוה: מלתה ל' כתי' ה' בס' תלתה כתי' ה' בס' כתי' א' וסי' ומלתא יתדובר' קרא מלכא ושאר אלוהו ברא: סימן שנת מהשנת ישנתא לשנתא לבנא למבנא יתבנא מתבנא תבנא כולוהו כתי' א' בסוף תיבות: דיכל מלך חד סן יא מקומות דמתרדפא פשטא אחר

ובשנת שתיים למלכות נבכדנצר חלום נבכדנצר חלמות ותפעם רוחו ושנתו נהיתה עליו: ויאמר המלך לקרא לחרשמים ולאשפים ולמכשפים ולכשדים להגיד למלך חלמתו ויבאו ויעמדו לפני המלך: חלום חלמתי ותפעם רוחי לדעת את החלום: וידברו הכשדים למלך ארמית מלכא לעלמין חיי אמר חלמא לעבדיך ופשרא נחוא: ה ענה מלכא ואמר לכשדיא מלתה מני אודא הן לא תהודעונני חלמא ופשרה הדמין תתעברון ובתיכון נולי יתשמון: והן חלמא ופשרה תהוון מתנן ונבזבזר ויקר שניא תקבלון מן קדמי להן חלמא ופשרה להן אלהין די מדרהון עם בישרא לא איתוהי:

ובשנת שתיים למלכות נבכדנצר חלום נבכדנצר חלמות ותפעם רוחו ושנתו נהיתה עליו: ויאמר המלך לקרא לחרשמים ולאשפים ולמכשפים ולכשדים להגיד למלך חלמתו ויבאו ויעמדו לפני המלך: חלום חלמתי ותפעם רוחי לדעת את החלום: וידברו הכשדים למלך ארמית מלכא לעלמין חיי אמר חלמא לעבדיך ופשרא נחוא: ה ענה מלכא ואמר לכשדיא מלתה מני אודא הן לא תהודעונני חלמא ופשרה הדמין תתעברון ובתיכון נולי יתשמון: והן חלמא ופשרה תהוון מתנן ונבזבזר ויקר שניא תקבלון מן קדמי להן חלמא ופשרה להן אלהין די מדרהון עם בישרא לא איתוהי:

ובשנת שתיים למלכות נבכדנצר חלום נבכדנצר חלמות ותפעם רוחו ושנתו נהיתה עליו: ויאמר המלך לקרא לחרשמים ולאשפים ולמכשפים ולכשדים להגיד למלך חלמתו ויבאו ויעמדו לפני המלך: חלום חלמתי ותפעם רוחי לדעת את החלום: וידברו הכשדים למלך ארמית מלכא לעלמין חיי אמר חלמא לעבדיך ופשרא נחוא: ה ענה מלכא ואמר לכשדיא מלתה מני אודא הן לא תהודעונני חלמא ופשרה הדמין תתעברון ובתיכון נולי יתשמון: והן חלמא ופשרה תהוון מתנן ונבזבזר ויקר שניא תקבלון מן קדמי להן חלמא ופשרה להן אלהין די מדרהון עם בישרא לא איתוהי:

התיב וסי' או נבגלת בהמה טמאה אחריו הכתו את סיחן והיה כל מעבר מטה איש וישב על ראשו וידר' כי מאסו את תורת יי' דישעיה' איש דולך אחר שרירות לבו דירסיהי שקר הנביאים נבאים די מלכות תחזת כל שמאי די כל מלך רב ושליט די מרת עבר נהרא' על כל חרד בדבר אלהינו דעורא:

רבינו סעדיה גאון

ובשנת שתיים למלכות נבכדנצר חלום נבכדנצר חלמות ותפעם רוחו ושנתו נהיתה עליו: ויאמר המלך לקרא לחרשמים ולאשפים ולמכשפים ולכשדים להגיד למלך חלמתו ויבאו ויעמדו לפני המלך: חלום חלמתי ותפעם רוחי לדעת את החלום: וידברו הכשדים למלך ארמית מלכא לעלמין חיי אמר חלמא לעבדיך ופשרא נחוא: ה ענה מלכא ואמר לכשדיא מלתה מני אודא הן לא תהודעונני חלמא ופשרה הדמין תתעברון ובתיכון נולי יתשמון: והן חלמא ופשרה תהוון מתנן ונבזבזר ויקר שניא תקבלון מן קדמי להן חלמא ופשרה להן אלהין די מדרהון עם בישרא לא איתוהי:

אבן עזרא

ובשנת שתיים למלכות נבכדנצר חלום נבכדנצר חלמות ותפעם רוחו ושנתו נהיתה עליו: ויאמר המלך לקרא לחרשמים ולאשפים ולמכשפים ולכשדים להגיד למלך חלמתו ויבאו ויעמדו לפני המלך: חלום חלמתי ותפעם רוחי לדעת את החלום: וידברו הכשדים למלך ארמית מלכא לעלמין חיי אמר חלמא לעבדיך ופשרא נחוא: ה ענה מלכא ואמר לכשדיא מלתה מני אודא הן לא תהודעונני חלמא ופשרה הדמין תתעברון ובתיכון נולי יתשמון: והן חלמא ופשרה תהוון מתנן ונבזבזר ויקר שניא תקבלון מן קדמי להן חלמא ופשרה להן אלהין די מדרהון עם בישרא לא איתוהי:

ובשנת שתיים למלכות נבכדנצר חלום נבכדנצר חלמות ותפעם רוחו ושנתו נהיתה עליו: ויאמר המלך לקרא לחרשמים ולאשפים ולמכשפים ולכשדים להגיד למלך חלמתו ויבאו ויעמדו לפני המלך: חלום חלמתי ותפעם רוחי לדעת את החלום: וידברו הכשדים למלך ארמית מלכא לעלמין חיי אמר חלמא לעבדיך ופשרא נחוא: ה ענה מלכא ואמר לכשדיא מלתה מני אודא הן לא תהודעונני חלמא ופשרה הדמין תתעברון ובתיכון נולי יתשמון: והן חלמא ופשרה תהוון מתנן ונבזבזר ויקר שניא תקבלון מן קדמי להן חלמא ופשרה להן אלהין די מדרהון עם בישרא לא איתוהי:

תחת תינו התפעל ויאמר רבי מרינוס כי כן מלת הזכור כמו הזכור ולא יתכן להיותו מבין כפעל בעבד' דנשו' הכף ור' משה הכהן ספרדי אמר כי הוא בנין התפעל ודגשות הין להתבלע התיו והוא התזכור והוא הנכון בעיני: עד די ערכא ישתכח' והתעסק בדבר אחר: ענו' לא יש אנוס על היבשה שמלת המלך ויכל להגיד והנה כל מלך שהיה לפניך לא שאל כשאלה הזאת: ומלתא יקרא' כמו ויקר פדיון כפעס שלא מצאה טעם: אלהין' הם המלאכים העליונים שהם נורת אמת ואינם כגופות והנשמות נגזרות מהן כאור היוצא מהשמש והנשמות הם גופות על כן איננו יודעים הנשמות דק מעט ומדראות הלילה שאן הנשמות מתעסקות בצורכי הגוף והידוע בסוד הנשמה יעיד על דברי: כל

דניאל ב

תתפה

כח מלין כתיב יוד בצדי בסוף תיב בספר וסי' חכמי לידעי בני אחרי רעיוני חדרו שלטוני רבי גברי והדבריו חטי צפרי תרו וחזו לחריוני מאני לאהלי וקטרי מלי יתקרי סרכי סעלי רוחי בעיני ענני קדישי ונהרא ונהורא קרי בויו וכתי' יוד והוא חר סן אב כתי' יוד בסעצו תיבות וקרי' ויו' נסם בסם רבת בסערך אות היוד בסד: בהתחלה ב' וסי' ארין

מלכא בנס וקצף
קצף וקצף גדול:
כנס בדעף
וועמסי' תל והל
אוינן כסיסין: ואמר
הובדל: ויאמר
להאכיד: וי' סל ואמר
תעננינו כו עתמס
דכנס: מחסך דחק
ענמו לתל כ' סל כנס
כיס' התוכי' ואל סתר
כנס וקצף לסון שרית
דכרי אלל לסון סעל
רנן וקצף הרבה זמס
להאכיד: וי' סנאמר
דחקו לסתור כו
דונס אמר וי' חספסר
להיות כ' כנס יסוד
כתיבה אלל סס דכר
הוא וכן פתרו כועף
וקצף גדול אמר
להאכיד וסס הון
טפילה ויטר כמוני'
סל ורנן וסס: ואלו
אמר חן היו דחוקה
להיות טפלה וימרה
כו כן פתרונו' מלכא
כנס וקצף שניא הלך
היה כועף וקצף
גדול ואמר כועפו
להאכידס וכן ה'
התקלות קבני לסון
הוא: ודתי' נסקת
דת המלך נגוריתו
יאל כמדוי: ובעו
דניאל וחבריו:
להתקטל' וכתקסו
דניאל ויחבריו ויהיו
וחרס' ל' תקופת
ואחרן לא איתיי'
ואחרן לא איתיי כיון
הלכס חורו' ותמוס
אינו כלן סניד לך
אל להס כל כו היה
כח באותו בית:
וכתיבס לי ענה ל'
להחריכו: מיד כעס
ונור להרנס: כאלו'
תרגום סל או: התיב
ענה וטעם לאריוך:
הסיב ענה ושעם
לאריוך סס אליוס:
כח עכמל'
היוניס המיוסס
היינו על מה דתי'
התעצמוס תה זה סרת
המלך חסופ להרנו:
ארין מילתא הודע
אריוך לדניאל: סקצף
המלך על סוף פותר
חלמו: על וכעס'
ככנס וקצף: יתק'
להייתן לו רוח גלי'
הסתר כנלה: הוא גלי'
עמוקת'
גולה
עמוקות: מהסנא'
מחלין:
חסי' מלכא סהכיון
ממור החלוס סעלכו'
ככוד ככר סוסקת
ומלכו' אחר עומדת
הוא גלי עמוקת'
ויסתרתל על סלה
הודעתי' הודעתי':
כל קבל דתי':
זה עומת זה סגולה ל'
הסוד: דניאל על על
ככנס אריוך:
מדיני:
סמפסדי: אל תוכדי'
אלתלכד: העלני'
הככני: ארין: או:
בהתחלה: כנלה
ונמתיית: הנעל'
ככניס את דניאל: די
הסכתת ככר: אשר
מחתי חיס: גלות'
די יהודי גלות יהודי:
האיתך כהל' היסך
יכול: די חותי' אסר
כחויני: גורין: סס
מין בעל סדיס: ככס
איתיי' הודע לתלכא
נני' הוא גולה לי כו
ועל יוד מודיע
למלך עיקר חלומו
בעתידות: חלמך
וחזו ראשך על
מסכך זהו רעיוך'
הריוך:
מסכך סליקו' מה
סרית מהרה כיוס
מה יהיה חסרין על
מסכך עלו: ונלא
רוח הרעד וקצף
מנה דיוס הודיע
את אשר יהיה:
ואנא לא כחכמה
ואני לא מרוב חכמה
ס'ס כי מסחר
הכריות יתר כנה:
לסון וכה: כלמא דכו רכ'

כל קבל דנה מלכא כנס וקצף שניא ואמר
להובדה לכל חכמי בכל: ורתא נפקת וחכמיא
מתקטלין ובעו דניאל וחברוהי להתקטלה:
בארין דניאל התיב עטא וטעם
לאריוך רבי טבחיתא די מלכא די נפק לקטלה
לחכמי בכל: ענה ואמר לאריוך שליטא די
מלכא על מה דתא מהתצפורה מן קדם מלכא ארין
מלתא הודע אריוך לדניאל: ודניאל על ובעה
מן מלכא די זמן יתן לה ופשרא להחוויה למלכא
ארין דניאל לביתה אול ולחנניה
מישאל ועזריה חברוהי מלתא הודע: ורתסין
למבעא מן קדם אלה שמיה על רוח דנה די לא
יהובדון דניאל וחברוהי עם שאר חכמי בכל:
ארין לדניאל בחוזה די ליליא רוח גלי ארין
דניאל כרך לאלה שמיה: ענה דניאל ואמר
להוא שמה די אלהא מברך מן עלמא ועד עלמא
די חכמתא ונבורתא דילה היא: והוא מהשנא
עדניא וזמניא מהעודה מלכין ומהקים מלכין יהב
חכמתא לחכמיין ומנדעא לידעי בינה: הוא גלא
עמיקתא ומסתרתא ידע מה בחשוכא ונהירא עמה
שרא: לך אלה אבהתי מהודא ומשבת אנה די
חכמתא ונבורתא יהבת לי ובעו דודעתי די בעינא

אריוך בהתחלה ארין נבנד נאצר וחד ובהתחלה לנוכא: נבר ג' וסי' ועס נבר תמים תתמס' איתיי נבר במלכותך די השכחת נבר די: סיסן ענה יבנה נרסה נדנה כללוא
כתי' הא: למלכא נבוכדנאצר ה' דסי' וסי' ברס איתי אלה בשמיה' נפל על אנפוי ולדניאל דנא חלסא חיות אנא מלכא נבוכד נאצר' לא השחין אנחנא' איתיי נבר
במלכות דירווח' ושאר נבוכד נאצר מלכא: רוח ח' וסי' השמנה היא אס רוח' בין שה בריאה ובין שה רוח' כי רוח את כל הארץ' ורחסין למבעא מן קדם אלה' ארין דניאל
בחזוא דליליא' רוא די מלכא שאלי' רוא דנא גלי אילחן' למגלה רוח דנא' דארמית כתי' א'

רבינו סעדיה גאון

אבן עזרא

כנס וקצף' וקצף וקצף וועפים מתרגמינין כסיסין כעס ואמר להובדה לכל חכמי
בכל אחת על החלוס וחת על שיענוהו להחריב בית המקדס: ורתא נפקת'
והדת סל הרביה יחא וכל חכמי בכל נהרגין: ובעו דניאל וחברוהי להתקטלה'
ליהרב: עטה וטעם' ענה וטעם אמר דניאל לאריוך: על מה דתי' מהחכמא' יחא
בחוכמה: ארין' אז הודיע אריוך לדניאל: על ובעה' ככנס וביקס מן המלך:
אמר המלך לדניאל יס כך כח לספר החלוס ופתרונו אמר לו יס חל איתיי אל לא
לסני ימיס ולא לסלה ימיס אלל המתקן לי הלילה ובקרא אומר לך: ארין דניאל
לכיתיה אזל' אז דניאל הודיע הדבר לחבריו שיקפסו רחמים מלפני הקבה סגולה
להס הסוד: וכחמין למבעא מן קדם אלה שמיה על רוח דנא' על סוד זה סל חלוס
סל כלס כדי סידעו לומר החלוס ופתרונו סלא יחרנו דניאל וחבריו ומדקאמר על
רוח דנא מכלל דאיכא אחריתי ומתי גייה חותה סל חלוס סל חילין: על על אריוך'
בא אל אריוך: די מני' אשר מינה: העלני' הכח חותי: בהתחלה' בחסון
מתרגמיין כבהילו: הנעל' הכיא: די השכח נבר' סנכמכא חיס ומכא מתרגמיין
נאסכח: האיתך כהל' היסך יכול: גורין' חומה הנקראת גורי מן גוריהא וזית
דחמרי גורין סדיס שחתוכין על פיהו דברי מלכ' כמא ונבזור אומר: מה די להוא'
מה סעתי להיית: וחזו ראשך' מחסבתך: חנת מלכא רעיוך' מחסבותך סהיית
מחסב מי ימלך אחרי: על משכבך סליקו' לפי סלח מרחא לו לחדס אלל מהרהורי
לכו: די איתיי בי' סיסבי: ורעיוני לכבך' מחסבות רצון לכך סחכבת כלכך כי
המלוכ לך ולרעד מהיה: וחלו כלס שניא' והנה כלס כדמות חדס גדול: דכן רב'
סכן היה גדול: חזיה יתיר' זוי סלו זיוותו ביותר מן הזהב והכסף והנחשת והכרזל
סבו: ודנה דחיל' מרחאו כורח תואר מתרגמיין ריח: חזיה

סנתת לי חכמה נבורה על כל חכמים ואמר הודעתי כילו לבדו נודע הסוד ואמר די בעינה הוא וחבריו כחומר לא בזכותי לבדי הודעתי זה הסוד ואמר הודעתכא כי הוא
הודיעס: כל' ואמר וכשרך דרך קצרה כילא יתכן לפתור רק אחר סודי החלוס: ארין' השכחת' מבחתי וחין כמוהו בלסון הקדס והאומר כי כמוהו ויסתכחו בעיר
איכנו כסון: ענה' האיתך כהל' היסך יכול: ענה' חכמיין' מלה מוללת המכספין והכסדיס: ברס יס אלה בשמיה' החכמים אמרו לו אלהין ודניאל אמר חלה חד: מה יהיה חסרין על
חנת' הזכיר מה שעלה על לבו בסככו סחכס מה סיהיה אחריו: וננה' דרך ענה כי חין כי חכמה שאוכל לדעת זה הסוד רק נגלה לי הסוד בעבור כבודך סתדע פתרון
חלומך' ורעיוני לכבך סחכבת בתחילת הלילה תדעס' ומלת יהודען סב אל מסרתי הסס הככוד: חנת' וחלו' והנה כחילוי: כלמא דכן' כלס זה: רב' גדול: חזיה
יתיר' חולי כמוהו כחדס זוי: ודנה דחיל' ומרחאו כורחה: הוא

Xxx 3 קין ב

לפי הפסוק הזה: להן על דברת די פשרא לתלכא יהודעין' וידעין מן השמים: ורעיוני לכבך תדעו'. ובהורו לכבך סאתה מהרהר תמיד לדעת מן יקוס אחריו: תדעו' חזה היית' ואלו' לסון וכה: כלמא דכו רכ'
כלס אשר היה כן גדול: וזוהו יתיר קאס לקבלך' היה עומד לנגדך: ודניאל דחיל' ותלת כורח: דלכך

דניאל ג

תתנו

רש

כל קבל די חזית סמן כל לשון ארמית ודגא קדים לכספא במד דקדי' כספא לרהבא וסימני' בארין דקו כחרא פרולא' כל קבל די חזית די משורא' ועל מרא שמיא וחרומסר' וסח די עלק ועל אחור: רוא ח' וסימ' נסטר לעיל כהאי סימן: ארין ג' רב' כספא וסי' נסטר לעיל כספא ריש סימן דא: בתרעל דניאל בעא מן מלכא וסימ: צלם ב' וסימ' ואלו צלם חד שניא צלמא דק' נבוכד נצר מלכא עכר צלם' וא' וצלם אפיה אשתני: שת ל' וחס' עכר צלם' ו' מחולפין בקריאתהון וסימ' וחרומסר' שתו השערדי' שתו עונותינו לנגד' פתיה אסין שת: נבוכד נצר מלכא ג' ספ' בענין וסימ' ונבוכדנצר מלכא שלח למכנש לאחשדרפניא' בעדנה די תשמעון קל

ובימיהון די מלכא אנון יקים אלה שמיא מלכו
די לעלמין לא תתחבל ומלכותה לעם אחרון לא
תשתבק תדק ותסף בל-אלין מלכותא והיא תקום
מה לעלמא: בל-קבל די חזית די מטורא אתגורת
אבן די לא בידן והדקת פרולא' נחשא חספא
בספא ודהבא אלה רב הודע למלכא מה די להויה
אחרי דנה ויעיב חלמא ומהימן פשרה:
בארין מלכא נבוכדנצר נפל
על-אנפיה ולדניאל סגד ומנחה וניחחין אמר
לנפכה לה: ענה מלכא לדניאל ואמר מן קשט
די אל חכון הוא אלה אלין ומרא מלכין ונלה ריון
די יכלת למלא רוא דנה: ארין מלכא לדניאל
רבי ומתנן רברבן שגיאן יהב-לה והשלמה על כל
-מדינת בבל ורב-סגנין על כל-חכימי בבל:
ודניאל בעא מן-מלכא ומני על עבדתא די מדינת
בבל לשרדך מישך ועבר נגו ודניאל בתרע מלכא:
נבוכדנצר מלכא עבר
צלם די-דהב רומה אמין שתין פתיה אמין שת
אקימה בבקעת דורא במדינת בבל: ונבוכדנצר

מלכא שלח למכנש לאחשדרפניא סגניא
ופחותא אדרגוריא נדבריא ותבריא תפתיא וכל
שלטני מדינתא למתא לחנכת צלמא די הקים
נבוכדנצר מלכא: בארין מתכנשין אחשדרפניא
סגניא ופחותא אדרגוריא נדבריא ותבריא תפתיא
וכל שלטני מדינתא לחנכת צלמא די הקים
נבוכדנצר מלכא וקאמין לקבל צלמא די הקים
נבוכדנצר: וכרווא קרא בחיל לכוון אמרין
עממיא אמא ולשניא: ה בעדנא די-תשמעון קל
קרנא משרוקיתא קיתרס סבכא פסנתרין סוכפניא
וכל זני זמרא תפלון ותסגרון לצלם דהבא די הקים
נבוכדנצר מלכא: ומן די לא יפל ויסגד בה-
שעתא יתרמא לגוא-אתון נורא יקירתא: בל-קבל
דנה בה זמנא כדי שמעין בל-עממיא קל קרנא
משרוקיתא קיתרס שבכא פסנתרין וכל זני זמרא
נפלין בל-עממיא אמא ולשניא סגרון לצלם דהבא
די הקים נבוכדנצר מלכא: כל-קבל דנה בה זמנא
קרבו גברין בשדאין ואכלו קרציהון די יהודיא:
ענו ואמרין לנבוכדנצר מלכא לעלמין חיי:

ובימיהון די מלכא אנון יקים אלה שמיא מלכו
די לעלמין לא תתחבל ומלכותה לעם אחרון לא
תשתבק תדק ותסף בל-אלין מלכותא והיא תקום
מה לעלמא: בל-קבל די חזית די מטורא אתגורת
אבן די לא בידן והדקת פרולא' נחשא חספא
בספא ודהבא אלה רב הודע למלכא מה די להויה
אחרי דנה ויעיב חלמא ומהימן פשרה:
בארין מלכא נבוכדנצר נפל
על-אנפיה ולדניאל סגד ומנחה וניחחין אמר
לנפכה לה: ענה מלכא לדניאל ואמר מן קשט
די אל חכון הוא אלה אלין ומרא מלכין ונלה ריון
די יכלת למלא רוא דנה: ארין מלכא לדניאל
רבי ומתנן רברבן שגיאן יהב-לה והשלמה על כל
-מדינת בבל ורב-סגנין על כל-חכימי בבל:
ודניאל בעא מן-מלכא ומני על עבדתא די מדינת
בבל לשרדך מישך ועבר נגו ודניאל בתרע מלכא:
נבוכדנצר מלכא עבר
צלם די-דהב רומה אמין שתין פתיה אמין שת
אקימה בבקעת דורא במדינת בבל: ונבוכדנצר

קרנא' כל קבל דנה בה זמנא כדי שמעין ומן זונין מן ד' תניא משניא וסי' נסטר במסרה רבתא: תשמעון ו' וסי' עקב לא תשמעון בקול יי' והיה עקב תשמעון אם שמעו
תשמעון אלי' נאם יי' דרומיה' חיה אם שמעו תשמעון דכריה' בעדנא די תשמעון קל קרנא: כען הן איתכון עתידך די בעדנא: כל קבל דנה חד מן ד' פסו אית בהון כל כל
וכל כל וסימ' כל החזיק כל הרמשי' ועתה כל נביאי הבעלי' וראשיית כל בכורי כל וכל תרומה כלי' כל קבל דנה בה זמנא: מלכא מלכא ל' דסמ' וסי' ואמרין לנבוכד נצר מלכא
מלכא לעלמין חיי' והוא וד' מן אב תאומים וכל חד וחד ל' דמ' וסי' נסטר במסר רבתא במערכת אות הבית כסד:

רבינו סעדיה גאון

אבן עזרא

ובימיהון' עולמות המשיח: לא תשתבק' לא תעוב ולא תשחר: כל' וטעם די
לא בידן לא בחיל ולא בכח רק מעצמה בהנעת הקן: ויביב חלמא' (וכן החלום
ונחמן פתרונו: בארין' סגד' השתמיה ויסגד לו וישתחו: כיחוחין' והנה
חשבו כמו חלום: ענה' מן קשט' קשט אמרי חמת: חזין' רבי' גדול' ים
אומרים כי מדינה סם מחו חס כן חיד היו לאחשורוס סבע ועשרי נמאה מדינה
ומלך שים לו עשרה הוא מלך גדול וכתוב ונזל ומשפט ונדק תראה במדינ' סהטעס
עיר המלוכה וכתוב ליהוד מדינתא לבית חלמא רבא ועוד ואני בסוין הכירה
אשר בעילס המדינה ואם עילס מחו למה לא חמר במדינת עילס כאשר פירש
במדינת בבל: ורב סגנין' כמו ויבא סגנים: ודניאל כסער המלך' כי
היה מעלה גדולה כי סם ישבו הדיינין והסופטים וככה ומרדכי יושב כסער המלך
כאשר פירשתי בעגלת חסתר: נבוכדנצר' רומיה' הוא גובהו הוא קומתו:
פתייה' רחבו סם אמות: בקעת דורא' וישרעס היא בקעת דורא: ונבוכד נצר'
למכנש' לקבץ ולחבר: אחשדרפניס והנזכרים אחריהם הם מעלות סבע בלשון
ישמעאל רק לא נדע פירשו אדרגוריא והבאים אחריהם הם מעלות סבע בלשון
אדרגוריא חזירי גורין' ואין כורך על קן נניחם כי לא יועילו: למתא' לבוא:
בארין' אז התחשפו הנזכרים: וכרווא' המעביר קול בחיל' חמר יפת כי
עמים ים להם חלמים וחומים בלא תורה ולסונות מהם תורה אחת להם ולא
לסון אחד או באין תורה: בעידנא' בעת: קל קרנא' קול הסופר: משרוקיתא'
כלי לסרוק בו רק קתרוס וחזיריו מולס כלי נגוני' הם גם בלשון הקדם כינור ומחול
ומינים ועובב וסמותם לא ידענו חלפ' סעונב מוגרת ותעגבה ומיני' סני כלי ומחול
חיל וכינור כדמות מוגרה וחלס סברות בלא ראייה: ומן' יתרמא' יושלך וכמוהו
רמה בים: כל' בהשלמת כל זה: אכלו קרציהון' תרגום לא תלך רכל
המדבר בסתר רעה על אחד כאילו אוכל בסרו: ענו' משפט המדברים אל המלך
להתפלל שאירכו ימיו: חמת

ובימיהון' עולמות המשיח: לא תשתבק' לא תעוב ולא תשחר: כל' וטעם די
לא בידן לא בחיל ולא בכח רק מעצמה בהנעת הקן: ויביב חלמא' (וכן החלום
ונחמן פתרונו: בארין' סגד' השתמיה ויסגד לו וישתחו: כיחוחין' והנה
חשבו כמו חלום: ענה' מן קשט' קשט אמרי חמת: חזין' רבי' גדול' ים
אומרים כי מדינה סם מחו חס כן חיד היו לאחשורוס סבע ועשרי נמאה מדינה
ומלך שים לו עשרה הוא מלך גדול וכתוב ונזל ומשפט ונדק תראה במדינ' סהטעס
עיר המלוכה וכתוב ליהוד מדינתא לבית חלמא רבא ועוד ואני בסוין הכירה
אשר בעילס המדינה ואם עילס מחו למה לא חמר במדינת עילס כאשר פירש
במדינת בבל: ורב סגנין' כמו ויבא סגנים: ודניאל כסער המלך' כי
היה מעלה גדולה כי סם ישבו הדיינין והסופטים וככה ומרדכי יושב כסער המלך
כאשר פירשתי בעגלת חסתר: נבוכדנצר' רומיה' הוא גובהו הוא קומתו:
פתייה' רחבו סם אמות: בקעת דורא' וישרעס היא בקעת דורא: ונבוכד נצר'
למכנש' לקבץ ולחבר: אחשדרפניס והנזכרים אחריהם הם מעלות סבע בלשון
ישמעאל רק לא נדע פירשו אדרגוריא והבאים אחריהם הם מעלות סבע בלשון
אדרגוריא חזירי גורין' ואין כורך על קן נניחם כי לא יועילו: למתא' לבוא:
בארין' אז התחשפו הנזכרים: וכרווא' המעביר קול בחיל' חמר יפת כי
עמים ים להם חלמים וחומים בלא תורה ולסונות מהם תורה אחת להם ולא
לסון אחד או באין תורה: בעידנא' בעת: קל קרנא' קול הסופר: משרוקיתא'
כלי לסרוק בו רק קתרוס וחזיריו מולס כלי נגוני' הם גם בלשון הקדם כינור ומחול
ומינים ועובב וסמותם לא ידענו חלפ' סעונב מוגרת ותעגבה ומיני' סני כלי ומחול
חיל וכינור כדמות מוגרה וחלס סברות בלא ראייה: ומן' יתרמא' יושלך וכמוהו
רמה בים: כל' בהשלמת כל זה: אכלו קרציהון' תרגום לא תלך רכל
המדבר בסתר רעה על אחד כאילו אוכל בסרו: ענו' משפט המדברים אל המלך
להתפלל שאירכו ימיו: חמת

בגורין חותו בטוב: נדבריא' גזברים: לתבריא' דמיהם בריא שהן יועזי המלך ודמס ועצתם ברורה: תפתיא' שומרי מפתחות כמו והמסגרות והפומות ויסוד תפתיא
תפתיה הם הממונין על כבשן חמה התופת שסם שורפין בני חסם המורדן במלכות' לא אדרגוריא חזירי הנזכרים והסופר המספט על פייהם שרי' ונשיא' וקציני
וכל סלטוני המדינות: וכרווא' הוא קול האדם המכריז: קל קרנא' קול הסופר שהוא מן הקרן: משרוקיתא' כלי-סרוקין בו-סלוחי מלכות לקבץ העם כמו אשרדק
להם וחקבנס: קתרוס' כינור: סבכא' עוגב: פסנתרין' הוא הנבל: סומפניא' הוא סמסמיעין בו-רדועי' כמין כוד תכוו ודוגמתו לבית הסמפונות: וכל זני זמרא'
נפל מיני זמר למינו מתרומיין לזנויה: יתרמא' יושלך כמו רמה בים: חתון נורא יקידתא' כסן חס יקדת כסן מתרומיין חתונא: כל קבל דנה' למען זאת: ואכלו
קרציהון' חמרו רכילות לא תלך רכל מתרומיין לא תיכול קרצין הלשינוס למלך: סמת

דניאל ד

תתפז

ורחי ה' ורחלו כלבנון ורחי שלמותך כרחי ורחי אפך כחמחי' ורחי שמך שכל בשמים ורחי נור לא עדת בהן: עמו לכתוב א' ופני שים טעם די כל עם אמה' והוא חזן ס' דכתי' א' בסוף תיבותא ולא קרי' וסיפני' רפוא לטמה בנין פלטי' ההלבוט ויהי בהוציאם את המלכים' חקליא ויאמר ישי לרוד בנו' אבוא אשמך אשך אליהם ואת' רצאו וחיות רצאו ושוב' ואתיקהא וסדד אך הבנין אשר על' נקיא מצרים לשמסה תהיה' נקיא ויקראו אל' ויאמר אנה' אל נא נאבדד' ונאומי שים טעם די כל עם אמה' ושצא ביתה דנה עתי' ושא ותגו הכסף לחצבים' ארעא ונתך תקום מלכו אחרי' יבהלני וסי' חלם חזית ודהלני'

והכל לא יס כחם ופז די כביעה ותולדו סל רביעי דמה לבר אליהן דעה למלך פדאיתו כביעי עש ספרים כנסתרפ אנכסי סכא ניד כמחנה אשור וכמכד חלני היה טעם טעם חן עש סכלני מס' קרב לתרע חתן כהל' כנס לטע חסד טהכנס כמכד לבר עטיה ויתחלה היה נואה חותם חתוק: סוקי וחמו: גלו ונכוני: ולא אמר להם עלו ונאלו עכאל למרנו סג קרקע הכנס והיה לחן סלח וטרמו לנגלת: חלקן כסקי: חטמי כטותים כנס העשו להם לא חללם לנס לו' כמכבות לנאח סלח כרשית:

ומתכנשין אשור פניא: אמות כענו למעלה בארמיא הראשונה סלח כענו כלן ס ארבעיה דתכרס דבריח תפסיה: סס נכוני החיל אשך הרגם שכי האש כהליכ חת חמית וחסרתי אהר: חוין לנכוני חלן רוחן חת האנכי האש חכמי וחסרתי: די לא סלס נואה כ כטותיה: אש לא סלטה האש כגוס: כשתיקו גיפס כלסק ארמו יש רביע כוה הספר: ושער שיהוה לא התחדך: ושער לא ליהוה לא כמך: לא סנו: לא כטענו חמריהם: לא עדת בהן: לא סרה לתוכם: ענה כוכד חזר: כוח כוכד ככר: די התדחינו עיהוי אשך כטסן עלינו: ותלת מלכא סני ותלת העלך סני סלח לקיימו: ויהבו שתיקה ומסו גופ: לכו לאלהינו: וולתי לאליהם: סים טעם כלמך יוסם חק: די יער סלח אשך חזר טמה כלומר סוס דבר סל גלוי המין: אכריס כלומר יתיחוהו ל לאכרי: כוילי טעה: אספה יוס: די יכול להגלה כדגל: אשך יוכל להיגל כוח: הבלל: כנולח והגדילאותם: כנודד כנר מלכא כלל ע עשמיא: זה מוסס כתב האנתי:

ונתכנשין והדברי מלכא' וענו סהן כהניק עמו: בנשמייה' גופותם כמו גוסס גדל: ורחי מר' ריח חסל עבר עליהם כמוומעדה ככר כיוס קרה: לא התחדך' כמו לא יחדך רמיה בית והזכיר הבגד העליון וחן כריך להזכיר האחרים: ענה' סלח מלאכיה' הוא הרביעי כמו חונה מאלך יי סביב ליריחו וככה יוסלח מאלך ויציאונו ממצרים ומאלך פניו הוסיעם המלך הגואל יוסם מאלך האלהים ועוד חכאר לך זה בחר היטב: ומני' סל' כמו סגנה וכמוהו על השל: כל להגלה כדנא' כאלהים הזה: בחלק' הצלח' מונרת הצלחה וכמוהו וניחל הצלח: כנודד ככר מלכא' עתה יחל לספור חגרת סכתב כנודד ככר לכל העמים הדריך בכל חק מלכותו ובתחלת הכתב סלמכו יסגה ידכה כמו חן אל סניא: חתיא' אמות: ותמהיא' מופתים סיתמה חרס מהם סלח ראו כמותן חלה עילאה' עלין על כל אלהים: ספר קדמי להחיה' כמו הנותן חמרי ספר: חתויה' רכרבין' גדוליס וזה הכפל כמו גלגל: אנה' סלה' כמו סלו הייתי: חלס' וידלנינו' הפחיתו: והדורין' הדור הלב וחן ריע לו: וחוני ראשי' כי העינים הם בראש חן בעבור היות החיון במוח: ומני' יספר כל המעשה שעבר ונכת' ככה בעבור כבוד דכא סכת' המך ככה לכל מדינות מלכותו ותכרת גדולה היתה לישראל: בחלק' עלין' בחן היו לפני' חמר אנה ולא חמר חמריה' כי גס הוא ככר בלסון וכמוהו חני הגבר דחא ונסאר חני כי חומלל חני כי הוא פחה: ועד חמרו' חמרון וחס ברוח חלחין קדישין הוא קדום: בלטשאר' לא חנס' לא ינכזר וכמוהו חן חונם כמו מנכח מכרים: וחוני' חילן' ען מתוך האדמה: רבה' גדל: ימטח' יגי: וחעתי' עשיפו וכמוהו קרן חוות סיסלו כדמות עיפים: עפיה' חמריפת עכפיו וכמוהו מנין עפאים יתנו קול גס הוא פירס וחומותיה עכו וככה קרן חוות יוס חומרים כי עפיה עלין: וחכביה' ופרוי: טלל' כדמות זל: ובענפיה' עכפיו: צפרי: עוף: יתון' מונרת מוזן: עיר' מלך ורבי מטה חמר סחינו נוק והוא ער תמיד ולא יסן: פתיה' ירד וכמוהו נחת גדויה: קרה בחיל' ככה: וקיצו' כרותו: חמרו' הפיל: כדרי' הפינו וזה הפחיתו: תנוד' כענד: ברס

חמית רוחי אנה דניאל' עד כה טומא די מלחא: עללן חזן ס' ד' נסכין יחוד לסר וס' בארין עללן חרטמא אשפא' ארין עללן כל חכמי' עללת מלכא לקבל מל' מלכא' ודהלחם ויאם חמלך אל ציבא' וחד חלוקה ויבנדי בן יהודע כן איש חרסומאל: כשוסל כחי' ק' די שמה בלטשאר כשם אלהו וחד בשם והתנבי חגי ואצקן סן אכסן חזן דוד ביה חזק כף ברשי' וס' נסכר במסר רבתא במערכת אוח הבית בסר: ראשיד' וס' חלם חזית ודהלני' וחוני ראשי' על מסכני חוה' חוה חזרת בחווי ראשי' אתכרית רוחי אנה דניאל: וסחן ג' וס' ולבין שלח כואח' וסחן לכלאביה' וחדוין:

אבן עזרא

ומתכנשין' והדברי מלכא' וענו סהן כהניק עמו: בנשמייה' גופותם כמו גוסס גדל: ורחי מר' ריח חסל עבר עליהם כמוומעדה ככר כיוס קרה: לא התחדך' כמו לא יחדך רמיה בית והזכיר הבגד העליון וחן כריך להזכיר האחרים: ענה' סלח מלאכיה' הוא הרביעי כמו חונה מאלך יי סביב ליריחו וככה יוסלח מאלך ויציאונו ממצרים ומאלך פניו הוסיעם המלך הגואל יוסם מאלך האלהים ועוד חכאר לך זה בחר היטב: ומני' סל' כמו סגנה וכמוהו על השל: כל להגלה כדנא' כאלהים הזה: בחלק' הצלח' מונרת הצלחה וכמוהו וניחל הצלח: כנודד ככר מלכא' עתה יחל לספור חגרת סכתב כנודד ככר לכל העמים הדריך בכל חק מלכותו ובתחלת הכתב סלמכו יסגה ידכה כמו חן אל סניא: חתיא' אמות: ותמהיא' מופתים סיתמה חרס מהם סלח ראו כמותן חלה עילאה' עלין על כל אלהים: ספר קדמי להחיה' כמו הנותן חמרי ספר: חתויה' רכרבין' גדוליס וזה הכפל כמו גלגל: אנה' סלה' כמו סלו הייתי: חלס' וידלנינו' הפחיתו: והדורין' הדור הלב וחן ריע לו: וחוני ראשי' כי העינים הם בראש חן בעבור היות החיון במוח: ומני' יספר כל המעשה שעבר ונכת' ככה בעבור כבוד דכא סכת' המך ככה לכל מדינות מלכותו ותכרת גדולה היתה לישראל: בחלק' עלין' בחן היו לפני' חמר אנה ולא חמר חמריה' כי גס הוא ככר בלסון וכמוהו חני הגבר דחא ונסאר חני כי חומלל חני כי הוא פחה: ועד חמרו' חמרון וחס ברוח חלחין קדישין הוא קדום: בלטשאר' לא חנס' לא ינכזר וכמוהו חן חונם כמו מנכח מכרים: וחוני' חילן' ען מתוך האדמה: רבה' גדל: ימטח' יגי: וחעתי' עשיפו וכמוהו קרן חוות סיסלו כדמות עיפים: עפיה' חמריפת עכפיו וכמוהו מנין עפאים יתנו קול גס הוא פירס וחומותיה עכו וככה קרן חוות יוס חומרים כי עפיה עלין: וחכביה' ופרוי: טלל' כדמות זל: ובענפיה' עכפיו: צפרי: עוף: יתון' מונרת מוזן: עיר' מלך ורבי מטה חמר סחינו נוק והוא ער תמיד ולא יסן: פתיה' ירד וכמוהו נחת גדויה: קרה בחיל' ככה: וקיצו' כרותו: חמרו' הפיל: כדרי' הפינו וזה הפחיתו: תנוד' כענד: ברס

רבינו סעדיה גאון

ומתכנשין' והדברי מלכא' וענו סהן כהניק עמו: בנשמייה' גופותם כמו גוסס גדל: ורחי מר' ריח חסל עבר עליהם כמוומעדה ככר כיוס קרה: לא התחדך' כמו לא יחדך רמיה בית והזכיר הבגד העליון וחן כריך להזכיר האחרים: ענה' סלח מלאכיה' הוא הרביעי כמו חונה מאלך יי סביב ליריחו וככה יוסלח מאלך ויציאונו ממצרים ומאלך פניו הוסיעם המלך הגואל יוסם מאלך האלהים ועוד חכאר לך זה בחר היטב: ומני' סל' כמו סגנה וכמוהו על השל: כל להגלה כדנא' כאלהים הזה: בחלק' הצלח' מונרת הצלחה וכמוהו וניחל הצלח: כנודד ככר מלכא' עתה יחל לספור חגרת סכתב כנודד ככר לכל העמים הדריך בכל חק מלכותו ובתחלת הכתב סלמכו יסגה ידכה כמו חן אל סניא: חתיא' אמות: ותמהיא' מופתים סיתמה חרס מהם סלח ראו כמותן חלה עילאה' עלין על כל אלהים: ספר קדמי להחיה' כמו הנותן חמרי ספר: חתויה' רכרבין' גדוליס וזה הכפל כמו גלגל: אנה' סלה' כמו סלו הייתי: חלס' וידלנינו' הפחיתו: והדורין' הדור הלב וחן ריע לו: וחוני ראשי' כי העינים הם בראש חן בעבור היות החיון במוח: ומני' יספר כל המעשה שעבר ונכת' ככה בעבור כבוד דכא סכת' המך ככה לכל מדינות מלכותו ותכרת גדולה היתה לישראל: בחלק' עלין' בחן היו לפני' חמר אנה ולא חמר חמריה' כי גס הוא ככר בלסון וכמוהו חני הגבר דחא ונסאר חני כי חומלל חני כי הוא פחה: ועד חמרו' חמרון וחס ברוח חלחין קדישין הוא קדום: בלטשאר' לא חנס' לא ינכזר וכמוהו חן חונם כמו מנכח מכרים: וחוני' חילן' ען מתוך האדמה: רבה' גדל: ימטח' יגי: וחעתי' עשיפו וכמוהו קרן חוות סיסלו כדמות עיפים: עפיה' חמריפת עכפיו וכמוהו מנין עפאים יתנו קול גס הוא פירס וחומותיה עכו וככה קרן חוות יוס חומרים כי עפיה עלין: וחכביה' ופרוי: טלל' כדמות זל: ובענפיה' עכפיו: צפרי: עוף: יתון' מונרת מוזן: עיר' מלך ורבי מטה חמר סחינו נוק והוא ער תמיד ולא יסן: פתיה' ירד וכמוהו נחת גדויה: קרה בחיל' ככה: וקיצו' כרותו: חמרו' הפיל: כדרי' הפינו וזה הפחיתו: תנוד' כענד: ברס

ועק כמס' גומ חילח' קומו חילין' אחרו עפיה' הסיור והפילו עכפיה' וכדרי חכביה' והפיני פרי: תנוד' חיותה סן תחתיה' יגדלו הינות טמחותי' ברס

דניאל ד

רשי

ובטל ב' ובענין וס' ברם עקר שרשוהו ח' ודי חזק מלכא עיר וקדוש נחח : סימן קים על דברת די פשרא' תני' עד דברת די ינדען חייא די שליט : פשרא ב' בת' א' וס' דנא חלמא חזית אנה מלכא ארין דניאל : אמר ג' קסצין בסים וס' אמר חלמא לעבדיך ופשרא נחחא' די חזית ופשרא אמר' ואנת בלש שאצר פשרה אמר : להודעותי ד' מל בליש וס' הן לא תהודעותי חלמא' לא יכלן פשרא להודעותי ואנת כהל' כען הן תכול כתבא למקר' שאלנא להום להודעות די נכתו : להודעותי ג' ב' מל וא' חס וס' ב' מל דלעיל וא' חס וכן העלו קדמי : ומזון לכלא ביה חד מן יא מלין כטעם מ' האתנת לא ישרתנה כי אפ' מונח במיא מקמו שירתה' סאיילא וס' נסס' לעיל בסים

ברם עקר שרשוהו ח' ודי חזק מלכא עיר וקדוש נחח : סימן קים על דברת די פשרא' תני' עד דברת די ינדען חייא די שליט : פשרא ב' בת' א' וס' דנא חלמא חזית אנה מלכא ארין דניאל : אמר ג' קסצין בסים וס' אמר חלמא לעבדיך ופשרא נחחא' די חזית ופשרא אמר' ואנת בלש שאצר פשרה אמר : להודעותי ד' מל בליש וס' הן לא תהודעותי חלמא' לא יכלן פשרא להודעותי ואנת כהל' כען הן תכול כתבא למקר' שאלנא להום להודעות די נכתו : להודעותי ג' ב' מל וא' חס וס' ב' מל דלעיל וא' חס וכן העלו קדמי : ומזון לכלא ביה חד מן יא מלין כטעם מ' האתנת לא ישרתנה כי אפ' מונח במיא מקמו שירתה' סאיילא וס' נסס' לעיל בסים

ברם עקר שרשוהו ח' ודי חזק מלכא עיר וקדוש נחח : סימן קים על דברת די פשרא' תני' עד דברת די ינדען חייא די שליט : פשרא ב' בת' א' וס' דנא חלמא חזית אנה מלכא ארין דניאל : אמר ג' קסצין בסים וס' אמר חלמא לעבדיך ופשרא נחחא' די חזית ופשרא אמר' ואנת בלש שאצר פשרה אמר : להודעותי ד' מל בליש וס' הן לא תהודעותי חלמא' לא יכלן פשרא להודעותי ואנת כהל' כען הן תכול כתבא למקר' שאלנא להום להודעות די נכתו : להודעותי ג' ב' מל וא' חס וס' ב' מל דלעיל וא' חס וכן העלו קדמי : ומזון לכלא ביה חד מן יא מלין כטעם מ' האתנת לא ישרתנה כי אפ' מונח במיא מקמו שירתה' סאיילא וס' נסס' לעיל בסים

ברם עקר שרשוהו ח' ודי חזק מלכא עיר וקדוש נחח : סימן קים על דברת די פשרא' תני' עד דברת די ינדען חייא די שליט : פשרא ב' בת' א' וס' דנא חלמא חזית אנה מלכא ארין דניאל : אמר ג' קסצין בסים וס' אמר חלמא לעבדיך ופשרא נחחא' די חזית ופשרא אמר' ואנת בלש שאצר פשרה אמר : להודעותי ד' מל בליש וס' הן לא תהודעותי חלמא' לא יכלן פשרא להודעותי ואנת כהל' כען הן תכול כתבא למקר' שאלנא להום להודעות די נכתו : להודעותי ג' ב' מל וא' חס וס' ב' מל דלעיל וא' חס וכן העלו קדמי : ומזון לכלא ביה חד מן יא מלין כטעם מ' האתנת לא ישרתנה כי אפ' מונח במיא מקמו שירתה' סאיילא וס' נסס' לעיל בסים

בהאי ס' ובסדר פנחס : תהוה ג' כתי' א' וס' מלכו פליג' תהוה' סן קצת מלכות תהוה תקים' תהוה ארכ לשלוחת : כלאג' וס' מהדק וחשל כלא' כלא מטא על נבוכד נצר מלכא' לרדוש מלכא שלמא : מטא ג' חר כתי' א' וס' כלא מטא' ועד עתיק ימין' חומנא' קדמא כתי' א' : עדת ב' קסצין וס' ורחנור לא עדת' מלכות עדת סנד' וכל קרי' פתח עדת ישראל עדת י' ואינן סן שיטה חלופין כל קריאה חדא מלה וכל ספר חלופין לה וס' נסס' במסרה רבתא בענד חלף בסד' : על נבוכד נצר ב' דסמי' וס' כלא מטא' בה שעתא מלתא ספת' ותרין אל נבוכדנצר וס' ביד אלעשה בן שפן' וירדפו חיל כשרים' ואינן חד מן כ' זוגין תרין על ותרין אל וס' נמכר במסר רבת' בעד אל בסד' :

בהאי ס' ובסדר פנחס : תהוה ג' כתי' א' וס' מלכו פליג' תהוה' סן קצת מלכות תהוה תקים' תהוה ארכ לשלוחת : כלאג' וס' מהדק וחשל כלא' כלא מטא על נבוכד נצר מלכא' לרדוש מלכא שלמא : מטא ג' חר כתי' א' וס' כלא מטא' ועד עתיק ימין' חומנא' קדמא כתי' א' : עדת ב' קסצין וס' ורחנור לא עדת' מלכות עדת סנד' וכל קרי' פתח עדת ישראל עדת י' ואינן סן שיטה חלופין כל קריאה חדא מלה וכל ספר חלופין לה וס' נסס' במסרה רבתא בענד חלף בסד' : על נבוכד נצר ב' דסמי' וס' כלא מטא' בה שעתא מלתא ספת' ותרין אל נבוכדנצר וס' ביד אלעשה בן שפן' וירדפו חיל כשרים' ואינן חד מן כ' זוגין תרין על ותרין אל וס' נמכר במסר רבת' בעד אל בסד' :

רבינו סעדיה גאון

ברם עיקר שרשוהו ח' ודי חזק מלכא עיר וקדוש נחח : סימן קים על דברת די פשרא' תני' עד דברת די ינדען חייא די שליט : פשרא ב' בת' א' וס' דנא חלמא חזית אנה מלכא ארין דניאל : אמר ג' קסצין בסים וס' אמר חלמא לעבדיך ופשרא נחחא' די חזית ופשרא אמר' ואנת בלש שאצר פשרה אמר : להודעותי ד' מל בליש וס' הן לא תהודעותי חלמא' לא יכלן פשרא להודעותי ואנת כהל' כען הן תכול כתבא למקר' שאלנא להום להודעות די נכתו : להודעותי ג' ב' מל וא' חס וס' ב' מל דלעיל וא' חס וכן העלו קדמי : ומזון לכלא ביה חד מן יא מלין כטעם מ' האתנת לא ישרתנה כי אפ' מונח במיא מקמו שירתה' סאיילא וס' נסס' לעיל בסים

אבן עזרא

ברם עיקר שרשוהו ח' ודי חזק מלכא עיר וקדוש נחח : סימן קים על דברת די פשרא' תני' עד דברת די ינדען חייא די שליט : פשרא ב' בת' א' וס' דנא חלמא חזית אנה מלכא ארין דניאל : אמר ג' קסצין בסים וס' אמר חלמא לעבדיך ופשרא נחחא' די חזית ופשרא אמר' ואנת בלש שאצר פשרה אמר : להודעותי ד' מל בליש וס' הן לא תהודעותי חלמא' לא יכלן פשרא להודעותי ואנת כהל' כען הן תכול כתבא למקר' שאלנא להום להודעות די נכתו : להודעותי ג' ב' מל וא' חס וס' ב' מל דלעיל וא' חס וכן העלו קדמי : ומזון לכלא ביה חד מן יא מלין כטעם מ' האתנת לא ישרתנה כי אפ' מונח במיא מקמו שירתה' סאיילא וס' נסס' לעיל בסים

כך דרש לתנחומא : יג' ער הדיו ולכבוד תפארתה' : עדת חזק' : סרה קינך : טרדין : לשון יג' וס' : ספת' : הנגדה בלתי גלויה : ועשרת ימי ספרין : וספרין ספרין : ולקנין

דניאל ה

תתפח

מה עבדת חזן מן ה' קמצי רסמי' לתע' וסי' הכר מה עמדי וקח לך' ויאמר הוואל כי מה עבדך דכלב' ואמרתם על מה על כי העיר' ומה חזקן אנחנו' ויאמר ליה מה עבדת' וכל שאינן סמוכין לחיות ועין דכו' בסוד מה בסגול וכל מה בסגול הנהא אחריו במתן או במשרת אורת של אחריו רפודה כמו מה לדידי אבל מה דארמית ודניאל ועזרא קמוצין: בנהוה' כליש' וסי' חכמה נפשי מפני גוה' כי השפילו ותאמר גוה' וגוה' מנבר יכסה' שלף ויצא מנהו' ודי מהלכין בנהוה: ולקצת ימא' כל לישן ארמית דהנהא קדים לכספא נסד כספא קדים לרהבא וסי' נסכר לעיל כסיפרא סימן ב' נפקה נפקו כתיב נפקה קרי' בה שעתה נפקו אצבען והוא מן ה' סלך

ולקצת ימא' אנה נבוכדנצר עיני' לשמיא נטלת
ומנדעי עלי יתוב ולעליא ברכת ולחי עלמא
שבתת והדרת די שלטנה שלטן עלם ומלכותה
עסדר ודר: וכל דארי ארעא כלה חשיבין
וכמצביה עבד בחיל שמיא ודארי ארעא ולא איתי
די ימחא בידה ויאמר לה מה עבדת: בהזמנא
מנדעי' יתוב עלי וליקר מלכותי דרי וזיו יתוב
עלי ולי הדברי וברכני' יבעון ועל מלכותי התקנת
ורבו יתירה הוספת לי: כען אנא נבוכדנצר
משבח ומרום ומרדר למך שמיא די כל
מעבורה קשט וארחתה דין ודי מהלכין בנהוה יכל
להשפלה: ברשאצר מלכא
עבד לחם רב לרברבנוהי אלף ולקבל אלפא
חמרא שתה: ברשאצר אמר' בטעם חמרא
להיתירה למאני דהבא וכספא די הנפק נבוכדנצר
אבוהי מן היכלא די בירושלם וישתון בהון מלכא
ורברבנוהי שגלתה ולחנתה: בארין היתיו מאני
דהבא די הנפיקו מן היכלא די בית אלהי די
בירושלם זאשתיו בהון מלכא ורברבנוהי שגלתה
ולחנתה: אשתיו חמרא ושבחון לאלהי דהבא
וכספא נחשא פרזא אעא ואבנא: ה בה שעתה
נפקו אצבען די ידאנש וכתבן לקבל נברשתא

על גירא די כתל היכלא די מלכא ומלכא חוה פס
ידא די כתבה: ארין מלכא זיוהי שנוהי ורעניה
יבהלנה וקטרי חרצה משתין וארכבתה דא לרה
נקשין: קרא מלכא בחיל להעלה לאשפיא
כשדיא ונזריא ענה מלכא ואמר' לחימיי בבל די
כל יאנש די יקרה בתבה דנה ופורה יחונני
ארגונא ילבש והמונכא די דהבא על צוארה
ותלתי במלכותא ישלט: ארין על לין כל חכימי
מלכא ולא כהלן כתבא למקרא ופשרא להודעה
למלכא: ארין מלכא ברשאצר שגיא מתבול
וזיוהי שגין עלוהי ורברבנוהי משתבשין:
מלכתא לקבל מלי מלכא ורברבנוהי לבית
משתיא על לית ענת מלכתא ואמרת מלכא
לעלמין חיי אל יבהלך רעונך וזיוהי אל ישתנו:
ארתי גבר במלכותך די רוח אלהי קדישין בה
וביומי אבך נהירו ושכלתנו וחכמה כחכמת
אלהי השתכחת בה ומלכא נבוכדנצר אבך רב
חרטמן אשפין כשדאין גורין הקימה אבך מלכא:
כל קבל די רוח יתירא ומנדע ושכלתנו
מפשר חלמין ואחיות אחיו ומשרא קטרי
השתכחת בה בדניאל די מלכא שם שכה
בלששאצר כען דניאל יתקרי ופורה יחורה:

כתיב' וכסף תצות וקר' ה' וסי' להשיבו וקס אשה וילך' נפשו פרה למוד פדרי' ואין נביאים אשר נבאו' וחזו ועל הנחל יעלה' נפקו בה שעתה נפקו אצבען' אתקרו
משחל היות בקריא' ונפלו ועל קריא עשר די בראשדי' יתגורו ובניו יתגורו ואספו: כתבה ב' כתי' ה' וסי' קרא מלכא בחיל' וכען העלו קדמי: על לין חזן מן ה' סלך יתיר לר
במצעות חינו' וסי' על לין בארין על לין חרטמא' על לין ארין על לין כל חכימי מלכא' על לית סללת מלכתא לקבל מלי מלכא' ולהלחם ויאמר הסלך אל ציבא' וחד חלוק קרי
לסד ולא כתי' וסי' ח' ובניחו בן יהודע בן איש חי דשמואל: וחכמה כחכמת חזן מן יח סלך דגשי' בתר יהוא בלא סבטל והס ח' בנד כפת וסי' כי נאה נאה' ידמו כאבן
ח' מי כסוך נאר בקדש' כל עצמותי תאמרנה ח' מי כסוך' נלאתי כלכל' ושמי כדכד' וחכמה כחכמת אלהי' גבריא דתבריא' וב צ' קסו צאו סן הסקוס דלוש' קסו
צאו מחוק עמי' ח' לסד ויאמר לו חכמיו' ויאמר לו כי ברזוב נלך' ויאמר לו כי סלך' ויאמר לו הדרש דבני דן' ועשית קדושתו לדשני' ח' יה קראתי יה' יסר יסרני
יה' ויאמר לו יראה יה' אשרי הגבר אשר תיסרגו יה' כל עצמותי פלוגתא דבני אשר ובני גפתי:

רבינו סעדיה גאון

ולעילה ברכת' ולעלין ברכתי כלמי' הנדיק עליו את הדין: וכל דארי חרעח כלה
חסיבין כלה היו כן חסוכין' ויש שפותרין כלה הוא הפירפוד הנראה בעין זריחת
השמש כחילו פורחין בו בחיורו פירורין דקין כעפר והוא חיוב דכר נתפש והולך לו
וכטל עס השמש וחין בממשו כלום כן כל דירי הארץ לפני הבורא: וכמצביה
וכרזונו: די ימחא בידיה' סיבטל בידו' ורבו' וגדולה: ודי מהלכין בנהוה'
בגוהו: יכל להשפלה' ימוד להס מדת השפלה כנגד מדת גאוותו וימדו בעומר
מתרמיין וכלו בעומרה ויש שפותר יכלה וישפיל ועוד יוכל להשפיל: לחס רבי
מפתה גדול כמו לכו לחמו בלחמי ולמה גרע טיית מן בלשאצר ולא קרא חותנו
בלשאצר משום שפלו יד בכלי בית' ופתרון בלשאצר בלם אוצר מחפש אוצר
וחפס מתרמיין וכלם וכן כתוב בלרין היתו מחי דהבא חותנו היום נלחם עס
סרגס נדיים הנרי' על בבל וזו נכח וחזר בשמחת לבנו ועשה סעוד' לשריו ולבגוריו
נכנגד אלף איש היה שומה יין וחמותו היום סוף שבעים שנה של גלות בבל וזו חמר
בלבו מאחר שלא נחלו טוב חין נחלחן וזו גוה להביא כלי בית' וי' וחמר בטעם
היין ששתכר כנגד אלף גבוריו וזוה להביא כלי כסף וכלי זהב שהביא נבוכד נכר חכתי מן
פדמת יבגלנה וקריין ישכבנה וחית דחמרי כלבתא שהיתה חביבה עליו כסגל כאשת מסב חיון: ולחנתיה' ופילגסיו ולכני הפילגסים מתרמיין ולכני לחינתא:
חמתיו' שמו: כפקח אצבען די חנש' זה גבריא סקרא חים סחאמר והאים גבריא: לקבל נברשתא' נוכח החלון' לא נברשתא כמו שטינו הילכי
אמועסיה נברשת על זה תרין חמורחין פליגי' עלה חד חמר מנורתא וחד חמר קוכיתא תרגס עיקלם לקבל נברשתא לקבל למפרס והיינו עששית וחית דחמרי לקבל
נברשתא עששית הדולקת מטנה לטנה ופתרון נברשתא נר בר שחא' על גירא' על הסיד כמו חכמי גיר מוככבו' שהיה הסיד של גיר משוח על הקיר ומלכין כמספט היכלי
המלך: זיוהי שטהי' זיוו ודמותו נשתנה: וקטרי חרצה מסתריין' קטרי חליות שבמתניו נמתחו וקשרתם מתרמיין וקטרי חרצה מסתריין' קטרי חליות שבמתניו נמתחו וקשרתם מתרמיין וקטרי חרצה מסתריין' קטרי חליות שבמתניו נמתחו וקשרתם מתרמיין וקטרי חרצה מסתריין'
סכסדרה ושבמתנים מתפקסין ממנו: מסתריין' ופתח מתרמיין וסרה: וארכובתיה דא לרה נקשן' וברכיו זלוו ומקישין ומכין כיצן מנהג בני חלם בעת פחדם מכין
ברך אל ברך ארכובתיה כמו מארכובה ולמעלה נקשן כמו יפתקסין ברחובות: ארגונא' חרצמן מלכוס מלכוס: חרצמן מלכוס מלכוס: חרצמן מלכוס מלכוס: חרצמן מלכוס מלכוס:
נתלתא' ושלישית במלכות יסלוט: על לין' ככסין: זיוהי שטיין' מרחי מתמנין: משתבשין' לשון סיכסוך כמו שיבוש גייסות וחית דחמרי שיבושתיא זה חמר בכח זה
חמר בכח ואין ממש בדכריה וחית דחמרי מתכייסין סלח יכלו לפרס: מלכתא' זהו באה המלכה כששערה דברי המלך והשרים וכנסה לבית המשתה והמרה לו: חיתי
נכרי' יח חיסמ' המלכות לסכר בסכחו של דניאל: רוח יתירא' נבואה יתירא: וחמות אחין' והגדת דברי חידות ויש פותר אחין' לשון מסגר דברים בעלמים
וסגוריא וחית הדלת סגרו מתרמיין וית דשא אחינו: ומשרא קטרי' מתיר דברים קטורים וסומון:
חכת

אלהין: תלמידי: הקשה: מנהו ער על כלם: כל קטלוגו: כלפי אחר רוח יעירה ועתה הסכל יש בו: קטריין: פתוס כל פתד מנהג בו דכתיב:

דניאל ה

וכען ב' רפ' וס' הן על מלכא' וכען הועלו קדמי חכימא אשפאי' להודעותני' ב' מל' וא' חס' וס' לא יכלין פשרא להודעותני' ואנת כהל' כען הן תכול כתבא למקרא' וכען הועלו קדמי חכימא אשפאי' בתר' חס' מרים ב' בתרי לישני וס' כי מר' הם על כן קרא שמה מרה' די הוה צבא הוה מר' ויקראג' ב' כתי' א' וחד כתי' ה' וס' ותקפא ויקרא יהב לנכוכד נצר' וחסנא ויקרא יהב' הנחת מן כרסא מלכות ויקרה העדין מנה' בתרא כתי' ה' ואנת ב' רפ' נסבין ו' ברישי וס' ואנת ברה בלשאצר' ואנת עזרא בחכמת אהך' ואינון חד מן י' דווינ מן נב' רפ' נסבין ו' בריש תיבות וס' נסכר בסכר רבתא במערכת אות הו' בס' כספא ודהבא כל לישן ארמי דהבא קדים לכספא בס' דקרי' כספא לדהבא וס' ס' וכת' ה' ויקרה העדין מנה' ומן בני אנשא טריד ולבבה' עס חיותא שוי ועס ערדיא מרוחה עשבא כתורין יטעמונה ומטל שמיא גשמה יצטבע עד די ידע די שליט אלהא עליא במלכות אנשא ולמן די יצבא יהקים עליה' ואנתה ברה בלשאצר לא השפלת לבכך כל קבל די כל דנה ידעת' ועל מרא שמיא התרוממת ולמאניא די ביתה היתין קרמי' ואנתה' וברב בני' שגלתך ולחנתך חמר' שתין בהון ולארהי' כספא ודהבא נחשא פרזלי' אעיא ואבנא די לא חזין ולא שמעין ולא ידעין שבחת ולא אלהא די נשמתך בידה וכל ארחתך לה לא הדרת' בארין מן קדמוהי שליט פסא די ידעא וכתבא דנה רשים' כה ודנה כתבא די רשים מנא מנא תקל ופרסין' דנה פשר מלתא מנא מנה' אלהא מלכותך והשלמה' תקל תקילתא במאזניא והשתכחת חסיר' פרס פריסת מלכותך והיבת למרי ופרס' בארין אמר בלשאצר והלבשו לדניאל ארנונא והמונכא די דהבא על צוארה והכרוזו עלוהי די להוא שליט תלתא במלכותא' בה בליליא קטיל בלשאצר מלכא כשדיא' חסיר

בארין דניאל העל קדם מלכא ענה מלכא ואמר לדניאל אנתה הוה דניאל די מן בני גלותא די יהוד די היתי מלכא אבי מן יהוד' ושמעת עליך די רוח אלהין בך ונהירו ושכלתנו וחכמה יתירה השתכחת בך' טו וכען העלו קדמי חכימא אשפאי' די כתבה דנה יקרון ופשרה להודעותני' ולא כהלין פשר מלתא לחתויה' ואנה שמעת עליך די תוכל פשרין למפשר וקטרין לכשרא בען הן תוכל פתבא למקרא ופשרה להודעותני' ארנונא תלבש והמונכא די דהבא על צוארך ותלתא במלכותא תשלט' בארין ענה דניאל ואמר קדם מלכא מתנתך לך לרוין ונבזיתך לאחרן הב ברם כתבא אקרא למלכא ופשרת אהודענה' אנתה מלכא אלהא עליא מלכותא ורבנותא ויקרא והדרא יהב לנכוכדנצר אבוק' ומן רבותא די יהב לה כל עממיא אמניא ולשניא הוה זאעין ודחלין מן קדמוהי די הוא צבא הוה קטל ודי הוה צבא הוה מא' ודי הוה צבא הוה מרים ודי הוא צבא הוא משפל' כ וכדי רם לבבה ורוחה תקפית להורה הנחת מן פרסא מלכותה נספר לעיל כספרא סוף סיפון ב' כתבא כלהן כתיב א' בסב כתיב ה' וס' די יקרא כתבה דנא ופשרה' די כתבה דנה יקרון ופשרה להודעותני' והלבשו חד מן חס' בלש' וס' הסלכשכ' שני עם' והלבשו לדניאל ארנונא' והלבשו את האיש' כתנות עור ולכסס' וילבשו כתנות' וילבשו בגדים ומלאך י' טמן מן ריש סיפרא עד בה בליליא קטיל בלשאצר בלשאצר כתב סוף סיפרא בלשאצר בלשאצר כתב אלף קדים לשין' חסיר

היכול אס' מוכל' וכוונתך לחסרו הכי לאר' מן די הוה כנא סהיה חסן הוה מחא' פחית' וכדי כוס לבניה' וכאשר כס' לכנו' להולא' להרשע' הנחת' הוריק' העדין טיבי' הסירו טמנו' טריד' בגרם' כל קבל די' דכא ידעת' כל עממיא אשר כל זה ידעת' שארית' לאר' ויהי לך להית' ירח מלפני' הקניה' סלח פסא די' סלח כף י' ד' וכתבא דכא דס' ויהי המכתב אשר חקק' מכתב עכא' שנה אלהא' כלומר נכח' ויהי סודשו מנא אלהא מלכותך ויהי חסן ק' טנסק מלכות ס' חכיר וזרעו ומכא' סכר הסלמה' תקול תקולתא' כמאזניס' תקל ויהי פירוט כספאל לפניו כמאזניס' וכמלת חסר מכל צד' פרס פריסת מלכותך ונו כלום זמריסן משמע שני פרסין האחד פריסת מלכותך כשתבה מלכותך' והשני שכתבה לעדי ופרס' נדרוש

חסיר ל' וכל קרי' חסיר וליון פכ' מייחד דקרי' ס' וכל קרי' חסיר

חצי הספר

אבן עזרא

אנת' הטעם שמע אמת המלך' זיעון' כמו ולא זע ממנו' להזדה' דרך זדון' וטעם וכל ארחתך ליה שאתה בידו והוה מוליכך למיקום חפמ כמו רסן הסוס ביד הרכב ויפת חמר ובאחריתך תלך אליו על דרך והרוח תשוב אל אלהים אשר נתנה' רשים' רשם וכמוהו רשום בכתב' מנא' פל דבר שיסופר יחשב ועוד כי מלת פרסין שנים פרס האחד שהוא פריסת שבירת מלכותו וכריתותה ופרס השני מנזרת מדי ופרס על כן חמר ויהיבת למדי ופרס' קטיל' נהרג כמו ויקטלו עני וחביון' ודריוס' דע כי זה דריוס המדי אינו דריוס הפרסי שבנה הבית בסבת שתיים למלכותו והנה על דעת הקדמונים כאשר הפרס שטעה לדיאל בחשבונו הנה חמרו בסבת שבע נלקמה חסרת ונולד דריוס שה' בנה בסבת שמו' לחשורם וכל מלכותו י' שנה והנה עלך והוא בן ו' שנים כי בסבת שתיים למלכותו נבנה הבית והנה כתב בן שבע שנים יאחש במלכו וקרב מזה המספר יאשיהו המלך והנה כתוב על זה דריוס שהיה זקן במלכו על כשדים סב שנה וידוע כי כורש תפס בכל כאשר כתו' בספר יסעיהו וכתוב כורש מלך בכל ואחריו מלך אחשורס ואחר אחשורס על דעת חכמינו מלך דריוס הפרסי שהוא בן חסרת על כן חלפ' שכתוב בסבת אחת לדריוס בן אחשורס מודע מדי אינו זה אחשורס סלקח חסרת רק הוא אחר וככה היה חבי דריוס הזקן שהוא המלך הראשון ממלכי מדי ופרס שמלך על הכשדים כאשר נתפסה בכל ונפסקה מלכות כשדים בטרם מות בלשצר ואין צריך להאריך כי הדבר ברור הוא ואין ספק בו ובספרי מלכי פרס כי דריוס זה הזקן היה חותן כורש וסניהם תפסו בכל כי כורש היה מלך פרס וזה דריוס היה מלך מדי וכתוב הנני מעיר עליהם את מדי והנה כורש הניח חתנו על מלכות כשדים כי כורש המליכו כי כורש אמר כל ממלכות הארץ נתן אלהים בידי והנה בימן אחד מלכו על כן כפול כשדים עלו ישראל מבבל עם זרובבל כאשר כנה כורש שהוא מלך הגדול על כן כתוב ויהי לו ולבניו לעבדים עד מלך מלכות פרס ופירוט בסבת אחת לכורש שמלך על בכל שהיו עם ישראל כי מלך היה בתחילה על כן נקרא כורש מלך בכל' ספר

רבינו סעדיה גאון

אנת הוא דהאל' וכילא היה מכירו חלח חמר לו יש כך כח לפרס המכתב הזה ולקרותו' מן יהוד' מארץ יהודה' השתכחת בך' נמצאת בך' ולא כהלין כתבא למיקרי' לא יכלו המכתב לקרות ולפתור' וכבזביתך' כמו וכבזבא כדתנן התם שבזבו כל ככסיו לשון הוצאה' לא וכבזביתך דורון שלך' אנת מלכא כך חמר לו אנתה המלך בלשאצר תדע כי אל עליון מלוכה וגדולה וכבוד והדר נתן לנכוכד ככר חביך' די הוה צבי הוה קטיל' שקונס עליו מיתה' מחא' מחיה שמבטל ממנו דין מיתה' וכדי רס' וכאשר רס לבנו ורוחו נחממה ונתחוקקה להזיד הקד' מכסא מלכותו וכבוד הוסר ממנו' ערדיא' הם חמורים שב מדבר כמו מוסרות ערוד מי פתח ותנן כדי סיפיר בין חמור לערוד' מדריה' מודר ויישוב שלו' גשמה יצטבע' גופו יתכבס סיהיה הולך ערוס ויהף' ולמן די יצבא' ולמי סירצה' יקיס עליה' על המלוכה' לא הדרת' לא נתת הוד ושבח' עליה' נסתלה' פסא די ידא' פיסת היד היא הקף עם האכבעות כמו סוף היד כמו מפסי יד ועד עקבות רגל חתיבת יד כתונת הפסים שהיתה עשויה חתיכות חתיכות צורים ונף המחלוקת הזה יפרס מי חפסים שמוניעין עד פס הרגל' ודנא כתבא די רשים' בכתב הקדש ולא יכלו חכמי לקרותו ולא לפרסו וכך היה כתוב זה על גבי זה זה שטרה ראשונה ממתוס ושניה נקפיה וסלישית אחרון והטור מגיד מנא מנא תקל ופרסין וזה פתח מנא מנא אלהים פעמים ימי מלכותך ודנא והנה שלמה וספתה מלכות בכל כיון כתוב והכרתי לבבל עם ושאר ונין וככד' ופרס פריסת מלכותך נחלקה מלכותך עסן קורין לחצי מנה פרס ועוד מפרסת פרסה מתרגמינן דסדיקת פרפתא כלומר חלוקת פרסה וכן גם זה פרס חלק והוא מן פרסה ספורסין ומחלקין מן הלחם כיון ששמע כן חמר להלבים לדיאל ארנמן ולתת רביד זסב על צארלו להחריכו למען ילך ויתפלל ויבטל הגזירה חמר לו ככר כנזרה גזירה לפי שטעית בחשבונך שסמכת על הכתב לפי מלאת לבבל שבעים שנה כיצד שנה ראשונה שמלך נכוכד ככר כיבס נינוה בשניה כיבס את יהויקים ומסם הותחלה הגולה ס' ויהי בשלשים ושבע שנה לגלות יהויכין נשא חויל מרדך מלך בכל בשנת מלכו את ראש יהויכין מלך יהודה ויבא חמו מבית הכלא שמונה קודם גלות יהויקים שקדם ומלך ולו שנה היה אחריכך דרי מנה שנה למלכו נכוכד משתים למלכותו שכיבס יהויקים ח' שנים קודם גלות יהויקים ולו הרי מנה כ' שנים של חויל מרדך הרי ס' ו' שנים של בלשאצר הרי שבעים שנה וחותו היוס סוף שבעים שנה יבא ונלחם בלשאצר עם כורש ודריוס וכנחו ניבזרו ונחזר בשמחה ועשה משתה לאלף ניבזרוי וחמר בלכו כיון שהניעו ע' שנה ולא נחלו טוב אינן נחלץ ונזה להוציא כלי בית המקדש מן האוצר וספתה בהן הוא וחשתו וניבזרוי ופילגשו ועל כן חמר לו דניאל ועל מרא שמיא התרוממת ולמאניא די ביתה היתין קרמי' ואנתה' וברב בני' שגלתך ולחנתך חמר' שתין בהון ולארהי' כספא ודהבא נחשא פרזלי' אעיא ואבנא די לא חזין ולא שמעין ולא ידעין שבחת ולא אלהא די נשמתך בידה וכל ארחתך לה לא הדרת' בארין מן קדמוהי שליט פסא די ידעא וכתבא דנה רשים' כה ודנה כתבא די רשים מנא מנא תקל ופרסין' דנה פשר מלתא מנא מנה' אלהא מלכותך והשלמה' תקל תקילתא במאזניא והשתכחת חסיר' פרס פריסת מלכותך והיבת למרי ופרס' בארין אמר בלשאצר והלבשו לדניאל ארנונא והמונכא די דהבא על צוארה והכרוזו עלוהי די להוא שליט תלתא במלכותא' בה בליליא קטיל בלשאצר מלכא כשדיא' חסיר

חצי הספר

ודריוס

אלין ה' ג' טלוב חסדים וסמ' די מרעע כל אלין תדיק ותרוע' תדיק ותסיף כל אלין מלכותא' ועלא מנהון סרבין תלתא דניאל חד מנהון' ארין סרכיא ואחשדרפניא

שתין ותרתין: שפר קדם דרוש והקיס על מלכותא לאחשדרפניא מארה ועשרין די להון בכל מלכותא: ועלא מנהון סרכין תלתא די דניאל חד מנהון די להון אחשדרפניא אלין יתבין להון טעמא ומלכא לא להוא נזק: ארין דניאל דנהר הוא מתנצח על סרכייה ואחשדרפניא כל קבל די רוח יתירא בה ומלכא עשית להקמותה על כל מלכותא:

ויאחשדרפניא הווי בעין עלה להשבתה לדניאל מצד מלכותא וכל עלה ושחיתה לא יכלין להשבתה כל קבל די מרימין הווי וכל שלו ושחיתה לא השתכחת עלויה: ארין גברייה אלך אמרין די ולא נהשפח לדניאל דנה כל עלה להון השכחנא עלויה ברית אלה: ארין סרכיא ואחשדרפניא אלן הרגשו על מלכא וכן אמרין לה דרוש מלכא לעלמין חי: אתיעטו כל סרכי מלכותא סגניא ואחשדרפניא הדבריא ופחותא לקימה קיס מלכא ולתקפה אסר די כל די יבער בעו מן כל אלה ואנש עריומין תלתין להון מנד מלכא יתרא לגב אריותא: בעז מלכא תקיס אסרא ותרשם כתבא די לא להשגיה כרת מרי

כל לשון ברבים דגשים בסב וסמ' הווי ברך על ברכויה: כרעו על ברכויה למי: וכל ברך שהוא לשון ברבים נפתח כולו והגניה לעיל: ברך על ברכויה' ייש ספרים כתו ברך ונקד ברך ונסמ' עליו ל' חסר' ויש ספרים שהוא ברך נקד הבית בקסף והגניה מלעיל ונסמ' עליו ל' מלעיל' ויש ספרים שהוא מלרע והבית קסף: קריבו ו' חס' בליש וס' בס' בסוד ויקרא: בארין כל רס' בס' בארין בסי' ארין וסמ' נסמ' במס' רבת' בערך אד בסד: כל ל' קספ' ארין מלכא כדי מלהא' והוא חד מן אב מן תרין תרין אתון הווי ול' קספ' וס' בסס' רבת:

רבינו סעדיה גאון

שערי בכל מלכותא הטעם מלכות כסדים: ועלא סרכין ג' נדולי' מהאחשדרפניא: ודע כי כאשר ידע: כוין כמו במת המלך: ארין מתכנח כמו מנבח: עשית חשב כמו עשונותיו וכו' עשיתי עשרה כאשר פירשתי בספר המספר: ארין ברית' מנהג וכן בלשון עשייתו: עשייתו: ושמעאל: הרגישו התחברו כמו והלך ברעם למה רצונו: ולתקפה אסר' עשה כמו שח' מלכות כמו וכל אסר הרעה על כפשה: לגוב: לבור: די לא תעדה חוק ולא תעבור: וכוין' חלונות וכן בלשון ישמעאל: נבד ירושלם' כמו שכתו והתפללן חלון דרך חרסם: וזימין תלתא' הם השלם תפילות שהעתיקו קדמונינו: בריך על ברכויה' כמו ויברך על ברכויה: ומכלי' מתפלל וכן בלשון ישמעאל. כל קבל די הווי נבד בחדין' לגוב אריותא' בור היה מלא אריות וסמ' משליכי' טרפס וכל מי שהיה בן מות: באש עלויה רע בעיניו: סס בלי' לבו כמו בלשון ישמעאל כל לב להכילו ועד בא השמש: און לו חבר ופירשתי כמו מחשב בכל יכולתו ומבקש עלילות: בעוקתיה

אבן עזרא

דניאל מלכה קביל מלכותא' אז התחלה מלכות פרס ומד עבולה מלכות בבל: ועלא מנהון' למעלה מהן סוטרס שלטה אשר דניאל אחד מהם: טעמא' עשה: כוין' כחוק: מתכנח' נוצח: על סרכיא' סוטרס מתרמין סרכיא: ומלכא עשית להקמותיה' והמלך יחשב להקימו על המלוכה לילך לעשות מלחמותיו והוא יסב בהקט: עשית' כמו ביום ההוא חבדו עשונותיו: בעין עלה להסכח' רוצין למכוח עליה לדניאל מצד המלכות: עליה נשחיתה' עליה ומוס כמו כי משחטס בהם מוס בס כלומר סוס דבר תוהמה: שלו' פשע ופגנה ויש אומרים שלו רישול כמו לא תעלה לא תתרחל: להן השכחנא עלויה ברית אלהיה' כי אס נמצא עליו עליה ברית אלהיה' פ'א מצד מלכותא כלומר סיבור המלך דבר והוא יבטל ומכא לו עליה: הרגישו על מלכא' כמו למה רצונו גנים לסון קיבוק עם כמו בבית אלהים כהלך ברעם: איתיעטו' כתיעזו כמו עטה וטעם: לקימה קיס מלכא' לקיים קיום המלך: אסר' כמו לחסור אסר על כפשו דבר שהוא מותר ונוהב בו איסור: די כל די יבעח בעו' שכל מי שיבקש רחמים ותפילה כמו דמתרמין אנה בעותק מן קדמי זו היא תפילה: יתרמי לגוב אריותא' יושלך בצור אריות: תקום אסרא' תקיים אסר: ותרשום כתבא' כמו הרשום בכתב חמת: די לא להשגיה' די לא להשגיה' שאלא ישמיה: די לא תעדי' שאלא תסור' ודניאל כשידע שצביילו כרשם הכתב בא חל ביתו: וכוין' וחלונות פתוחות לו בעלייה שלו: נבד ירושלם' כדי שתהא תפלתו נשמעת מהיה מכון אה לכו נבד בית המקדש שנאמר והיו עיני וכלי סס כל הימים: וזימין תלתא' ושלם פעמים ביום שחרית וערבית ומנחה היה כורע על ברכיו ומתפלל ומודה לפני אלהים ושמה תאמר אותו היום התחיל ראה מה כתו כל קבל די הווי עבד מן קדמת דנא כמו שהיה רגיל לעשות קודם לכן אז היו הולכים ואורבים סביבות בית דניאל ומכאן שם עברה ושאלה מה עושה דניאל אמה להם הוא כורע על ברכיו ומתפלל לאלהיו בעליותו מיד הלכו ומכאן שמה ארין נבדיו חלון הרגישו והשכחו לדניאל בעי ומתחן קדם אלהיה: ציבא' חמת: סס עלך מלכא טעם' כלומר נור גזירה על גזירת המלך וביטל גזירת המלך מפני גזירתו והוא מתפלל שלם פעמים ביום: שגיה באש עלויה' מחד הרעלו: ועל דניאל סס בלי' שם לב בהפיכת המערה כמו כשב כשב וכמו שמלה שלמה ויא' סס תחבולות ומתירין כל בלילות דברים ופיוס אמרים ויא' כח ושכס לח ועל דניאל סס כל לשונותיה סס כופר מומן להכילו כמו שנאמר מודה בלו והלך מוכדה זו מוכת המלך לחיות הדבר לבינו בלו זה כספ בולללת והלך זו ארנוכה כלומר על דניאל סס כופר מומן להכילו כמו שנאמר ויא' כופר יושע עליו שרצה לפדותו במומן ולא יכול כך פירש רב מתתיהו הגאון זל: לכו כל איוני ועש' הווי משתדרי' מתעסק ונלחם וכאך עם שריו כדי להכילו ויא' חבק מתרמי' ויא' שדל ריש מתחלק עם למד כמו ואלו וחרו ופתרון עניה וכה: והיתיו' והביו: ורמו' והשליכה

שמשית חשתל ל' יא' חכל כשהגיע זמן תפלתו כרע להקרה על כרכו והתפלל תפלתו ושכס לא היה לו פתוח סה להכילו: דימלכא יתקם. אשר התלך ונזור ועמוד לא לחדס לשונותיו: והיתיו' נהיית

דניאל ז

אלהי ב' וס' ועד אחרין על קרמי דניאל' אלהי שלח מלאכה וסגר! כל'ך פשוטח בלישין ארמי קמץ בס'ד פתחין וס' פנך שורך מישך תתחרך: אילך כל סופרא אילך
במה אילין וג' סנהון מל'וב' וס' נמסר לעיל ריש' ס' ו': רמול' ואמר סלכא והיתין' וחד ורבו בארין מלכא אמר והיתין' לדניאל ואינון מן מלין דחד ריש' וחד וריש' וכל
חד וחד ל' דכו וס' נמסר במסר רבתיא במערבתי אות' הריש' בס'ד: ס' כל סופרא ר' וס' בס'א מן וס' מן קדמי שים טעם' די בכל' שלטן: סופא ג' כתי' אלף וס' אלהא חיא
וקים לעלטן ומלכותה' ושלטניה' והעדות' להשמדה ולהובדה' עד כה' סופא' די מלתיא אנא דניאל: בשנת' כלהו' ר' ומצעות' בשנת' בס'ט' ר' וחד מצעות' פסוק' ובשנת'

והיתית' אבן חדא ושמת' על פס' גבא וחתמה' מלכא
בעזקתה' ובעזקת' רברבנוריה' די לא תשניא' צבו
בדניאל: ארין' אול' מלכא להיכלה' ובת' טות'
ורחון' לא הנעל' קדמויה' ושנתה' נדת' עלוהי: כ'
בארין' מלכא בשפרפרא' יקום כננהא' ובהתבהלה'
לנכא די אריותא' אול': וכמקרה' לנכא לדניאל
בכל' עציב' ועק' ענה' מלכא' ואמר' לדניאל דניאל'
עבר' אלהא חיא אלהך' די אתה' פלח' לה בתדריא'
היכל' לשויותך' מן אריותא': ארין' דניאל' עס'
מלכא' מלל' מלכא לעלמין' חיי: אלהי' שלח
מלאכה' וסגר' פס' אריותא' ולא' חבלוני' כל' קבל' די
קדמויה' וכו' השתכחת' לי ואף' קדמך' מלכא חבורה'
לא עבדת': בארין' מלכא שניא' טאב' עלוהי
ודניאל' אמר' להנסקה' מן גבא' והסק' דניאל' מן--
גבא' וכל' חבל' לא השתכח' בה' די הימן' בארחה':
כה' ואמר' מלכא והיתין' גבריא' אלך' די אכלו' קרצוהי
די דניאל' ולנב' אריותא' רמו' אנון' בניהון' ונשיהון'
ולא' מוטו' לארעית' גבא' עד' די שלטו' בהון' אריותא'

והיתית' אבן חדא ושמת' על פס' גבא וחתמה' מלכא
בעזקתה' ובעזקת' רברבנוריה' די לא תשניא' צבו
בדניאל: ארין' אול' מלכא להיכלה' ובת' טות'
ורחון' לא הנעל' קדמויה' ושנתה' נדת' עלוהי: כ'
בארין' מלכא בשפרפרא' יקום כננהא' ובהתבהלה'
לנכא די אריותא' אול': וכמקרה' לנכא לדניאל
בכל' עציב' ועק' ענה' מלכא' ואמר' לדניאל דניאל'
עבר' אלהא חיא אלהך' די אתה' פלח' לה בתדריא'
היכל' לשויותך' מן אריותא': ארין' דניאל' עס'
מלכא' מלל' מלכא לעלמין' חיי: אלהי' שלח
מלאכה' וסגר' פס' אריותא' ולא' חבלוני' כל' קבל' די
קדמויה' וכו' השתכחת' לי ואף' קדמך' מלכא חבורה'
לא עבדת': בארין' מלכא שניא' טאב' עלוהי
ודניאל' אמר' להנסקה' מן גבא' והסק' דניאל' מן--
גבא' וכל' חבל' לא השתכח' בה' די הימן' בארחה':
כה' ואמר' מלכא והיתין' גבריא' אלך' די אכלו' קרצוהי
די דניאל' ולנב' אריותא' רמו' אנון' בניהון' ונשיהון'
ולא' מוטו' לארעית' גבא' עד' די שלטו' בהון' אריותא'

ובל' גרמיהון' הדקו: בארין'
דריש' מלכא כתב' לכל' עממ'א' אמיא' ולשניא' די'
דארין' בכל' ארעא' שלמכון' ישנא': מן קדמי'
שים טעם' די בכל' שלטן' מלכותי' להון' זאעין'
ודחלין' מן קדם' אלהי' די דניאל' די הוא' אלהא'
חיא וקים' לעלמין' ומלכותה' די לא' תתחבל'
ושלטנה' עד סופא': משיב' ומלל' ועבד' אתין'
ותמהין' בשמיא' ובארעיא' די שויב' לדניאל' מן יד'
אריותא': ודניאל' דנה' הצלח' במלכות' דריש'
ובמלכות' כורש' פרסיא':

וסי' נמסר במלכא' ריש' סמן' סו': כתב' ג' וס' ואח' פתשון' כתב' הדת' אשר' נתן' בשושן' כי כתב' אשר נכתב' בשם המלך' בארין' חלמא' כתב' ראש' מלין' אמ': וארבע'
ב' ר' וס' וארבע' כתפות' אל ארבע' וארבע' חיון רברבן' ואינון' חד סן יד' וזיג' מן כ' ר' נסבין' ו' בריש' וס' נמסר במסר' רבתיא במערבתי אות' היוו' בס': ולכ' בה' וס'
ולכ' מצרים' יס' בקרבן' ויע' לכבו' ולכ' עמו בגנע' עצי' ער' ולכ' נמהרים' יבין' דעת' ולכ' חיוה' יתיבה' ליה' ושבעה' עדנין' ולכ' אנש' יהיב' לדה':

אבן עזרא

בעמקתיה' בטבעתו' ויש' חומרים' כי כן' ויעמקהו': ובת' לן: טות' צס' וכן' בלסון'
ישמעאל': ורחון' כנימות' וסירות': בטפרפרא' בעלות' השחר' עציב' מן'
עצבון': בתדריא' תמיד': חבולה' השחמה': והוסק' כמו' חוסק' סמים': כמו'
ולא' מאו' לארעית' גבא' לא הניעו' לתחמת' הכור': גרמיהון' עצמות' חומר'
גדס': ודניאל' דכה' הכלח' במלכות' דריש' ובמלכות' כורש' כפרסאה' והנה' יורה' כי'
לא חיה' יותר' כי זקן' היה' ושסבצר' הוא' זרובבל' ולא' דניאל' בשתי' רחיות' שחמר' על'
זרובבל' פחת' יהודה' ויהי' לו' לסבצר' סמיה' כי פחה' סמיה' ורחיה' אחרת' גדולה'
והזקה' מוחת' שחמר' זכריה' ידי' זרובבל' יסדו' הבית' הזה' וככה' כתוב' בספר' עזרא'
וס' כתוב' ארין' סבצר' דך' חתח' יב' חשיא' די בית' חלהא' די בירושלם': בשנת'
חדא' לבלסצר' עתה' חלח' לפרס' הנבואות': ריש' מלין' חמר' חמר' יפת' ראשי'
דברים' דבר' ולא' כל דברים' ולפי' דעתך' ככה' ראשית' דברי' דניאל': ענה' עס' ליליח'
בחזון' הלילה': וארין' כמו' נאלו' ויש' חומרים' כי כמוהו' וידע' חלמנותיו' סהוה'
חלמנותיו': מניחין' כמו' יניח' ירדן': לימח' רבא' לים' הגדול': וארבע' חיות'
גדולות' עולות' מן' הים' סונות' זאת' מוחת': קדמיתא' הראשונה' כאריה' וככפי' נשך'
לה' ורואה' הייתי' ומרטו' ככפיה' ונשאוה' מן' הארץ' ועל' רגלים' כאנוש' הנוכח' ולכ'
חנוש' כתן' לה': וארין'

רבינו סעדיה גאון

והיתית' והובאה': ושומת' והוסמה' על פי הכר': וחתמה' מלכא' בעזקתיה':
והתמה' המלך' בטבעתו' שכן' קורין' לחותם' סיתומא' ולמה' כסו' הכור' באבן' וחתמהו'
בטבעת' המלך' ובטבעת' שריו' שאס' היה' הכור' פתוח' היו' נורקין' עליו' לוכיות' וחזים'
אות' שסוכחין' חותנו' וחומרים' כי החריית' הרבונה': די לא' תשנא' צבו' בדניאל' שלא'
תשתנה' תאות' וחפס' בדניאל' כלומר' שאס' לא' יהרגוהו' האריות' בכור' יהרגוהו'
הס': ובת' טות' לן' בלא' חכילה' ופתייה' וילן' מתרנמיין' ובת' טות' פי' חלם' שלא'
חלל' בערב' כדאמרין' כל חלמא' בלא' טות' וגם' בלסון' ערבי' מי' שלא' חוכל' בערב'
אמרין' עלן' טוות' אלכרח' פל' ובת' טות' נחשה' בתולה': ורחון' ומזמרון'
בכיבודות' ובנבלים' לא' ככנסו' לפניו' כי כן' היה' משפט' חוקי' להביא' לפניו' נערות'
בתולות' ומשחקות' לפניו' ורחון' כמו' ורחון' תיבה' הפוכה': בטפרפרא' בשחמר'
כמו' ברוחו' סמים' ספרה': בגנאה' בטדס' יחיד' היום' כמו' שחמר' חכמים' באורחא'
דתליסר' כנהי' חרביסר' וכמו' ננה' ליה' יומא': בקל' עציב' בקל' עכב' וספל': חלמי'
פלא' מלאכיה' חריח' דבי' עילאי' הוא' חריה' של כסא' הכבוד' היה' שולח' וחומר'
השמר' חריות' שלא' תזיקו' לחריה' בן' גור' חריה' וחמנס' כי דבוק' שפיה' ומלמעות'
יחדו' בלי' פירוד' מחימת' חריה' השולח' וסגר' פיות' האריות' ולא' השחיתו' ויף' חרית'
גדולה' מוה' הפליח' עמי' חסר' הביח' חבקוק' הכביח' מחרץ' יהוד' ואחרות' פועלי' פלזי'
עמו' יחדו' הביחו' חלי' וחכללו' ופתינו' יחד' והללנו' סס' הכורח' ואז' הלך' לדרכו' על' יד'
חבולה' לא' עבדת': כלום' פסע' והשחתה' לא' עשיתי' כי שחש' עמך' מתרנמיין' חרי' חביל'
עמך': טחיב' עלוהי' הטיב' עליו': להנסקה' להוציא' ולעלות': חבל' מוס': די הימן' בחלחיה' שהחמיץ' בחלחיו': חכלו' קדמויה' הלטינוהו' סכל' מי' שמלסין' חבירו' דחני'
לו' כחילו' חוכל' צוחתו': לא' חכלו' קרצוהי' הלטינוהו' סכל' מי' שמלסין' את' חבירו' כחילו' הורגו' וסנחטו' דתקן' קרצו' ומירק' חחר' שחיה' על' ידו' וחמר' חכמים' ליסכא' ביסא' תלתא'
קטלא': לארעית' גבא' לקרקעית' הכור': גרמיהון' הדיוק': ועצמות' כתשו' הדק': מן' קדמי' שים טעם' מלפני' נגזרה' גזירה': זאעין' ודחלין' ירחים' ופוחדים' כמו'
נדרעו': משיב' שהציל' לחכניה' מי' שאל' ועזריה' מכבסן' חלם' ומציל' להציל' מגוב' חריות': חתין' ותמהין' חותות' ומופתים': בשנת' חדא' לבלסצר' זה' החזון'
דחה' דניאל' בכל' בשנה' הראשונה' לבלסצר' ונכתב' מוקדם' ומאוחר' בספר': בארין' חלמא' בכן' החלוס' היה' כתוב' וראש' דבריו' חומרי' וזה' פירושו' דניאל' ראה' חלוס'
ומראה' ראשו' על' משכבו' אז' החלוס' ראשית' דבריו' וענה' ואמר' דניאל' רואה' הייתי' במראה' הלילה' והנה' ארבע' רוחות' השמים' מקיפין' לים' הגדול' ויא' מניחין' נלמחים' כמו'
לחנח' קרבח' ויא' נוסעין' והולכין' כמו' בניחו' מרחס' יבא' ויא' כמו' נתנח' בנהרותך' יניח' ירדן' חל' פיהו' לטון' שחיבת' מים' ומלאחי' מים' לשתות' לים' ולמעט' כלומר' מתבלבלין'
ביס' הגדול' למען' ישאו' הרמות' עביס' חל' הים' וישאבוהו' העבים' למען' הריק' מקיה' תעלת' מימיו' ומכח' אותן' הרמות' יבשו' מי' חיים' הגדול' ואז' ארבע' חיון רברבן' סלקן' מן' ימא'
בסעודתו' כל' ישראל' להכסילם' ויגידל' להמן' לשוס' בלס' בצוחרו' למען' חסר' ישתחוו' לנו' וימיה' סלא' ישתתחו' לנו' וימיה' סלא' ישתתחו' לנו' וימיה' סלא' ישתתחו' לנו' וימיה' סלא' ישתתחו' לנו'
בחרב' פרס' גזרה' על' כל' המצות' שבמורה' ונזרות' סמנות': קדמיתא' כאריה' זה' כבוד' ככר' שנאמר' בו' עלה' חריה' מסוככו': ובפין' דינכסר' לה' שהיה' טוסה' כנסך'
ודורס' כאריה' מה' הנסר' מרחף' בניו' בככפיו' חף' הוא' הכל' מתרחפין' תחת' מלכא' והוא' שחמר' הכתוב' כאשר' יראה' הנסר' זה' כבוד' ככר': חוה' היות' עד' די מריטו' גפיה'
ותנח' מן' הארץ' מבני' חלם' בזמן' שעברו' עליו' שבעה' עדנין': ועל' רגלין' כאנוש' הקימת' ולכ' חנש' יהיב' לה' בזמן' שחזר' למלכותו': וארין'

דניאל יא

תתנצ

הידעת ה' וסי' כי היום ה' לוקח וחיבירו דאליהו' חוקי שמים עת לרת ועלי סלע' הידעת למה באתי אלך: לך י' וקצין בנביא' ובכתובי' וסי' והיה ביום דגית י' לך כעצבך' עשה לך מוסרות ומטות' ואמר ירמיהו אל צדקיהו כי אנכי לך' הכן והכן לך' שנה וחדן וסחרי חרשיש' לכן לא יהיה לך משליך חבל' לו איש הולך רוח ושקר' ואמר י' אלי עור קח לך' אבל אנכי לך את הרשום בכתב' והי' בותך כבוד פרץ' וכל שמואל וכל נתינה דמלכים דכו' במה וסי' נסם ברות סיס' ד' י' עיר ח' וסימני' כנשר יעיר קנו'

ורש
ואחרי איתן שבועם
וכרת ששית' יתג
אנזיפס עלך יהודה
היה מושל בימי
המלכה: ואין לו
כמו ולוכד' משיח
אינו חלף לשון שר
וגדול: והעיר והקדש'
העיר והקדש'
עליהם הוא טיטוס
ואוליטוס: וקבו בסט'
וסוסו לקלל' וילך דנו
על פמסי: ועדקן
מלחמות בגו תהא
העיר חרל' שמתות'
מחן של שוממות'
והנביר בות לרבי'
שכוע אחד לרבי'
לפניו כמו וכל רבו
המלך כספר ירמיהו:
והנביר בות' לשי'
השאל' שכוע אחד'
יעטקס כהנביר'
בית וסלום עד'
שית ונתקן השכב'
יפר חת ביות'
וישנית וזכ ומכנה
חורו שלמך בחזון'
הראשון ובשלהו'
שיחית רבו: מתקן
כיות שלום ושיחית'
ועל כנף שקונים כנף'
לסון גובה כנף עוף'
הפוח: ועד כלה'
נחמנה מתקן על'
שוכס' מתקן ע'
על שות': שטיע'
יתקן כליון מרוץ על'
על ועל עובדיו:
ונכח גדול' ולזמן'
ארוך יבא: וכן את'
הדבר' ולהנין את'
הדבר בגלה לי את'
חזון: וזכיה לו
במלכה: ולהנייה
לו במלכה: ואין
היטוב הוא שם
דבר כמו חל' דעת'
כיה חלף חל' יתירה
יהי כמו כיה
לפיך
העטב למעלה ככית'
יפירוש כמו הכו:
הייתות מלכה:
כרסיה שבטל כורס'
מלכת הכית שנה'
להתחיל חזר בו על'
סי כתב שרי יהודה
ויניחו רחם כעל'
עטס וסמסי כערה
כמו שכתוב בספר'
עורא:
שביעים ימים:
עשרים ואחד שנה
הם שנתה עשר שנה
מטת אחת לדריש'
המדי אשר סם אל'
לבו לחשוב ע' כני
הגולה כמו שכתוב'
עד שנה שתי' לדריש'
הפריס בגו אשתר'
שנה הבית ושלס'
ספסי היתירס לז'
ועמי אל לשניהם
התחיל להתענות און
חסד קבלת דבר ת'
מענינותו ג' שנים
לחור הבנין:

שלושה מלכים עמדים לפניו והרביעי יעשיר עשר
גדול מכל ובחזקתו בעשורו יעיר הכל את מלכות
יון: ועמד מלך גבור ומשל ממשל רב ועשה
כרצונו: וכעמדו חשבך מלכותו ותחץ לארבע
רוחות השמים ולא לאחריתו ולא במשלו אשר
משל כי תנתש מלכותו ולאחרים מלכו אלה: ה

ויאמר הירעת למרה בארתי אליך ועתה ישוב
להלחם עשי פרס ואני יוצא והנה שרי יון בא:
אבל אנכי לך את הרשום בכתב אמרת ואין אחרי
מתחזק עמי על אלה כי אם מיכאל שרכם:
ואני בשנת אחת לדריש המדי עמדי
למחזיק ולמעוז לו: ועתה אמת אנכי לך הנה עמד

וי' בגבור יצא' אדניו נתן לי לשקן למדים בני' והוא רחום יכפר עון' אסן וישר אהי' ובחזקתו בעשורו יעיר' ויד אלתו בן יעיר ודחן כתבי' בהרא שום בר נש:

רבינו סעדיה גאון

ויאמר הידעתה למה באתי אליך' כאשר חסיס לדבר החזון חסוב להלחם עם שר
פרס ועל כן חניד לך הרשום בכתב חמת כי חסוב להלחם עם שר פרס סחני הייתי
יוצא מפרס לבוא בכחן להגיד לך וטרם בואי והנה שר יון בא: ואין
אחד מתחזק עמי על אלה כי אם מיכאל שרכם' כי לולי רחמי שמים און תמנו
ככרתנו למה סחני בשנת אחת לדריש המדי עמדי למחזיק ולמעוז לו ועל זה
הדבר היה עוזר לי עם זה עכשיו חבל רק למחזיק ולמעוז וסביי לי מסר פרס ומסר
יון כי כן כתב כמראה אדם ויחזקתי ויאמר הידעת למה באתי אליך כלומר להגיד
לך כל מה שאהיה רוצה ועוד כשבאתי חסוב להלחם עם שר פרס והנה שר יון בא
אבל חניד לך את הרשום בכתב חמת כי זה הטעם אינו טוב זה המלאך למה היה
לוחם עם שר פרס היה חומר לפני הקב"ה רבנו של עולם אינו רחוי להיות מלך
הצילוהו במהרה וימולך ישראל זה מיכאל היה לוחם עם שר פרס שלא ימולך דריש
שנים רבות שזה חוטא הוא' הנה שלמה מלכים עומדים לפרס חסורוס
ארתתספתח ודריש טהוא כורס וכורס הרשפון הנה מלך: והרביעי יעשיר עשר
בדול' זה כורס הגדול: יעיר הכל את מלכות יון' שימות ויתגבר מלך יון ויתעורר
עליו ויקחני ויכס את עשרו: ועמד מלך גבור' זה אלכסנדרוס מלך יון:
וכעומדו' ברוב גובה מלכותו און תשבר מלכותו: ותחץ לל' רוחות השמים'
ברומח ונחטוביו ועכו ואלכסנדריו: ולא לאחריתו' ולא לזרעו שאחרית ומקוה
שלא הם הבנים אלא לזרים תחץ מלכותו: ולא כמשלו אשר משל' ימשלו אלה
ד' נולכי' כמו שהיה הוא און תחץ מלכותו ותנתן לאחרים מלכו אלה הד' זה שכת'
ולא לאחריתו בכחו כמקדם כלומר לא תהא אחרינו כראשיתו כי תנתש מלכותו
ותנתן לאחרים מבלעדי אלה: ויחזק

אכן עירא

ואף אחד מתחזק עמי על אלה כי אם מיכאל שרכם' והטעם און עזרני עתה
בהלחמי עם שר פרס גם חני עזרתי עם שר כשדים' און מלך דריש המדי כאשר
הוא כתוב ודריש מדהא קבל מלכותו וזהו נחמי בשנת אחת לדריש המדי עמדי
למחזיק ולמעוז למיכאל והעד שם דברי המלאך כי כתוב אחריו ועתה חמת ויס'
לקמה מהפסוק וחס טען הטוען הראה לי כמוהו שהפסיק וחזר במלת לו על
העליונה הראיתי לו וירא חלוי' באלוני ממרח וינח חלוי יהודה וקודם
שאדבר על דבר פרס אדבר על דבר המלכים ואין ביניהם קנאה וכתו עושה שלום
במרומו והנה הם סודות עמוקות לא יבינו רק אחד מני חלף וחלוי בסוד המולד'
ודברי נשמת אדם שחיינה גוף וחכמת הנגלה ותנועת עס דברי המשרתי והמולות
ועתה ארמונו לך רמיונות כי כבוד אלהים הסתר דבר וחמה עס לבך לתבונה
והטעם יתן לך חכמה:

נאם

אברהם הממנה הנה נח הוללתי לדבר האחד טהוא טרם החשבון הוא
מפאה אחת כבת כל החשבון ומפאה אחרת הוא כל החשבון לא יוסיף
ולא יגדע והוא סבת כל תוספת וחסרון והוא לא יקבל כלל ולא חילוק והוא כבת
סניה וזה האחד הוא עולם הראשון כנגד העולמי' שהם אחריו זה העולם אינו זוף
ואיך הנקרא מראה כבוד הטעם העליון ולא ישתנה בעצם און במערכת ואין לו זמן
ומקום והטעם הנכבד בקרביו והעולם הסני טהוא המיכון שם נשמות כדור' חמת בלא
גופות גם נשמו' בניפו' ואין להם מספר אצלנו גם הנפו' כגופות וכולם הם נכבדו'
כי אין להם הפך און תמורה און סיכוי בעצמם רק על דרך מקרה במערכת תנועתם
וזה העולם יקרא היכל הקדש והם שמי השמים ושם כסא הכבוד ושם מיכאל וצבריאל
על כן תירג' ינתן בן עזריאל קדים במרומח בית שכניתיה וזה הוא שהזכיר בתחילה
ישב על כסא' והוא כסא הכבוד ושגליו והטעם וסולי הכסא מלאים את ההיכל ואמר
על כן תירג' ינתן בן עזריאל קדים במרומח בית שכניתיה וזה הוא שהזכיר בתחילה
ישב על כסא' והוא כסא הכבוד ושגליו והטעם וסולי הכסא מלאים את ההיכל ואמר
על כן תירג' ינתן בן עזריאל קדים במרומח בית שכניתיה וזה הוא שהזכיר בתחילה
ישב על כסא' והוא כסא הכבוד ושגליו והטעם וסולי הכסא מלאים את ההיכל ואמר

לחם
עם נקיה
כמו שתר' אונגל'
אח כנדי עשו'
החמיות דכיתא'
לבו בדים' בגדי'
כז: ככתב אופי'
כחורה של קנות'
מרגלות' כי כתב'
לסון קנות' זה'

דניאל יא

ולקצו וסו' ולקץ שנים יתחברו' ולקץ העתים שנים יבא' ולקץ ימים בשאלתו' ולא יעמוד ד' וסו' ולקץ שנים יתחברו' ועיר כחו ולבבו על מלך חנוג' ישקן על ביתו ולא יעמוד' כצץ יצא ויסל' ויבא יא רפין וסו' נמסר בשמואל א' סיסן ד' ואיוב סיסן כא' יבא יג ה' חס' וסו' בתלים סיסן ע'ז' ובה' רפין וסו' ובה' אשר לו חבית והגיד לכהן' ובה' הכהן וראה והנה פשה' ובה' אהרן אל אהל מועד ופשט' ובה' השמש וטהר ואח' יאכל מן הקדשי' ובה' אהרן ובניו בנסע המזבח והורידו' ובה' האות והמופת

ויחזק מלך הנגב ומן שריו ויחזק עליו ומשל
ממשל רב במשלתו: ולקץ שנים יתחברו ובת
מלך הנגב תבוא אל מלך הצפון לעשות מישרים
ולא תעצר כוח הזרוע ולא יעמד וזרעו ותנתן היא
ומביאה וילדה ומחזקה בעתים: ועמד מנצר
שרייה בנו ויבא אל החיל ויבא במעוז מלך
הצפון ועשה בהם והחזיק: וגם אל היהם עם
נסכיהם עם כלי חמדתם כסף וזהב בשבי יבא
מצרים והוא שנים יעמד ממלך הצפון: ובה
במלכות מלך הנגב ושב אל אדמתו: ובה יתגרו
ואספו המון חילים רבים ויבא בוא ושטף ועבר
וישב ויתגרו עד מעזה: ויתמרמר מלך הנגב
ויצא ונלחם עמו עם מלך הצפון והעמיד המון רב

ויחזק מלך הנגב ומן שריו ויחזק עליו ומשל
ממשל רב במשלתו: ולקץ שנים יתחברו ובת
מלך הנגב תבוא אל מלך הצפון לעשות מישרים
ולא תעצר כוח הזרוע ולא יעמד וזרעו ותנתן היא
ומביאה וילדה ומחזקה בעתים: ועמד מנצר
שרייה בנו ויבא אל החיל ויבא במעוז מלך
הצפון ועשה בהם והחזיק: וגם אל היהם עם
נסכיהם עם כלי חמדתם כסף וזהב בשבי יבא
מצרים והוא שנים יעמד ממלך הצפון: ובה
במלכות מלך הנגב ושב אל אדמתו: ובה יתגרו
ואספו המון חילים רבים ויבא בוא ושטף ועבר
וישב ויתגרו עד מעזה: ויתמרמר מלך הנגב
ויצא ונלחם עמו עם מלך הצפון והעמיד המון רב

זהו חזקו ויקרה:
ונגידו כתרשים
כרשנו דל כסחית
חולין נוסו גדול סני
אלפים פרסה כמדת
יס שמו תרשים
והוא יתה סל א
אפיקוה קלל כמף
נחוקק נחיהוב
קקול המון קקול
קננת המון רב
סקולב נסמע ל
למרחוק: והאשמים
אשר היו עמי אמרו
דל הם חנו זכריה
ומלכיו חבל חרדה
גדלה נבלה עליהם
אמרו דל אעמי
סהלם אינו רואה
דבר שהוא נכעת
עמנו מזלו סכרקות
דואה ולכך נכעת:
כהפך עלי למחיות
להשחית ודך ה
המקראות לדבר כן
כמו סוקים מוויכוח
נשכוס הירבה כעת
הקצר: ולא עברתי
פח כלות לא ככסתי
כל כחי הלך מקרובי:
כרדס: מרוב סקר:
ותכינני כאלס
המיניע את הישן
להקום: איס חמודו:
אוס טהור: על
עמדי: על עמדי
רבני: סלחתי לך:
כשתלחתי לך חמת
המקום: ומעדי:
מרתית: ואתי באתי
בדברך: באתי
בשלימות זו כשכיל
דברך: ורכי דרשו
במסכת יותח ואתי
באתי לתיך הסרוד
על ידך סהויתי מ
מורס מתוכו
עומד לנגדי: נלחם
עמדי נקיע כששול
אשר עזובה לסרס
לסעבר אהפך הרי
עמדי ואתי יוס
שהו עומד לנגדי:
הסרים האשמים:
כלומר האשמים ר
האשמה נכנסים:
ואני כותרתי סס:
לשק את שרי פרס
סכעמיס: מי עמד
חונן: להגיד לך סלח
הוגד לך: ויבא עמד
למיום הבני נכוסים
למועד: כהפכו ברוי
על: אלו ראשי
עבמות כל אחר ואתי
התקועים בחורי מ
מוס לנסוכב כמסוכ
כדלת על ביה חור
המפתן: מינייהכסני
להשטח מתקומם מ
מרוי רתת: עמד
אדוני זה: על עמדי
הוא אומר עברי: ועל
המלך הוא אומר
אדוני כלו ואתי וכל
עבדי והלכתי עמך:

אשר דבר אליך' ובה' הלוי כי אין לו חלק ונחלה' ובה' המלך דוד עם בחוריו' ובה' וזכה את ארץ מצרי' דרמי' כן כתי' ובה' עליך רעה' ובה' הנשיא דרך אולם השער מחוץ' ובה' לפנים יוסד' ובה' לאיצין גואל' ובה' כסהלך רישך' ובה' ובא מתהלך' ובה' במלכות מלך הנגב' ובה' ארץ הצבי ורבות יכשלו: ועשב רפין וסו' ויבא ארן אל דוד דה' ועשב הבא אליו כראונו: ויעמוד ב' רפין וסו' וישא' ויעמד בארץ הצבי: וישו ו' רפין וסו' וישא' פני אליך' ויש ידו על צפק' ואם לא איופו מי יכויבני' וישם פניו לבא בתוקף' ודברתיו וישב פניו לאיים כן כתיב צדק לפני יהלך:

רבנו סעדיה גאון אבן עזרא

ויחזק מלך הנגב ומן שריו ויחזק עליו ומשל
ממשל רב במשלתו: ולקץ שנים יתחברו ובת
מלך הנגב תבוא אל מלך הצפון לעשות מישרים
ולא תעצר כוח הזרוע ולא יעמד וזרעו ותנתן היא
ומביאה וילדה ומחזקה בעתים: ועמד מנצר
שרייה בנו ויבא אל החיל ויבא במעוז מלך
הצפון ועשה בהם והחזיק: וגם אל היהם עם
נסכיהם עם כלי חמדתם כסף וזהב בשבי יבא
מצרים והוא שנים יעמד ממלך הצפון: ובה
במלכות מלך הנגב ושב אל אדמתו: ובה יתגרו
ואספו המון חילים רבים ויבא בוא ושטף ועבר
וישב ויתגרו עד מעזה: ויתמרמר מלך הנגב
ויצא ונלחם עמו עם מלך הצפון והעמיד המון רב

ויחזק מלך הנגב ומן שריו ויחזק עליו ומשל
ממשל רב במשלתו: ולקץ שנים יתחברו ובת
מלך הנגב תבוא אל מלך הצפון לעשות מישרים
ולא תעצר כוח הזרוע ולא יעמד וזרעו ותנתן היא
ומביאה וילדה ומחזקה בעתים: ועמד מנצר
שרייה בנו ויבא אל החיל ויבא במעוז מלך
הצפון ועשה בהם והחזיק: וגם אל היהם עם
נסכיהם עם כלי חמדתם כסף וזהב בשבי יבא
מצרים והוא שנים יעמד ממלך הצפון: ובה
במלכות מלך הנגב ושב אל אדמתו: ובה יתגרו
ואספו המון חילים רבים ויבא בוא ושטף ועבר
וישב ויתגרו עד מעזה: ויתמרמר מלך הנגב
ויצא ונלחם עמו עם מלך הצפון והעמיד המון רב

עשר סר פרס
נדעתי כי אוכל אף
כח עת מלכות יין
ודעתי שאני אף
והוא יכנס לאחד לך
סנה לבנין הבית
סיעמד אלכסנדרוס
מוקדון: כי אעמי
שהו עשר משעבדי
למלכי פרס באותן
הימים עבדה גוטה
עבדו כהם ולא ה
הכנידו עליהם כ
נתנה הקנה לרמני
להם אכל מלני יין
הטילו עליהם על
קשה את הרסוד
ביתב אשת: סקר
הגורה ואחת הוא
חיון אף ככל הסני
העלמיים מתחזק
לעורני על כל אה כ
אם נני ואלכי כסנ
אחת לדיוס אמדי
כנשול תלפות ככל
העשילת חמשת
מני וסרס יוני
ספקים סרי מלי
עסם אשת הקוס
לרמניד

דניאל יא

תתצה

ולא ימצאד' וס' מסר בסוף צפניה: נוש ב' מ' וס' מסנו יצא כל גוש' ועמד על כנו מעביר נגוש: אחרים ד' וס' בסדר נח: מלפניו ח' וס' וצרת נעמן תדבק' ואלישע ישב בביתו' חילו מלפניו כל הארץ דה' והאלהים עשה שראו' אשר יראו מלפניו' אם על המלך טוב יצא' ואת פתשן כתב הדת' וזרעות השטף ישטפו מלפניו: על מלך ט' וס' בימיו עלה פרעה נכה' ויקח אתם נכח' ארן דמלכים' ויצא יהויקים מלך יהודה דמלכים' ונשאת המשל הזה' בן אדם שא קנה על' והיה כמלאת שבעים שנה' בעת

וישב פניו למעוץ ארצו ונכשל ונפל ולא ימצא: ועמד על כנו מעביר נגוש הדר מלכות ובימים אחרים ישבר ולא באפים ולא במלחמה: ועמד על כנו נבזר ולא נתנו עליו יהוד מלכות וכתב בשלוח והחזיק מלכות בחלק לקות: וזרעות השטף ישטפו מלפניו וישברו ונס נגיד ברית: ומן התחברות אליו יעשה מרמה ועלה ועצם במעט גוי: בשלוח ובמשמני מדינה יבוא ועשה אשר לא עשו אבותיו ואבות אבותיו ושלל ורכוש להם יבזר ועל מבצרים יחשב מחשבתיו ועד עת: ועד כחו ולבבו על מלך הנגב בחיל גדול ומלך הנגב יתגרה למלחמה בחיל גדול ועצום עד מאד ולא יעמד בייחשבו עליו מחשבות: ואכלי פתבגו וישברוהו וחילו וישטוף

והיא בא חגני' ועד כחו ולבבו' ובעת' והם רבים יעמדו על מלך הנגב: ולא תהיה ח' וס' ולא תהיה וס' בתוככם' וכשלו איש באחיו' ולא תהיה עדת י' כצאן' והיית רק למעלה' ולא תהיה זאת לך לפוקה דאביגיל' לא תקום ולא תהיה' ולא תהיה כראשונה וכאחרונה' וזרעות בלש' וס' ויחזקו איש בראש רעהו' ויחזקו כאלה' אחרים דמלכים' צרה החזקתני' קדרתי שמה החזקתני' והילדה ומוחקה' ועם ידעי אלהיו יחזקו: ונלווד' וס' נסכר בסדר קרה וזכריה סימן א'

להכני' עול ממחשבת
אומתם עליכם חגי
נכדיואל עמדתו
למחזיק ולמעוץ
למיכאל סרכס: הנה
עוד שלשה מלכ' ונז'
לול אמרו בסדר עולה
זה כורס ואחשורוש
ידרוש סכנה הכית
ומה תל רכישו רכישו
למדיי אכל בספר יוסף
בן גוריון כתיב סהיה
לו בן לכוש סמלך
תחתי לפני מלך
אחשורוש ושמו
במכסה: נחוקתו
של דרוש: בעשר
יעיר את כל מלכותו
להלחם עם מלכיו: ויו
ועמד מלך נבזר: ביו
הוא אלכסנדרוס:
נעש כרמוני בדריש
מלך פרס ויהרגה
ויקבל מלכותו
וישבענו פרסיים
לונשים: וכעמד
תשכר מלכותו
וכשיתחוק הרבה
ויעמוד על חוקתו
תשכר מלכותו סימני:
ותחזק לרכב דומי'
השמים כתיב בספר
בן גוריון שלקס
מלכותו לל רחש
מחשבתו: הם ד'
ראשו נמר טראה
דניאל וארני חיוול
אחרי כומר ולה גפון
ארבע די עוף על נכה
נל ראשון לחיותה
המטילה במורח חזה
כועבר זה בפסוק וזה
כדריש: וכן בחזיון
הראשון ותעל כחות
ל תחיה בקרני של
כפיר הסעיר: ולא
לאחריתו: ולא תבא
המתלה לבניו אלא
לכני מספחתו:
מלך הנגב
היה אשר
ומלך נבזר יחזק מע
הראש סכנני החולך
כסנו וכן שריו:
לעשות משרים
ספרת של: כינו וכן
אביה: ולא תעבר נגו'
ילכדה עלך הכפון
ואת מביאה ואת
אביה הילדה
ומחזיקה בכל עת
ברתה' לא תעבור
זרוע מביאה כס
לעמוד לפניו לא הוא
ולא זרועו הם נבזרי
כמו ותכתוב ביד מלך
הכפון היא ומביאה
ועמד מנכר שרשיה:
התלובה' ויבא אל
החיל אל מלך הכפון:
במשו מלך הכפון:
כלומר בערי מעוון
במגרי: ועשה בהם
והגליהם ויחזקו:
ויכבו אותם:
כסיהם: שריה:
ובא בעלבות מלך
הנגב' דרך עלכות
מלך הנגב שהא אבי
אביה אביה יסוב אל
אדמתו והיא מכריש
כמו שאתר למעלה
כסני יבוא מכריש:
וכניו של מלך הכפון
יתגרו: נכ

והיא בא חגני' ועד כחו ולבבו' ובעת' והם רבים יעמדו על מלך הנגב: ולא תהיה ח' וס' ולא תהיה וס' בתוככם' וכשלו איש באחיו' ולא תהיה עדת י' כצאן' והיית רק למעלה' ולא תהיה זאת לך לפוקה דאביגיל' לא תקום ולא תהיה' ולא תהיה כראשונה וכאחרונה' וזרעות בלש' וס' ויחזקו איש בראש רעהו' ויחזקו כאלה' אחרים דמלכים' צרה החזקתני' קדרתי שמה החזקתני' והילדה ומוחקה' ועם ידעי אלהיו יחזקו: ונלווד' וס' נסכר בסדר קרה וזכריה סימן א'

רבינו סעדיה גאון

הנבואה וחרב בית המקדש כי עזב יי' את ביתו: והנביר ברית לרבים' מלך רימי אחר הבית יכרות ברית עם עירמת וכרכן רבים מישראל טבוע אחד ורבים יקח עמו להיות לו ליועצים ולסרי כבא כגון יוסף בן גוריון הכהן וחביריו וכמוס חכי השבוע משבוע וחכי ונשאר חכי השבוע הם ב' שבועות יד פנה אז יסבית זבח ומנחה מישראל ועתה כי הנביר ברית טבוע אחד משנת תב' ובדעתי שלם שבועים טבועים וחולי חכי השבוע הכתוב אשר יסבית זבח ומנחה חולי הוא מיום אשר סבת התמיד בראשונה משנת י' חלדקיהו ועד קרבת קץ תחילת הגלות הזה נפתרון חכי השבוע ב' ימים ומנחה יום לסנה והם חלק ולכ חסר סנה וטבירים זה עבר מנחה פנים כי למען נאמר בסוף הפסוק ועד כלה נמחרה תתך על פומם כי אחרית תום חכי השבוע יסבית זבח ומנחה כי לא יהיה בני בית חלהינו עד אשר תהיה כלה נמחרה בכל חילי הארץ וכל חילי ירושלים ככתוב ועל כפף סקו כי משומם ועד כלה נמחרה תתך על פומם להעביר מירושלים ומבית השומם עז ועובדיה כחומר והחלילים כליל יחלוק וכתו' כי כלה נמחרה שמעתי וזה דומה למה שב' למועד מועדים וחכי וככלות כפץ יד עם קדש תכליה כל חלה כי ככלות מועד מועדים חין עוד יעשה עד כלות יד עם קדש והסולח יסלח לי ברחמי חולי סנין הוא והנביר יהיה ישועתינו במהרה בימינו חמן' ונחזור לענין ראשון: למעוץ ארצו לתוקף ארצו: ולא ימצא' על יספיק להתחמק כמו שב' תמחא ירך לכל חוביך: על כני' על מכון מלכותו: ובימים אחרים' מועטים ימים אחרים מתרדמי זעירין: בחלק לקות' בחכמות ולסוף הרע וספתי חלקות: ומן התחברו' יחזקו סיתחבר עמו: וכמשמני מדינה' ובעשירי מכה כמו כל חיים סמן מתרדמין עתיר: יבזר' יבזר ויפזר ויתן פרס לחילותיו כמו בזר עמים פזר: ויער כמו' כמו ולא יעיר כל חמתו לסוף תוקף: ואכלי פת בגו' על ישראל שהם מלך הכפון ומלך הנגב: ועזרוהו: וסניהם המלכ' לבנם למרע' על ישראל שהם מלך הכפון ומלך הנגב: על ברית קדש' מלך הכפון הוא יחשוב לבזר שמדות לבטל דת ברית קדש ועשה וסב לארצו: ציים' הם לונגברדיים' כתיים הם דומנאים וזה סכסב וזים מיר כתי' סיתחברו לילך לירושלים: ונכחה' למען כי ישבר ויפול מקצת חילו ושארותו: וסב ועם' על ישראל ויטלטל מארץ ישראל: ויבן על עזבי ברית קדש' הם היסמעהלים סבירושלים וחללו אחרי כן המקדש המעוץ: ומשכילי עם' הם בחוני סמד: ונכסלו בחרב' סימותו על יחוד השם: וכסכסלם' האחר' בסמד זה יעזרו עזר מעט' ומן המשכילים שיכסלו כדי לזרף ולברר וללכך: על

ויסב' יסוב זה לארצו לרומא: ועמד על כנו' על מתכותו מלך סיעביר נוש ויהי' לו הוד מלכות ויסבר ולא בהדר ועמד מלך אחר הכך תולדת הרשעון שהיה היה כבזה: בחלק לקות' במחשך בלי עצה: וזרעות' אכיות: ונס נבזר' אחד מבני הורודוס: ומן' ובעבור סיתחברו אליו רבים ויקח עמם ויעלה בהם ויתפש מדינה יחשב מחשבת ולא תהיה עתה על כן חמר ועד עת אחרת תקומנה: ויער' יעיר כמו יקיים יקם סעדה לדממה: ולא יעמד' מלך הנגב לפני מלך כפון: כי יחשבנו עליו' ויעניו וסנניו מחשבות: ואכלי פת בגו' של מלך מצרים: וחילויסטוף' מלך הכפון והנה חיל מצרים הוא הסטוף ואחר כך יסלימו מלך הנגב ומלך הכפון: וסניהם' לבנם למרע' לעשות רע לארץ ישראל וטעם כזב שלא תקום עמם ולא תכלח כי עוד נשאר קץ למועד סילכו ישראל בגולה ויסוב מלך כפון לארצו: ולכבו על ברית קדש' להפר הוא הברית שהיתה בין מלכי רומא ובין יהודה כן חסמונאי ואחר טעמה חפצו וסב לארצו למועד פנה אחרת יסוב: וכח בנגב' היא פת מצרים' וטעם ולא תהיה כראשונה וכאחרונה כי בביאה ראשונה עשה כל חפצו וכביאה אחרונה שהיא השלישית שהחריב בית המקדש גם מצרים כי בביאה השנית היא האמצעית יהיה כחלם וכן כתוב ובאו בו ובאו עמים: ציים' הם החיות: וכמים' הם האנשי רומא: ונכחה' זה מלך כפון: וסב' לארצו כבוסת פנים: וזעם על ברית קדש' הוא אנריפס: ועשה' חיל כבד: וסב' לנגב: ויבן על עזבי ברית קדש' הם אנשי ירושלים שקשרו על מלך רומא והרגו אנשיו וחללו המקדש המעוץ שהיה לישראל כמו באון עומס וכחה זחת המלה על דרך הארון הברית ספירושו הארון ארון הברית וככה הספר המקנה היין החמה ונתנו במקום הדביר המועצה והו השקן שומם' עתה ספר חרבן בית שני' ויש לתמוה מחממי כדוקים ספירשו זה לעתיד ואמרנו כי המקדש הוא מיכא סיחונג עליה היסמעהלים והסירו התמיד החמום תפילות ונתנו השקן עבודה זרה וחלו המועים חין יתכן שיקרא מקדש רק ירושלים לכדה וככה סמה בלשון ישמעאל בית ואך הוא מיכא קדש והלא פקחו אלה העורים את עיניהם וראו כי יש במיכא שיקן עד היום והלא מרקולים שאליו יחובו כל ישמעאל ממזרח וממערב לזרען אבני' עם ואלה המפרשים חללו המקדש והגאון זל חמר כי ונעשה כרצונו המלך זהו הקדרי ראש מלכות ישמעאל וזה לא יתכן כן כי כתוב וכל חמדת נשים לא יבן וזה היה חובב נשים ופירוש נשים מדינות וזה קרוב אל דרש חוינו פסט ועוד מה יעשה בכמו' לאלוה אשר לא ידעוהו חבותו ועוד חם היה חלוה נכרי חין תשובה ממרקולים כי זה ידעוהו חבותו ולא סרו אנשי מיכא למשמעו עד שטבע להם נפצתי דבריו ככלי יוכר טרם בא מועדו כי הוא מקנה מועד עבר וכלל אומ' דבריו בדבריקן גם דברי רבי שלמה בן גבירול רצה לקסור הקץ במחברת הגדולה על סני הכוכבים העליונים גם דברי רבי אברהם הנשיא בספר קצים ודבריר' ינחך בן לב וכל החושבים המלות או האותיות בחשבון גימטריא הכל הכל רעות רוח כי דיכאל לא ידע הקץ וחף כי הבאים אחריו רק רמו המלחך דבר כאשר אפרש רק לא פירש מתי יהיה ועתה אשוב לפרש: ומרשיע ברית' ידבר על טיטוס שמנו רבים מישראל בריתם' וטעם בחלקות כמו דברו לנו חלקות על כן אחריו ועם ידעי אלהיו הוא הסם הנכבד יחזיק לבס: ועשו' כאשר צום בתורתו: ומשכילי עם' זה דור אנשי המשנה זל וטעם ונכסלו גזרות סעברו עליהם' ונכסלם' הטעם שהסם לא ינחם למחמת שמש: ומן' בכל דור ודור עד עת קץ בא הגוול לישראל: ועשה

דניאל יב

כראונו ד' חסדים בליש' וסימ' נספר בסוף סימ' ח' ובסדר' וחי' נעשתה ט' וסי' והיה אם מעיני העדה נעשתה לשגוה' נעשתה התועבה הזאת בקרבך' והגד לך ושמעת ודרשת' בגדה יהודה' ואחיתפל ראה כי לא נעשתה' ויקס' את דברו אשר דבר עלינו ב' בפסוק' עד כלה זעם כי נחוצה' וידעו כי מאת אלהינו נעשת' המלאכה: ברבים ב' וסי' לכן אולק ל' ברבים' והמשילם ברבים ואדם יחלק: ונא י' ר' וסימ' נספר בספר סימ' י' ובשמואל ב' סימ' ז' וישעה סימ' ט' וראשיתו ו' וסי' ראובן בכור אתה' ראשית דגן תירשך

רש

ושמעות יבא להו ממזרח
וכשים במצעדיו :
ומצפון ויצא בחמא גדלה להשמיר ולהחרים רבים :
ויטע אהלי אפרנו בין ימים להר צבי קדש וכו' מה
עד קצו ואין עזר לו : ובעת ההיא יעמד מיכאל א יב
השר הגדול העמד על בני עמך והיתר עת צרה
אשר לא נהיתה מהיורת גוי עד העת ההיא ובעת
ההיא ימלט עמך כל הנמצא כתוב בספר : ורבים
מישני ארמת עפר יקיצו אלה לחיי עולם ואלה
להרפות לרואון עולם : והמשכילים יזהרו כזהר
הרקיע ומצדיקי הרבים בכוכבים לעולם ועד :
ואתה דניאל סתם הדברים וחתם הספר עד עת
קץ ישטטו רבים ותדבה הדעת : וראיתי אני דניאל ה
ונהנה שנים אחרים עמדים אחר הנה לשפת היאר
ואחר הנה לשפת היאר : ויאמר לאיש לבוש הבדים
אשר ממעל למימי היאר עד מתי קץ הפלאות :

ועשה כרצונו הפלך ויתגדל על כל אל
ועל אל אלים ידבר נפלאות והצליח עד כלה זעם
כי נחוצה נעשתה : ועל אלהי אבתיו לא יבין
ועל חמדת נשים ועל כל אלה לא יבין כי על
כל יתגדל : ולא אלה מעשים על בני יכבד ולא אלה
אשר לא ידעו ויכבדו זבח ובכסף ובאבן
יקרה ובחמדות : ועשה למבצרי מעוים עם אלה
נכר אשר הכיר ירבה כבוד והמשילם ברבים ואדמה
יחלק בכחיר : מ ובעת קץ יתגדל עמו מלך
היגב וישתער עליו מלך הצפון ברכב ובפרשים
ובאניות רבות ונא בארצות ושטף ועבר : ונא
בארץ הנכי ורבות יבשלו ואלה ימלטו מידו ארום
ובואב וראשית בני עמון : וישלח ידו
בארצות וארץ מצרים לא תהיה לפליטה : ומשל
בכבמי הזחב והכסף ובכל חמדות מצרים ולבים

כל כח כח כמו הזר
הגדל בני כל המלך
הנפון ויכח כמו הזר
שוכר אל חרף הכנב
ויושבו ויתגרה בתלך
הכנב : עד מעוועיר
מכריני : ויתקדמו
וילחם בעם : ויתקד
ההמון של מלך הפסון
בירד : וכסף הכסף
של מלך הכסף : וכסף
לחמדתו מלך : כי
וזמן כלם להחמדת
במחמה : והפיל
בכחות : רבים בחיל
פלך הכנב : ולא יעז
ונכלל זאת לא יהיה
בפסון החממה של :
זעם חמדות : יהיו
בעלממה : ואין פל
לעמוד : לפי מלך
הכסף ולשם פיל כל
ז' ויתגרה : ז' דרך
קרא להכל כן
בלשון זה כמו חומה
ואין סם חלונה : י
וקרא כספ ישיעיהו :
וישם המלך הכסף
הבא אל מלך הכנב
כדמונו : בארץ הכנבי
בארץ ישראל
גולה בירד : וכלה את
הארץ באוכלוסיהו :
ישיע פניו
הכסף לבוא בתקופ
כל חלונה של מלך
הכנב : וישיע עמו
עם מלך הכנב
עליו : ולא יסלח מלך
הכסף בלחן יהי :
ועשה והכסף יתן
הכסף יתן לו
להסחיתה : או כנסת
ישאל הנה הכסף
יעזר מלך הכסף
לשכר כלו להסחיתה
ז' חומר חיי שחא א'
חנטינכס הרשע מלך
יון סוד שער על
ישלח ויהי לפנשיוס
סר כחלו להיג את
כל הקודא שני יהודי
כמו שכחוס כספר
יוסעין : ולא תעמוד
עזתו ואת : ולא לו
תהיה : בת הכס'
שער מתתיהו כן
ז' חזקו ופסק עולונעל
ישלח : והשפית
קיון הרפתו לו :
והשפית הקפה את
גדונו ואת הרפתו
שהיה מתקף את
הקפה ואת ישראל
כיון שכחוס כספר
ונתן ויהיה עליו
שכחוס כספר רשע
בגודו כדרך שהך
לזר על יוסיס
והכריח כחן ועשו
אכריי ואת לבנדי
להשי' לז' טובות :
ולא הספיק לבוא עם
עד שנת נחוליס
דעום :

תנינא דפסוק' וראשית כל בכורי ב' בפסוק' שמנים ישחוו' ונא בארץ הצבי :
ושמועות ג' חסדים בליש' וסימ' בנא שמעת שאול ויהונתן' מי האמן לשמעתינו'
וחמשי לחרש החמישי השר שמהות היתר' ועמד מיכאל השר :
ורבים וסימ' ורבים השיב מעון' ורבים מביאים מנחה ליו' ד'ה' ורבים מהכונים ב' בפסוק עזרא' ורבים מישיני ארמת עפר יקיצו' ורבים מעמי הארץ מתיהדים : לחיי ג'
וסימ' בסדר נח : וראיתי יב' וסימ' וראיתי את הדם ופסחתי עליכם' וראיתי מה והגדתי לך' וראיתי לבית נבוא' וראיתי ונהנה עליהם גידים וכשר עליה' וראיתי אני שיש יתרוק לחכם מן הסכלות' וראיתי כי אין טוב מאשר ישבה האדם' וראיתי אני את כל עמל ואת כל כשרון' וראיתי את כל מעשה האלהים' כי איככה אוכל וראיתי ב' בפסוק' וראיתי

למעווי
אל עור מצריני :
ועמד על כני מעברי
פועל ויתחוק על
בסופו ויהי המודעת
מתתיהו כן יחזן
המעברי כונן יון
ועל ישראל ונ'
יהי הדך חלונת
בספרא ל' פיר ופיר
זיהי הול וכל זענו
אחריו כנ' ז'
המסחינים : וכשים
אשרים יצבר' :
כיויים מעשים
תסכרמלכותה ולא
באשים : על חממה
לחמתי ולא בחממה :
כי מהם והם אשר
יקראו ארטטובלום
והוקדשו על דרך
העלונה : ועמד

רבינו סעדיה גאון

על כל אל' על כל תקיף כמו חילי הארץ : ועל אל חליס ידבר' דברים של הכעסות
על מלך עולמים עד יכלה הזעם מישראל ויעשה הבורא כלה ונחרצה בחיובי ישראל :
יתנבני יתקוטט : וישתער' כמו שערתי חמה : בארץ הכנבי : בארץ ישראל ארץ
רבוני כזיונו : במכמני' במטמוני מקוס סתר מטמון מארוב מתרדמיני כמחא
חמנס הזייד יטמון בארץ הכח ואשר לא נדה מתרדמיני ודלא כמן : ולובים' שס
חומה כדכתיב ומצרי' ילד חת לודים ואת עממים ואת להבים להבים ולובים עם
חמד הווא : במצעדיו' במסעדינו בחילוף סלך כצדי' אהלי חפדנו' לסוף חפודת
חפוד עניין מכסה ציור כאפוד בד חסוב שבבנדים כן אהלי חפדנו חסובים
שבחלהלים : ויטע' ויכטה כמו לכטוע שמים לכטות שמים ואשר כתב ויטע הווא
מטע היתדות בארץ הזו יבוא עד קצו של גלות : ואין עזר לו' כי יכול שר נוב
ממרוס ויעמוד מיכאל השר הגדול על עזרת ישראל : והיתה עת צרה' הווא יוס
הרינת נחמיה בן חושאל ככתוב והביטו אלי את אשר דקרו : כל הנמצא כתוב
בספר' אלו הצדיקים ככתוב ויכתב בספר זכרון לפננו : ורבים מישיני חלמות
עפר יקיצו' וז' תחיית מתי ישראל שבדלס לחיי עולם : ואלה שלא יקיצו הם עונבי
י' אשר ירדו לדינוסה התמתונה של גיהנם עניו דרחון לכל בשר' דרחון די רחון
כדמתרדמי' מוסת חזינא : והמשכילים' בתורה יוהירו כוזהר הרקיע : ומצדיקי
הרבים' אלו מלמדי תינוקות ומוכיחי ישראל ככוכבים : וחמה דניאל סתום
הדברים' וכתבם בחידות סתומות : חתום דברים חתומי' עד עת קץ שיסוטטנו
רבים תלמידי חכמים : ותרבה הדעת' לכחך חזון ונא ישיגו : לכוס הדבים'
בבדים לככים כבנדי כהונה בגדי הכד : קץ הפלאות' קץ הנחולה' יודם

אבן עזרא

ועשה' זה קוסטנטין שהיה מלך גדול על כל פרס ומצרים וחפריקה ורומיניה
ורומי ומערכ הווא שכנה קוסטנטינא כדמות רומא ונקראת על שמו בעת שהלמין
בדת החברים לה היו בכל העולם חסדים מאמינים בו רק שלם מחוות ועשרים גם
הערלים כן וזה המלך חמד וקיים תורת הערלים והכריח כל חכמי מלכותו להשיבם
אל תורתו בכל ומצרים והכל עד שחא רחש מלכות ישמעאל והשיב בכל לדתו גם
חבריו השיבו פרסים והשבחים ומצרים וחפריקה לרתו והיחית תורת רומא וטעם
ויתרמו לבנו' ועל השם שהווא אל חליס ידבר כפלאו וזה הווא הפלשית ודבר האם
והמשכיל יבין והנה חמר המלך עליו והצליח עד כלה זעם מישראל כי כבר נבדד :
ועל' הטעם שהיחית תורת חכותיו הם שהיו ברומא עובדים כוכב דק : ועל כל
חלוה' שאוהב את הנשים ישוב לתורתם מרוב חסון והאלוה זה הווא העון שהווא
ברומא והטעם שכבד מקוס רומא שהווא כנו והיחית לעון הנקרא חבן וזהו ולא הלוה
חמר לא ידעו חכותיו : ועשה' זאת קוסטנטינא ופ' עם חלוה ככר הווא אשר
לא ידעו חכותיו : אשר יכיר' הם העררים שרי מלכותו שצורוהו למלאות חפנו
לכות עיר כמתכות רומא עד הנה דברי המלך ובכר עברו חלו הדברים אשר
היו עתידים בימי דניאל' ועתה יחל לדבר על העתידות שנשארנו ודע כי רומא היא
צבונת מערבית לארץ ישראל גם קוסטנטינא היא צבונת ובעת קץ שיגיע קץ מלך
הצפון אשר חמר והצליח עד כלה זעם אז יבא קץ הנחל כאשר יפרס והנה לא
הזכיר מתי יהיה זה רק הזכיר כי זה המלך והטעם בנא אשר יבא ועשה מלחמה
עם מלך מצרים וילכוד את מצרים וילך לארץ ואז יהרג ואחר ימים ידועים במספר
מיום מותו יבא הנחל לישראל יתנבן עמו מלך הכנב' הווא מצרים ואין לחום
סתהיה מצרים ח' זה דת סתהיה : וישתער עליו מלך הצפון' על מלך מצרים כמו
בסופו ובסער' ואם הווא כתוב בס' כמו השירו ולא ידעתי ורבים ככה : ובא' זה מלך צפון שהווא מלך קוסטנטינא אל חרץ הכנבי והטעם אלו ימלטו מידו הדברים במקומות
סהיו עם חדום ומחוב וראשית בני עמון יושב בין ימי סכמריב ואלת הכבודה שכים רבות : וישלח ידו' מלך צפון : ומשל במכמני' תרנוס ואשר לא נדה מתרדמיני ודלא כמן ליה חולי הווא
מבורת דרכמונים וכוסים הם סמוכים למצרים יהיו במצעדיו של מלך צפון שיסורו אל משמעותו : ושמעות יבאלוהו' מלך צפון ממזרח ומכפון הווא בכל פרס וטעם הקרן
הקטנה שהזכיר בכחוחו : ובא' מלך צפון : עד קצו' ושם ימות וזהו והצליח עד כלה זעם : ובעת' חזו בה הווא והניע העת שחמר עד די כורסון רמיו ועתיק יומין יתיב
ולא נוכל לפרש כי יעמד מיכאל עמידה לבד הווא רק עמד להפיל כסאות כל מלכי הארץ ועד הכתו' אחריו העומד על בני עמך' וזאת הכרה תהיה על כל העולם ולא ימלטו רק
בעבור היות מיכאל השר הגדול על כן ומלט עמך כל הנמצא כתוב בספר והם הצדיקים וכתוב ויכתב ספר זכרון לפננו לירחי השם : ורבים' חמר הנחון כי פירושו חלה
סיקצו ויהיו לחיי עולם ואלה שלא יקיצו יהיו לחרות חרפה והנחון חמר כי רבים הם המעטים כמו ורבים מביאים
מכחה ורבים מעמי הארץ מתיהדים ורבים יחלו פני נדיב והטעם לפי דעתי שהצדיקי' סמתו בגלות יחיו בבוא הנחול כי עליהם כתוב כימי העק ימי עמי וזהו יתענגו בלויית
בז' ובבמות וימותו פעם שניה ויחיו בתחית המתים בהיותם בעולם הבא שחיים חוללים ושותים רק נהנים מזון שכינה וחמר כי כן פירוש ומנוח ותעמוד לנודלך לקץ הימים
סבו נחתם הספר' ורבי ישועה חמר כי ישי עפר משל על ישראל שהם בגלות כמו מתים והנה הנחול יבוא ללוט לדיקי' ישראל ולרע לרשעים והמשכיל יבין הכפון משני
הפירושים ודברי חכמים עוזרים הנחון ז' : והמשכילים' כוזהר הרקיע' שיקבל האור והמצדיקים לרבים מעלם גדולה על כן חמר ככוכבים לעולם ועד כי מעלת
הכוכבים גדולה ממעלת הגלגלים חף כי הרקיע שהווא למטה מן הגלגלים : וחמה סתום הדברים' שיכולת לדעתם וחתום הספר שלא ירחנו רק מי שראוי לראותו : עד
עמ קץ' פירשתיו : יסוטטנו' כמו יסוטט לכקש דבר י' : וראיתי' שנים' מלאכים וטעם אחרים שלא היה אחד מהם שדבר עמו כל הכאונב למעלה : ויחמרי' האחד
מהם : לאיש' כע חיש לא נערד ושלח חותנו עד מתי קץ הפלאות וכל זה שישיע דניאל : והשמע

אל עור מצריני :
ועמד על כני מעברי
פועל ויתחוק על
בסופו ויהי המודעת
מתתיהו כן יחזן
המעברי כונן יון
ועל ישראל ונ'
יהי הדך חלונת
בספרא ל' פיר ופיר
זיהי הול וכל זענו
אחריו כנ' ז'
המסחינים : וכשים
אשרים יצבר' :
כיויים מעשים
תסכרמלכותה ולא
באשים : על חממה
לחמתי ולא בחממה :
כי מהם והם אשר
יקראו ארטטובלום
והוקדשו על דרך
העלונה : ועמד

דניאל יב

תתנו

ולא אבן ד' וס' ואני שמעתי ולא אבן' הן יעבר עלי ולא אראדה' הן קדם אהלך ואינו' מי זה מעלים עצה: ופעת ב' וס' אשר סר אמציהו סאחרי' ו' ופעת חוסר
התמיד: חוסר ב' וס' כאשר חלב מעל זבחי' ופעת חוסר התמיד: שקוף ב' ס' וס' השקוף משומם' ולתת שקוף שומם: לקץ ב' דנשי' וס' וס' ופח לקץ
ולא יכוב' ואתה לך לקץ ותגוח:

רשי

וְאֶשְׁמַע אֶת־הָאִישׁ לְבוֹשׁ הַבְּדִים אֲשֶׁר מַמְעַל
לְיָמֵי הַיָּאֵר וְיָרֵם יָמֵינוּ וְשִׁמְאֵלוֹ אֶל־הַשָּׁמַיִם
וַיִּשְׁבַּע בְּחַי הָעוֹלָם כִּי לְמוֹעֵד מוֹעֲדִים וְחֻצֵי וּבְכָלוֹת
נִפְץ יִרְעַם קֹדֶשׁ תִּכְלֶינָה כָּל־אֱלֹהִים: וְאֲנִי שָׁמַעְתִּי
וְלֹא אָבִין וְאָמְרָה אֲדֹנָי מַה אַחֲרֵית אֱלֹהִים: וַיֹּאמֶר
לְךָ דַּנְיָאֵל בְּיַסְתָּמִים וְחַתְּמִים הַדְּבָרִים עֲרֵעֵת קֶץ:

וְאֶשְׁמַע אֶת־הָאִישׁ לְבוֹשׁ הַבְּדִים אֲשֶׁר מַמְעַל
לְיָמֵי הַיָּאֵר וְיָרֵם יָמֵינוּ וְשִׁמְאֵלוֹ אֶל־הַשָּׁמַיִם
וַיִּשְׁבַּע בְּחַי הָעוֹלָם כִּי לְמוֹעֵד מוֹעֲדִים וְחֻצֵי וּבְכָלוֹת
נִפְץ יִרְעַם קֹדֶשׁ תִּכְלֶינָה כָּל־אֱלֹהִים: וְאֲנִי שָׁמַעְתִּי
וְלֹא אָבִין וְאָמְרָה אֲדֹנָי מַה אַחֲרֵית אֱלֹהִים: וַיֹּאמֶר
לְךָ דַּנְיָאֵל בְּיַסְתָּמִים וְחַתְּמִים הַדְּבָרִים עֲרֵעֵת קֶץ:

כסוס פסוקי ספר דניאל שלש מאות וחמשים ושבעה
וסי שנו וחציו ביה בליליא קטיל בלשאצר הרגישו:

אבן עזרא

רבינו סעדיה גאון

ואשמעי' הטעם שיבטנו בדבר עומד כמו אחת נשבעתי בקדשי הוא היכל הקדש
והוא השמים כמו כי אשח אל שמיים ידו כבר פרשתיו כי מלת עולם נכח חי
העולמים הוא השם המחיה הכל הטעם המעמדים כמו החיים לאדם וככה ואתה
מחיה את כולם: ואני שמעתי ולא אבין' והנה התברר כי דניאל לא הבין קץ
ביאת הגואל: ויאמר' טעם לך כאומר לך לדרךך ולא תשאל יותר כי שתומים
והתומים הדברים זה לאות: כי בבעת הקץ יבינו המסכילים רמזות המלאך על
כן אחריו יתבררו ויתלכנו משל מהגויות לנשמות שתתחכמה ותקבלנה האמת:
ומעת' פירשתי' ואמ' אחריו אשרי המחכה ויגיע והטעם שזה המספר כמו חזי
שבוע והנה קרוב משלם שנים וחצי עמד הבית השני בלא עולה ואחר כן חרב
והלכו ישראל בגולה וקרוב מהמספר הזה יעמדו ישראל בצרה גדולה שלא נהיתה
כמותה עם הקצן הקטנה והיא ממלכות ישמעאל כי רוב הגולה בארצם וזה הוא
יתיהבון בדיה עד ערך ופלב עדן ואין בלשון ארמית סימן לשני' כמו בלשון
הקדש סבתים דרכים והעד יכל באחת מהשת' ולשון רבים דרכים והפחות שלשה
על כן כתי' ערך שנה אחת כמו למועדה מימים ימימה והנה ועדן שלם שנים וחצי
שנה על כן יש צורך לנו והוא למועד מועדים וחצי כי למועד משרת הוא כמו למועד
חדם האביב והנה מועדים שלשה ובעבור היות חזי שנה בקרוב הנוכח לפרט
מספר הימים וזהו אשרי המחכה ויגיע והטעם כי יסבול הצרה הגדולה כי עם

יורם ימינו' בשבועה ככתוב רימותי ידי אל' י': כי למועד מועדים' ככלות
מועד מועדים וחצי עדין אף ישועה עד כלות כפך יד עם קדם כלומר ואף על פי
שיעברו כל החשבונות אף מבין עת הישועה זולתי אלהינו מרוב עונותינו בזה
הסימן ככלות גלות כפך יד עם קדם בהדלדל הדורות אז תכלנה כל חלה הצרות
ואין חתנו יודע עד מה מאחר אשר חמר המלאך לדניאל לך דניאל כי שתומים
והתומים הדברים אלו אף בנו כח לעמוד על סוד החשבונות של ימים ושנים אמנם
בזה כתוב כי קרבנות הסכה אף מאתים ותשעים הם עם תמידים ומוספין וכל
קרבנות עדה וביבור יחיד וכשיא ומלך ואשר כתב אף שלם מאות ושלשים וחמש
אין לידע עד יערה עלינו רוח ממרום להנחך ביאת גואל לגואלינו אמן: ואתה
לך לקץ' לבית עולמך בעת ימלאו ימך ותנוח עם הצדיקים לגורלך המזומן
והצפון לך בנן עדן כי זמן הגאולה אינו גלוי לכל בספר ולכל מלאך אלא לקץ הימין
לקץ אשר אושיע ימינו אשר החזרתי אחר מפני חובת אז אושיע ירושלם כדכתיב
אם אשכחך ירושלם תשכח ימיני ואומר הושיעה לו ימינו וזרוע קדשו:

תם וכסוס פירוש דניאל' תהלה לאל מושיע וגואל

כתוב להסניא זמנין ודת וחבר דניאל חלה המספרים שאינן בזמן אחד בעבור כי קרוב ממספר הימים פעמדה ירושלם בצרה לפני הגלות כמספרם יהיו הימי' שיעמדו ישראל
בצרה גדולה לפני בא הגואל והנה התברר כפי הפירוש הזה כי כאשר יבא מלך צפון ויקח מצרים אחר שלם וחצי יבא הגואל לישראל רק לא ידענו עד עתה מתי יבא זה המלך
הנוכח אל ארץ מצרים: ואתה' לקץ הימין' הנון תחת אלם וכמוהו ואתה קח לך חצין ועליה יכרעון אחריו ולא יאמין בחיין גם מלת בחיין' אומר יפת בן עלי כי זה הפסוק
דברי דניאל לכל משכיל שילך לו ולא יחפס על קץ הימים עד שימאלכו מי שבזר הסם לבא הגואל בימינו וזה טעם ותעמוד לגורלך חס נגור להיחך חי' וזה הפירוש רחוק וכמה
היה נכבד מאד פירוש הגאון חילו היה מספר לנו מה טעם לעמוד בגורל עם קץ הימים כי הכל הם דברי מלאך ולא דברי דניאל:

כסוס ספר דניאל במרחסון שנת ארבעת אלפים ותתקין בעיר רודוס והודות לסם
לכזו פער רוב חסדו את אברהם עבדו הוא המחבר הוא הסופר:

תנ"ך' שיתמסרו ישראל להשמה כמות הימים: פי עור קץ למועד' החרבן למלאות שבועים ששים ושנים האחרים כספר זה' וזאתו הוועד כיומי אגרוס בן אגרוס מורע הרודוס: ווס' התלך הרומי' אגרוס מעל מלך הנכב בכוכב
גדול: ולכבו על כרית קודש' להסר כריתו מעל ישראל: ועשה' כלומר והכליל: וסכ' לארצו למועד' לאחר זמן' ולא תהא הכיאה הזאת מבלתי כראשונה האמורה למעלה ועמד מכבר שרטינו' שהגליח מלך הצפון על מלך הנכב
ובאחרונה שעה זו שאתרנו וסכ' לארצו בכוכב גדול: ובאונו' להלחם בו: ויב' סיעות: כתיים' רומיים' גדולי' מלכות רומי שימרדו בו: וככה' וכספר קצת: וסכ' וזעם על כרית קדש: ית' לב ויתבונן שזנביו ישראל כרית
קודש ותרב שגאת חסם ויחלוקת כרית שכי כמו שכתוב בספר יוספון ויספוד דם קיו ועל זאת כתיב וידע' שובלתי ופראת כריתו מעמם ויתגדה כס: וזרועים ממנו יעמודו: ושלח' שריו ונדדו לירושלם: וחללו' הקדש המעו': בית
המקדש: ומרשעו כרית יחי' פרינו ישראל שיתחברו עמו וירשעו כרית עם חכריו ויהיו משועדים: ויחי' בחלקקות' ועש' יודעי אלהי' וכשירי ישראל סיחוקו כיראת אלהים כלומר יאחזוהו ולא יעזבוה: ועשו' את תורתם:
ומשכילי עש' סכמים סכה: כפון' של בית רבינו כמי הדורות: ויב' לרבים: ורשו' לעם הארץ את התורה ויאמרו יהיה להחיות נה: וככש' בגלותם ככר ובלהבה נו: יעזרו עזר עטט: על ידי סחדים ומתון שיעבדו את
אויביהם וישיעו אותם כהם: וכשלו' לגיוף כהם: וכשלו' בחסכו' הקנים שיתבו לכרפון ולכנס לדעת אותם וישעו כהם: ועשה' מלכות ארצם: והגליח' על כל עש' עד שוב אף הקלה מישראל: כי הצרה
פעשתה' כשתכלה גזירתו' כי' כמנ' כש' ועל אלהי' אבותיו לא יבין: לא יתן לב להקפה שהיה אלהי' אברהם וינחם אבותיו:
על כוונתו' כיויחי' את האומות להוותם כבושים לו: ועשה' כיויכ' למכריו משעוים עם אלהי' ככר: כלומר לכבוד אלהי' ככר: ובעת' ההיא יעמד מיכאל' ובעת' חלום חזון סל כתובות: יתל' עמך' וילטו' ישראל: כל הנוכח כתוב בספר' הרז' מקרא קצר כל הנכב כמות
הולק' להם: כמחיר' כדמים קלים: וכעת' קץ' כשתקרב הגאולה: וישתער' עליו מלך הצפון' על מלך הנכב: ובעת' ההיא יעמד מיכאל' ובעת' חלום חזון סל כתובות: יתל' עמך' וילטו' ישראל: כל הנוכח כתוב בספר' הרז' מקרא קצר כל הנכב כמות
והיתה עת כרה' כשתכלה מעלה' וקטנו' ויחל' בתלמודי סכמים' כזווי' וכזווי' דכזווי' כמו שאמר רבותינו בהגדה כפרן אחרון סל כתובות: יתל' עמך' וילטו' ישראל: כל הנוכח כתוב בספר' הרז' מקרא קצר כל הנכב כמות
כספר זה עליו החלום המעלה: ויזרעו' כהם רבים להכניס: והרשעו' רשעים: את החשבונות' לחסכ' סלל' כשפט וכשיכלו' ואחריו אף עוד גאולה' ולא יבין אותם כל רשעים: והמשכילים' יכינו' אותם: ככל עת קץ: ומעת'
הנער התמוד' כדי לתת סקון משומם תחתיו ימים אף ומחתי' ותשעים שנה הן עינם חוסר התמיד עד שישוב כיומי מלך השמים' ויסכנו' זה מבין עם חסכו' ערב וכקר אלפי' ושלם מאות עינם גלותם מעבדים עד גאולה אחרונה: גלות מצרי'
מלטים ועשר' מיום באתם עד כניין ראשון ארבע מאות ושמונים: ימי הכניין ארבע מאות ועשר' גלות ככל שבועים שנה: ימי בית שני ארבע מאות ועשרים: הרי אף וחמש מאות ותשעים: והתמיד חוסר לפני החרבן שש שנים הרי
עמם גלותם למצרים עד חוסר תחילת אף וחמש מאות ושמונים וארבע' הוסף עליהם אף מאתים ותשעים הרי אלפים ושמונה מאות ושבעים וארבע כמנין ערב בקר בגומטריא: ואלפים ושלש מאות: אשרי המחכה ונ' ארבעים וחמש
שנים כוסעים על חסכו' העליון שעתיד מלך המשיח' להתכנסות אחר סגולה וישוב ונתגלה וכן ענינו כמדור רות וכן יסד אלעזר הקליר ויתכסה מהם שבועים ששה: לך לקץ' תפטר לבית עולמך: לגורלך' לקבל חלקך עם הצדיקים: לקץ
הימין' כמו באחרית הימים' ואין לפרש הימין' לשון יד הימנית שהרי הוא עניו כמסורת הגדולה בשעת תיבנה ההמשמות במקום מס' ולית דמותהו כגון ועליה יכרעון אחריו: יקום' ולא יאלין כניין' קץ

עזרא ב

תתצו

ועל ז' רפז וסימני נסמך בסוף ספר שמואל: גר שם ד' דסימני וסימני ויבא יעקב אל יצחק אביו ממראקרת' והוא לוי והוא גר שם' וזי יבא הלוי מאחת שעריך מכל ישראל' וכל הנשאר מכל המקומות: מקומו' חסרים בליט' וסי' ואיש ישראל מניח מקומו' חסר המלכים איש מקומו' נסע יצא מקומו' עז וזרחה מסקמו' וישאחו

ישראל:	בני פרעש אלפים מאה שבעים
ושנים:	בני שפטיה שלש מאות שבעים
ושנים:	בני ארח שבע מאות חמשה
ושבעים:	בני פחת מואב לבני ישוע
ויואב אלפים שמנה מאות ושנים עשר:	
בני עירם אלף מאתים חמשים וארבעה:	
בני זהוה השע מאות וארבעים וחמשה:	
בני זבי שבע מאות וששים:	בני בני שש
מאות ארבעים ושנים:	בני בני שש מאות
עשרים ושלשה:	בני עזר אלף מאתים
עשרים ושנים:	בני אדניקם שש מאות
ששים וששה:	בני בני אלפים חמשים
וששה:	בני ערין ארבע מאות חמשים
וארבעה:	בני אטר לחזקיהו תשעים
ושמנה:	בני בני שרש מאות עשרים
ושלשה:	בני יורה מאה ושנים עשר:
בני חשם מאתים עשרים ושלשה:	
בני גבר תשעים וחמשה:	בני בית לחם
מאה עשרים ושלשה:	אנשי נטפיה חמשים
וששה:	אנשי ענתות מאה עשרים ושמה:
בני עזמות ארבעים ושנים:	בני קרית ערים
כפירה ובארות שבע מאות וארבעים ושלשה:	
בני הרמה ונבע שש מאות עשרים ואחד:	
אנשי מכמס מאה עשרים ושנים:	
אנשי בית אל והעי מאתים עשרים ושלשה:	

מִי־בְכֶם מִכָּל־עַמּוֹ יְהִי אֱלֹהֵינוּ עִמּוֹ וְיַעַל לִירוּשָׁלַם
אֲשֶׁר בְּיְהוּדָה וַיִּבְנֶן אֶת־בַּיִת יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל הוּא
הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר בְּיְרוּשָׁלַם: וְכָל־הַנְּשָׂאֵר מִכָּל־
הַמְּקוֹמוֹת אֲשֶׁר הוּא גַר־שָׁם יִנְשְׂאוּהוּ אֲנֹשֵׁי מְקוֹמוֹ
בְּכֶסֶף וּבְזָהָב וּבְרִכּוּשׁ וּבְכֹהֵמָה עִם־הַנְּדָבָה לְבֵית
הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר בְּיְרוּשָׁלַם: וַיָּקוּמוּ רָאשֵׁי הָאֲבוֹת
לְיְהוּדָה וּבְנֵימָן וְרֵיהַנִּים וְהַלְוִיִּם לְכָל הָעִיר
הָאֱלֹהִים אֶת־רוּחוֹ לָעֹלוֹת לְבִנוֹת אֶת־בַּיִת יְהוָה
אֲשֶׁר בְּיְרוּשָׁלַם: וְכָל־סְבִיבֵיהֶם חֹזְקוֹ בִּידֵיהֶם
בְּכָל־יְכֻסֵּף בְּזָהָב בְּרִכּוּשׁ וּבְכֹהֵמָה וּבַמְּגִדּוֹת לְבָר
עַל־כָּל־הַתְּנָדָב: וְהַמֶּלֶךְ כּוֹרֵשׁ הוֹצִיא אֶת־
כָּל־יְבִית־יְהוָה אֲשֶׁר הוֹצִיא נְבוּזַרְדַּנָּצַר מִירוּשָׁלַם
וַיִּתְּנֵם בְּבֵית אֱלֹהֵינוּ: וַיֹּצִיאֵם כּוֹרֵשׁ
מֶלֶךְ פָּרַס עַל־יַד מַתְרְדַת הַגּוֹבֵר וַיִּסְפְּרֵם לְשִׁבְעִיר
הַנְּשִׂאֵי לְיְהוּדָה: וְאֵלֶּה מִסְפְּרֵם אֲנֹרְטָלִי
זָהָב שְׁלֹשִׁים אֲנֹרְטָלִי־כֶסֶף אַרְבָּעֵים מֵחֲלָפִים תְּשֻׁעָה
וְעֶשְׂרִים: כְּפוּרֵי זָהָב שְׁלֹשִׁים כְּפוּרֵי כֶסֶף מֵשָׁנִים
אַרְבַּע מֵאוֹת וְעֶשְׂרֵה כֹּלִים אַחֲרֵים אַלְפֵי־כֹּלִים
לְזָהָב וְלְכֶסֶף חֲמִשָּׁתַּיִם אַלְפִים וְאַרְבַּע מֵאוֹת הֶכֶל הָעֹלָה
שִׁשְׁבָצַר עִם הָעֹלוֹת הַגּוֹלָה מִבָּבֶל לְיְרוּשָׁלַם:
וְאֵלֶּה בְנֵי הַמְּדִינָה הָעֹלִים מִשְׁבֵּי הַגּוֹלָה
אֲשֶׁר הִגְלָה נְבוּזַרְדַּנָּצַר מֶלֶךְ־בָּבֶל לְכָבֶל וַיָּשׁוּבוּ
לְיְרוּשָׁלַם וַיְהוּדָה אִישׁ רֵעִיו: אֲשֶׁר־בָּאוּ
עִם־זָרְבָבֶל יֵשׁוּעַ נְחֻמְיָה שְׂרָיָה רַעְיָה מְרֹדַכִּי
בְּלִשָּׁן מִסְפָּר בְּגִי רְחוּם בְּעִנְיָה מִסְפָּר אֲנֹשֵׁי עִם

וְשִׁבְעָה אֶל מִסְפָּר יִנְשְׂאוּהוּ אֲנֹשֵׁי מְקוֹמוֹ וְכָל אֹרִיתָא וְאִיזְבָּרְכוּ בְּמִסְפָּר וְסִי וְלֹא יִכְרְזוּ עוֹד מִקוֹמוֹ אֶף לֹאֵת יִזְרְד לְבִי: מַתְרְדַת ב' וס' הַגּוֹבֵר טַבְאֵל: אֲנֹרְטָלִי ב' ונַכְסוֹ

אבן עזרא

יהי אלהיו' טעמו שהשם היה עמו ונתן לו יכולת ממנו' ויועיל הוא הנכנס שתלמה ענין וכן יהי בימי ספוטו השופטים ואיננו לזורך: אשר בירושלם' דבק עם בית יי': וכל הנשאר' שהוא דל וחזק ידו משנת ממון לעלות: ינשאוהו' יתנו נו משלות ומתנות או ינשאוהו ירמיהוהו מענין רש נפשו כי העני בשכל והוא הנכין: עם הנדב' שנישאוהו עם הנדבות אחר' שיתנדבו: ויקומו' ליהודה ובנימן: כי ירושלם בחלק יהודה והבית בחלק בנימן: לכל העיר' חסר מלת אשר: וכל חזקו: ביד הנכסלי והדלים כאן ובקד: ובמהמה' לרכוב: במגדנות' יתכן מן מגדנים: לבד על כל התנדב' כירושו הכסף והזהב ושאר המתנות כתנו לבד על אשר התנדבו מגדבות: ויתנס בבית אלהיו' דבק עם נבוכד נכר: הגזב' ממיכ' על בני המלך וטעמו פקד: ויספרם' נתנס במספר: לשפצרי' הוא זרובבל ונקרא כן בלשון כסדים: אנרטלי' מורקי' וכירושו בירושלמי למה נקרא שם אנרטלי' שאנדרים עם דס הטלה שלא מן הספר: אנרטלי' המלה חמישית או החלף נוסב וכירושו נביעים' מחלפים' סכינים והוא מענין כליל יחלף בני חלף טעמו כריתה: כפורי' מורקי' לקבל דס הקרבנות: משנים' לכפורי זהב: ועפרה כלים אחרים' שאינם מכרים בשמם אלף והזכיר פרטיהם שהם בכללם חלפים' וארבע מאות ותשעים ותשעה ולפי דעתי כן הוא הפרטים שהם חלפים ותצט' בכללם הם הכלים הגדולים ואחרי כן כלל אותם בין גדולים וקטנים שהם חמשת חלפי' וארבע מאות וכן כתוב בדברי הימים וכל כלי בית האלהי' הגדולים והקטנים ואוצרות בית המלך הכל הביא בכל: העלות הגולה' שם הפעל: בני המדינה' היא מדינת בבל: אשר באו' ישוע' הוא יהושע הכהן: מרדכי בלשן' הוא מרדכי היהודי רק בלשן יתכן שהו' איש אחר והוא חסר ויו כאלד שם חנוש: מספר' השני בפסוק הוא שם חשבון והראשון שם איש: פחת מואב' הוא ראש ליסוע וליזחב בניס' שנולדו לאלה המכרים ויתכן להיות ישוע ויואב קדומי' לפחת מואב: זבי' כתוב וקרי זכיןקרא בשתי לשונות וכן בני אטר לחזקיהו רק אטר הוא הראש או חזקי' הראש ואטר בנו הוא והוא הכסון: אנשי ענתות' כתוב עליה' כה אמר יי' אל אנשי ענתות הבחודי' ימותו בחרב כניהם ובנותיה' ימותו ברעב ושארית לא תהיה להם כי הביא רעה אל אנשי ענתות שנת פקדת' חכן מהקבלה ידענו ששבו לאלטרס יוס הבקידה וטלה הגזיל מעליהם ונשארנו מהם קלח: קרית ערים' היא יערים וכן הפירוש בני קרית יערי' בני כפירה בני בארות כך וכך' בני הרמה בני גבע טעמו כן וכך: כבו

רשי

מי בכס' כך היה מכריו וכותב לכל הממלכות מי בכס מכל עמו של הקבה יהי הקבה בעזרו ויעלה לבנות ביתי אשר בירושלם: וכל הנשאר' וכל יהודה הנשאר במקומו שלא לעלות ממחמת שאין לו ממון: ינשאוהו' מנה חני לאנשי מקומו שינשאוהו וינשאוהו בכסף וזוהב וכוסות ובהמות למען יוכל לעלות לירושלם עם הנדב אשר יתנדבו אנשי מקומו לכניי' הבית שאף האומה יש בהם אשר היו מתנדבי' נדבה לבנין הבית: לבית האלהי' אשר בירושלם: מן כה אמר כורש עד כאן הכרות הכרות וסליחות אהבת המכתב: ליהודה ובנימן: אותן ראשי האבות אשר לשבטים הללו של יהודה ובנימן: לכל העיר' עם כל אותם שהעיר יי' רוחו לעלות ולבנו הבית עלו לירושלם לבנו הבית: וכל סביבותיה' וכל האומות שהיו סביבהם של ישראל' סייעו והחזיקו ידי היהודים בזהב ובכסף ומתנות הללו למען יוכלו לעלות לירושלם: לבד על כל התנדב' כל זאת היו עושי' סכיני היהודי' לבד מה שהם מתנדבי' מעצמם לבנין הבית: ויתנס בבית אלהיו' אשר נתנס נבוכד נכר בבית עז' עלו: על יד מתרדת הגזבר' כך שמו של גזבר אשר לכורש וזוהו כורש להוציאם: ויספרם' הגזבר הזה מנה אותם ומסרם לשפצרי למען ישאם ויוליכם לירושלם ואמרו רבותינו הוא שפצרי הוא דכחל ולמה נקרא שמו שפצרי שטעם בשם כרי: הנשיא ליהודה' הוא הנשיא אשר לשבט יהודה: מספרם' של כלי בית יי': אנרטלי' מיני כלים הם: מחלפים' הם סכינים והוא לשון בית החלפות שעל כן שהיו נותנין בהם הסכינין הימה נקראת לשכת בית החלפות: כפורי' מורקים' ונקראו כפורי בלשון קמח כמחן דכפר ידיה בגלימא דחבריה על עם שהמקבל דס במורקה היה מקנח נכסו והדס שנתנו על ידו בשפת המורק: משנים' כלים אחרים של מן אחר: כל כלים' עתה כולל חשבון המנויין ושאינן מנויין כולן במניין אחד אבל החשבון הוא מונה: העלות' לשון יפעל: ואלה בני המדינה' אלה בני ישראל אשר מודינת ארץ ישראל העולים עתה מן השבי אשר בגולה לירושלם: ויסבו' ונשתה חזרו לירושלם: ויהודי' ובני יהוד' חזרו כל אחד ואחד לעירו: אשר באו' בני המדי' הללו בתחלה כאשר גלו מארץ ישר' לבבל עם זרובבל ונו': מספ' הראשון פא קמוצה בגדול וסס אל' הוא ומספר השני פא פתוחה ודבוק הוא על אנשי עם ישראל הללו ובני אדם גדולים וחשובים היו והאחרי' היו משוכים אחריהם ועל כן נאחזם אחרים לבד: בני פרעש ונו' יש בהם כפרש שמוזכר שם אחיה' על שם בני המטפח וס מהם שמוזכרין על שם מקומם לומר בני מקו' פלוני: הכהנים

עזרא ב

ואינו מן אב סן בן חרין מלין ותרוהוון בחר פסוק וסום ארום הרפו ודעו כי אנכי ארום ארחות ימי שטור בן ענת בימי יעל ארחות / אנרשלי / ואלה מספרם אנרשלי וזכ / אזר
ואצואה אתם על אדו / איככה פשטתי את כתנתי איככה אלכשנה / בארות ועמק השדים בארות בארות חסר / בפקוד כי תשא את ראש בני ישראל בפקוד / בכגד והכגד

בני נבו חמשים ושנים : בני מגביש מאה
 חמשים וששה : בני עילם אחר אלף מאתים
 חמשים וארבעה : בני חרם שלש מאות
 ועשרים : בני לל חריר ואונו שבע מאות עשרים
 וחמשה : בני ירחו שלש מאות ארבעים
 לה וחמשה : בני סנאה שלשת אלפים ושש מאות
 ושלושים : הכהנים בני ירעה לבית ישוע ישוע
 מאות שבעים ושלושה : בני אפר אלף חמשים
 ושנים : בני פשחור אלף מאתים ארבעים
 ושבעה : בני חרם אלף ושבעה עשר :
 הלויים בני ישוע וקדמיאל לבני הודיה שבעים
 וארבעה : המשררים בני אסף מאה עשרים
 ושמונה : בני השערים בני שלום בני אטר בני
 טלמן בני עקיב בני חטישא בני שבי הכל מאה
 שלשים ותשעה : הנתנים בני ציחא בני חשופא
 בני טבעות : בני קרם בני סיעהא בני פרון :
 פה בני לבנה בני חנבה בני עקוב : בני חנב בני
 שמלי בני חנן : בני גדל בני גחר בני ראיה :
 בני רצין בני נקודא בני גזום : בני עזא בני פסח
 נ בני בסי : בני אסנה בני מעונים בני נפיים :
 בני בקבוק בני חקופא בני חרחור : בני בצלות
 בני מחידא בני חרשא : בני ברקום בני סיסרא
 גה בני תמח : בני נציח בני חטיפא : בני עברי
 שלמה בני סטי בני הספרות בני פרודא : בני
 יעלה בני דרקון בני גדל : בני שפטיה בני חטייל

בני פכרת העצבים בני אמי : כל הנתנים ובני
 עבדי שלמה שלש מאות תשעים ושנים :
 ואלה העולים מתל מלח תל חרשא ברוב און
 אמר ולא יכלו להגיד בית אבתם וזרעם אם
 מישראל הם : בני דליה בני טוביה בני נקודא
 שש מאות חמשים ושנים : ומבני הכהנים
 בני חבירה בני הקוץ בני ברזלי אשר לקח מבנות
 ברזלי הגלעדי אשה ויקרא על שם : אלה בקשו
 כתבם המתחשים ולא נמצאו וינאלו מן הכהנה :
 ויאמר החרשתא להם אשר לא יאכלו מקדש
 הקדשים עד עמוד כהן לאורים ולתמים : כל
 הקהל כאחד ארבע רבוא אלפים שלש מאות
 ששים : מלבד עבדיהם ואמהותיהם אלה שבעת
 אלפים שלש מאות שלשים ושבעה ולהם
 משררים ומשררות מאתים : סוסייהם שבע מאות
 שלשים וששה פרדיהם מאתים ארבעים וחמשה :
 גמליהם ארבע מאות שלשים וחמשה חמרים
 ששת אלפים שבע מאות ועשרים :
 ומראשי האבות בבווא לבית יהוה אשר בירושלם
 התנדבו לבית האלהים להעמידו על מכונו :
 ככחם נתנו לאוצר המלאכה זהב דרכמונים שש
 רבאות ואלף וכסף מנים חמשת אלפים וכתנת
 כהנים מאה : וישבו הכהנים
 והלויים ומן העם והמשררים והשוערים והנתנים
 בעריהם וכל ישראל בעריהם :

בי יהוה בונע צרעת / בצלצלי הללוהו בצלצלי שמע בצלצלי / ברא ואתה בן אדם שים ברא בראש דרך / כליל משא מואב כי כליל / בהכנותו והכות בהכנותו אבן שלמה
 מסע נבנה / כנספאי ואצואה אתם על אדו הראש / גלי קחי ריחתי וטחני קסח גלי / גז ועיפה פילגש כלב גז :

רשי

אבן עזרא

הכהנים בני ידעיה / עד עתה מנה בני יהודה ובנימן ומעכשיו הוא מונה והולך
 הכהנים והלויים כמו שבאמר למעלה ויקומו ראשי האבות ליהודה ובנימן והכהנים
 והלויים וכו' / המסודרים / הלויים שהיו מסודרי / וכן השוערי / הם הלוי / שהיו שוערי /
 בשערי בית המקדש / הנתיבים / עכשיו הוא מונה אותם כתיבי שהיו תוטבי עבי
 וסוואבי מים לעדה וממס היתה יובאת פרנסת : בני עבדי שלמה / עבדי היו לסלמ
 המלך והללו בנים היו מבני בניהם : ואלה העולים מתל מלח וכו' / ואי זה מעשה
 הניע להם ולא יוכלו להגיד וכו' / זרעם / של אבותם לפי שאבדו יחס שלהם ולא
 ידעו חם מישראל הם : בני דליה וכו' / גם הם בכלל אלה העולים מתל מלח : אשר
 לקח / כל אחד מבני ברזלי הגלעדי לקח אשה : ויקרא על שם / והיה נקרא
 שמו של ברזלי על שמו לפי שהם לקחו מבנותיו : אלה / כהנים הללו המתחשים
 שהיה להם להתייחס בחותם כתב ולא נמצא כתב יחס : וינאלו שהיו מנואללי
 ומבועלים שלא יעבדו עוד עם שאר הכהנים בעבור / שלא נמצא כתב יחס :
 התרשתא / הוא נחמיה בן חכליה ואמרנו רבותינו שנקרא שמו התרשתא שהתיר
 לו חכמים לסתות יין נסך של גוים על אשר היה משקה למלך : מקדש הקדשים /
 חטאות ואשמות כשאר כהנים : עד עמוד כה וכו' / כאלה האומר לחבריו עד
 ימות המשיח לא יעלה דבר זה ואיני יכול לפתור עד / עמוד כהן לאורים ותומים
 בבית שני לפי שמצינו בפרק ראשון של יומא שהיה בית שני חסר מאורי ותומים :
 כל הקהל כאחד / כשהיו כולם ביחד עם הכהנים והנתיבים והלוי היו בהם חשבון
 זה ובני ישראל המנויי / למעלה הם של שבט יהודה ובנימן ואותם אשר נחטרו
 מחשבון זה שלא תמצאם למעלה הם היו משאר השבטים וכן מפורש בסדר עולם
 כל הקהל כאחד ארבע רבוא וכו' / ובפרט חין אלה שלטים אלף ג' אלף היכן הם
 אלה שעלו משאר השבטים מלבד עבדיהם ואמהותיהם שלא היו בכלל הקהל : ולהם
 מסודרים ומסודרות מאתים / לפי שהיו עולים בשמחה מכלל ארץ ישראל היו
 צריכים למסודרים ומסודרות כדי שיהיו מטיילות בהם ברוב שמחתם : התנדבו /
 היו מתנדבין לבנין הבית : ככחם / כפי כחם וממונם : דרכמונים / שם מטבע
 של זהב : וכתמת כהנים / לסרת בהם : וינע

כבו / סס אים וכן מגביש ועילם וחרים ויתכן שהוא כבו ובעל מעון וכן לוד וחדיד
 נאחנו חסר וכו' וכן הוא וחדיד משלמם יכאז בני יריחו הוא הידוע : חרים / אחר
 הוא : בני ישוע וקדמיאל / הם נולדו לבני הודיה כי הפועל האמתי הוא אחרון
 כאשר אמרתי : בני השוערים / שומרי השערים הם בני חקם : הנתיבים / הם
 ראשי נבועים ונבועיה ויהושע נתנה לבית אלהיו על כן נקראו כתיבים אלעפ שבאמר
 אחריו וכן הנתיבים שנתן דוד והשערי לעבדות הלויים כי הטעם קיים הכתיבה או
 נקראו מן היום ההוא כתיבים כי מקודם היו נקראים נבועים : שמלי כתיב ופלאמי
 קרי כי נקרא בשני שמות : מעונים ונפוסים / שמות בני אדם : בני הסופרת /
 יתכן שהוא שם תואר לאשה או פועלת בכלל הא הדעת : פוכרת הנביים / לא
 ידענו חם זה שם אשה : תל מלח תל חרשא / מקומות שנים : ולא יכלו להגיד
 בית אבותם וזרעם / הם נקראו חסופים שבאספו מן השוק כי לא הכירו חב ואם
 ולא נודע חם מישראל הם : ויקרא על שמו / על שם הכנות שהם מזרע ברזלי
 קרא את שם עצמו ברזלי : מבנות / הטעם אחת מבנותיו וכן ויקבר בערי הגלעד :
 חלה / ולא נמצא / יש אומרים שהוא דבק עם כתבם כי המלה מחברת מן
 האחדים כדרך תקראנה מלחמה והנכון בעיני שהוא דבק עם המתחשים והם
 בני ידעיה הנזכרים למעלה ולא נמצאו בכתב יחושם על כן הוסרו מן הכהונה כי
 מלת וינאלו מן הכהונה מלשון לחם מנואל והטעם נמצאו ויש אומרים כי האלף
 תחת העין : התרשתא / יש אומרים שנקרא כן בעבור שהותר לו סתיית יין של
 גוים והטעם התייר שתא ויתכן שהוא שם תפארת ונדולה בלשון כשדים כענין שר
 או פחת והוא הנכון : מקדש הקדשים / הם התרומות : עד עמוד כהן לאורים
 ותומים / האורים שעשה משה נבנו ולא נעשו עוד אחרים תחתם ופירו / עד עמוד
 כהן הראוי לאומרים ולתומים : כל כאחד / כאשר היו הקהל מספר אחד בכללם
 כך וכך : מלבד / ולהם מסודרים ומסודרות להלל לוי : ומראשי / מוקמתם
 ולא כולם : לבית יי / הלמד כטעם בעבור : על מכונו / על היסוד שהיה עם
 בתחילה מוכן : ככחם / כנגד הקהל ידבר כי לא נתנו האבות רק שתי רבוא וכסף
 מנים אלפים ומאתים כי כן מסודר במהכר השני ובאמרנו שם רבואות בכלל אחד
 רבא לומ' בן הקהל וכן ראשי האבן ושארית המתנדבי ממלכו כורש : דרכמוני /
 דיכרי זהב : רבואות / האלף תחת הכפל וכן בואו כהדים : מנים / מפקלי וחבריו המנה יהיה נתרנו שבעה שקלים שבעה מנים : וישבו / והשוערי / שומרי השערי להלל השם
 וינע

דיכרי זהב : רבואות / האלף תחת הכפל וכן בואו כהדים : מנים / מפקלי וחבריו המנה יהיה נתרנו שבעה שקלים שבעה מנים : וישבו / והשוערי / שומרי השערי להלל השם
 וינע

נבט ותלד לו אחות חזפנס את נבט / חזפנס ותלד לו אחות פנחס / גלילי ושתי דלתות עצי / דודך מה יפה דודך אחתי כלה / האדום הלעטני נא מן האדם הארם / חזה / הערכך וחשב לו הכהן את מכסת הערכך / הגרודה משם נסעו הגרודה וסן הגרודה / הגלת ערי הגב סגרו ואין פוחת / הלחן תשברנה עד אשר גדלי / העיט צנוע

א ויגע החדש השביעי ובני ישראל בערים ואספו העם באיש אחד אל ירושלים: ויקם ישוע בן יוצדק ואחיו הכהנים וזרובבל בן שאלתיאל ואחיו ויבנו את מזבח אלהי ישראל להעלות עליו עלות ככתוב בתורת משה איש האלהים: ויבינו המזבח על מכונתו כי באימרה עליהם מעמי הארצות ועל עליו עלות ליהוה עלות לבקר ולערב: ויעשו את יחג הסבות ככתוב ועלת יום ביום במספר כמשפט דברי יום ביומו: ואחרי כן עלת תמיד ולחדשים ולכל מועדי יהוה המקדשים ולכל מתנדב נדבה ליהוה: מיום אחד לחדש השביעי החלו להעלות עלות ליהוה והיכל יהוה לא יסד: ויתנדב כסף לחצבים ולחרשים ומאכל ומשתה ושמן לצדנים ולצרים להביא עצי ארזים מן הלבנון אל ים יפוא כרשיון כורש מלך פרס עליהם: ובשנה השנית לבואם אל בית האלהים לירושלים בחדש השני החלו זרובבל בן שאלתיאל וישוע בן יוצדק ושאר אחיהם הכהנים ותלויים וכל הבאים מהשבי ירושלים ועמידו את הלויים מן עשרים שנה ומעלה לנצח על מלאכת בית יהוה: ועמד ישוע בןו ואחיו קרמיאל ובניו בני יהודה באחר

לנצח על עשה המלאכה בבית האלהים בני הנדר בניהם ואחיהם הלויים: ויסרו הבנים את היכל יהוה ועמידו הכהנים מלבשים בחצרות ותלויים בני אסף במצלתים להלל את יהוה על ידי דוד מלך ישראל: ויענו בהלל ובהודת ליהוה כי טוב כילעולם חסדו על ישראל וכל העם הריעו תרועה גדולה בהלל ליהוה על הוסד בית יהוה: ורבים מהכהנים ותלויים וראשי האבות הזקנים אשר ראו את הבית הראשון ביסודו זה הבית בעיניהם בכים בקול גדול ורבים בתרועה בשמחה להרים קול: ואין העם מכירים קול תרועת השמחה לקול בני העם כי העם מריעים תרועה גדולה והקול נשמע עד למרחוק: וישבעו צרי יהודה ובנימן בני א ד בני הגולה בונים היכל ליהוה אלהי ישראל: וישו אל זרובבל ואל ראשי האבות ואמרו להם נבנה עמכם כי ככם נרוש לאלהיכם ולא אנחנו זבחים מימי אסר חדן מלך אשור המעלה אתנו פה: ואמר להם זרובבל וישוע ושאר ראשי האבות לישראל לא לכם ולנו לבנות בית לא הינו כי אנחנו יחד נבנה ליהוה אלהי ישראל כאשר צונו המלך כורש מלך פרס:

מחלתי לי העיט / החררי שסא החררי אחיאים / הודינו לך אלהים הורינו / ובאהל ועא לבן / באהל ועקב / ובסקנה ויבואו את מקניהם אל יוסף / ונבר יהוה כאשר דים משח יח / והפשתה והשערה נכתה כי השערה / והנישו ארנו אל האלהים והנישו / והאמה מזה והאמה מזה בעדף בארך / ולמה ויאמר לה אלקנה אישרה:

אבן עזרא

ויגע נקראו כל ימי הלכנה חדש בעבור התחדש כל כ"ג ימים: כלים אחד / פירוש חסיפת העם היתה במהרה כחסיפת חיס אחד: ויקם זרובבל / נקרא כן בעבור בני בון שהם זרובבל / בן שאלתיאל / לא חביו היה רק שאלתיאל דודו טפחו על כן נקרא בנו וכן כתוב בדברי הימים / ובני יכניה חסיר שאלתיאל בנו ומלכיר / זכריה ובני פדיה זרובבל ושמוע / וכן נקראו בני מרוב בת שאלו בני מיכל כי היא טפחתם: ויכינו כי באימה / בעבור אימה עליהם הכינו מזבח לאל טיעורם: ויעלו המעלה אחד והוא יהושע הכהן שהקריב בתחלה הקרבנות והוא ועלו כי אחיו מריוהו: עולות לבקר / פירוש עולות הראויים לבקר ולערב והם שתיים: ביומו הוא דבק עם דבר יום פירוש ביומו הראוי לדבר וכן מדי חדש בחדש דבק עם מדי כי הוא כטעם עת זמן: ואחרי כן / אחרי חג הסוכות עולות עומדו במקו' חרבע וכן הוא עולת תמיד לא ככסף ועולה לחדש / ועולה לכל מועדי יי: המוקדשי / הנקראי קדושי מפי בית דין ועולה לכל מתנדב והטעם שלא בטלו הקרבנות אחרי כן מראש תשרי שהחלו לעלות עולות: כרסיון מענין דעות: לנצח / לחוק מענין חן כחם חו מן כנח: יסוע בניו / הנכח ובניו וכן בני חנדד פירוש ובני: ויסדו / מלובשים / בגדי כהונה: במצלתים / מן כלכלי שמע: על ידי דוד / בעבור המנחן ביד יקרא הנגנון יד: הוסד / שם המועל: ביסודו / דבק עם זה הבית וכי אשר ראו בעיניה הבית הראשון בעת יסודו בית שני היו בוכים: ולא אהננו / קדי בליו וכתוב בח"ף ופי' לא אהננו זבחים לזולתו: לא לכם ולמי / טעמו שתתעבבו עמנו לבנות בית אלהינו: כי אהננו יחד / רמז לכל קהל ישראל: ומבלהים

רבע / כמו והנני: החדש השביעי / הוא חדש תשרי / ובני ישראל אשר היו בערים מה עשו ויחשבו כלם כאחד לירושלם: ויבינו המזבח על מכונתו / כדי להקריב עליו קרבנות סדרי היו ירחים מעמי הארצות שלא יקתרום ופלא ילשיכום למלך ובני המזבח לעלות עליו עולות למען ישמעו ויבינו העמי / בדבר אשר עשוהו על פי המלך ועל כן ימנעו מלקתרם לכניין הבית: לבקר ולערב / תמיד של פסח ותמיד של בין הערבים: ועולות יום ביום במספר / קרבנות חג במספרם כמשפט: ואחרי כן / ולאחר הסתיו היו מקריבים קרבנות בכל יום לבקר ולערב: ולחדשים / ולראשי חדשים היו מקריבים קרבנות של ראשי חדשים: ולכל מועדי יי / ולפסח מועדות קרבניהם: ולכל מתנדב / ולכל חותם המתנדבים כדבותיהם היו מקבלים הכהנים חותם להקריבם ומיום אחד בתשרי התחילו להקריב קרבנות ועדין לא נכנה יסוד הבית: לזכרון ולזכור / בני צור וצידון שהיו אומני לבנות הבית: אלי יפני / דרך הים היו מביאים חותם: כרסיון / כאשר היה רשות המלך עליהם לבנות הבית כרסיון לשון רשות מגזרת רפה שהרי מן אהה יאמר חביון ומן צבה יאמר כביון ומן חזה חזיון ומן רעה רעיון ומן חכה חביון ומן רעה יאמר רעות כמו מן ענה ענות ומן סבה שבות ומן ראה ראות ומן זנה זנות כמאלו רעות נרסיון באין וזכרון מונייה אחת לפי שער הדיקדוק ולשון אחד הם / ומנחם חביון לשון ארשת שפתינו ולא דקדק במוצאו והף על פי כן שני פני הללו קרובי זה לזה במשמעותם: בחדש הסני / הוא חדש אייר: מהשבי / כל חותן שבאו מהשבי לירושלם: ויעמדו העמליו הלויים המסודרים לנצח ולומר שירה לפני הבונים בשעת בנין יסוד הבית לנצח שני כנחיהם הללו הם כיצוהי שירה כמו למנחם מוזמר לרוד: ויעמוד ישוע עמדו ואחיו ביחד סביב עוסי מלאכת יסוד הבית: ויסדו / מסקל חוק מן יסוד / כמו ויסדו טירותיה כן ויסדו מן יסד / ומשמעותן ויסדו וייסדו במסקל חוק בשתי יתדן אחת פעולה ואחת של יסוד ופתרון היו מייסדים מייסבים: והבונים מייסדים את יסוד היכל יי / בשעה שהיו מנכחים בסירתם והעמידו הכהנים מלובשים בגדי כבוד וחצרות כדויהם למקוע בהם: והלויים בני אסף / היו מסודרים: במצלתים / כמו כלכלי שמע כלי סיר הם: על ידי דוד / שהיו מנכחים ומסודרי שירות של דוד מלך ישראל: ויענו / לשון עניית זמר / כמו ותען להם מרים: ובהודו / ובהודו / כי טוב / להודות ליי: וכל העם / שאר עם ישראל: על הוסד / כל השמחו / הללו היו עוסי / על בנין היסוד אשר אשר הוסד בבית יי: בייסודו / ביסודו / שלו מן / שם דבר של יסוד ומן יסוד יאמר ביסודו / כמו מן חדש בחדשו / מן קדש בקדשו: זה הבית / כשהיו רואין בנין בית זה היו בוכין מתוך שהיו זוכרים חותם בנין גדול של בית ראשון: ורבים / אשר לא ראו בנין בית ראשון היו שמחים ומריעים בשמחה בקול גדול מרוב שמחתן שיבאו מבלותן: ואח העם מכירים / חותן השומעין לא היו מכירים קול תרועת השמחה מפני קול בני העם / שהרי העם השמחים היו מריעים תרועה גדולה וקול הבכי נשמע יותר ויותר עד למרחוק: כרי יהודה ובנימן / הם האומות אשר הוסיב סנחריב בארץ ישראל כמו סנחמר ויבא מלך אשור מבבל ומחמת ומספרתי / ויוסב חותם בערי סומרון תחת בני ישראל: ויאחזקו כנכה עמכם / היו אומרים כך למען תבטל מלאכת הבית על ידיהם שלא לבנות עוד: מימי אסרחדון מלך אשור / בניו של סנחריב שלאחר סנחריב הישיבים עם הדנוהו אדרמלך / נפראחד בניו וימלך אסרחדון / בניו תחתיו סנחמר ויהי הוא משתתה בית כסרוך אלהיו ואדרמלך ופראחד בניו הכוהו בחרב וכו' / וימלך אסרחדון כמ תחתיו: כי אהננו / אלא אהננו לכדינו כנכה כי זה משמש במקום אלה: עם

מחלתי לי העיט / החררי שסא החררי אחיאים / הודינו לך אלהים הורינו / ובאהל ועא לבן / באהל ועקב / ובסקנה ויבואו את מקניהם אל יוסף / ונבר יהוה כאשר דים משח יח / והפשתה והשערה נכתה כי השערה / והנישו ארנו אל האלהים והנישו / והאמה מזה והאמה מזה בעדף בארך / ולמה ויאמר לה אלקנה אישרה:

עזרא ד

זעה' והראש אשר עשה דרך והראש' ולשלום ויבא אוריהו אליו ולשלום' ומקנינה אמר' יי' הלוך וקניתי לך בקבוק' ולמד ויפנו אליו עורף ולא פנים' וילמדו ביהודה וילמדו בעם' ובערו ויצאו וישבו ערי ישראל' ותורות ויען יחזקיהו ויאמר' ומאזות הלויים ומאזות' ונגביא העלה' את ישראל סכצרים' וללא וימס רבים לישר' ותורות ויען יחזקיהו

ויהי עם הארץ מרפים ירי עם יהודה ומבלהים
 אותם לבנות: וסכרים עליהם יועצים להפר
 עצתם כל ימי כורש מלך פרס ועד מלכות דריוש
 מלך פרס: ובמלכות אחשורוש בתחלת מלכותו
 כתבו שטנה על ישיבי יהודה וירושלם:
 ובימי ארתחששתא כתב
 בשלם מתרדת טבאל ושאר כנורו על
 ארתחששתא מלך פרס וכתב הגשתון כרתוב
 ארמית ומתרגם ארמית:
 רחום בעל טעם ושמי שפריא
 כתבו אנרא חדא על ירושלם לארתחששתא
 מלכא כנמא: ארין רחום בעל טעם ושמי
 שפרא ושאר כנותהון דיניא ואפרסתניא טרפליא

אפרסיא ארכוי בבליא שושנכיא דהוא עלמיא:
 ושאר אמניא די הגלי אסנפר רבא ויקריא והותב
 המו בקריה די שמרין ושאר עבר נהרה וכענת:
 דנה פרשן אנרתא די שלחו עלוהי
 על ארתחששתא מלכא עברך אנש עבר נהרה
 וכענת: ידע להוא למלכא די יהודיא די סלקן
 מן לותך עלינא אתו לירושלם קרייתא מרדתא
 ובאושתא בנין ושורי אשכלרו ואשיא יחיטו:
 כען ידע להוא למלכא די הן קריתא דך תתבניא
 ושוריא ישתכלרון מנדה בלו והלך לא ינתנו
 ואפתם מלכים תהנוק: כען כל קביל די מלח
 היכלא מלחנא וערות מלכא לא ארדי לניא
 למחזא על דנה שלחנא והודענא למלכא:

ויאמר' ויחזק מלך הנבון וסן שריו' ולא לוה' מעמים על כנו וככו' ושכר רב מהולל כל' ומקרה כי מקרה הנהמה' ובחשך כי בהכל בא ובחשך ילך' וברחוב ויצאו העם ויביאו דעזרא' ומכיא' בימים ההם ראיתי ביהודה' ושמותן אהלת הגדולה' וישמינו ויבאו המצורעים האלה בקצה המחנ' ואצבעות ותהי עוד מלחמה בנת' ותפוצינה סבלי רעה ותהיניה' ונלות החל הזה לבני ישראל אשר כעננים' וסרו למלכנו זמרו' וזחת ובני שימון אמנו' חיי ואעבור עליך ואראך מתבוססת' ושארך במסר רבנא בסד: בתחלת' וסימ' והם הומתו בימי קציר תחלת כתיב' ויהי בתחלת שבתם שם' בתחלת עלות הלקש' באו בית לחם בתחלת קציר שערים' בתחילת תחנוניך יא' ובמלכות אחשורוש בתחלת' סימן ריש סיפרא עד ואחר הדברי' ארתחששתא שין' וסן ואחר עד סופא דסיפרא ארתחששתא ססן: ושוריא חד סן' מלין קדמית נסיב מן תנינ' וסי' הייתה מוציא גם מתסול גם שלשום היית המוציא קרי' ידעתה שחר המיסיך ציות בקר ידעת השחר קרי' ומתחתה לשכות האלה' ומתחת הלשכות קרי' וחילופ' ב' מלין תנינא נסבא סן קדמיתא וסי' ושורי אשכלרו ואשיא יחיטו ושוריא שכלילו קרי' שם הפלשתים וילך דוד ויקח את עצמות' שמה פלשתים קרי': ושוריא' וסי' ושוריא שכלילו' ושוריא ישתכלרון מנדח בלו' ושוריא ישתכלרון לקבל דנא' קדם א' דחיקה תנינא כתי' א' תלית כתי' ה':

רשי

אבן עזרא

עם הארץ' הם צרי יהודה ובנימן: מרפים' לכטלם ממלחמתם: לבנות' כמו מלכות' וכן עד כי חדל לספור' וסוכרים' כתיב בסמך ופתרונם כאלו כתוב בסוף שהיו שוכרי' יועצים כדי לכטל המלחמה' כל ימי מלכות כורש ומלכו' אחשורוש אשר מלך אחרי כורש עד שנת שתיים לדרוש שמלך אחר אחשורוש היתה המלחמה בטלה: ובמלכות אחשורוש' שמלך אחר כורש הוא אחשורוש שלח אסתר: כתבו שטנה' שלא לבנות בית המקדש: על יושבי יהודה וירושלם' להלשינם ולקנתרם שלא יבנו הבית: ובימי ארתחששתא' הוא כורש מלך פרס מניין חותיות של כורש עלות לאנין חותיות דריוס וכן סיניו במסכת ראש השנה הוא כורש הוא דריוס הוא ארתחששתא כורש על שם שמלך כשר היה ארתחששתא על שם המלכות ובסדר עולם מצאתי דריוס הוא ארתחששתא וכל המלכו כולה נקראת ארתחששתא וכן: כתב בשלם' כתב מכתבו בדברים של שלום: מתרדת טבאל' שם חכם הוא מצרי יהודה ובנימן: ושאר כנותיו חברותיו וסיעותיו: על ארתחששתא' חל ארתחששתא: וכתב הנשתון' וכתב האגרת כתוב חרמית באותיות חרמית: ומתורגם חרמית' המכתב היה מפורש בלשון חרמית: רחום בעל טעם' רחום היה מוכיר ובעל דברי לסדר המכתב: ושמי שפרא' ושמי היה סופר הוא שמי בנו של המן' וכן דרך המקרא להזכיר סופר ומזכיר שניהם ביחד לפי שהם יקוין זה לזה האחד מסדר ומזכיר והסופר כותב שנאמר אליהם ונחמיה בני שישא סופרי יהושפט בן חזיהל המזכיר ובמק' אחר כאמר ויבא אליהם בן חלקיהו וכו' ובכח הסופר וינחם בן חסך המזכיר: כתב אגרת' הללו סניה' רחום ושמי כתבו האגרת כאשר בנה אליהם מתרדת וטבאל וכולם היו מיושבים בערי שומרון: על ירושלם' על חודות בנין בית המקדש אשר בירושלם: כנימא' כאשר כאמר' והוא דינמת לשון תלמוד כדבען למימר קמן: חלך' חז: רחום' שם חכם: בעל טעם' מוכיר ובעל דברים: ושאר כנותהון' ושאר סיעותיהם: דיניא ואפרסתניא וכו' הללו הם בני בכל: שושכיא' בני שושן הכירה: עלמיא' בני עילם מכל האומות הללו הוסיב סנחריב בארץ ישראל וכולן היו מסיבין מסי' ומסיכיי' בשליחות המכתב הזה: ושאר אומיא' ושאר האומות אשר הגלה סנחריב כולם הסיכיימו: אסנפר' סנחריב: רבא ויקריא' שהיה מלך גדול ומכובד שכ' כה אחר המלך הגדול מלך אשור: והותב המן' והוסיב חותם: בקריה די שמרין' בערים אשר סביבות שמרון: ושאר עבר כהרא' ושאר האומות אשר בעבר הנהר' לפי שהנהר נהר פרז מפסיק בין ארץ ישראל לבבל כמבוא אותן אומות שלכד ארץ ישראל הם בעבר הנהר לאותן העומדים בבבל: וכענת' שם מקום ואשמי כענת כולם היו מסכימים בשליחות המכתב הזה: דנה פרשן' אגרתא' זהו פתרון האגרת' פרשן' כמו פתשן הכתב: די שלחו עלוהי' אשר שלחו אלינו: על ארתחששתא: עברך אנש עבר נהרה וכענת' עברך הם אנשי עבר הנהר ואשמי עלוהי' אשר שלחו אלינו: עברך אנש עבר נהרה וכענת' עברך הם אנשי עבר הנהר ואשמי עלוהי' אשר שלחו אלינו: קריתא מרדתא ובישתא בנין' עיר מורדת וחוטאת הם בניים: ושוריא שכלילו' והחומות יסדו: ואשיא' הכתלים: יחיטו' לשון פתיל כמו חם מחוטט שהם תופרים ומחברים הכתלים זה עם זה: כען ידע עתה ידוע יהיה למלך: די הן קריתא דך תתבניא' אשר חם העיר הזאת תבנה' דך זאת: ושוריא ישתכלרון' והחומות יהיו מיוסדות: מנדה בלו והלך' מיני מסיים הם וכסף גלגלת: לא יתנו' לא יתנו עוד מס: ואפתום מלכין תהנויק' ומס המלכים תזיק שלא יתנו עוד מס למלכים: כען כל קביל די מלח היכלא מלחנא' עתה כל כנגד דבר זה אשר חורבן ההיכל חנו רובים להחריב' די מלח לשון חרבן ושמימן כמו ארץ מלח ולא תשב' מלחנא חנו רובים לסתור ולהחריב: וערות מלכא' ובזיון המלך: לא ארדי' אינו הגון לבן לראות' ארין הגון כמו ארין תו לא ארדי במהכת סוטה: על דנא' על זאת שלחנו והודענא למלך: די

ומבלהים' כתי' מן בלהות אתך ומבלהים קרי לנטות אחרי רבים בפורש בהל כי בלה מעט הם רק הענין אחד: וסוכרים' הסמך תחת שין: ובמלכות אחשורוש' הוא המכונה ארתחששתא בלשון פרסי: כתבו שטנה' מן סטן והטע' לפטון חותם: כתב בשלם' כמו בשלום: על ארתחששתא' כמו חל: כנותיו' חביריו אורעיו: וכתב הנשתון' כורת האותיות תקראנה בלשוננו והעד חל היהודים ככתבם או כתב זה הספר הנשתון הסויה בכתיבה ובלשון חרמית ויש חומרים שהטעם חותם והוא הכתוב: בעל טעם' טעמו ודלו' והנה רחום בעל טעם ענה: כנימא' כאשר כאמר' והאמר הסופר ומסדרים הספר וטעמו כאשר כאמר כן היתה האגרת ששלחו הנזכרי' או כנימא כטעם עתה: דיניא ואפרסתניא גורפליא' שם אומות ידועים חלם ויתכן להיות ארכויא מן וארך ואחד וכלנה' שושכיא מן שושן ועלמיא מן עילם: וכענת' יש חן שהוא שם אומה ויתכן שהמלה מן עת חך הראשון הוא הקיבו: פרשן' כטעם פתשן הכתב שתי לשונות זה חומר ככה וזה חומר ככה ופי' המלה פשר וביאור: ואשיא' יסודות ותרגו' ונהרסו יס' דותיה ויתגלו חושיה וכן כפלו חסותיה: יחיטו' מן חוט הסכי וכפירושו ישמו חוט על היסודות לבנות כטעם קו המדה או הוא מענין תרגום ויתפרדו עלה תאנה וחטיטו ויחיטו כטע' קשר וחבור והפי' הראשון הוא הקרוב: כען' דך' כתרגום הלזה דכי: מנדה בלו והלך' שנות למס המלך ופירושם כדך סברתי מנדה מן הרבוט ובלו מס המדינות והלך מכם ההולכי דרך המלך: ואפתום מלכין תהנויק' תבואת המלך ועלותם: כען' מלח היכלא' מענין כעסן כמלחו ארץ מלחא לא תשב וטעם הארץ ענין בטול ומניעות דבר: וערות מלכא' כמו את ערות הארץ והטעם גנות: ארין' תרגום ויחל עוד וארין עוד ופי' הפסקו כן הוא ביטול ההיכל בטלנו וערות המלך ובנותי לא נחיל לראות: ואשתדוד

עזרא ה

תתצט

זמת כ' קמץ וסימ' ואשתדור עבדן בנה מן זמת' ומני שים טעם ובקרו והשכחו: ואשתדור ב' וסימ' ואשתדור עבדן בנה מן זמת' ומני שים טעם ובקרו והשכחו: שלו ו' וסימ' נפסר בדניאל סימן ו': למה נ' ב' כתי' ה' וא' כתי' א' וסי' למה ישנא חבלא להנוקת מלכין' למה להוא קמץ על מלכות' ומני שים טעם למה די תעבדן: והתנבי ו' חסרי' א' בליש' נבואה וסימ' וצלוה עליך רחי' ויכל מהתגבות' מדוע נבית בשם יי' והתנבי וגי נביאה וזכריהו: ושתר ב' וסי' ושתר בוזני וכנותהן דבה זמנא' פרשנן

די יבקר בספר דכרניא די אבהתך ותהשכח בספר
דכרניא ותנדע די קריתא דך קריא מרדא ומתנוקת
מלכין ומרנן ואשתדור עבדן בנה מן זמת' ע
עלמא על דנה קריתא דך החרבת: מהודעין
אנתנה למלכא די הן קריתא דך תתבנא ושוריה
ישתכללו לך לקבל דנה חלק בעבר נהר' לא איתי
לך: פתגמא שלח מלכא
על רחום בעל טעם ושמי שפרא ושאר בנותהון
די יתבין בשמרין ושאר עבר נהרה שלם וכער:
נשתונא די שלחתון עלינא
מפרש קרי קרמי: ומני שים טעם ובקרו והשכחו
די קריתא דך מן זמת' עלמא על מלכין מתנשאה
ומרד ואשתדור מתעבד בך: ומלכין תקיפין
חוץ על ירושלים ושליטין בכל עבר נהרה ומרד
בלו והלך מתיב להון: כען שימו טעם לבטלא
זבריא אלך וקריתא דך לא תתבנא ער מני טעמא
יתשם: וזהרין הון שלו למעבר על דנה למה
ישנא חבלא להנוקת מלכין:
אדין מן די פרשנן נשתונא די ארתחשתא
מלכא קרי קרם רחום ושמי שפרא וכנותהון

אזלו בבחילו לירושלים על יי' יהודיא ובטלו המו
בארע וחיל: באדין בשלת עבדת
בית אלהא די בירושלים והות בטלא ער שנת
תרתין למלכות דריוש מלך פרס:
והתנבי חגי נביאה וזכריה בר עזרא נביא על
יהודיא די ביהוד ובירושלים בשם אלה ישראל
עליהון: באדין קמו זרבבל בר
שאלתיאל וישוע בר יצחק ושריו למבנא בית
אלהא די בירושלים ועמהון נביאיה די אלהא
מסערין להון: ביה זמנא אתה עליהון
תתני פחת עבר נהרה ושתר בוזני וכנותהון וכן
אמרין להם מן שם לכס טעם ביתא דנה לבנא
ואשרנא דנה לשכללה: אדין כנמא אמרנא להם
מן אנון שמתה גברא די דנה בנינא בנין: ועין
אלהים הות על שבי יהודיא ולא בטלו המו ער
טעמא לדריוש ירה ואדין ירבונו נשתונא על
דנה: פרשנן אגרת די שלח תתני פחת עבר
נהרה ושתר בוזני וכנותה אפרסכיא די בעבר נהרה
על דריוש מלכא: פתגמא שלחו עליה וכרנה
כתוב בנה לדריוש מלכא שלמא בלא:

אגרתא' וב' שתר וסימ' אדין תתני פחת עבר נהרא שתר בוזני: ועין ס' וסימ' וזמנא ועין גנים תפוח' והנבשן ועין הסלה ועין גרי'
ועין גנים והבשן וקדש ואדרעי' ועין חדה וכית פאץ ב' בו' וקדש ואדרעי' ועין תצור' ועין ימנו סוה' ועין נואף שסרה נשא' ועין אלהים הות על שבי יהודיא' ח' קדמא
שום קרתא: סימן להום כלהון חס' במא מל כדנא תימרין להום אלהא דשמיא דירמיה:

רשי

אבן עזרא

ואשתדור' תרגום הנה שלחתי את הנבי הזה סדרית מתנות הפלחים היו עושים
בקרבה לעוזרים חותם עלילות כמו הוה משתדל להכלותיה: חלק בעבר כהרא
לא חיתין לך' סימרו בו העמים הנזכרים חס יבוס לבנות ירושלים או חלק חין לך
בעבור הנהר שהם יסראל יקחו הכל בחזקה: פתגמא' על רחום' כמו אל רחום
והוא מסרת במקום חמסה: וכעת' חסר לך ופי' ואל שחר עבר כהרא ואל כענת
עלום: חלק' כמו חלין: וזהרין' מן וזהרית אתהם ופירושו לעשות סגנה היו
מזהרים והטעם הזהירו שלא מסגנ: דריוש' הוא חסורום: ואוסרכא' מן חלב
סוד והאלף נוסף כאלף חזרוע: בה זמנא' פי להבנות: ואוסרכא' כטעם
סורכא: כנמא אמרנא להום' הם דברי הבונים או דברי הסופרים לשואלים להם
מן סס לכוס טעם ופי' כאשר כאמר בספר כן אמרנו להם מי הם האנשי הבונים:
ועין אלהים' הכתוב יספר כי הם עזרם ולא בטלו המו והוא חמרה במלת
אלהים מן להום ובספרו יאמר אלהא דלהו': יהך' ילך מרגו חס מלכו עמי בקרי:
אבן

די יבקר' אשר יבקר וידרוש הדורם בספר הזכרנו של אבותך המלכי הראשונים:
בהשכח' וממזכר בספר הזכרונות ומדע כי העיר הוזלת עיר מורדות ומוקת
המלכים והמדינות: ואשתדור עבדן בנה' ומרד היו עושים יוסביה בתוכה שהיו
יסראל מורדן במלכי האומות: מן זמת' עלמא' מימות העולם מימים קדמונים
כך היה מנהגם למרוד במלכי העמי: על דנא' על כך היתה העיר הוזלת חריבה:
מהודעין אנתנה למלכא' מהודעין אנתנה למלך: די הן קריתא דך' אשר חס העיר
הוזלת תבנה וחומותיה מיוסדין: לקבל דנא' כנגד כך ובטל כך חין לך חלק
בכל עבר הנהר לפי שסראל יהיה מורדן כך ויקח הכל מידכס: בעבר כהרא'
היא כל החלק של כל חרץ יסראל שהיא עבר הנהר לאותן שבטל: פתגמא שלח
מלכא' דבר שלח המלך: על רחום בעל טעם' אל רחום המזכיר ושמי הסופר
מלכא' סעוניהם היועבים בערי שומרון ולשאר האומות אשר בעבר הנהר לכד
אלך יסר': סים טעם' ומאקתי היתה שימת דבר זיווי אשר נתיי: ובקרו והשכחו'
ובקרו בספר זכרונות המלכים ומכחו כמזכר אשר העיר הוזלת מימו' העולם היתה
מתנשאת ונתרוממת על כל מלכי האומות: ומרד' וסרכנו' היה עמי בה למרוד
במלכי העמים: ומלכין תקיפין' ומלכים חזקים היו בירושלים והיו מופלים וסליטים בכל עבר הנהר על כל עבר
הנהר זנו' ומסס וכסף נלגלת היה מתון להם שהיו האומות מעלין להם מוס: כען סימו טעם' עתה סימו דבר להכרית בחלק לבטל חכמים הללו בני יסראל מן הבנין והעיר
הוזלת ירושלים לא תבנה עד אשר ממני יסס הדבר לבנות העיר על דעתי ורפתי: וזהרין' או פלו' וזהרין' תהיו לעשות דיחוי וסגנה סלו דסטורבד בלמו: למעבר על
דנא' לעשות על כך: למה ישנא' מדוע יבדל מעסה השחתה בעיר הוזלת המלכים' עד כאן מסובת כורס אשר הסיב: חזין' חזו: די פרשנן' מן פתרון כתב
הנפתון של ארתחשסתא המלך הוא כורס היה המעס' הזה: קרי קדס' שהיה כתב הנפתון הזה קרוי לפני רחום ושמי וסעוניהם והלכו במרובה ובכללה לירושלים אל
היהודים ובטלו חותם בורעו וכח שלח לבנות עוד הבנין: על יהודיא' אל היהודים: המו' הם: בחדין חזו היתה בטלה מלאכת בנין בית אלהים אשר בירושלים עד
סנת סתים לדריוש מלך פרס' שאחר כורס מלך חסורום שלקח אשתר ואחר חסורום מלך דריוש בנו של חסורום שהוא בן אשתר' ומסנת אחת לכורס מלך פרס עד
סנת סתים לדריוש יח סנה שהסלימו סבעים סנה לחרבות ירושלים שהרי מחרבן הבית סגלה כדקיהו עד סנת אחת לכורס חמשים וסתיים סנה כמפורס בסדר עולם
זיה סנה מסנת אחת לכורס עד סנת סתים לדריוש נמצחו סבעים סנה סלימים ובסנת סתים לדריוש התחילו לבנות הבנין עד שנמרדוהו: והתנבי חגי נביאה' ועתה
בסנת סתים לדריוש נכתבו חגי וזכריה הנביאים אל היהודים אשר בחרץ יאדה ובירושלים בשם אלהי יסראל אלהים לבנות בנין הבית בלא רשות המלך דריוש: על
יהודיא' אל היהודים: עליהון' אלהים: בחדין' חזו: ושריו' התחילו לבנות ביתו של הקבה אשר בירושלים תעמה הנביאים של הקבה עמרין ומסיעין להם: בה זמנא
אתח עליהון' באומן ומן באו עליהם הללו כרי יהודה ובנימן לקנתר ולהלטיף עליהם על עסק הבנין: פחת עבר כהרא' סלטון של עבר כהרד: וכנותהון' וסיעתהון' וכן
אמרין להון' וכן היו אומרים להם: מן סס' מי גוה לכס דבר הבית לבנות: ואוסרכא' דנא לשכללה' והכתלים האלה לייסד כעו ואוסיא יחיטו בנין חומות לבנים חבדו
מנחם: חדין' חזו: כנמא' כאשר כאמר: אמרנא להם' אמרנו להם לירושלים חותן כרי יהודה ובנימן: מן חזינו' מי הם סמות האנשים: די דנא' אשר זה הבנין הם
בונים: ועין אלהים' ועין של הקבה שהוא אלהים היתה על זקני היהודים להעלותם במלאכת הבנין: ולא בטלו המו' ולא בטלו הם את הבונים: עד טעמא לדריוש
יהך' והסיבו זקני היהודים דבר לאותן הצדים שלא יבטלו את הבנין עד אשר ילך הדבר לדריוש המלך: וחזו יסיונו היהודים' כתב הנפתון' על כך על
תסובתו של דריוש: פרשנן' פתרון פתגמן האגרת: וכנותיה' וסיעותיה: אפרסכיא' חומה אחת הן שהיו בסיעותיהם: על דריוש מלכא' אל דריוש המלך: עליה' חלק:
(כדנה כתב בגוה' וכן היה כתוב בתוכה של אגרת: שלמא בלא' כל השלוש יהיה לו: ידע

Zzz i ח קאו

עזרא ו

ואף ט' ר"פ וס"מ ואף ג' וזאת כדמותם' ואף כי תשלחנה לאנשים' ואף כי היין בוגד' ואף אלהים עלה בהם' ואף אמנם שנית' ואף הסיתך מפני צד' ואף שמהתהם שאלנה' ואף מאניא די בית אלהא' ואף מאני בית: דהבה ג' כתיב ה' בסוף וס"מ נמסר למטה: ואמר לה אלה חרמן' בטעם מרעמין ופסקין ר"פ וס"מ וחסמהם ודחוקי' ואמר "אלהי אדני' וספן ואמר אל אשת אדני' וישחט ויקח משה' ונבהלו צרים וחבלים' ואמר "מציון ישא' ואמר לה אלה מאניא שא

בירושלם ומן ארץ ועד כען מתבנא ולא שלים:
וכען הן על מלכא טב יתבקר בבית גנויא די
מלכא תמה די בבבל הן איתי דימן כורש מלכא
שים טעם למבנא בית אלהא דך בירושלם ורעות
מלכא על דנה ישלח עלינא:

בארץ דרוש מלכא שם טעם ופקרו בבית א
ספריא די גנויא מהחתינ תמה בבבל: והשתכח
באחמתא בבירתא די כמרי מדינתא מגלה חדרה
וכן כתיב בנזה דכרונה:

בשנת חדה לכורש מלכא כורש מלכא שם טעם
בית אלהא בירושלם ביתא יתבנא אתר די דבחינ
דבחינ ואשוהי מסובלין רומה אמין שתין פתיה
אמין שתין: נדבכין די אבן גלל תלתא ונדבך

די אע חדת ונפקתא מן בית מלכא תתיב: ואף
מאני בית אלהא די דהבה וכספא די נבוכדנצר
הנפק מן היכלא די בירושלם והיכל לבבל
יהתיבון ויהד להיכלא די בירושלם לאתרה ותחת
בבית אלהא:

כען תתני פחת עבר נהרה שתר בונני
וכנותהון אפרסכיא די בעבר נהרה רחיקין הון
מן תמה: שבקו לעבדת בית אלהא דך פחת
יהודיא ולשבי יהודיא בית אלהא דך יבנו
על אתרה:

ידע יהוא למלכא די אולנא ליהוד מדינתא
לבית אלהא רבא והוא מתבנא אבן גלל ואע
מתשם בבתיא ועבדתא דך אספרנא מתעבדא
ומצלח בידהם: ארין שאלנא לשביא אלך כנמא
אמרנא להם מן שם לכס טעם ביתא דנה למבניה
ואשרנא דנה לשכללה: ואף שמהתהם שאלנא
להם להודעות דך נכתב שם גבריא די בראשהם
וכנמא פתגמא התיבונא לממר

אנחנא המו עבדוהי די אלהי שמיה וארעא ובני
ביתא די יהוא בנה מקדמת דנה שנין שניאן
ומלך לישראל רב כנהי ושכללה: להן מן די
הרגו אבהתנא לאלה שמיה יהב המו ביד
נבוכדנצר מלך בבבל כסדיא וביתא דנה סתרה
ועמה הגלי לבבל:

חדה לכורש מלכא די בבבל כורש מלכא שם טעם
בית אלהא דנה לבנא: ואף מאניא די בית אלהא
די דהבה וכספא די נבוכדנצר הנפק מן היכלא די
בירושלם והיכל המו להיכלא די בבבל הנפק המו
כורש מלכא מן היכלא די בבבל והיכו לשבצר
שמה די פחה שמה: ואמר לה אלה מאניא שא
אול אחת המו בהיכלא די בירושלם ובית אלהא
יתבנא על אתרה:

ששבצר דך אתרה יהב אשיא די בית אלהא די
אול אחת המו: בארץ ג' ר"פ כספרא וס"מ בארץ כסולת עבדת בית אלהא' בארץ קמו ורובבל בר שאלתיאל' בארץ דרוש מלכא שם טעם' ושאר ארין ואינון': תלתא
כלהון כתיב ה' בטא נדבכין די אבן תלתא: דהבה ג' כתיב ה' בסוף וס"מ ואף מאניא די בית אלהא' ואף מאני בית אלהא' ומה די עלך ועל אהך:

אבן עזרא
אבן עזרא

אול אחת המו: בארץ ג' ר"פ כספרא וס"מ בארץ כסולת עבדת בית אלהא' בארץ קמו ורובבל בר שאלתיאל' בארץ דרוש מלכא שם טעם' ושאר ארין ואינון': תלתא
כלהון כתיב ה' בטא נדבכין די אבן תלתא: דהבה ג' כתיב ה' בסוף וס"מ ואף מאניא די בית אלהא' ואף מאני בית אלהא' ומה די עלך ועל אהך:

רשי

ידע להנח למלכא דבר ידע יהיה למלך: די חזנא' אשר הלכנו אל חרן יהודה
המדינה לבית חלה הגדול: והוא מתבנא' והוא הבית בניו: גלל' מרבלא בלעז:
ואע מתשם בבתיא' ועבדים נתונים ומשומי' בכתלי' כדי להחזיק הבניין למען יעמוד
ימים רבים: ועבדתא דך' ומלכא זה: אספרנא מתעבדא' מהרה היתה
נעשית אספרנא חיספלו טוסמנט בלעז: ומלכא בידהו' והוצלח מעשה זה בידיה:
חרן' חו כסר חינו הבניין שאלנו לזקי' האלה: כנמא חמרנא להו' כחשך נחמר
בסמוך חמרנו אליהם: מן שם לכס' מי שם לכס דבר הבית הזה לבנותו וכתלים
הללו ליסד: ואושר' בנין חומת לבנים: ואף שמהתהם ואף שמונתם של בוכים
ראשי הבניין שאלנו להם כדי להודיעך: די ככתו' אשר ככתוב שמות האנשי חלקי:
די בראשיהם' אשר בעצמם וברשותם קמו לבנות הבית: וכנמא' פתגמ' וכמו
שנחמר הדבר: היתבונ' הסיבו לנו דבר' אהנחא הימו' אהנחא הם עבדי של אלהי
השמים והארץ: וכנין ביתא' ואנו בנין הבית אשר היה בניו קודם לכן שנים
רבות: ומלך לישראל רב' ומלך גדול שהי' לישראל הוא שלמה המלך בנה אותנו ויסד
אותנו: להן' ועכשו מפני אשר הכעיסו אבותינו אלהי השמים מסר חגתם ביד מלך
בבל הכשדי והבית הזה החריב ואת העם הגלה לבבל: ברס' אך בסגת חמת
לכורש מלך בבל כזה כורש בדבר זה לבנות הבית: ואף' כלי הקדש של כסף זהב
אשר הוציא נבוכד נצר מן ההיכל שבירושלם והוליכם להיכלו שבבבל הוציא אותם
כורש מהיכל מלך בבל ומסרם ליד ששבצר שמו כך: והיכל הימו' והולך אותם: הנפק הימו'
ליה' וכך חמר לו כורש לשבצר חלה הכלים קח וקח והורד אותם בהיכל אשר בירושלם וביתו של
ההיכל היה בניו ולא נבמר הבניין: וכען' ועתה חס על המלך טוב יהיה הדבר ידוע ומבוקר
בבית גמיון של מלך אשר שם בבבל: הן
של חס ים המעשה הזה אשר מפי כורש יבא דבר לבנות בית זה אשר בירושלם: ורעו מלכא'
שלחו תתני ושתר בונני: בארץ' חו כחשך הנביע המתב ליד דרוש: שם טעם' צוה המלך
הדבר: ובקרו' ובדקו בבית הספרים שהאוכרות מוכחים שם בבבל: והשתכח
באחמתא' וכנמא המתב של מבילה אחת שם באחמתא פתרו כן אנשי הפתרון שהו כלי העשוי
לאגרות ולגלגלי' ולספרים והעמידוהו מגודרת חמת מים והאלף אשר בתיב'
איה עיקר כיתר המלך אשר בשאר לשון ארמית: בבירתא' באותה בירה אשר במדי המדינה:
וכן כתיב' וכן היה כתוב בתוכה זכרון שלה: בית אלהא בירושלם' בבית
אלהי בירושלם מה יהא עליו הבית יבנה: אחר' שהוא מקום סובבים שם זבח: ואושיהו'
כמו ואושיהו ימינו: רומי' חמין שתין' רום הבית ששים חמה וששים חמה רחבו:
נדבכין' לשון כתיב וקירות הכתלים היו של אבן גלל מרמלח בלעז: ונדבך' וכותל של עץ
חדש מכבכים כענין בנין הבית אשר בנה שלמה: ונפקת' והוצאה למרדך
הבית ולשאר דברי' אשר לבית תנתן להם מבית המלך: ואף מאני' ואף כלי הקדש של בית
האלהי של זהב וכסף אשר נבוכד נצר הוציא מן ההיכל שבירושלם והוליכם לבבל:
יהתיבון' יבחנו: והיכל' אשר הולך: ויהך' ילך כל המעשה הזה להיכל אשר בירושלם
ומתחת' ויהי מונח בביתו של הקלה: כען תתני ונו' זו היא התשובה אשר
השיב דרוש אל תתני ושתר בונני די בעבר נהרה לכך חרן ישראל שהיא עבר הנהר לאותן
שבבבל: רחיקין הון מן תמה' רחוקי' תהיו ממש מבנין בית המקדש הלא תרפו
די עשוי המלכא: קי' זה: פחת יהודיא' סלטוני היהודים יעשו דבר זה: ונכבי יהודי'
הלקי היהודים חני מציה: בית אלהא דך' בית אלהים זה: ומני

אבן עזרא

אבן עזרא
אבן עזרא

עזרא ז

תתק

לחיי ג' וס' לחיי נח' אלה לחיי עולם לחיי מלכא ובגוהי: ומני שים טעם ד' רפ' וס' ומני שים טעם להנעלה' ומני שים טעם ובקרו' ומני שים טעם למא' די תעברך' ומני שים טעם די כל אנשי' וא' מני שים טעם די כל מתנדב' ארין ט' בטעם רפ' וס' נפל על אנפיהו' שניא מתבהל' די לא נהשכת לדניאל דנה' כרכיא ואהשדרפניא אלק התיוכו על מלכא' ענו ואמרין קדם מלכא די דניאל' אול מלכא להיכליה' ארין תתני פחת עבר נהרה' ועין בדניאל סין ו' בלישן מסורת אחרת: והקריבו וד' סין' חס בליש' וס' וס'

תורין מארה דכרין מאתינ אמרין ארבע מארה וצפירי עזין לחטיא על כל ישראל תרי עשר למנין שבטי ישראל: והקימו כהניא בפלגתהון ולויא במחלקתהון על עבדת אלהא די בירושלם ככתב ספר משה: ועשו בני הגולה את הפסח בארבעה עשר לחודש הראשון:

כי הטהרו הכהנים והלויים כאחד כלם טהורים ומשחתו הפסח לכל בני הגולה ולא אחיהם הכהנים ורלם: ומאכלו בני ישראל השבים מהגולה וכל הנבדל משמאת גויי הארץ אלהם לדרש ליהודה אלהי ישראל: ועשו חגי מצות שבעת ימים בשמחה כי שמחתם יהוה והיטב לב מלך אשור עליהם לחוק ידיהם במלאכת בית האלהים אלהי ישראל: ואחר הדברים האלה א:

במלכות ארתחשסתא מלך פרס עזרא בן שרייה בן עזריה בן חלקיה: בן שלום בן גדוק בן אחיטוב: בן אמריה בן עזריה בן מריות: בן זרחיה בן עזי בן בקי: בן אבישוע בן פינחס בן ארעזר בן אהרן הכהן הראש: הוא עזרא עלה מבבל והוא סופר מהיר בתורת משה אשר נתן יהוה אלהי ישראל ויתן לו המלך כיר יהודה אלהיו עליו כל בקשתו: ועלו מבני ישראל ומן הכהנים והלויים והמשררים והשערים והגיתנים אל ירושלים בשנת שבע לארתחשסתא המלך:

ומני שים טעם למא די תעברון עס שבי יהודיא אלק למכנא בית אלהא דך ומנכסי מלכא די מדת עבר נהרה אספרניא נפקתא תהוה מתיבנא לגבריא אלק די לא לבטלא: ומה חשון ובני תורין ודכרין ואמרין לעלון לאלה שמיא חנטין מלח חמר ומשח כמאמר כהניא די בירושלם להנא מתיב להם יום ביום די לא שלו: די להון מהקר בין ניוחין לאלה שמיא ומצלין לחיי מלכא ובגוהי: ומני שים טעם די כל אנשי די השנא פתגמיא דנה יתנסח אע מן ביתה וזקיף יתמחה עליה וביתה נולו יתעבר על דנה: ואלהא די שכן שמה תפה ימגר כל מלך ועס די ישרח ידה להשניא לחבלה בית אלהא דך די בירושלם אנא דרוש שמת טעם אספרנא יתעבר:

ארין תתני פחת עבר נהרה שתר בוזני וכוונתהון לקבל די שלח דרוש מלכא בגמא אספרנא עברו: ושבי יהודיא בגין ומצלין פנבואת חגי נביארה וזכריה בר עזרא ובנו ושכללו מן טעם אלה ישראל ומטעם בורש ודריוש וארתחשסתא מלך פרס: ושיציא ביתה דנה ער יום תלתה לירח אדר די היא שנת שת למלכות דרוש מלכא: ועברו בני ישראל כהניא ולויא ושאר בני גלותא חנכת בית אלהא דנה בחורה: והקריבו לחנכת בית אלהא דנה

וכי תקרב קרבן מנחה ויקריבו בני אהרן את הדם' בהקרבם אש וזה קרמא' הקרב את קרבנו רפ' דנתנאל בן צועד תקרבון אלי ושמעתין' וקריבו אתו אל הושיע' והגולה אשר יקרב הנשיא' בה זימנא קרבו גברין כשדאין' בארין קרבו ואמרין קדם מלכא' והקריבו לחנכת בית אלהא דנה: כאודו' בקריא' וס' דונא וכל קהילנא ותברנא קמין ארכון בצפרא בחצרתהון וביאור נמסר בישעיה סוף סימן סה: ולחם ח' בקריאה וס' נמסר בסדר נח: לדרש' חס' וס' ומאכלו בני ישראל השבים' כי עזרא הכין לבבו' אבל דברים טובים' ולא יכול רוד ללכת' ויהי לדרש אלהים' ובכל מעשה אשר החל' וכן במלצי שרי' וכל אוריתא דכו חס' בסב סל' סהיר' וס' עש סופר סהיר' חזית איש סהיר' במלאכתו' סופר סהיר' בתורת משה: כיד ח' בקריאה וס' כיד המלך שלמה' ויין מלכות רב כיד המלך' ויין משאת כיד המלך' הוא עזרא עלה מבבל' כי באודו לדרש דראשון הוא יסד' ועלי הטה חסד' רביא לנו כיד אלהינו' ואגרת אל אסף שמר הפרדסד:

אבן עזרא

רשי

חלק' כמון חלק' והס' עתי לסונות זה חגמר ככה נזה חומר ככה: ומה חשון' ומה סכריכין וכן חשונות כוכך: יתנסח' יהרס כמון יסח' יי' יהרוס וכן משמר' הבית מטח סנו' ס' סמרו' משמר' הבית מקום ההרס סלא יכנס אלס מטח: וזקיף' רמו לקרנ' ולעמודים העומדי' וחבירו זקיף כפופי' נטעמו נוסח' חו מעמיד וכן תרבוט נישא עיניו ופירושו והעומד יהרס על העץ: כולו' מטונק כענין ושימיה למוכחות וכלסין חכמינו זל מנולתא: כנימא חספרנ' ככר פירשנו: ודריוס' הוא הזקן המדי וארתחשסתא הוא אחשורוש למלכו' דריוס הוא בן אחשורוש: בפלוגתהון' במחלקתהון: וכל הנבדל' הם הנרים סנכדלו מטומאת גויי הארץ והתחברו אליהם לדרוש יי' כמותם חו הנבדל מיישראל סנכדל מטומאת גויי הארצו: ועשו' מלך אשור' הוא ארתחשסתא הזכיר אשור ולא פרס כי מלכי אשור חרבו ארץ יסד ועתה הסב לבו ממחשבתו הרעה לטובה זה טעם לחוק ידיהם: ארתחשסתא' חמרו חכמינו זל כי כל המלכים נקראים כן בלסין פרסיים זה ארתחשסתא הוא דריוס: והוא סופר מהיר' תרבוט מגיד ומספר במספר במהירות: כיד יי' כח ותקף: ועליו' ויין הכהנים והלויים' שארין כן יספר סבת הלויס חך עלו: יסוד

ומני שים טעם' וממני יהיה ציווי זה: למא די תעברון' לאותו בניין המלכא אשר תעשו עס זקי יהודיא החלה לכנות ביתו סל הקכה: ומנכסי מלכא' מנכסי המלך גהינו עוסים הכניין הזה: די מדת עבר נהרה' מן המם סל עבר הנהר אשר למלך מדת מם כמו מנד' בלו והלך: אספרנא' מהר יכנה הכניין אספרנא' אוספלונטמנטא בלעז: כפקתא תהוה מתיבנא' הוכחה תהיה ניתנת לאנשים החלה אשר לא יתבטלו ממלכות: ומה חשון' ומה סיהו חושטין: ובני תורין' ובני בקר' וחיליט וככסי' לעלות לאלהי השמים: וחטין' לסלתות: ומלח' לקרבנות: ויין' לכסכים: נסמן' למנחות כאשר יחמרו הכהנים אשר בירושלם יהי נתן להם דבר יום ביומו: די לא סלו' בלא דיחוי סקן דיסטולכיר בלעז: די להון' למען אשר יהיו מקרבים כיחומים לאלהי השמים ויהיו מתפללים על חיי המלך ובניו: ומני שים טעם' וממני שים ציווי וסימת דבר אשר כל אלס אשר ישנה דבר זה: יתנסח' יתרב עזיו מביתו שיחרב ביתו יתנסח כמו נכסתם מעל האדמה: וזקיף יתמחה עליוהי' ויין לתלותו היא גבוה עליו סיתלה על העץ: וביתו מלו יתעבר' וביתו יעשה חספה על כך נולו עניין טונק ומתרחות: ואלהא די סכך סמיה' והאלהים אשר סכך סמוס ימגר ויפבר כל אותו מלך וכל אותו עס אשר יסלח ידו להחריב ולהסחי' ביתו זה סל' אשר בינוסלם: סמת טעם' סמתי ציווי דבר זה אשר יעשה הכניין מהרה על כאן תסובתו סל דריוס: כנימא' כאשר נאמר: אספרנא עברו' מהרה עשו: וסבי יהודיא' חגיני יהודים היו בונין ומבליחין במלכותן כנבואת חגי חכרי' ובנו ויסדו את הכניין מן צווי סל חלהי ישראל ומרשו' כורס מלך פרס הדחשון אשר הוחל יסוד הכניין בימיו ומרסות דריוס זה מלך פרס: וארתחשסתא הוא דריוס ונקרא ארתחשסתא על סם המדינה והמלכו' כי כל מלכי פרס היו נקראים כך כאשר כל מלכי מצרים נקראים פרעה: וסביא ביתה דנה' וסוף תסלוס בית זה היה על יום סליסי לחדש אדר סהיה סנת סס לדריוס המלך וכמכא בניין הבית היה ארבע סנים: והקריבו לחנוכת' הקריבו לחנוכת בית זה קרבנות הללו והורחת סעה היתה: והקימו כהניא בפלוגתהון' סהיו הכהנים חלוקים בעבודתם ולוים במשמרותם: את הפסח' עכשו עשו ישראל את הפסח ביד בניסין זק הכא אשר חדר זה סהופלס הכניין בו: ולהס' ולענמם: ולכל הנבדל' הם הנרים סנכדלו מטומאת העמים לידבק בישראל: והסב לב מלך אשור עליהם' והקכה הסב לב מלך אשור על ישראל היוסבים בממשלתו בארץ אשור להחויקם ולסייע במלכות הכניין: ואחר הדברים החלה' סל בניין הבית: ארתחשסתא הוא דריוס: ויין לו המלך דריוס כיד יי' חלהי עליו פאשר כזה הקכה עליו ומקרה מסורס הוא ויין לו המלך כל בקשתו כיד יי' חלהי עליו וחמרו רול עזרא הוא מלכא: בסנת שבע' היא סנה אחר תסלוס הבית: לארתחשסתא' הוא דריוס: בחדס

עזרא ז

ולעשות טו וסמ' נמסר בשמואל ב' סמן' ולקמן בנחמיה סי' ה': וזה כ' רפ' בקרי' וסמ' במסרה רבת' בערך זה בסד': למח' ב' כתי' ה' וא' כתי' א' וסמ' למח' ישנא חבלא' להנזקת מלכ' למח' לחוא קצף על מלכות מלכא ובגוה' ומני שים טעם למח' די תעבדון' בתרא כתיב א': ודי לא ידע תהודעון חד סן יד בטעם פ' הטפחא כד דינח

וּבַיָּמֵינוּ יָבִיא יְרוּשָׁלַם בְּחָדָשׁ הַחֲמִישִׁי הַיּוֹם הַשְּׁבִיעִית
 לְמֶלֶךְ: כִּי בְּאַחַד לְחָדָשׁ הָרִאשׁוֹן הוּא יוֹסֵד
 הַמְּעֵלָה מִבְּבֶל וּבְאַחַד לְחָדָשׁ הַחֲמִישִׁי בָּא אֶל־
 יְרוּשָׁלַם כִּדְ-אֱלֹהֵי הַטּוֹבָה עֲלָיו: כִּי עֹזְרָא הֲבִין
 לָבְבוּ לְרֹדֵף אֶת־תּוֹרַת יְהוָה וְלַעֲשׂוֹת וְלִלְמַד
 בְּיִשְׂרָאֵל חֵק וּמִשְׁפָּט:
 וְזֶה פֶּרֶשְׁנוּ הַנְּשֵׁתוֹן אֲשֶׁר נָתַן הַמֶּלֶךְ אֲרִתְחַשְׁתָּא
 לְעֹזְרָא הַכֹּהֵן הַסֹּפֵר סֵפֶר דְּבָרֵי מִצּוֹת יְהוָה וְחֻקֵּי
 עַל־יִשְׂרָאֵל:
 מִלְּכִיָּא לְעֹזְרָא כִּהְנָא סֵפֶר דִּתְא דִּי אֱלֹהֵי שְׁמִיָּא
 גְּמִיר וּכְעֵנַת: מְנִי שִׁים טַעַם דִּי כִל־מִתְנַדֵּב
 בְּמִלְכוּתֵי מִן־עַמְרָה יִשְׂרָאֵל וּכְהַנּוֹרֵי וְלוֹיָא לְמַהָךְ
 לְיְרוּשָׁלַם עִמְךָ יְהוָה: כִּל־קָבֵל דִּי מִן־קִדְּם מִלְּכָא
 וְשִׁבְעַת יַעֲטֵהּ שְׁלִיחַ לְבַקְרָה עַל־יְהוּד וְלְיְרוּשָׁלַם
 בְּרַת אֱלֹהֵיךָ דִּי בִידְךָ: וְלִהִיבֵלָה כֶּסֶף וְדֶהָב דִּי־
 מִלְּכָא וְיַעֲטוּהִי הַתְּנַדְּבוּ לְאֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל דִּי בִירוּשָׁלַם
 מִשְׁכְּנָה: וְכִל כֶּסֶף וְדֶהָב דִּי תִהְשָׁכַח בְּכָל מְרִינַת
 בְּבִלְעַם הַתְּנַדְּבוֹת עִמָּא וּכְהַנְיָא מִתְנַדְּבִין לְבֵית
 אֱלֹהֵם דִּי בִירוּשָׁלַם: כִּל־קָבֵל דִּנְהָ אֲסַפְרָנָא
 תְּקַנְיָא בְּכִסְפָּא דִּנְהָ תוֹרִין דְּכָרִין אֲמַרִין וּמִנְחַתְהוֹן
 וְנִסְפִּיהוֹן וְתִקְרַב הַמּוֹ עַל־מִדְּבַחָה דִּי בֵית אֱלֹהֵם
 דִּי בִירוּשָׁלַם: וּמָה דִּי עֲלִיד וְעַל־אֲחִיד יִיטֵב בְּשָׂאֵר
 כֶּסֶף וְדֶהָב לְמַעַבְד כְּרַעוּת אֱלֹהֵם תְּעַבְדוּן:
 וּמֵאִיָּא דִּי־מִתְיַהֲבִין לָךְ לְפָלְחוֹן בֵּית אֱלֹהֵי הַשָּׁלַם

קִדְּם אֱלֹהֵי יְרוּשָׁלַם: וְשָׂאֵר חֲשׁוֹת בֵּית אֱלֹהֵיךָ דִּי
 יִפְלִלְךָ לְמִנְתָן תְּנִיתָן מִן־בֵּית גְּנוּי מִלְּכָא: וּמְנִי
 אֲנָה אֲרִתְחַשְׁתָּא מִלְּכָא שִׁים טַעַם לְכָל גְּזַבְרֵיָּא
 דִּי בְּעֵבֶר נְהַרָה דִּי כִל־דִּי יִשְׁאֲלִנְכוּן עֹזְרָא כִּהְנָא
 סֵפֶר דִּתְא דִּי אֱלֹהֵי שְׁמִיָּא אֲסַפְרָנָא יִתְעַבְד: עַד־
 כֶּסֶף כְּכָרִין מָאָה וְעַד־חֲנַטִין כּוֹרִין מָאָה וְעַד־חַמֵּר
 בְּתִין מָאָה וְעַד־בְּתִין מִשַׁח מָאָה וּמִלְּח דִּי־לֹא כֶּתֵב:
 כִּל־דִּי מִן־טַעַם אֱלֹהֵי שְׁמִיָּא יִתְעַבְד אֲדִרְוּדָא
 לְבֵית אֱלֹהֵי שְׁמִיָּא דִּי־לְמָה לְהוּא קֶצֶף עַל־מִלְכוּת
 מִלְּכָא וּבְגוֹהִי: וְלִכְם מְהוּדְעִין דִּי כִל־כְּהַנְיָא
 וְלוֹיָא זַמְרִיא תְרַעֲיָא נְתִינְיָא וּפְלַחֵי בֵּית אֱלֹהֵיָּא
 דִּנְהָ מְנַדְּה בְּלוֹ וְהִלְךְ לֹא שְׁלִיט לְמַרְמָא עֲלֵיהֶם:
 וְאַתָּה עֹזְרָא כַּחֲכַמַת אֱלֹהֵיךָ דִּי־בִידְךָ מְנִי שְׁפָטִין
 וְדִינִין דִּי־לְרִינֵן דְּאִנִין לְכָל־עַמָּא דִּי בְּעֵבֶר נְהַרָה
 לְכָל־יְרַעֵי דְתֵי אֱלֹהֵיךָ וְדִי־לֹא יָדַע תְּהוּדְעוּן: וְכִל־
 דִּי־לֹא לְהוּא עֵבֶר דִּתְא דִּי־אֱלֹהֵיךָ וְדִתְא דִּי מִלְּכָה
 אֲסַפְרָנָא דִּינְהָ לְהוּא מִתְעַבְד מְנַדְּה הֵן לְמוֹת הֵן
 לְשָׂרְשׁוֹ הֵן־לְעַנְשׁ נִכְסִין וְלֹא־סוֹרִין:
 בְּרוּךְ יְהוָה אֱלֹהֵי
 אֲבֹתֵינוּ אֲשֶׁר נָתַן כּוֹזָאֵת בְּלִבְּךָ הַמֶּלֶךְ לְפָאֵר אֶת־בֵּית
 יְהוָה אֲשֶׁר בִּירוּשָׁלַם: וְעַל־יְהוָה חֲסֵד לְפָנֵי הַמֶּלֶךְ
 וְיִוְעֲצֵנוּ וְלִכְל־שְׂרֵי הַמֶּלֶךְ הַגְּבָרִים וְאֲנִי הַתְּחַזְּקֵנִי
 כִּדְ-יְהוָה אֱלֹהֵי עַלְי וְאֶקְבְּצָה מִיִּשְׂרָאֵל רֵאשִׁים
 לְעִלּוֹת עִמִּי:

לעולם לא ישרתוהו כי אם מירכא בסד' מקומות ושרתוהו דרנא עם ב' מרכות נקראות תרין חושרין וסמ' נמסר בסוף מטות ובריש חבקוק: ועליה' בקריאה וסמ' ועלי יבא כל איש אשר לו' ועלי שסו כל ישראל פניהם למלך' ועלי לתת לך' ועלי הטח חסד לפני המלך' אני לדודי ועלי תשוקתו:

רשי

אבן עזרא

בחדש החמישי הוא חמש אב כי באחד לחמש ניסן אותו היום היתה תחלת עלייתם מבבל ובאחד לחמש אב באו לירושלם: יסוד המעלה יסוד תחילת העליה: כי אלהיו באשר הצליחו יד הקב"ה שהיתה יד טובה עליו להצליחו בדרכו: כי עזרא וכל כן הלך והצליח בדרכו שהרי עזרא הכין לכבדו וכו' ונתן טעם לדבריו: וזה פרשנו הנשטון וזה פתשנן הכתב: וחקינו על ישראל וחת חקינו אשר צוה על ישראל לטמאם: ספר דתא' ספר התורה: גמיר וכענת' ספיקא היא בידו: מני שים טעם' ממני יוצא הרשות כי כל אשר נדבה רוחו אותו מן ישראל ומן הכהנים והלוים ללכת לירושלם ילכו עמך: כל קבל' בסביל כך מאת המלך ושבעת יועציו רוחי פני המלך חתה שלוח: ושבעת יעטוהו' ושבע יועציו הם' רוחי פני המלך: לבקרה על יהוד' כדי לדנוש ולבדוק אל היהודים אשר בירושלם חס הם עסוקים בתורתו של הקב"ה אשר בידך: ולהיבילא' ולהוליך כסף וזהב של המלך ויועציו אשר התנדבו לאלהי ישראל לתקן ביתו אשר מסכנו וביתו בירושלם: וכל כסף זהב' וכל נדבת כסף וזהב אשר תמצא במדינת בבל עם שאר נדבת העם והכהני' אשר מתנדבו לביתו של הקב"ה אשר בירושלם תוליך הכל לירושלם: כל קביל דכא' ובסביל כך של עבודת המקדש מהרה תקנה בכסף זה בקר וחיליס וכבשים וחבשים ומנחות ונסכים ותקריבם על המזבח של הקב"ה: ומה די עלך' ואשר יטיב לך ולאחיד במותר הכסף וזהב לעשות כרצונו של הקב"ה תעשו: ומאכיא' וכלים הנתינים לך לעבודתו של הקב"ה שלם לפני הקב"ה בירושלם: ושאר חשנות' ושאר צריפות שתצטרך לביתו של הקב"ה לקנות אשר יהיה לך ליתן הדמים תתן מאוצר המלך: ומני אגא' וממני אבי דריוס המלך יוצא צווי ורשות לכל הגזברים אשר בעבר הנהר לכד ארץ ישראל המקבלים מסים עלי מן האומות אשר כל דבר שישראל לכס עזרא הכהן סופר התורה של הקב"ה מהרה יעשה שלא יעכבו את שאלתו עד מאה ככרים של כסף לקנות קרבות ומאה כורין טחין למנחות ועד מאה מנות יין לכסכים ומאה של סמן לכלול מנחות ומלח לקרבות כענין שחומר וכל קרבן מנחתך במלח תמלח: די לא כתב' ומלח שאין כתוב בו מדה יתנו ככל הבורך: כל די מן טעם' כל אשר יהיה מרשותו של הקב"ה וצווינו יעשה בזריזות בחותם המלך לביתו של הקב"ה: אדרודא' חותם בלשון ערבי: די לוח להוי' אשר למה יהיה קצף על מלכות המלך וכינו ועל כן יתנו הגזברים כל צרכי הבית: ולכן מהודעין' ולכס אנו מודעים אשר כל הכהנים והלוים המפוררים והשוערים והנתינים שהם חוטבי עבים ושואבי מים למזבח ועובדים בבית זה של הקב"ה לא ישלוט אדם עליהם להשליך עליהם מים וכסף גולגולת אלא יהיו בני חורין מעבודת המלך: וזאת עזרא כפי חכמת אלהיך אשר בידך יותר מן הסופרים והדיינים שהם דכין כל העם שבעבר הנהר לכד ארץ ישראל עם יודעי התורה: ודי לא ידע' והסופט אשר לא ידע לפוטט תודיעונו המספט לעשותו: וכל די לא להוי עבדי' וכל אשר לא יהיה עושה דתו של הקב"ה ודת המלך מהרה פלא יעכב הדין והמספט: דינח' הדין יעשה ממנו מן המעכב מפטט חס למיתה יהרג: הן לשרושי' חס לעקרו מן העולם אותו ואת זרעו ואת משפחתו לשרוש' דישראל' כרבלעו: הן לענוס נכסין' חס לענוס בממון: ולאסורין' חס לייסרו בייסורי' עד כאן מכתב האגרת אשר נתן דריוס המלך לעזרא הסופר למען ישארו לירושלם להרחותו אל הכהנים והלוים וגזברי המלך למען יחזיקו לקיים המצוות ולעבוד יי בבית המקדש ולשמור התורה כמספט: ברוך יי' כך כתב עזרא בספרו כאשר נתן הודאה להקב"ה: ויועציו' הם שבעה רוחי פני המלך הן שבעה יעטוהו שלמעלה: כי די' אלהי עלי' כאשר היתה עזרתו של הקב"ה עלי ויקבצתי מישראל הנשארים בבבל ראשי חבות וגדולים לעלות עמי מבבל: ואלה

יסוד' שם דבר סמוך והמוכרת יסוד חנוס בטמון חוה הוא במשקל זבול: המעלה' שם דבר על משקל מקנה משרה וכן הפי' הוא עזרא היה עבת העולים לירושלם והטעם הוא יענס לעלות באחד בניסן ובאו באחד באב ומלת יסוד כמו נוסדו סטעמו נועבו: ארתחשסתא מלך מלכיא' עתה יספר כי המלך שלח חברות סתים אחת לכל מתנדב לעלות ואחת לכל גזבריא לתת צרכם: גמיר' מפורס לשני עריסם הראשון להיות גמיר כתרנס כליל תכלת והוא רמז לכל ישראל המתנדבי לעלות ולמד לעזרא משרת תחת שלם וכן הפירוש לעזרא ולגמיר ולכענת שלח צהודיעם טעמו ביד עזרא' פירוש אחר גמיר מואר השם מענין גמרא גמור וזה רמז לעזרא: ספר דתא' שהוא גמיר ויודע דעת אלהיו ויהיה למד לעזרא במקום סתים וכענת שם כולל אומות עבר הנהר: מני שים טעם' היא מאגרת לעזרא ולישראל המתנדבים: סליח' תהיה שלוח: לבקרה' לחקור על היהודים ועל ירושלם: בדת אלהיך' בעבור דת אלהיך אשר בידך שלחתיך: תקנא' מן קינתי אהתם: דכרין' תרנס חליס: אמרין' כבשים: חשנות' צורך: גזבריא' הפקידים על האוצרות: בתין' מדות: אדרודא' כטעם מהירות בדרך סכרא כי אץ לו דומה: תרעיא' השוערי': מדה בלו והלך' מפורסים: הן לשרוש' להיות בעקר משרשו והטעם מגורם מנחלתו וחכמינו זל אמרו מאי לשרושי הרדפה: ברוך' ולכל שרי' הפירוש ולפני כל שרי: והתיחםם

עזרא ח

תתקא

גרשם ד' חס' ס' כיגר הייתי ואת שני בניה ויקימו להם בני דן את הפסל מבני פנחס גרשם וכל זה דכו' גרשם בס' גרשון בנ' וס' גרשון וקרת קדם דספור ויחלקם דוד מחלקו לבני לוי לגרשון: עתליהו וס' נמסר במלכים ב' ריש ס' יא: ועמותו בטעם וקפ בקר' וס' וישא יעקב את עניו ורא והנה עשו בא' יהודעי יהודתן יהואל יואב שלומית זכריה עזר: וזכור כתיב ב' וזכור וקרי וזכור בכ' ומבני בניו עזרי והוא חזר מן יא מלך דכתיב ב' וקרי ב' וס' נמסר בס' רבתא במערכת

בכספא המקום ואשימה בפיהם דברים לדבר אל
 אדו אחיו הנתונים בכספא המקום להביא לנו
 משרתים לבית אלהינו: וביאו לנו כיד אלהינו
 הטובה עלינו איש שכל מבני מחלי בן לוי בן
 ישראל ושרביה ובניו ואחיו שמנה עשר:
 ואת חשביה ואתו ישעיה מבני מררי אחיו
 ובניהם עשרים:
 ומן הנתונים שנתן דוד והשרים
 לעבדת הלוים נתינים מאתם ועשרים כלם נקבו
 בשמות: ואקרא שם צום על הנהר אהוא
 להתענות לפני אלהינו לבקש ממנו דרך ישרה
 לנו ולטפנו ולכל דכושינו: כי בשתי לשאול
 מן המלך חיל ופרשים לעזרנו מאויב בדרך כיד
 אמרנו למלך לאמר יד אלהינו על כל מבקשיו
 לטובה ועזו ואפו על כל עוביו: ונצומה ונבקשה
 מאלהינו על זאת ועתר לנו: ואבדילה משרי
 הכהנים שנים עשר לשרביה חשביה ועמהם
 מאחיהם עשרה: ואשקולה להם את הכסף
 ואת הזהב ואת הכלים תרומת בית אלהינו
 ההרימו רמלך ועציו ושריו וכל ישראל ה
 הנמצאים: ואשקלה על ידם כסף ככרים שש
 מאות וחמשים וכלי כסף מאה לככרים זהב מאה
 ככר: וכפורי זהב עשרים לאדרכנים אלה וכלי
 נחשת מצהב טובה שנים חמדות כזהב: ואמרה
 אלהם אתם קדש ליהוה והכלים קדש והכסף

ואלה ראשי אבותיהם והתיחשם העלים עמי
 במלכות ארתחששתא המלך מבבל: מבני פנחס
 גרשם מבני איתמר דניאל מבני רוד חטוש:
 מבני שכניה מבני פרעש זכריה ועמו התחש
 לזכרים מאה וחמשים: מבני פחת מואב
 אליהועיני בן זרחיה ועמו מאתים הזכרים:
 מבני שכניה בן יהואל ועמו שלש מאות הזכרים:
 ומבני ערין עבד בן יונתן ועמו חמשים
 הזכרים: ומבני עילם ישעיה בן עתליה ועמו
 שבעים הזכרים: ומבני שפטיה זכריה בן
 מיכאל ועמו שמונים הזכרים: מבני יואב עבדיה
 בן יהואל ועמו מאתים ושמונה עשר הזכרים:
 ומבני שלומית בן יוספיה ועמו מאה וששים
 הזכרים: ומבני בני זכריה בן בני ועמו
 עשרים ושמונה הזכרים: ומבני עזר יוחנן בן
 הקטן ועמו מאה ועשרה הזכרים: ומבני
 אדניקם אחרנים ואלה שמותם אליפלט יעואל
 ושמעיה ועמהם ששים הזכרים: ומבני בני
 עזרי וזכור ועמהם שבעים הזכרים:
 ואקבצם אל הנהר הכנא אל אהוא ונחנה שם
 ימים שלשה ואבירה בעם ובכהנים ומבני לוי לא
 מצאתי שם: ואשלחה לאליעזר לאריאל
 לשמעיה ולאלנתן וליריב ולאלנתן ולנתן
 ולזכריה ולמשלם ראשים וליריב ולאלנתן
 מבנים: ואוצאה אותם על אדו הראש

אזת הבית בס' ראשים ב' וס' נמסר במסרה רבתא בערך ראש בס' בכספא ב' ובפסוק והוא חזר מן אב מן ב' ובפסוק וס' נמסר בריש ספרא סימן א': ד' אלפין דנשי בקריאה וס' וביאו לו את המנחה אשר בידם הביתה' פסו שבועותים תבואו להם תנופה שנים' ושפו עצמותיו לאראו וביאו לנו כיד אלהינו הטובה עלינו איש שכל: אהוא ג' וס' ואקבצם אל הנהר הכנא ואקרא שם צום על הנהר' ונסעה מנהר אהוא בשנים עשר לחדש: בשתי ג' בקרי וס' בשתי וס' נשאתי כי בשתי לשאול מן המלך אלהי בשתי ונכלמתי להרים אלהי: ואשקולה ל מל להם את הכסף והוא חזר מן ד' מל בלש' וס' או ככר כסף תשקול' במשקול עשרים שקל' לו שקול ישקל כעס' ואשקולה להם את הכסף' אשקול על ידי עשי המלאכה' על גני המלך' הדין תרין בתראין דאנן אשקול על ידי על גני אית ספריא דלא מסרי יתהון:

אבן עזרא

ועתה חשם' ואשר התיחשו לבית אבות: מבני שכניה מבני פרעש' הראוי אשר
 מבני פרעש ואמר כן להבדיל לבן שכניה יחזיאל: ועמו התיחשו לזכרים' אשר
 התיחשו לעצמם הזכרים והיו מאה וחמשים' בן יוספיה' לא הזכיר שמו
 כאחרים' וזכור קרי וזכור כתיב והם שני שמות זה הזכיר בכה זה הזכיר בכה:
 ואקבצם' ואבירה בעם' עיון: ומבני לוי לא מצאתי שם כי הם בעלי סיר: לאליעזר
 לאריאל' הם היו פלחים והלמד הוא המורה על העצם וטעמו לעצם אליעזר
 והזכרים: מביטים חכמים: ואוצאה' כן כתוב כי האלף לילד הפועל על
 משקל ואבוצאה ואבוצה קרי כי הקרוב על דרך קצרה: על אדו הראש' שהוא ראש
 בכספא המקום: אל אדו אחיו' חסר ויו והנכון אל אדו ואחיו שהם כתיבים ויש
 חומרים כי אחיו שם איש אחי אדו או קרובו: איש סכל' לא הזכירו הכתוב ויתכן
 שהוא סרביה הנזכר בפסוק וכן הו' נוסף כונו ואיה וענה אלונו המוסף על ענין ולא
 רצה להזכירו פעמים וכן הפירוש איש סכל סרביה ושרביה ובני ואחיו ה' והוא
 העבד: ואת חשביה' הביאו: על הנהר אהוא' חסר הנסמך והראוי נהר אהוא:
 ויעתר' על ידי כתיב או מראה בחלוס והטעם כתרצה לנו והדריכנו הדרך הישרה
 באין ממשול: לשרביה' הלמד הוא הנכנס להורות על העצם והטעם הבדיל
 לעצם סרביה חשביה: ההרימו' הה' הוא הנכנס על הפעלים העובדים כמו
 ההלכוה השבה והטעם אשר: מאה לככרים' כחילו חמר וכלי כסף למשקל
 הככרים מאה: לאדרכונים' האלף נוסף והוא כטעם דרכמונים למשקל אדרכוני'
 הם אלף: וכלי נחשת מצהב' כטעם ממורט' מצהב טובה פעם זכר ופעם נקבה
 כענין נרוח גדולה וחוק וכן שנים תמוזות: סקדו

רשי

אלה ראשי אבותיהם של עולים: והתיחשם' ואת יחוסם אשר היו מתיחשים
 בהם: ארתחששת' הוא דריוס: מבני שכניה מבני פרעש' משפחה אחת היא
 זכריה הוא ראש המשפחה: ועמו' ועם יחם שלו היו מתיחשים הזכרים של
 משפחתו: עבד בן יונתן' כך שמו: אחרונים' שהיו אחרונים ללכת אחרי עזרא:
 אל הנהר הכנא' אל הנהר הנזכר: אל אהוא' אל אהוא הנהר: וכמה שם
 והיינו חונים שם: ואבירה בעם' כתתי לבי להבין בעם אשר נקבצו עמי:
 ואשלחה לאליעזר וגו' ואבירה אותם וגו' שלחתי ונתיני לדבר אל אדו שהוא גדול
 וחשוב אשר בכספא' ראשים גדולים מביטים חכמים היו: ואשימה בפיהם'
 שמיתי בפיהם דברים לדבר בסליחותי אל אדו ואחיו שהם נתינים ומיושבי' בכספא
 להביא לנו משרתים לעבוד בבית המקדש: בכספא' שם מקום שבבל: אל אדו'
 על אדו: אחיו' שם אדו: הנתונים' כמו הנתונים ועל כן נכתב בויו: כיד אלהינו
 כאשר היתה הצלחתו של הקבה עלינו: איש סכל' חסר: מבני מחלי וגו'
 כולם הללו לויס: ומן הנתונים' ומן העבדים נתינים שנתן דוד המלך ושרי
 ישראל עלו עמיהם: להתענות' ליסב בתענית: דרך ישרה' שזיכנו המקום
 לאלוהים: כי בושתי' שהרי כתביי שתי מן המלך שלא רציתי לשאול לו רכב ופרשים
 כדי למירנו: כי אמרנו' שהרי כבר אמרנו אל דריוס המלך שהקבה מטוב
 למבקשיו ושופך חסו וחמתו על עוביו: ויעתר לנו' וקבל תפילתנו שבחנו לירושלם
 לאלוהים: ואבדילה' וכאשר הייתי שם על נהר אהוא הבדלתי משרי הכהני ושקלתי
 להם הכסף והזהב ליתן באוצרות בית י': ההרימו' אשר הרימו: הנמצאים'
 שבבל: וכלי כסף מאה לככרים' ככר בכל כלי: וכעורי' מורקים: לאדרכונים
 אלף' מין מטבע אלף דרכונים היו בעשרים כפורי זהב הללו: מוצהב' של
 נחשת מוצהב מין מטבע של נחשת: טובה' לסוף נקבה קורא לנחשת: שנים' שני כלים: חמדות כזהב' הכלים קורא חמדות' בלשון נקבה: אליהם' לאותן שרי הכהנים:

עזרא ט

ונסעה ל מנהר אהוא ונסעה ויאמר נסעה ואלכה ואינון חד מן יו זוגין חד נ' וחד ונ' וסימ' נמסר במסרה רבא במערכת אות הלן בסר' וביום הרביעי נ' רפ' וסי' פריס
עשרה נקהל לעסק ברבה נשאל הכסף והזהב: נשאו וסימ' עבדיך נשאו את ראש אנשי המלחמה אשר נשאו את ידם קול צופך נשאו קול יחדו ומשנאך נשאו
ראש נשאו נהרות י' ב' בו' ורעבים נשאו עסק' נשאו את רדידו מעלי שפרי' כי נשאו מכנותיהם נשאו נשים נכרות: גדלה נ' בקריאה וסימ' כי גדלה צעקתם את פניו'

והזהב נרבה ליהוה אלהי אבותיכם: שקדו ושמרו
 ערית שקלו לפני שרי הכהנים והלוים ושרי האבות
 ל ישראל בירושלם הלשכות בית יהוה: וקבלו
 הכהנים והלוים משקל הכסף והזהב והכלים
 להביא לירושלם לבית אלהינו: ונסעה
 מנהר אהוא בשנים עשר לחדש הראשון ללכת
 ירושלם ויד אלהינו היתה עלינו ויצילנו מכף
 אויב ואויב על הדרך: ונבוא ירושלם ונשב
 שם ימים שלשה: וביום הרביעי נשקל הכסף
 והזהב והכלים בבית אלהינו על ידי מרמות בן
 אוריה הכהן ועמו אלעזר בן פינחס ועמהם יוזבד
 בן ישוע ונועדיה בן בגוי הלוים: במספר
 במשקל לכל וכתב כל המשקל בעת ההיא:
 הבאים מהשבי בני הגולה הקריבו עלות לאלהי
 ישראל פרים שנים עשר על כל ישראל אילים
 תשעים וששה כבשים שבעים ושבעה צפירי
 חטאת שנים עשר הכל עלה ליהוה: ויתנו את
 דתי המלך לאחשררפני המלך ופחזות עבר הנהר
 ונשאו את העם ואת בית האלהים:
 וכבלות אלה נגשו אלי
 השרים לאמר לא נבדלו העם ישראל והכהנים
 וחלוים מעמי הארצות כתעבתיהם לכנעני החתי
 הפרזי היבוי העמני המצרי והאמרי:
 כי נשאו מבנותיהם להם ולבנותיהם
 והתערבו זרע הקדש בעמי הארצות ויר השרים
 והסגנים היתה במעל הזה ראשונה: וכשמעו
 את הדבר הזה קרעתי את בגדי ומעילי ואמרתי
 משער ראשי וזקני ואשכח משומם: ואלי יאספו
 כל חרד ברבני אלהי ישראל על מעל הגולה ואני
 נשקן בעיני ואשמתנו גדלה עד לישמים: חד בתורה חד בבבאים חד בכתובים: ועתה ואתה יח בטעם תברך וסימ' נמסר בהעלתך: כגדת ב' וסי' ואל אשה כגדת טומאתה
 כגדת עמי הארצות: בתועבותיהם כ' כתובי כ' וסי' וזכרו פליטיכם אתי ומעל כל תועבותיהם חשיבו בידים בתועבותיהם אשר מלאוה ספה אל פדו:

ישב משומם עד למנחת הערב: ובמנחת הערב
 קמתי מתעניתי ובקרעי בגדי ומעילי ואכרעה על
 ברכי ואפרשה כפי אלהי: ואמרתי
 אלהי בשתי ונכלמתי להרים אלהי פני אליה כי
 עונתינו רבו למעלה ראש ואשמרתנו גדלה עד
 לשמים: מימי אבותינו אנחנו באשמה גדלה
 עד היום הזה ובעונתינו נתנו אנחנו מלכינו
 כהנינו ביד מלכי הארצות כחרב בשבי ובכזה
 ובכשת פנים כהיום הזה: ועתה כמעט רגע
 היתה תחנה מאת יהוה אלהינו להשאיר לנו
 פליטה ולתת לנו יתר במקום קדשו להאיר
 עינינו אלהינו ולתתנו מחיה מעט בעבדתנו:
 כי עבדים אנחנו ובעבדתנו לא עובנו
 אלהינו ויט עלינו חסד לפני מלכי פרס לתת
 לנו מחיה לרומם את בית אלהינו ולהעמיד את
 חרבתי ולתת לנו נדר ביהודה ובירושלם:
 ועתה מה נאמר אלהינו אחרי זאת כי עובנו
 מצותיה: אשר צוית ביד עבדי הנביאים
 לאמר הארץ אשר אתם באים לרשתה ארץ נדה
 היא כגדת עמי הארצות בתועבותיהם אשר מלאוה
 מפה אלפה בטמאתם: ועתה בנותיכם אל תתנו
 לבניהם ובנותיהם אל תשאו לבניכם ולא
 תדרשו שלמם וטובתם עד עולם למען תחזקו
 ואכלתם את טוב הארץ והורשתם לבניכם עד
 עולם: ואחרי כל הכא עלינו במעשינו הרעים
 ובאשמרתנו הגדלה כי אתה אלהינו חשבת
 למטה מעוננו ונתתה לנו פליטה בזאת: הנשוב
 להפר מצותיה ולהתחנן בעמי התעבות האלה
 הלא תאנף בנו עד פלה לאין שארית ופליטה:

בתועבותיהם
כ' וסי' ו
כ' וסי' ו
כ' וסי' ו

כ' וסי' ו
כ' וסי' ו
כ' וסי' ו

כ' וסי' ו
כ' וסי' ו
כ' וסי' ו

כ' וסי' ו
כ' וסי' ו
כ' וסי' ו

כ' וסי' ו
כ' וסי' ו
כ' וסי' ו

רשי

אבן עזרא

הלשכות בית יי' כדי ליתן בלשכות הבית: בשנים עשר לחדש הראשון בשנים
 עשר לניסן: ויד אלהינו היתה עלינו להצליחנו על הדרך אשר הלכנו עליה:
 במספר במשקל לכל' מספר הכלים ומשקלם כאשר קבלוהו כ' היה נשקל כולו
 כאשר פרעוהו: הבאים מהשבי בני הגולה הללו אשר באו עם עזרא הקריבו
 עולות הכל עולה והורחות סעה היתה: ויתנו את דמי המלך הללו עולי גולה
 ספרו מצות דריוש המלך לגדולי המלך רואי פניו: וכחות: כמו וכחות: עבר
 הנהר חותן של כד חרץ ישראל הן בעבר הנהר ליושבי בבל: וכחות: שהיו מנשאים
 ומסיעין: חלה דברים הללו אשר ספרו דמי המלך והשרים של ישראל: לאמר
 וכן אמרו לי: היתה במעל הזה ראשונה: שהם התחילו למעול מעל להתחתן
 בגויי הארצות: משומם: עלוב ושומם: כמו שבעת ימים משמים בתוכם:
 מתעבתי: של חלתי חותמיים: כתנו: כמו וכתנו: דגם הלן מחת חסרון לון
 חחרת כמו כי עליך כשענו כמו כשענו ונתנו את בנותינו כמו ונתנו: כהיום הזה
 כמו סכרחה היום הזה סכר גלו עשרת השבטים ועדיין נשארנו בבבל הרבה מן
 הגולים: ועתה כמעט רבעי לפי סעה: תחנה: כמו חניניה: ולתת לנו יתר
 לקבוע חותנו בארץ ישראל: יתד כמו ותקעתו יתד במקום נחלם: מחיה מעט: חיים מועטים כי עבדים אהנו לדריוש מלך פרס: לא עבדנו: לא עזב חותנו: ויט'
 לסן מפעילי: כמו מטה הטה עליה חסדו: גדר: שהיו גודדי גדר לשמור מצותיו: כדה: טמאה ונעולה: והורשתם: את הארץ לבניכם עד עולם: ואחרי כל הכא
 עלינו: אחר כל המעשה הרע אשר הגיע עלינו במעשינו הרעים: חשבת למטה מעוננו: מנעת מעונותינו עד למטה שנפחת עוננו על כפרת גלותינו ויש לנו לפותרנו
 בענין זה מנעת עמך מלגבות ממנו כל עוננו ובבית ממנו למטה מן העונות ולא פרעת ממנו ככל חטאתינו: הנשוב: חס נשוב: הלא תחנק בנו: תמיה המתקיימת
 כי אין כח מעשים טובים בנו לעמוד ולהתקיים לפניך על עבירה ע: ככה

שקדו מלת השקד חסרה והוא על ורחו כמו שוקד חיי על דברי לסיקוד על דלתותי
 והטעם שקדו עליהם והם הכסף והזהב: הלשכות בית יי' והטעם שרי הלשכות
 בית יי' וכנסם היא הדעת על משקל הלשכות והמלה זרה בעבור הסמיכות: וקבלו
 והם יקבלוהו: לבית אלהינו: לזכור ביתו: לכל' לכסף ולזהב: על כל' פריס'
 כנגד חבות ישראל שהם שנים עשר שבטים רק תשעים וששה שבעים ושבעה
 כפי יכולתם אין להם טעם פריס וכפירי בלסון נקבות והסך זה נשים פילגשים
 בלסון זכרים: ונשאו את העם כטעם ינשאוהו אנשי מקומו וכבר פורס טעמו:
 העם ישראל חסד הכסף והנכון העם עם ישראל: רבו למעלה: רב ורבה ענין
 אחד להם: כתנו: דגם הנון לברוך לון השרש: תחנה: כטעם חניניה שחן עלינו:
 בעבדותינו: פי' כי עבדים אהנו: גדר: לבלתי נהיה למרמס: חרץ כדה: ענין
 ריחוק כתרנו ומשקלו גזה: ואחרי כל הכא עלינו רמו לגלו: חשבת למטה
 מעוננו: כאלו מנעת וחשבת מכתוב מקצת עוננו כשפר זכרון והנחתם למטה
 לארץ כטעם ותסליך במצולות ים כל חטאתם: פי

נחמיה א ב

ואנשי ופי נספר בספר שפטי סי' ט' ובספר סי' ב' : ואמרו ב' בטעם זקא וסי' ואמרו לא נוכל עד אשר יאספו ואמרו אל משה המבלי אין קברים במצרים / ואמרו לי הנשאר / אשר נשארו מן השבי : וחסד ה' וסי' בלשון ארמי שבארדף חייא ונשר אסר / וביאורם בתלים סימן כ' ובמשלי סימן כ"א : על בני ישראל ו' דסמיכי בקרי וסי' ושמו את שמי על בני ישראל / וזתה זאת לכם להקת עולם לכפר על / וזתה לו ולזרעו אחריו בריח / וזתה את הלויים נתנים לאהרן ולבניו / ושמתם את שמרת הקדש ואת משמרת

עבדך לאמר אתם תמעלו אני אפיין אתכם בעמים :
ושבתם אלי ושמתם מצותי ועשיתם אתם אם-
יהיה נדחכם בקצה השמים משם אקבצם
והבואתים אל המקום אשר בחרתי לשכן את-
שמי שם : והם עבדך ועמך אשר פריית בכחך
הגדול ובכרך החזקה : אנא אדני תהי נא אונה
קשבת אל-תפלת עבדך ואל-תפלת עבדך
החפצים ליראה את-שםך והצליחה נא לעבדך
היום ותנתנו לרחמים לפני האיש הזה ואני הייתי
משקה למלך :

וניה מרמות אל-שבי : מתניה מתני ועשו : ובני
ובני שמעי : ושלמיה ונתן ועריה : מבנרבי ששי
שרי : עוראל ושלמיהו שמריה : שלום אמריה
יוסף : מבני נבו ועיאל מתתיה זכר זבינא ירו
ויואל בניה : כל-אלה נשאי נשים נכרות ויש
מהם נשים וישמו בנים :

דברי נחמיה בן-חכליה ויהי בחודש-כסלו שנת
עשרים ואני הייתי בשושן הבירה : ויבא חנני אחר
מאתי הוא ואנשים מיהודה ואשאלם על-יהודים
הפליטה אשר-נשארו מן-השבי ועל-ירושלם :
ויאמרו לי הנשארים אשר נשארו מן-השבי שם
במדינה ברעה גדלה ובחרפה וחומת ירושלם
כפרצת ושעריה נצתו באש : ויהי בשמעני את-
הדברים האלה ישבתי ואבכתי ואתאבלה ימים
ואהי צם ומתפלל לפני אלהי השמים : ואמר אנא
יהוה אלהי השמים האל הגדול והנורא שמר
הברית והסוד לאהביו ולשמרי מצותי : תהי נא
אונה קשבת ועיניך פתוחות לשמע אל-תפלת
עבדך אשר אנכי מתפלל לפניך היום וימים ולילה
על-בני ישראל עבדך ומתודה על-חטאות בני-
ישראל אשר חטאנו לך ואני ובית-אבי חטאנו :
חכל חבלנו לך ולא שמרנו את-המצות ואת-
החקים ואת-המשפטים אשר צוית את-משה
עבדך : זכר-נא את הדבר אשר צוית את-משה

ויהי בחודש א ב

ניסן שנת עשרים לארתחשסתא המלך יין לפני
ואשא את-היין ואתנה למלך ולא-הייתי רע לפניו :
ויאמר לי המלך מדוע פניך רעים ואתה אינך
חולה אין זה כי-אם רע לב ואירא הרבה מאד :
ואמר למלך המלך לעולם יחיה מדוע לא-ירעו פני
אשר העיר בית-קברות אבתי חרבה ושעריה
אכלו באש : ויאמר לי המלך על-מה זרה אתה
מבקש ואתפלל אל-אלהי השמים : ואמר
למלך אם-על-המלך טוב ואם-יטב עבדך לפניך
אשר תשלחני אל-יהודה אל-עיר קברות אבתי
ואבננה : ויאמר לי המלך והשגל יושבת אצלו
עדי-מתי יהיה מהלכה ומתי תשוב ויטב לפני-
המלך וישלחני ואתנה לו זמן :

המזבח : לכן יתעוד עת יולדה / תהינא אנך קשבת ועיניך פתוחות : החיובותם ב' מל בקריאה וסי' אל הר קדשי ושמתים / אל המקום אשר בחרתי : זה כי אסרע לב
זר מן ה' פסו / אית בחן ה' מלין סודרפן מן כב אתק וסי' אל תרא כי גם זה לך בן / נת את שם את חס ואת יפת / על כן לא בא אל שלחן המלך / כי יד על כס המלחמות / אינך חולה אין זה כי אסרע לב : ואמר לי ח' וסי' נספר בספר שפטי סימן כ' ומשלי סימן ד' :

רשי

יש מהם נשים ויש ישימו בנים : ויש מקצת שהיו להם נשים נכרות שנולדו להם מהם
בנים והכל הובילו הנשים והבנים : דברי נחמיה וגו' / מכאן ואילך כתב נחמיה ספר
זה : שנת עשרי' / היא שנת עשרים לדריוס המלך שהוא ארתחשסתא / ובמסכת ראש
הסנה מכאן שנת עשרים שנת עשרים לבנייה שנה מן הכתוב שנאמר למטה ויהי
בחדש ניסן שנת עשרים לארתחשסתא וגו' / ומחדש תשרי היו מוכין לחשבון השנים
ועל כן כאמ' כאן ויהי בחדש כסלו שנת עשרים וגו' / הוא כסלו הבא לאחר תשרי
ולמטה כאמ' ויהי בחדש ניסן שנת עשרים וגו' / הוא ניסן שבאותה שנה ואיני יכול
לפתור ולומר מניסן היו מוכין לחשבון שנתייהם / ואותו מעשה הכתוב למטה ס' ויהי
בחדש ניסן וגו' / היה קודם מעשה זה שנאמר ויהי בחדש כסלו שנת עשרי' וגו' / ואין
מוקדם ומאוחר בהם לבר זה איני יכול לפתור ולומר והפרשיות מוכיחות שחף אותנו
מעשה של פרעה שביה לא היתה כי חס בטביל מעשה זה של פרעה וזאת ראשונ' :
אחד מחמי' אחד מחבירי' / ואשאלם על היהודים וגו' / שאלתי להם על ענין פליטת
ועל ירושלם / ועל ענין העיר שאלתי אליהם : ויאמרו לי / השיבו לי על ראשון ראשון
אותם היהודים אשר נשארו עם במדינת ירושלם הם נתנוי' בדעה גדולה
ובחרפה לפי שהלומות בוזים וסוללים אותם : וחומת ירושלם מפורצת / וחומת העיר הרי היא פרועה והעשרים שרופים באש כקדמתן שישראל לא בנו חומת העיר ושעריה
כי חס בנין בית היקלם לבדו : נצתו / כמו נוצות : ימים / כמו ימים : אכא / לסון בקשה ותחנה : קשבת / כמו קושבת כי כאשר יאמר מאהב אוהב כן יאמר מן קשב קושב
וקושבת : חבול / סס דבר / לסון השחתה וחית נקקת בחטק פתח ואיני יכול לפתרו בלשון פעול שחס כן היה לו ליכק חית בקמן גדול : חבלנו / לסון השחת / כמו חבולא לא
עבדת וכן חבלנו מנחם : חס יהיה נחמם / כענין שנאמר חס יהיה נדחך וגו' : אכא יי' תהי נא אונך קשבת / בתחלת תפלתו אמר אמר לסון זה של תחנה וכן לאחר תפלתו :
לעבדך היום וגו' / כך היה מתפלל על עבדו : לפני האיש הזה / לפני המלך : מפקה / כמו מפקה למלך מצרים וזה שפרשתי למעלה כדברי רבותינו התרשסתא הוא נחמיה :
לארתחשסתא / הוא דריוש ועל סם המלכות בקרא כך : יין לפני / הביאו יין לפני המלך בחצר : ואשאל את היין / ואנכי נשאתי את כוס היין ונתתיהו למלך כן הוא המנהג
שהמביא יין בחצר המלך אינו נושא ונותן למלך אבל סר המסקי' מקבל כוס היין מיד המביא והוא נושא ונותן למלך : ולא הייתי רע לפניך / ולא הייתי רע לפניך / ולא הייתי רע
לפני ברע פנים כי חס שמח טוב לב ועתה הייתי זועף ברע פנים : ואתה אינך חולה / והרי חין אתה חולה : חין זה / חין המעשה הזה כי חס רע לב שיש בלבך עלי
להימתי בהם המות בשיית כוס זה : ואירא הרבה מאלך / ונתיראתי מאלך על כך שלא יעליל עלי המלך עליה : מדוע לא ירעו פני / מדוע לא יהיו פני רעים : אשר העיר /
ירושלם שהיא בית קברות אבותי חרבה : על מה אתה מבקש / חי זה דבר תבקש ממני ואעשה לך : ואתפלל / ואתמרתי לפני המלך בתפילתי כן יהי רצון מלפני אלהי השמים
שתמלא שאלתי ובקשתי : אשר תשלחני / שתתן לי רשות לעלות לירושלם ולבנותה : ויאמר לי המלך / בשעה שדבר אלי המלך היתה חשמו המלכה יושבת אצלו : והסגל /
חשמו המלכה כענין שנאמר שגלתיה ולחמתיה סכן כהן המקרא לכתוב המלכה אצל הכלבם נשיו וכלבם כומו מלכות וכלבם : עד מתי יהיה מהלךך / מתי תרצה שיהא
מהלךך ומסעךך : ומתי תשוב / ומתי דעתך לחזור : וישלחני / נתן לי רשות ללכת : ואתנה לו זמן / נתתי לו זמן לחזור : חבנות

אכן עזרא

יש מהם נשים / טעמו / ויש מקצת מחלה שהיו להם נשים וכבר שמו בנים והטעם
הולדו מהם בנים חו' ויש ישימו בנים לפי ראשי האבות להתייעץ מה יעשה להם חו'
יגרסו חו' וחס יקריבים : דברי נחמיה / שנת עשרים / למלכות ארתחשסתא שהוא
דריוש : ישבתי ואבכתי / ישבתי לאחר חו' ישבתי משומם : קשבת / תואר דבר על
מסקל עורת : יומם ולילה / דבק עם מתפלל והפירוש מתפלל היום ואתפלל יומם
ולילה פעמים רבות על בני ישראל תשמע תפילתי חו' היום שלם ופירוש יומם ולילה
כי היום עם הלילה יקרא יום : חבול חבלנו / מן מחבלים כרמים ופירוש שחתנו
מנותך : אכא / לסון פנים : ויהי / ואשאל את היין / הכנס כוס היין / ולא הייתי רע
לפניו / כי חפץ שרתי : פניך רעים / מענין די מדע כל חלין והטעם סבורים
כדרך החולה : ואתפלל אל אלהי השמים / וכבר התפללתי : והסגל / מן תשגלנה
ונקראת כן המזומנת למצות המלך : פחנות

נחמיה ג

תתקנ

ואנשים בקריאה וסימ' ואנשים מבני ישראל חמשים ומאתים' החזרתי את דשני' החזרתי את תורשי המשמת' פי גודע דוד' וזכר דוד הוא ואנשים ארומים' אל נתן בן עכבור' ואנשים צדיקים ישפטו' ואנשים בה מעט ונא אליה מלך גדול' ונא ונני אחד מאחי' ואקום לילה אני ואנשים מעט' חרבה ג' וסי' טוב פת דרכה ושלה בדי' ואמר למלך המלך לעולם יחיה' ואמר אליהם אתם חזאים' וא' ודרכה וכל מנחה בלולה בשמן ודרכה: העמוני' מל בליש' וסי' ועל נזש העמוני' ושל אחריו ואמר

ולחרים ולסגנים וליתר עשה המלאכה עד כן לא הגרתי: ואומר אלהם אתם ראים הרעה אשר אנחנו בה אשר ירושלם חרבה ושעריה נצתו באש לפו ונבנה את חומת ירושלם ולא נהיה עוד חרפה: ואניד להם את יד אלהי אשר היא טובה עלי ואף דברי המלך אשר אמר לי ואמרו נקום ובנינו ויחזקו ידיהם לטובה: ושמע סנבלט החרני וטביה העבד העמוני ונשם הערבי מלענו לנו ויבזו עלינו ואמרו מדי הדבר הזה אשר אתם עשים העל המלך אתם מרדים: ואשיב כ אתם דבר ואומר להם אלהי השמים הוא יצליח לנו ואנחנו עבדו נקום ובנינו ולכם אין חלק וצדקה וזכרון בירושלם: ויקם אלישיב הכהן הגדול ואחיו הכהנים ויבנו את שער היצאן המה קדשוהו ויעמידו דלתתיו ועד מגדל המאה קדשוהו עד מגדל חננאל: ועל ידו בנו אנשי ירחו ועל ידו בנה זכור בן אמרי: ואת שער הדגים בנו בני הסנאה המה קרוהו ויעמידו דלתתיו מנעוליו ובריהו: ועל ידם החזיק מרמות בן אוריה בן הקיץ ועל ידם החזיק משלם בן ברכיה בן משיובאל ועל ידם החזיק צדוק בן בענא: ועל ידם החזיקו התקועים ואדיריהם לא הביאו צורם בעבודת אדניהם:

ואומר למלך אס על המלך טוב אנרות יתנו לי על פחוות עבר הנהר אשר יעבירוני עד אשר אבוא אל יהודה: ואגרת אל אסף שמר הפרדס אשר למלך אשר יתן לי עצים לקרות את שערי הבירה אשר לבית ולחומת העיר ולבית אשר אבוא אליו ויתן לי המלך כיד אלהי הטובה עלי: ואבוא אל פחוות עבר הנהר ואתנה להם את אנרות המלך וישלח עמי המלך שרי חיל ופרשים: וישמע סנבלט החרני וטביה העבד העמוני וירע להם רעה גדלה אשר בא אדם לבקש טובה לבני ישראל: ואבוא אל ירושלם ואהי שם ימים שלשה: ואקום לילה אני ואנשים מעט עמי ולא הגרתי לאדם מה אלהי נתן אלי לבי לעשות לירושלם ובהמה אין עמי כי אס בהמה אשר אני רכב בה: ואצאה בשער הניא לילה ואל פני עין התנין ואל שער האשפת ואהי שבר בחומת ירושלם אשר הם פרוצים ושעריה אכלו באש: ואעבר אל שער העין ואל ברכת המלך ואין מקום לבהמה לעבר החתי: ואהי עלה בנחל לילה ואהי שבר בחומה ואשוב ואבוא בשער הניא ואשוב: והסגנים לא ידעו אנרה הלכתי ומה אני עשה וליהודים ולכהנים

אלהם נחש' לא יבא עמוני ומאבי' צלק העמוני דרה' וטובה העבד העמוני דוילענו לנו דספרא: על ידו ועל ידו דסמיכ' וסי' ועל ידו בנו בנשי ירחוב' בו' ועל ידו החזיק עזיאל בן תרדיה צורפים ב' בו' ועל ידו החזיק חטוש בן חשבניה' שלום בן הלוחש שר חצי פלך' חשביה שר חצי פלך' וחזק על ידו עזר בן ישוע: ואדיריהם ב' ופל וסי' שלחו צעיריהם למים' ועל ידם החזיקו התקועים' וא' אדיריהם מתקועים על אחיהם:

רשי

אבן עזרא

פחות' שלם ופחות חסר למלך הפועל: לקרות' מן קורות בתינו: ולבית אשר חבא חליו' הוא בית המלך ופי' הבית שאכנס בו כי הבית הסמוך לחומת העיר הוא בית המקדש: רוכב בה' בעצמה: ואהי עובר' מן ויסבד להסניא ומלסון חכמינו אל סכרל והטעם הייתי חושב ומעיי' בחומות: המ פרוצים' על דרך מזה בידך מלכס תדכחו עמי דק' חכמי המסורת הפדיוס לקצר המלות ולפרס המס הפתוחה דמ לחומות הפתוחות ופרוצות הוא דך דרס והדרך הראשון בעיני נכון: לעבור תחתי' הפוך הוא וכן הפירוש ואין מקום לבהמה אשר תחתי לעבור: עד כן' פירוש עד עשותי כן לא הגדתי להם: ויחזקו ידיהם לטובה' בעבור הטובה הידועה שהמלך מטוב לי חזק ידיהם ולבס: אין חלק וצדקה' אינכם ראויים שתעשו דקדק' כן ביתנו שתהיו נכבדים לפניו: המה קדשוהו' הקדושה בלסונו היא מעלה גדולה על כן בקראה קדושה וכן יקדים את ביתו קדם: המה קרוהו' שמו קרותת: ועל ידו' כענין חיס על ידו לדגליהם כטעם בעבור וכן ובעבור יד הכובים החזיקו ידם פלוני לכנות: ואדיריהם לא הביאו צורם בעבודת אדניהם' האדון והסר הממונה עליהם ממשפחתם: היסנה

אנרות יתנו לי' כופרין על רשותך ועתך חותמות בתומתך לפחות של עבר הנהר של כל חק ישראל: אשר יעבירוני' ויתירוני ללסוס: עד אשר חבא לירוסלם אשר בנימית יהודה: והגרת אל חסף' והסלח כתב חגרת אל חסף: שומר הפרדס' ממונה היה על הערים אשר למלך: לקרות' מסקל חוק לעשות בקירות וקורות לשערי בירת הר הבית שהרי בית המקדש בנו בבנינו אבל שערי חומת הר הבית וחומת החצר אשר סביב בית המקדש לא בנו עדיין: ולחומת העיר' ולעשות קורות לחומת העיר: ולבית אשר חבא חליו' ולעשות בית אשר חסב בולכוכי: ויתן לי המלך' את כל אשר סאלתי ממנו: כיד' כפי ידו של הנה שהיתה טובה עלי להצליחי: ואתנה להם את אנרות המלך' למען יתירוני ללסוס: שרי חיל ופרשים' פלח המלך עמי לכבודי למען אלך ללסוס: וישמע סנבלט ונו' כאשר שמעו סכלתי לבקש טובה על ישראל ולכנות חומות ירושלם וירע בעיניהם כי היו כרי יהודה וכנימן: ואהי שם ימים שלשה' הייתי בירוסלם ימים שלשה ולסוף שלשת ימים קמתי בלילה אני ואנשים מעטים עמי ולא הגדתי למס אדם את אשר נתן הקבה בלבי: ובהמה אין עמי' כי כל האנשים מעטים אשר עמי הלכו ברנליהם אבל אני לבדי הייתי רכב על בהמה שלח היו מניס לרכוב על סוסייהם למען יהיו יונאים מן העיר בכינה כלח ידעת אדם והס הלכו לטבור ולהפיל חומת העיר בלילה ולהרכות פרז ותיה למען יהיו בני העיר למחר להוסי ומסכימים בעצה אחת עם נחמיה לכנות חומות העיר' וכן מוכיח המעשה בתוך הפרשה: ואצאה בשער הניא' יבאתי בחותם שער בלילה עם האנשים אשר עמי ולכד חותם מקום של עין התנין ולחזקו עמי ולכד חותם מקום שר חצי פלך: אשר הם פרוצים' אשר הם פרוצים' ואעבור אל שער העין' רכיתי לעבור אל חותם מקומות סבחומו: העיר בחותם פרוצות ואין מקום בחותם פרוצות: ואעבור אל שער העין' אחד בלילה והייתי עובר בחומה עם האנשים אשר עמי: ואסוב וחבא' וכאשר תרתי בלתי דרך שער הניא: והסגנים' אשר בעיר לא היו יודעין להיכן הלכתי ואת המעשה אשר עשיתי: עד כן' עד עתה: ואומר אליהם' לעתה חמרת להם: ולא נהיה עוד חרפה' פלח יהיו צרינו בחזים וסוללים חותנו: כיד' אלהי' אשר נתן לי חן והצלחה לפני המלך: לטובה' הכל נתכוננו לטובה לבנו חומת העיר ומגדליה: וילענו' כאמר שמעו הצרי' שמועת בניין חומת העיר היו מלעיני' עלינו: העל המלך' אס על המלך חתם מרדים לבנות חומ' העיר כדי למרוד בו: ולכס אין חלק' מה לכס בבניין חומת העיר הזאת כי אין לכס חלק בה: שער הבחץ' כך שמו של שער: המה קדשוהו' לחותם שער בקדושת העיר: דלתותיו' של שער: ועד מגדל המאה' כך שמו של מגדל: ועל ידו' אבל ידו בסמוך לו של כל בונה ובונה סבנו חותם בניין של שער הבחץ: בנו אנשי ירחו' סך היה מנהגם הללו היו בוני' כאן בחומת העיר עד תלסוס בניינם המוטל עליה' והאחרי' היו בונים סמוך לבניין הראשון וכך היה מנהגם בזה חתר זה עד סככות כל החומה: ועל' כמו ועליו מטה מנסה בסמוך וכן פתונו סמוך לבניין ידו והמקרא לא דקדק בלשונו פעמים שהוא אומ' על ידו ופעמים שהוא אומר עליו ונאחרי החזיק: ואת שער הדגים' כך שם השער: המה קרוהו' נתנו הקורות ותקרות על השער' קרוהו מסקל חוק כמו מן קרה דוגמת המקרה במים עליותיו' וקוף של קדוהו' אינה כוננה ליכד במירק בענין זה מפני ריס של אחריה כמו בך חקף עשהו וברכתיה והיתה לגנים וזרתיים בארצות: מנעוליו' מסגרו סמיליולן בלעז: החזיק' בנות הבנין: המקועים' כך היו נקראי' על סם מקומם שהיה מקוע: וחזיריה' עשירי' של תקוע: לא הביאו צור' לא סיעו בעבודתו של הקבה לכנות חומת העיר: ואת

נחמיה ג

לכסאו וכו' ותקנתו יתר במקום נאמן כי עשית משפטי דניני ועל ידם החזיק מלטיה דנבעוני וידבר אתו טובות נשבעו לרוד' אם ישמרו בניך: סימן כל הדף ענינא אחריו הוא רפ בסב ואחריו וסימ' ואחריו החזיק הכהנים ואחריו החזיק שמעיה בן שכניה: אחריו דכתיב אחריו וקרי אחריו ב' בענינא וסי' החזיק חנניה בן שלמיה החזיק מלכיה בן הצרפי וחד בשמואל כתיב אחריו וקרי אחריו אלעזר בן דודו ושאר אחריו כתיב וקרי: ויחזק חרש את צרף מחליק

קעילה: ויחזק על ידו עזר בן ישוע שר המצפה
 מדה שנית מנגד עלת הנשק המקצע: אחריו החרה כ
 החזיק ברוך בן זבדי מדה שנית מן המקצע עד
 פתח בית אלישיב שהיה הגדול: אחריו החזיק
 מרמות בן אוריה בן הקוז מדה שנית מפתח בית
 אלישיב ועד תכלית בית אלישיב: ואחריו
 החזיקו הכהנים אנשי הכפר: אחריו החזיק בנימן
 וחשוב נגד ביתם אחריו החזיק עזריה בן מעשיה
 בן ענניה אצל ביתו: אחריו החזיק בני בן חננד
 מדה שנית מבית עזריה עד המקצוע ועד הפנה:
 פלל בן אוזי מנגד המקצוע והמגדל היוצא מבית מ
 המלך העליון אשר לחצר המסרה אחריו פדיה בן
 פרעש: והנתינים היו יושבים בעפל עד נגד שער
 המים למזרח והמגדל היוצא: אחריו החזיקו
 התקעים מדה שנית מנגד המגדל הגדול היוצא
 ועד חומת העפל: מעל שער הכוסים החזיקו
 הכהנים איש לנגד ביתו: אחריו החזיק צדוק בן
 אמר נגד ביתו ואחריו החזיק שמעיה בן שכניה
 שמר שער המזרח: אחריו החזיק חנניה בן שלמיה ל
 וחנן בן צלף הששי מדה שני אחריו החזיק משלם
 בן ברכיה נגד נשבתו: אחריו החזיק מלכיה בן
 הצרפי עד בית הנתינים והרכלים נגד שער
 המפקד ועד עלית הפנה: ובין עלית הפנה לשער
 הצאן החזיקו הצרפים והרכלים: והיה
 כאשר שמע סנבלט כי אנטנו בונים את החומה
 ויחד לו ויכעס הרבה וילעג על היהודים:

ואת שער הישנה החזיקו יודע ברפסח ומשלם
 בן בסודיה המר קרוהו ועמידו דלתתיו ומנעליו
 ובריהו: ועל ידם החזיק מלטיה הנבעני וידו
 המרגני אנשי גבעון והמצפה לכסא פחת עבר
 הנהר: על ידו החזיק עזיאל בן חרהיה צורפים
 ועל ידו החזיק חנניה בן הרקחים ועזבו ירושלם
 עד ההומה הרחבה: ועל ידם החזיק רפיה בן
 חור שר חצי פלך ירושלם: ועל ידם החזיק ידיה
 בן חרום ונגד ביתו ועל ידו החזיק חטוש בן
 השבניה: מדה שנית החזיק מלכיה בן חרם
 והשוב בן פחת מואב ואת מגדל התנורים: ועל
 ידו החזיק שלום בן הלוחש שר חצי פלך ירושלם
 הוא ובנותיו: את שער הנניא החזיק חנן וישבי
 זנוח המר בנהו ועמידו דלתתיו מנעליו ובריהו
 וארף אמה בחומה עד שער השפות: ואת שער
 האשפות החזיק מלכיה בן רכב שר פלך בית
 הכרם הוא יבנה ועמידו דלתתיו מנעליו ובריהו:
 ואת שער העז החזיק שלון בן כר חזיה שר פלך
 המצפה הוא יבנה וישללנו ועמידו דלתתיו
 מנעליו ובריהו ואת חומת ברכת השלח לנגד
 המלך ועד המעלות היורדות מעיר דוד: אחריו
 החזיק נחמיה בן עזובוק שר חצי פלך בית צור
 עד נגד קברי דוד ועד הכרחה העשויה ועד בית
 הנברים: אחריו החזיקו הלויים רחום בן בני עלי
 ידו החזיק חשביה שר חצי פלך קעילה לפלכו:
 אחריו החזיקו אחיהם בני בן חננד שר חצי פלך

פטיש' ויחזק על ידו עזר בן ישוע' ויחזק את המצודות' ויחזק ויבן את כל החומה' וכל רסמי' לאדכרא דכו' ויחזק' וסו ויחזק בקרי' וסימ' נספר בשמואל א' מ'ס' ה': תכלית ה' וסי' תכלית שנאה שנאתים' ולכל תכלית הוא חזק' אם עד תכלית שדי תמצא' עד תכלית אור עם חשך' ועד תכלית בית אלישיב: והרכלים וחס' וסי' הנתינים והרכלים' הצרפים והרכלים' ולינו והרכלים וסכרו כל:

רשי

ואת שער הישנה' כך עשה: לכסא פחת עבר הנהר' עבר הנהר פסח אחד בנו
 כדי לישוב בו אותה פחת של עבר הנהר: צורפים' אותה משפחה היתה כקדחת
 על סם חומותם: ועזבו את ירושלם' מלאוה עבר עד החומה הרחבה כדי
 להחזיקה: שר חצי פלך ירושלם' שר היה על חצי העם שבירושלם' פלך לשון
 דופנות ומלכות: ונגד ביתו' כפל חלקו לבנות שהיה ביתו סמוך לאותו מקום
 של חומת העיר: מדה שנית' כאותה מדה אשר בנה חבירו שלמעלה גם הוא בנה
 כמותו' שנית מדה בבנין החומה אינו נופל לומר לשון מדה בבנין הסערים לפי
 שאין להן כי אם בבנין חלק של חומה שלא מצונו בכל הפרשה בבנין הסערים לשון
 מדה: ואת מגדל התנורים' גם הוא בנה אותו מגדל שסמוך כל המגדלים
 הללו שבפרשה היו בנייים בחומת העיר סביב: הוא ובנותיו' שלום ובנותיו החזיקו
 לבנות הבנין עד שער האשפות ושער האשפות לא היה בכלל: שר פלך המצפה'
 שר ודוכוס המצפה: הוא יבנה' הוא היה בונה אותו שער: ויטללנו' והוא היה
 מסך אותו לשון מטללח: ואת חומת ברכת השלח' שהיא נוטה לכד נגד
 המלך: ועד המעלות' הם היו מכירים מקומות הללו: בית צור' שם מקום:
 לכסא' מאותה סדרה חצי פלך בנה בבנין זה לכלכו כף דבוטה כאשר יאמר מן
 מלך מלכו מן עבר עבדנו יאמר מן פלך כלכו שאות אחרונה של סם דבר מאותיות
 בבל כפת דבוטות: אחיהם' הלויים: מנגד עלות הנסק' מנגד אותו מקום שהיו
 עולים הנבוכי' אל הנסק לפי פשוטו של מקרא נראה שהיה שם מקום אחד בסמוך
 לחומה וכלי זין של נסק הנבוכים היו נותנין שם כענין של עלי מבצר והנסק:
 המקצוע' לקרן נזית של חומה: החרה' פתחונו לפי ענינו וכפל לשון הוא על החזיק: מפתח בית אלישיב ועד תכלית וכו' מנגד אותו בית בנה בכינוי נגד ביתם שהיה
 סם בסמוך לחומה: והנתינים היו יושבים בעופלי' הנתינים היו יושבים ב' שהיה סמוך לחומה עד נגד שער המים של כד המזרח'
 והמגדל היוצא' מגדל אחד היה בתנועה שהיא יוצא וכולט מבפנים: איש לנגד ביתו' כל אחד היה בונה כנגד ביתו: וחנן בן צלף הששי' בניס הדבה היו לו לכלף
 וחנן הוא הספי: מדה שנית' כמו שנית: כשכתו' כמו לשכתו לסקה אחת היתה לו סם בסמוך לחומה: בן הצרפי' איש הצורף ונקרא על סם חומותנו: ובין עליית
 הפנה לשער הכחף' תחלת הבנין התחילו לבנות שער הכחף וכו' ויבנו את שער הכחף וכו' לפי

אבן עזרא

הימנה' סם התאר והמתאר חסר: חכמי גבעון' חסר וינו והנכח ואנשי גבעון
 או מלטיה וידן חכמי גבעון והמצפה: לכסא פחת עבר הנהר' יתכן
 להיות לכסא סם איש והללך היא המורה על העצם והטעם החזיקו לבנות לעצם
 כסא המכונה פחת עבר הנהר וכמוהו פחת מואב או לכסא סם מקום סמוך
 נמלת פחת עבר סם איש והטעם אלה המלכים החזיקו ידם לבנות עד לכסא פחת
 עבר הנהר והוא הכסא: ועזבו ירושלם' מלסן חכמים מעזבה וס' אומרים
 כי כן עזבו תשוב עמו: חצי פלך' כטעם מחו ותרגום שלמת הכפת תלתא פלכין
 לכפת דור חד לפלך דור חד: ונגד ביתו' חסר החזיק: בן הלוחש' יתכן
 להיות סם תואר בעבור הא הדעת כי לא יכנס על סם עכס חס: הספות כמו
 האשפות ונמסך האלף בקמנות ההא: כל חוזה' סם איש: הוא יבנה' עתיד
 תחת עבר או פירוש החזיק פלוני שהוא יבנה: ויטללנו' מתרגום בגל קורתי בטלל
 שרתי: עלות הנסק' סם מקום כטעם קצה: החרה החזיק' מלסן חרון
 והטעם החרה אבן על עצמו על עכוב המלכה והחזיקו ידו במדה שנית והחרה
 פועל יוצא מבנין הכבד הנמסך וכן יחד עלי אשי: בעפל' מבצר גבוה וכן עפל
 בת ציח ויעפילו ויבניהו ומלת חסר חסר מן הנסק וכן הוא והנתינים אשר
 יושבים בעפל החזיקו עמהם: מדה שני' כמו שנית וכן אל בית הנשים שני:
 נגד נשכתו' כמו לשכתו זה אומר בכה ויה אומר ככו: האמללים

נחמיה ד

תתקד

שדופות ב' א' חס' וס' עריכם שדופת אש אדמתכם' היחו את האבנים מערמות העפר : מלפניך ו' וס' נמסר בסדר משפטים ורמיה סוף סמן יז : סמן לנהרדעו מערבת על עונם למדינתאי אל עונם' וסודאי אמרו ואל עונם : ויהי לבחר מן יד פסוקי בטעם דרנא ומירכא כפולדה משמשים לטפחא וס' ובא לו מן ושרת' למח ותעשה כה לעבדיך' אשר לא צוה אותם' הלא טוב לנו שוב מצרימה' ויקרא לה נבט בשמו' נעלם מן המלך אשר לא הגיד לה דמלכים' אשר לא הגיד לה דרתי' ויחג

ו' לא יראו עד אשר נבוא אל-הוכם והרגנום
והשבתנו את המלאכה : ויהי כאשר באו
היהודים הישבים אצלם ויאמרו לנו עשר פעמים
מכל המקומות אשר תשובו עלינו : ואעמיד
מתחיות למקום מאחרי לחומה בצחתיים
ואעמיד את העם למשפחות עם-חרבתיים
רמחיהם וקשתיהם : וארא ואקום ואמר אל-
החרים ואל-הסגנים ואל-יתר העם אל-תראו
מפניהם את-אדני הגדול והנורא זכרו והלחמו על-
אחכם בניכם ובנותיכם נשיכם ובתיכם :
ויהי כאשר שמעו אויבינו כי נודע
לנו ויפר האלהים את-עצתם ונשוב כלנו אל-
החומה איש אל-מלאכתו : ויהי מן היום ההוא
חצי נערי עשים במלאכה וחצים מחזיקים
והרמחים המגנים והקשתות והשרינים והשרים
אחרי כל-בית יהודה : הבונים בחומה
והנשאים בסבל עמשים באחת ידו עשה במלאכה
ואחת מחזקת השלח :

ויאמר לפני אחיו וחיל שמרון ויאמר מה היהודים
האמללים עשים היעזבו להם היזבחו היכלו ביום
היחיו את האבנים מערמות העפר והמה שרופות :
וטוביה העמני אצלו ויאמר גם אשר-הם בונים
אם-יעלה שועל ופרץ חומת אבניהם :
שמע אלהינו כי היינו בזה והשב
חרפתם אל-ראשם ותנס לבזה בארץ שביה : ואל-
תבס על-עונם וחטאתם מלפניה אל-תמחה כי
הכעיסו לגדר הבונים : ונבנה את החומה ותקשר
כל-החומה עד-חציה ויהי לב לעם לעשות :
ויהי כאשר שמע סנבלט וטוביה
והערבים והעמנים והאשדודים כי עלתה ארובה
לחמור ירושלים כי החלו הפרצים להסתם ויחר
להם מאד : ויקשרו כלם יחדו לבוא להלחם
בירושלים ולעשות לו תועה : ונתפלל אל-אלהינו
ונעמיד משמר עליהם יומם ולילה מפניהם :
ויאמר יהודה כשל לח הסבל והעפר הרבה ואנחנו
לא נוכל לבנות בחומה : ויאמרו צרינו לא ידעו

אלה נבוא אלה דמלכים' אני נענתי לזבח' ונת לו אליו מסביב דיהושפט' הלא זה אוד מוצל מאש' ויהי ריבוסדן ישא' ויהי לב לעם לעשות : ויהי ג בטעם גרמי בספרא וס' ויהי כשמעו את הדברים האלה ישבתו' ויהי כאשר שמע סנבלט כי אנחנו בונים את החומה' ויהי כאשר שמעו אויבינו כי נודע : ואמר אל הדברים חר סך פסוקים אל אל על וס' נמסר בחוקאל ריש סמן י' ויש מהם בווי :

אבן עזרא רשי

האמללים' חברו כי אומלל אני והס לסון כריתה וסדרון הנוף מרוב סבל :
היעזבו' כראשון ענין מעזבה : היזבחו' כמו לזבח חנכת הבית והטעם היקריבו
זבח חנכת הבית : היכלו' היסלמו בנינו ביום הידוע שהם משערים להסלים'
היחיו את האבנים' כי האבן הערופה כמת היא נחשבת : בזה' שם דבר על
מסקל יומה שוחה והטעם לבזון : לבזה' מן להם בזון : ותקשר' כי הפרצים
כסתמו : עלתה ארובה' בעבור אריכות הימים : ולעשות לו תועה' לנחמיה או לעם
ירושלים ותועה שם דבר על מסקל עולה שוחה וכי תועה כי העומד בצדה כתועה
שחינו יודע מה יעשה : ונעמיד משמר עליהם' בעבורם : ויהי' ויאמרו לנו הניחו
לנו עשר פעמים כי מכל המקומות אשר תשובו לעת הערב מלכות מסס חכמים
לזח עלינו מתחמת למקום הידוע ססביס מסס הבונים בערב : בצחתיים' כמו
צחית סלג : ויהי מן היום ההוא' והרמחים' היו בוסף או הוא הפוך וכסוף
מחזיקים המגנים והרמחים או טעמו והרמחים בידם : חים

לפני אחיו וחיל שמרון' לפני חבריו וחיל שמרון שהיו צרי יהודה : האמללים'
בכין חלשות ורפיץ : מה היהודים' מדוע היהודים כך הם עושים : היעזבו להם'
וכי הם סבורים אשר יעזבו ויחילו להם האומות לכנות : היזבחו' חס יזבחו להם
את זבחייהם תמיד כמו שהם סבורים : היכלו ביום' חס יכלו וישליא מלאכתם
אשר התחילו ביום אחד לומר שלא יכחוס האומות לגמור את בנינם : היחיו'
חס יחיו ויתקמו ויחיו האבנים לקדמתן להיות קשות וחזקות מן העפר : והמה
שרופות' והאבנים היו שרופות ונעשות עפר כך היו מלענים ומתלוצצים על בכין
החומה שהיו בונים מן האבנים שרופות סכפלו לחץ מן האש כאשר נסרפה
ירושלים : מערמות' ענין חמרים ותלים : וטוביה העמוני אצלו' טוביה היה אצלו
של סנבלט : ויאמר' וכך היה חומר ומלעני : גם אשר הם בונים' חף הבנין הזה
אשר הם בונים : אם יעלה שועל' על הבנין לפרק חומת העיר מה יחש עליו לומר
שחין לכנין תקנה וכל מי פירצה יבוא ויפרץ בו : שמע אלהינו' כאשר שמעתי
בלענש עלינו התפללתי תפילה זאת : בארץ שביה' סיגלו מעל חדמת' כאשר גלינו :
וחל תכס' כמו וחל תכסה דוגמת וסוד אחר א תגל' כמו א תגלה : כי הכעיסו' אשר
הכעיסו נגד הבוני' להלענים : ותקשר' כאשר נתקשרה החומה ונבנת עד חציה אז היה לב העם להוט ומשוך לעשות בניין החומה : כי עלתה ארובה' שנבנתה החומה
ארובה ענין חובס ומרופה : כי החלו הפרצו' להסתם' אשר התחילו חכסי העיר שהיו פרוני' עד עתה מחץ חומה היו עתה סתומי' בבנין החומה : ולעשות לו תועה' לעשות
לו בכין החומה לקול והשחתה תעה כמו ודבר על יי תעה : עליהם' על הבונים : מפניהם' מפני האויבים : ויאמר יהודה' כך היו אומרים ומתלוצצים חכסי יהודה :
כפל כח הסבל' הסובלים ועומסים האבנים והעניס לכנין החומה נכסלו בכחם שאין בהם כח לבנות מפני האויבים : והעפר הרבה' ועדיין יש טיט וחומר הרבה ליתן
בבנין החומה לומר שעדיין המלאכה גדולה עלינו לבנות ואנחנו לא נוכל לבנות בחומה מפני פחד האויבים : ויאמרו צרינו' כך היה נחמיה מספר והולך : לא ידענו ולא
ידאו' כך היו אומרים צרינו עלינו לא ידעו ולא יכירו יסדלל בנו עד אשר נבא פתאום למקום ונהרונ אותם ודבר זה נשבת ונכסל הבנין : ויהי כאשר באו היהודים'
ועתה נחספו הצדים אשר נתקשרו יחד לזח להלחם בנו עם היהודים אשר היו בינותם בארצותם ואותם יהודים אשר נחברו עמהם באו לפני החיל כדך חכסי המלחמה
לדבר אלינו ובענין הזה הערימו היהודים עם האויבים ויהי כאשר באו היהודים היוסבים אצלם וגו' : ויאמרו לנו עשר פעמים' התרו בנו אותם היהודים על עשר פעמים
להלחם באויבינו כי הם באים למלחמה וכך אמרו לנו מכל המקומות וגו' מכל אותן המקומות סתהו נפוצים סס בבנין החומה חנה וחנה תהיו זהירי להיזת נחספיים יחד
עד אשר תשובו עלינו ביחד להלחם בנו : ואעמיד מתחיות לחומה' כאשר סמנתי דבריהם העמדתי מתחיות לחומה מקום סביב לירושלים מאחרי לחומת העיר
בצחתיים' מספחות : מן העם' מנבזרים שבהם עם כלי זין סלהם להלחם באויבינו כאשר יבאו : ואעמיד מתחיות וגו' : ויאמר חס' ויהי מן היום ההוא' ומאחרי יום והלאה היו חצי הבזרים עושים בבנין
המים אשר תקח מן היאור וגו' והיו לזם ביבסת כי הנה אויביי כי הנה חביבי' לזרם להלחם באויבינו : על אחיכם' בסביל אחיכם : כי נודע לנו הדבר' אשר באו להלחם בנו : וכשב
כאשר ראיתי האויבים באים קמתי לדבר אל החורים והסגני' לזרם להלחם באויבינו : ויהי מן היום ההוא' ומאחרי יום והלאה היו חצי הבזרים עושים בבנין
כלנו' חזרנו כלנו ממקום סנחספנו יחד לקראת האויבים כל אחד ואחד למלאכתו בבנין החומה : ויהי מן היום ההוא' ומאחרי יום והלאה היו חצי הבזרים עושים בבנין
החומה ושאר חצי הבזרים היו מזויינים בכלי זיכס לסמור אחיהם העושים במלאכה : והרמחים' ויו יקירה כמו ויו סל ואיה וענה : והספרים' היו מחבירים אחר כל סבט
יהודה להיות זהירים במלחמה : הבונים בחומה וגו' אותם שהיו בונים ואותן שהיו עומסים ונחספים המשאות ביד אחת היו עושים מלאכתן וביד אחת היו נוספים כלי
והבונים : וזן : הפלח' כלי קרב' כמו מעבור בסלח וכן חברו מנחם :

ויהי מן היום ההוא' ומאחרי יום והלאה היו חצי הבזרים עושים בבנין החומה ושאר חצי הבזרים היו מזויינים בכלי זיכס לסמור אחיהם העושים במלאכה : והרמחים' ויו יקירה כמו ויו סל ואיה וענה : והספרים' היו מחבירים אחר כל סבט יהודה להיות זהירים במלחמה : הבונים בחומה וגו' אותם שהיו בונים ואותן שהיו עומסים ונחספים המשאות ביד אחת היו עושים מלאכתן וביד אחת היו נוספים כלי וזן : הפלח' כלי קרב' כמו מעבור בסלח וכן חברו מנחם :

נחמיה ו

תתקה

ויין ו' וס' ומלכי צדק מלך שלום ו' וס' חבן גם מספוא ישדפלוש בנבעה ו' והיה כנור ונבל ותוף וחליל ו' ויחזק את המצודות דדה ו' לאמתם יאמרו איה דגן ו' לחם ומסודות לא אכלתי ובשר ו' והפחות הראשונים אשר לפני: להרבה ג' וס' ונבל עיר ועיר ו' ואשר היה נעשה ליום אחד ו' הלא הכושים והלונים: ולא נותר ה' בקריאה וס' ולא

גם מינו אשר צוה אותי להיות פהם בארץ יהודה ^{חמל ככתו}
 משנת עשרים ועד שנת שלשים ושתיים ^{ל' כסיער}
 לארתחששתא המלך שנים שתיים עשרה אני
 ואחי לחם הפחה לא אכלתי: והפחות הראשונים
 אשר לפני הכבדו על העם ויקחו מהם בלחם
 ויין אחר בסף שקלים ארבעים גם נעריהם שלטו
 על העם ואני לא עשיתי כן מפני יראת אלהים:
 ונס במלאכת החומה הזאת החזקתי ושרה לא
 קנינו וכל נערי קבוצים שם על המלאכה:
 והיהודים והסגנים מאה וחמשים איש והבאים
 אלינו מן הגוים אשר סביבתינו על-שלחני:
 ואשר היה נעשה ליום אחד שור אחד צאן שש-
 ברות וצפרים יעשורלי ובין עשרת ימים בכל-
 יין להרבה ועס-זה לחם הפחה לא בקשתי מי-
 כברה העברה על העם הזה: זכרה לי אלהי
 לטובה כל אשר עשיתי על העם הזה:
 ויהי כאשר נשמע לסנבלט
 וטוביר וולגשם הערבי וליתר איבינו כי בניתי
 את החומה ולא נותר בה פרץ גם עד העת היא
 דלתות לא העמדתי בשערים: ושלח סנבלט
 ונגשם אלי לאמר לכה ונעדרה יחדו בכפרים
 בבקעת אונו והמה חשבים לעשות לי רעה:

ואשלחה עליהם מלאכים לאמר מלאכה גדלה
 אני עשה ולא אוכל לרדת למה תשבת המלאכה
 כאשר ארפה וירדתי אליכם: ושלחו אלי
 כדבר הזה ארבע פעמים ואשיב אותם כדבר הזה
 וישלח אלי סנבלט כדבר הזה פעם חמישית
 את-נערו ואגרת פתוחה בידו: בתוב זה בגוים
 נשמע ונשמנו אמר אתה והיהודים חשבים למרוד
 על-כן אתה בונה החומה ואתה הורה להם למלך
 כדברים האלה: ונס נביאים העמדת לקרא
 עליך בירושלם לאמר מלך ביהודה ועתה ישמע
 למלך כדברים האלה ועתה לכה ונועצה יחדו:
 ואשלחה אליו לאמר לא נהיה בדברים האלה
 אשר אתה אומר כי מלכך אתה בודאם: כי כלם
 מיראים אותנו לאמר ירפו ידיהם מן המלאכה
 ולא תעשה ועתה חזק את ידי: ואני באתי
 בית שמעיה בן דליה בן מהיטבאל והוא עצור
 ויאמר נועד אל בית האלהים אל-תוך ההיכל
 ונסגרה דלתות ההיכל כי באים להרג וללילת
 באים להרג: ואמרה האיש כמוני יברח
 ומי כמוני אשר יבא אל ההיכל וחי לא אבוא:
 ואבירה והנה לא אלהים שלחו כי הנבואה
 דבר עלי וטוביר וסנבלט שכרו:

נותר כל ירק בעץ ובעשב השדה ו' ולא נותר מהם איש כי אם כלב ו' ולא נותר מהם אחד ו' ולא נותר בנו ונבל האשים ו' ולא נותר בה פרץ: פתוחה ג' בקריאה וס' ויעזבו את העיר פתוחה ו' ואמרת דרב פתוחה ו' ואגרת פתוחה בידו:

רשי

אבן עזרא

פחם ו' המלך נוסף ופחה ופחם כאמנה וחמסס או המלך סימן הרבים והטעם פחה
 שלה והוא הנכבד רק הראוי פחמס: לחם הפחה הראוי לפחה: הכבדו ו' חסר עול
 חו משא: בלחם ויין אחד הראוי במאכל ח' היו לוקחי מהם סקלי חרבעי: וסדה
 לא קיינו ו' הכהנים אחיו עם הנזכרים למעלה באמרנו ח' ואחי: ואשר היה נעשה
 עבר מבנין כפעל והוא חסר וי' והטעם ונעשה ופי' תקן כמו וימנהר לעשות אותו: ובין
 עשרת ימים למדנו מהו כי יום אחד בין עשרת ימים היתה נעשת סעוד הזאת
 והיה מוכיח בכל יום להיות הרבה בלח חסרון: ועם כל זה לחם הפחה לא בקשתי
 כי הבשר והיין הרבה רק הלחם מעט ולא כראוי לפחה בעבור הרעב לא בקשתי מן
 העם כשרים הראשונים לתת לי: על העם כמו אל העם: בכפירים בלחם
 מהם וכן ויקבר בערי גלעד: ואגרת פתוחה בידו פי' פתוחה כענין ויפרשהו
 חוקיה ולפי יי: ונשמנו חומר הוא נשם הערבי והיו נוסף כיתר יתרו: ואתה
 היה חסן שמהיה להם למלך: כדברים האלה פי' דבר שלח אלי ח' פי'
 כדברים האלה שמעתי: אתה בודאם מכוב כמו בדין מתיס יחרישו בחדש אשר
 בדה מלכו ובלשון חכמינו ז' בדיחי: כי כולם כטעם כולכם וכן כלם תסובו ובלח
 כל ופי' כלכם מפתחים אותנו כדי שלא תעשה המלאכה: ועתה חזק את ידי לסנבלט
 הוא חומר על ידי פיוס: והוא עזר לפני הכורח לעבוד כעוזר עצמו מהכחה והעוזר
 בתענית כחזק האדומי שהיה נעצר: כמוני הראשון שבה והסכי לשון גמות: כי
 הכבואה שם דבר והטעם הכבואה מלכו דבר עלי שמעיה: סכרתי וי' סנבלט מח'
 חו: סכרתי שם דבר וטעמו הנז' נתנו סכרו והראשון קרוב: למען

חאמר כזה אותי המלך: פחם כמו פחה ו' שלטון דונמ' רקס שהוא כמו דקה: משנת
 עשרי' למלך דריוש כי חו עלה מכלל סכאמר ויהי בחדש ניסן סכת עשרי' ונו: שנים
 סתים עשרה ו' שהם שתיים עשרה סכה: ואחי ואחי ח' ונחברי אשר בלח עמי: לחם
 הפחה לח חלמתי: לחם שהוא ראוי למאכל הפחה שהעם נותנין אותו אל הפחה מן
 המס: הכבדו על העם הכבדו מס על העם: ויקחו והיו לוקחים מהם בסביל המס
 לחם ויין אחר נתינת חרבעים מסקלים של כסף וכך היו רגילים בכל סנה: גם
 בעריהם של פחות: החומה חומת העיר: החזקתי העסקתי לעסוק בה
 תדיר: וסדה לא קיינו ו' ובסדות של היהודים שהיו בזוים החומה לא קיינו ח' ו'
 ובני סיעתי על עסק דוחקן שהיו עוסקין בבנין החומה ו' אבל הייתי נותן להם ממון
 כדי לבנות הבנין: על המלאכה לבנות תדיר: מאה וחמשים איש היו אוכלים
 על שלחני לכד הנריס הבאים אלינו מן הגוים שאף הם היו אוכלים על שלחני:
 ואשר היה נעשה ו' וכל יום ויום היו אוכלים על שלחני שור אחד ושם ח' וכפרים
 הרבה: ברות פתוחה לפי ענינו שם ח' עשויות כענין סכאמר חמס ח' ח'
 עשויות: נעפולי לשון תקן כמו וכן הבקר אשר עשה: ובין עשרת ימים וכל
 יום ויום היו שותים יין הרבה כדי שיעור ספוק של עשרת ימים: ועם זה ובסביל
 כל מעשה זה שהייתי מוכיח הוכחו כל כך: לחם של מס הראוי לפחה לא בקשתי
 ולא סאתי מן העם שהרי כבדה וחזקה עבודת בנין החומה עליהם: ולא נותר בה
 בחומת העיר: דלתות לא העמדתי שלא נעשו דלתות בעשרי העיר: בכפירים
 שם מקום הוא: אשר בבקעת אונו כן סם הבקעה: והמה חושבים עלי
 הכבתי מהם שהיו חושבים עלי להרגני סם: מלאכה גדולה ח' עושה מבניין
 העפר: למה תשבות למה תהיה המלאכה בטלה: כאשר חרפה ידי מן הבנין וירדתי אליכם
 לדבר ולהועד עליכם: את נעתי על ידי נערו: ואגרת פתוחה
 בידו כתב אגרת שלח לי על ידו: כתוב בה בלחמה אגרת: בגוים נשמע למרוד: נשמנו חומר
 נפתרנו כולם שאומר לחבריו כך הוא הדבר ופלוני חומר: כדברים האלה מושב על כתוב
 זה ומקרא מסורס הוא והרי הוא כאלו כאמר כתוב בה כדברים האלה בגוים
 בשמע ונו: ונס נביאים ונו' עד ונועצה יחדיו היה כתוב באגרת: נביאים בעלי לשון
 סניקראת מלך ישמע למלך כדברים האלה: כי מלכך לאמר שאומרים יש מלך ביהודה:
 ועתה ישמע למלך אחרי סניקראת מלך ישמע למלך כדברים האלה: בודס קונטרס בטלאל בלעם
 כמו אשר בדה מלכו: כי כלם כי כל הגוים מידחים אותנו ו'
 מתיחאים ממנו וכך הם אומרים ירכו ידיהם ונו: ועתה חזק את ידי לסייעי בבנין
 החומה: והוא עזר: שמנחו בביתו: ויאמר נועד אותנו שמעיה היה נביא סקר
 וקבל סחד מן סנבלט וחבריו להפחיד את נחמיה כדי לבטל את המלאכה: כי באים להרג
 שהרי יבאו להרג סנבלט וחבריו: והלילה יבאו ועל כן הוסיחו ליכנס
 בהיכל ולסגור הדלתות עליו עשרין לא נעשו דלתות שיערי העיר כמה סכאמר
 בתחילת הפרשה גם עד העת היתה דלתות לא העמדתי בעשרים: האיש כמוני יברח
 בתמיה ח' איש כמוני יברח ליכנס בהיכל: לא אבא לא חכנס עם מפני פחד המיתה
 ולא אעבור על הקצה בדבר זה שאעבור עבירה מפני פחד המיתה: כי הכבואה
 דבר עלי שהרי הוא דבר דברים הללו עלי בשם כבואה: סכרתי כל אחד
 ואחד מהם סכרו ונתנו לו סכר להפחידני ולבטל בנין החומה: למען

נותר כל ירק בעץ ובעשב השדה ו' ולא נותר מהם איש כי אם כלב ו' ולא נותר מהם אחד ו' ולא נותר בנו ונבל האשים ו' ולא נותר בה פרץ: פתוחה ג' בקריאה וס' ויעזבו את העיר פתוחה ו' ואמרת דרב פתוחה ו' ואגרת פתוחה בידו:

נחמיה

בלשן ב' וסמ' אשר באו עם זרובבל' הבא' עם זרובבל ישוע וכו': בענה כולחן כתי' ה' במג' כתיב' א' וסמ' בענא בן אדילד' בענא בן ושי' ועל יום החוק צדוק בן בענא: סמן כל הדן ענינא ר' בני עד אנשי בית לחם ומן אנשי בית לחם עד בני עילם ר' אנשי: וזכ' א' ק' קס' וסמ' בני זכ' שבע מאות וששים' וחברו: בניו ב' וק' קס' וסמ' בני בני אלפים חמשים וששה' בני בניו אלפים ששים ושבעה: לחוקה ב' וסמ' בני אסד לחוקה חגיג' וילכדוה מקצת שלש שנים' וב' לחוקה ורבים מביאים מנחה' עשר וכבוד'

למען שכור הוא למען ארצה ואעשה כן וחטאתי ^{ל' סמ' דעיו}
 והיה להם לשם רע למען יחרפוני: ^{ל' סמ' דעיו}
 זכרה אלהי לטוביה ולסבלט ^{ל' סמ' דעיו}
 במעשיו אלה וגם לנועדיה הנביאה וליתר הנביאים ^{ל' סמ' דעיו}
 אשר היו מיראים אותי: ותשלם החומה בעשרים ^{ל' סמ' דעיו}
 וחמשה לאלול לחמשים ושנים יום: ^{ל' סמ' דעיו}
 ויהי כאשר שמעו כל-אויבנו ^{ל' סמ' דעיו}
 ויראו כל-הגוים אשר סביבתנו ויפלו מאד ^{ל' סמ' דעיו}
 בעיניהם וירעו כי מאת אלהינו נעשתה המלאכה ^{ל' סמ' דעיו}
 הזאת: גם בימים ההם מרבים חרי יהודה ^{ל' סמ' דעיו}
 אנרתיהם הולכות על-טוביה ואשר לטוביה ^{ל' סמ' דעיו}
 באות אליהם: כי רבים ביהודה בעלי שבעה ^{ל' סמ' דעיו}
 לו ביהתן הוא לשכניה בן-ארח ויהחנן בנו לקח ^{ל' סמ' דעיו}
 את-בת משלם בן ברכיה: גם שובתיו היו ^{ל' סמ' דעיו}
 ארבעים רפני ודברי היו מוציאים לו אנרות שלח ^{ל' סמ' דעיו}
 נביאה ליראני: ^{ל' סמ' דעיו}
 כאשר נבנתה החומה ואעמיד הדלתות ויפקדו ^{ל' סמ' דעיו}
 הישועים והמשררים והלוים: ואצוה את-חנני ^{ל' סמ' דעיו}
 אחי ואת-חנניה שר הבירה על-ירושלם כי-הוא ^{ל' סמ' דעיו}
 גאיש אמת ורא את-האלהים מרבים: ויאמר ^{ל' סמ' דעיו}
 להם לא יפתחו שערי ירושלם עד-תס השמש ועד ^{ל' סמ' דעיו}
 הם עמרים יניפו הדלתות ואחוזו והעמיד מ ^{ל' סמ' דעיו}

משמרות ישבי ירושלם איש במשמרו ואיש נגד ^{ל' סמ' דעיו}
 ביתו: והעיר רחבת ידים וגדלה והעם מעט ^{ל' סמ' דעיו}
 בתוכה ואין בתים בניים: ויתן אלהי אל-לבי ^{ל' סמ' דעיו}
 ואקבצח את-החרים ואת-הסגנים ואת-העם ^{ל' סמ' דעיו}
 להתייחש ואמצא ספר היחש העולים בראשונה ^{ל' סמ' דעיו}
 ואמצא כתוב בו: ^{ל' סמ' דעיו}
 בני המדינה העלים משבי הגולה אשר הגלת ^{ל' סמ' דעיו}
 נבוכדנצר מלך בבל וישבו לירושלם וליהודה ^{ל' סמ' דעיו}
 איש לעירו: הבאים עם זרובבל ישוע נחמיה עזריה ^{ל' סמ' דעיו}
 רעמיה נחמני מרדכי ברשן מספרת בניו נחום ^{ל' סמ' דעיו}
 בענה מספר אנשי עם-ישראל: בני פרעש ^{ל' סמ' דעיו}
 אלפים מאה ושבעים ושנים: בני שפטיה ^{ל' סמ' דעיו}
 שלש מאות שבעים ושנים: בני ארח שש ^{ל' סמ' דעיו}
 מאות חמשים ושנים: בני-פחת מואב לבני ^{ל' סמ' דעיו}
 ישוע ויואב אלפים ושמונה מאות שמונה עשר: ^{ל' סמ' דעיו}
 בני עילם ארף מאתים חמשים וארבעה: ^{ל' סמ' דעיו}
 בני זתוא שמונה מאות ארבעים וחמשה: ^{ל' סמ' דעיו}
 בני זכ' שבע מאות וששים: בני בניו שש ^{ל' סמ' דעיו}
 מאות ארבעים ושמונה: בני בני שש מאות ^{ל' סמ' דעיו}
 עשרים ושמונה: בני עוזר אלפים שלש מאות ^{ל' סמ' דעיו}
 עשרים ושנים: בני אדניקם שש מאות ששים ^{ל' סמ' דעיו}
 ושבעה: בני בניו אלפים ששים ושבעה: בני ערין ^{ל' סמ' דעיו}

ג' לחוקה דבר' אשר היה אל הושע' אשר היה אל סיכרי' ואינן ג' ותינן מן ב' כחד לשון: סמן כל קריאה קרית יערים במב' קרית ערים וס' וצלע האלף היבוסיה הוא ^{ל' סמ' דעיו}
 קרית ערים' בני קרית כפרה וגארות קדמאה: ^{ל' סמ' דעיו}

רשי

אבן עזרא

למען שכור הוא למען ארצה ואעשה כן וחטאתי... והיה להם לשם רע למען יחרפוני: זכרה אלהי לטוביה ולסבלט במעשיו אלה וגם לנועדיה הנביאה וליתר הנביאים אשר היו מיראים אותי: ותשלם החומה בעשרים וחמשה לאלול לחמשים ושנים יום: ויהי כאשר שמעו כל-אויבנו ויראו כל-הגוים אשר סביבתנו ויפלו מאד בעיניהם וירעו כי מאת אלהינו נעשתה המלאכה הזאת: גם בימים ההם מרבים חרי יהודה אנרתיהם הולכות על-טוביה ואשר לטוביה באות אליהם: כי רבים ביהודה בעלי שבעה לו ביהתן הוא לשכניה בן-ארח ויהחנן בנו לקח את-בת משלם בן ברכיה: גם שובתיו היו ארבעים רפני ודברי היו מוציאים לו אנרות שלח נביאה ליראני: כאשר נבנתה החומה ואעמיד הדלתות ויפקדו הישועים והמשררים והלוים: ואצוה את-חנני אחי ואת-חנניה שר הבירה על-ירושלם כי-הוא גאיש אמת ורא את-האלהים מרבים: ויאמר להם לא יפתחו שערי ירושלם עד-תס השמש ועד הם עמרים יניפו הדלתות ואחוזו והעמיד מ

למען שכור הוא למען ארצה ואעשה כן וחטאתי... והיה להם לשם רע למען יחרפוני: זכרה אלהי לטוביה ולסבלט במעשיו אלה וגם לנועדיה הנביאה וליתר הנביאים אשר היו מיראים אותי: ותשלם החומה בעשרים וחמשה לאלול לחמשים ושנים יום: ויהי כאשר שמעו כל-אויבנו ויראו כל-הגוים אשר סביבתנו ויפלו מאד בעיניהם וירעו כי מאת אלהינו נעשתה המלאכה הזאת: גם בימים ההם מרבים חרי יהודה אנרתיהם הולכות על-טוביה ואשר לטוביה באות אליהם: כי רבים ביהודה בעלי שבעה לו ביהתן הוא לשכניה בן-ארח ויהחנן בנו לקח את-בת משלם בן ברכיה: גם שובתיו היו ארבעים רפני ודברי היו מוציאים לו אנרות שלח נביאה ליראני: כאשר נבנתה החומה ואעמיד הדלתות ויפקדו הישועים והמשררים והלוים: ואצוה את-חנני אחי ואת-חנניה שר הבירה על-ירושלם כי-הוא גאיש אמת ורא את-האלהים מרבים: ויאמר להם לא יפתחו שערי ירושלם עד-תס השמש ועד הם עמרים יניפו הדלתות ואחוזו והעמיד מ

למען שכור הוא למען ארצה ואעשה כן וחטאתי... והיה להם לשם רע למען יחרפוני: זכרה אלהי לטוביה ולסבלט במעשיו אלה וגם לנועדיה הנביאה וליתר הנביאים אשר היו מיראים אותי: ותשלם החומה בעשרים וחמשה לאלול לחמשים ושנים יום: ויהי כאשר שמעו כל-אויבנו ויראו כל-הגוים אשר סביבתנו ויפלו מאד בעיניהם וירעו כי מאת אלהינו נעשתה המלאכה הזאת: גם בימים ההם מרבים חרי יהודה אנרתיהם הולכות על-טוביה ואשר לטוביה באות אליהם: כי רבים ביהודה בעלי שבעה לו ביהתן הוא לשכניה בן-ארח ויהחנן בנו לקח את-בת משלם בן ברכיה: גם שובתיו היו ארבעים רפני ודברי היו מוציאים לו אנרות שלח נביאה ליראני: כאשר נבנתה החומה ואעמיד הדלתות ויפקדו הישועים והמשררים והלוים: ואצוה את-חנני אחי ואת-חנניה שר הבירה על-ירושלם כי-הוא גאיש אמת ורא את-האלהים מרבים: ויאמר להם לא יפתחו שערי ירושלם עד-תס השמש ועד הם עמרים יניפו הדלתות ואחוזו והעמיד מ

למען שכור הוא למען ארצה ואעשה כן וחטאתי... והיה להם לשם רע למען יחרפוני: זכרה אלהי לטוביה ולסבלט במעשיו אלה וגם לנועדיה הנביאה וליתר הנביאים אשר היו מיראים אותי: ותשלם החומה בעשרים וחמשה לאלול לחמשים ושנים יום: ויהי כאשר שמעו כל-אויבנו ויראו כל-הגוים אשר סביבתנו ויפלו מאד בעיניהם וירעו כי מאת אלהינו נעשתה המלאכה הזאת: גם בימים ההם מרבים חרי יהודה אנרתיהם הולכות על-טוביה ואשר לטוביה באות אליהם: כי רבים ביהודה בעלי שבעה לו ביהתן הוא לשכניה בן-ארח ויהחנן בנו לקח את-בת משלם בן ברכיה: גם שובתיו היו ארבעים רפני ודברי היו מוציאים לו אנרות שלח נביאה ליראני: כאשר נבנתה החומה ואעמיד הדלתות ויפקדו הישועים והמשררים והלוים: ואצוה את-חנני אחי ואת-חנניה שר הבירה על-ירושלם כי-הוא גאיש אמת ורא את-האלהים מרבים: ויאמר להם לא יפתחו שערי ירושלם עד-תס השמש ועד הם עמרים יניפו הדלתות ואחוזו והעמיד מ

נחמיה ח

תתקו

ואנו ז' חס' וס' כי הוא ראשית אנו' יהי רעב אנו' בני לר' חרד ואנו תנינא דסיפרא: הלוי' ר' וס' הלוי' בני ישוע' וחבירי' הלוי' בימי אלישיב: עזרא ג' כתיב א' ב' כל וא' חס' וס' הגתני' וחברו' וציונא וגשפא נתנינא חס': חננא ל' כתיב א' בני לכנא בני חננא' וחד כתיב ה' בני לכנא קדמא: חקופא ב' וכת' א' וס' בני חקופא' וחברו' בני בקבוק בני חקופא: יעלא ל' כתיב א' קד' כתיב ה' בני מלא בני דרקון בני גדל: אבותם ה' חס' כננאי' וככתובי' וס' ועש' יהודה הרע דרובעס דמלכי' על אשר

שש מאות חמשים וחמשה: בני אטר לחוקיה
 תשעים ושמונה: בני חס שלש מאות עשרים
 ושמונה: בני בצ' שלש מאות עשרים וארבעה:
 כה בני חרף מאה שנים עשר: בני נבעון תשעים
 וחמשה: אנשי בית לחם ונטפרי מאה
 שמונים ושמונה: אנשי ענתות מאה עשרים
 ושמונה: אנשי בית עזמות ארבעים ושנים:
 אנשי קרית יערים כפירה ובארות שבע מאות
 ארבעים ושלשה: אנשי הרמה ונבע שש
 מאות עשרים ואחד: אנשי מכסם מאה
 ועשרים ושנים: אנשי בית אל והעי מאה
 עשרים ושלשה: אנשי נבו אחר חמשים
 ושנים: בני עילם אחר אלף מאתים חמשים
 וארבעה: בני חרם שלש מאות ועשרים:
 בני ירחו שלש מאות ארבעים וחמשה: בני
 לד חרד ואנו שבע מאות ועשרים ואחד: בני
 סנאה שלשת אלפים תשע מאות ושלשים:
 הכהנים בני ידעיה לבית ישוע תשע מאות
 שבעים ושלשה: בני אמר אלף חמשים ושנים:
 בני פשחור אלף מאתים ארבעים ושבעה: בני
 חרם אלף שבעה עשר: הלוי' בני ישוע
 לקדמיאל לבני יהודה שבעים וארבעה:
 המשררים בני אסף מאה ארבעים ושמונה:
 השערים בני שלם בני אטר בני טלמן בני
 עקוב בני חטיטא בני שבי מאה שלשים ושמונה:
 הנתנים בני צחא בני חשפא בני טבעות:
 בני קירס בני סיעא בני פדון: בני לבנא
 בני חננא בני שלמי: בני חנן בני גדל בני
 נחר: בני ראיה בני רצין בני נקודא: בני
 גזם בני עזא בני פסח: בני כסי בני מעונים
 בני נפושסים: בני בקבוק בני חקופא בני
 חרחור: בני בצלית בני מחירא בני חרשא:
 בני ברקוס בני סירא בני תמח: בני נצח
 בני חטיפא: בני עבדי שלמה בני סוטי בני
 ספרת בני פרידא: בני יעלא בני דרקון בני
 גדל: בני שפטיה בני חטיל בני פכרת העצבים
 בני אמון: כל הנתנים ובני עבדי שלמה
 שלש מאות תשעים ושנים: ואלה העולים
 מתל מלח תל חרשא ברוב ארון ואמר ולא יכלו

להגיד בית אבתם וזרעם אם מישראל הם:
 בני דליה בני טוביה בני נקודא שש מאות
 ארבעים ושנים: ומן הכהנים בני חבירה בני
 הקוץ בני ברזלי אשר לקח מבנות ברזלי הנלעדי
 אשה ויקרא על שמם: אלה בקשו כתבם
 המתחשים ולא נמצא ונאלו מן הכהנה:
 ויאמר התרשתא להם אשר לא יאכלו מקדש
 הקדשים עד עמד הכהן לאורים ותמים: כל
 הקהל כאחד ארבע רפא אלפים שלש מאות
 וששים: מלבד עבדיהם ואמהתיהם אלה
 שבעת אלפים שלש מאות שלשים ושבעה ולהם
 משררים ומשררות מאתים וארבעים וחמשה:
 סוסיהם שבע מאות שלשים וששה
 פרדיהם מאתים ארבעים וחמשה:
 גמלים ארבע מאות שלשים וחמשה חמרים ששת
 אלפים שבע מאות ועשרים: ומקצת
 ראשי האבות נתנו למלאכה התרשתא נתן
 לאוצר זהב דרכמנים אלף מורקות חמשים
 כתנות כהנים שלשים וחמש מאות:
 וכראשי האבות נתנו
 לאוצר המלאכה זהב דרכמנים שתי רבות וכסף
 מנים אלפים ומאתים: ואשר נתנו שארית
 העם זהב דרכמנים שתי רבוא וכסף מנים אלפים
 וכתנת כהנים ששים ושבעה: וישבו הכהנים
 והלוי' והשוערים והמשררים ומן העם
 והנתנים וכל ישראל בעריהם ויגע החדש
 השביעי ובני ישראל בעריהם: ואספו כל
 העם כאיש אחד אל הרחוב אשר לפני שער
 המים ויאמרו לעזרא הכפר להביא את ספר תורת
 משה אשר צוה יהוה את ישראל: וביא עזרא
 הכהן את התורה לפני הקהל מאיש ועד אשה
 וכל מבין לשמע ביום אחד לחדש השביעי:
 ויקראו בו לפני הרחוב אשר לפני שער המים
 מן האור עד מחצית היום נגד האנשים והנשים
 והמבנים ואזני כל העם אל ספר התורה:
 ויעמד עזרא הספר על מגדל עץ אשר עשו
 לדבר ויעמד אצלו מתתיה ושמע ועניה ואוריה
 וחלקיה ומעשיה על ימינו ומשמאלו פדיה
 ומישאל ומלכיה וחשם וחשכדנה זכריה משלם:

עזבו את י' דמלכים ושלמה ויהו הגוים האלה דמלכים' ועשו כ בני הגולה' ולא יכלו להגיד ביום אבותם חרשם אם מישראל בתרא' וכל אודיתא דס' חס' ככס' וס'
 אלה קריא העדה נשיא מטותם אבותם' ואת שם אהק תכתוב על מטה לך כי מטה אחד: ולהם ח' וס' ואתה קח לך סכל מאכל' ושימו לו לבדו' וטפכם אשר אמרתם' כי
 הם זמקניהם יעלו' ויהי אחרי בא אמציה' כי הטתרו הכהני' והלוי' מלבד צדקיהם ואמהותיה דסיפ' וחבירי' השוערי' והשוערי' מל בקריאה וס' ויהי באשר נגנת'
 החוסרה' וישבו הכהני' והלוי' דסיפ' תנינא וקדמא' ושאר העם הכהני' והלוי' והשוערי' כי אל הלשכות יביאו' והשוערי' עקוב טלסן ואזיה' שופר' שוערי' משמר באספי'
 ועשו לו לשכה גדולה' ויעמד השוערים על שער בית י' ומהלוי' סופרים ושופרים: אל ספר ג' בקריאה וס' כתב לך את הדברי' ויכתוב ידמיה' ויקרא בו לפני הרחוב:

אבן עזרא

ביום אחד לחדש השביעי' הוא יום של דמס' הסנה: מן החור' של מחלת היום:
 אל ספר התורה' היו כל העם ימים חזניהם: אשר עמול לברך' אהונו מגדל עץ
 עמול לשם כך לקרות שם עליו ספר התורה: עי

רשי

ביום אחד לחדש השביעי' הוא יום של דמס' הסנה: מן החור' של מחלת היום:
 אל ספר התורה' היו כל העם ימים חזניהם: אשר עמול לברך' אהונו מגדל עץ
 עמול לשם כך לקרות שם עליו ספר התורה: עי

נחמיה ט

אמן אמן ב' דסמיכי וס' ואמרה האשה אמן אמן ויברך עזרא את ה' האלהים הגדול: שכל ה' פתחן וס' בלשון תרנום אחת את העצת ואת הדיבת לנברא ספרא וביאורם והאשה טובת שכל ויפת תואר ויעץ בשכל נתן הסכל בסרומים רבים איש שכל סבני מחלי ושום שכל ויבני בספרא ועונותו סל בליש בקרי וס' אם עונות חשבור זה מ' כסה לו עונות וחטאו ותורישני עונות נעורי כי חסמה עונות הרב לסען חרען כי בחטאינו ובעונות אבותינו ורשלים ויתודעל חסאתיה ועונות אבותיהם

וּפְתַח עֲזָרָא הַסֵּפֶר לְעֵינַי כָּל־הָעָם כִּי־מַעַל כָּל־
הָעָם הָיָה וּכְפַתְחוּ עֲמָדוֹ כָּל־הָעָם: וַיְבָרֶךְ עֲזָרָא
אֶת־יְהוָה הָאֱלֹהִים הַגָּדוֹל וַיַּעֲנוּ כָּל־הָעָם אָמֵן אָמֵן
בְּמַעַל יְדֵיהֶם וַיִּקְרְאוּ וַיִּשְׁתַּחֲווּ לַיהוָה אַפַּיִם אֲרֻצָּה:
וַיִּשְׁעוּ וּבְנֵי וְשִׂרְבֵיָהּ יָמִין עֲקֹב שְׂבָתַי הַיְוֵרָה
מַעֲשֵׂיהָ קָלִיטָא עֲזָרָה יוֹזֵר חָנוּ פְּלִיאָה וְהַלּוּיִם
מִבְּנֵי אֶת־הָעָם לַתּוֹרָה וְהָעָם עַל־עַמְדָם:
וַיִּקְרְאוּ בְּסֵפֶר בְּתוֹרַת בְּאֵלֵהִים מִפְּרֹשׁ וְשׁוֹם שְׁכַל
וַיְבִינּוּ בְּמִקְרָא: וַיֹּאמֶר
נְחֻמְיָה הוּא הַתְּרַשְׁתָּא וְעֲזָרָא הַכֹּהֵן הַסֵּפֶר וְהַלּוּיִם
הַמְּבִינִים אֶת־הָעָם לְכָל־הָעָם הַיּוֹם קֹדֶשׁ הוּא
לַיהוָה אֱלֹהֵיכֶם אַל־תִּתְאַבְּלוּ וְאַל־תִּבְכּוּ כִּי בֹכִים
כָּל־הָעָם כְּשָׁמְעוּ אֶת־דְּבַר־יְהוָה: וַיֹּאמֶר לָהֶם
לָכוּ אֲכָלוּ מִשְׁמֵנִים וְשִׁתּוּ מִמִּתְקִים וְשַׁלְּחוּ מִנּוֹת
לְאֵין נֶכֶן לוֹ כִּי־קֹדֶשׁ הַיּוֹם לְאֹדְנֵינוּ וְאַל־תַּעֲצִבוּ
כִּי־חֲרוֹת יְהוָה הֵיא מַעֲזָכֶם: וְהַלּוּיִם מַחֲשִׁים
לְכָל־הָעָם לֵאמֹר הִסּוּ כִּי־הַיּוֹם קֹדֶשׁ וְאַל־תַּעֲצִבוּ:
וַיֵּלְכוּ כָּל־הָעָם לֵאכֹל וּלְשִׁתּוֹת וּלְשַׁלַּח מִנּוֹת
וּלְעִשׂוֹת שְׂמֵחָה גְדוּלָּה כִּי הִבִּינוּ בְּדַבְרֵי אֲשֶׁר
הוֹדִיעָנוּ לָהֶם: וּבַיּוֹם הַשֵּׁנִי נֹאסְפוּ רֵאשֵׁי הָאֲבוֹת
לְכָל־הָעָם הַכֹּהֲנִים וְהַלּוּיִם אֶל־עֲזָרָא הַסֵּפֶר
וּלְהַשְׁבִּיל אֶל־דְּבַר־יְהוָה: וַיִּמְצְאוּ כְּתוּב
בְּתוֹרָה אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה בְּיַד־מֹשֶׁה אֲשֶׁר יֵשְׁבוּ בְּנֵי־
יִשְׂרָאֵל בְּסֻכּוֹת כָּחַן כַּחַדֶּשׁ הַשְּׁבִיעִי: וְאֲשֶׁר
יִשְׁמְעוּ וַיַּעֲבִירוּ קוֹל בְּכָל־עִרְיָהֶם וּבִירוּשָׁלַם
לֵאמֹר צִאוּ הֲרֹר וְהִבִּיאוּ עֲלֵי־זֵית וְעֲלֵי־עֵץ שִׁמֹן
וְעֲלֵי־הַדָּס וְעֲלֵי־תַמְרִים וְעֲלֵי־עֵץ עֵבֶת לַעֲשׂוֹת סֻכּוֹת
כְּכַתוּב: וַיִּצְאוּ הָעָם וַיְבִיאוּ וַיַּעֲשׂוּ לָהֶם סֻכּוֹת
אִישׁ־עַל־גֻּגְלוֹ וּבְחִצְרֵיהֶם וּבְחִצְרוֹת בֵּית הָאֱלֹהִים

וּבְרַחוּב שַׁעַר הַיָּמִים וּבְרַחוּב שַׁעַר אֲפְרַיִם: וַיַּעֲשׂוּ
כָּל־הַקְּהָל הַשְּׂבִיִּים מִן־הַשְּׂבִיִּים סֻכּוֹת וַיֵּשְׁבוּ בְּסֻכּוֹת
כִּי לֹא־עָשׂוּ מִימֵי יִשׁוּעַ בְּיָנוּן כֵּן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עַד
הַיּוֹם הַהוּא וְהָיָה שְׂמֵחָה גְדוּלָּה מְאֹד: וַיִּקְרָא
בְּסֵפֶר תּוֹרַת הָאֱלֹהִים יוֹם בַּיּוֹם מִן־הַיּוֹם הַרְּאִשׁוֹן
עַד הַיּוֹם הָאַחֲרוֹן וַיַּעֲשׂוּ חָג שִׁבְעַת יָמִים וּבַיּוֹם
הַשְּׁמִינִי עֲצַרְתָּ כַּמִּשְׁפָּט:
וּבַיּוֹם עֲשָׂרִים וָאַרְבָּעָה לַחֹדֶשׁ הַזֶּה נֹאסְפוּ
בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל בְּצוֹם וּבְשִׂקִים וְאֲדַמְרָה עֲלֵיהֶם:
וַיְבַדְּלוּ זֶרַע יִשְׂרָאֵל מִכָּל בְּנֵי נֹכַר וַיַּעֲמְדוּ וַיִּתְּנוּ־דוֹ
עַל־חֲטָאתֵיהֶם וְעוֹנוֹת אֲבֹתֵיהֶם: וַיִּקְוֹמוּ עַל־
עַמְדָם וַיִּקְרְאוּ בְּסֵפֶר תּוֹרַת יְהוָה אֱלֹהֵיהֶם רַב־עֵיֶת
הָעָם וּרַב־עֵיֶת מִתּוֹדִים וּמִשְׁתַּחֲוִים לַיהוָה אֱלֹהֵיהֶם:
וַיִּקַּם עַל־מַעַלְהָ הַלּוּיִם וַיִּשְׁעוּ וּבְנֵי קַדְמִיאֵל שְׂבָנִיָּהּ בְּנֵי שִׂרְבֵיָהּ בְּנֵי
כְּנַנְיָהּ וַיַּעֲקֹבוּ בְּקוֹל גְּדוֹל אֶל־יְהוָה אֱלֹהֵיהֶם:
וַיֹּאמְרוּ הַלּוּיִם יִשׁוּעַ וְקַדְמִיאֵל בְּנֵי חֲשַׁבְנִיָּהּ
שִׂרְבֵיָהּ הוֹדִיָּהּ שְׂבָנִיָּהּ פִּתְחֵיהֶם קוּמוּ בְּרַכּוּ אֶת־
יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם מִן־הָעוֹלָם עַד־הָעוֹלָם וַיְבָרְכוּ שֵׁם
כְּבֹדָהּ וּמְרוֹמָם עַל־כָּל־בְּרָכָהּ וְתַהֲלָה:
אֲתֵה־הוּא יְהוָה לְבָדָה אֶת־עֲשִׂית אֶת־הַשְּׁמַיִם
שְׁמֵי הַשְּׁמַיִם וְכָל־צְבָאֵם הָאָרֶץ וְכָל־אֲשֶׁר עָלֶיהָ
הַיָּמִים וְכָל־אֲשֶׁר בָּהֶם וְאֲתֵה מַחֲיָה אֶת־כָּל־
וּצְבָא הַשְּׁמַיִם לְךָ מִשְׁתַּחֲוִים: אֲתֵה הוּא יְהוָה
הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר בָּחַרְתָּ בְּאַבְרָם וְהוֹצֵאתָ מֵאֶרֶץ
כַּשְׂדִּים וְשָׂמַתְּ שְׁמוֹ אַבְרָהָם: וּמִצָּאתְ אֶת־לְבָבוֹ
נֹאמֵן לִפְנֵיהֶם וְכָרוֹת עִמּוֹ הַבְּרִית לְתַת אֶת־אָרֶץ
הַכְּנַעֲנִי הַחֲתִי הָאֲמֹרִי וְהַפְּרִזִּי וְהַיְבוּסִי וְהַגְּרָגְשִׁי
לְתַת לִזְרְעוֹ וְתָקַם אֶת־דְּבַרְךָ כִּי צָדִיק אַתָּה:

וּפְתַח עֲזָרָא הַסֵּפֶר לְעֵינַי כָּל־הָעָם כִּי־מַעַל כָּל־
הָעָם הָיָה וּכְפַתְחוּ עֲמָדוֹ כָּל־הָעָם: וַיְבָרֶךְ עֲזָרָא
אֶת־יְהוָה הָאֱלֹהִים הַגָּדוֹל וַיַּעֲנוּ כָּל־הָעָם אָמֵן אָמֵן
בְּמַעַל יְדֵיהֶם וַיִּקְרְאוּ וַיִּשְׁתַּחֲווּ לַיהוָה אַפַּיִם אֲרֻצָּה:
וַיִּשְׁעוּ וּבְנֵי וְשִׂרְבֵיָהּ יָמִין עֲקֹב שְׂבָתַי הַיְוֵרָה
מַעֲשֵׂיהָ קָלִיטָא עֲזָרָה יוֹזֵר חָנוּ פְּלִיאָה וְהַלּוּיִם
מִבְּנֵי אֶת־הָעָם לַתּוֹרָה וְהָעָם עַל־עַמְדָם:
וַיִּקְרְאוּ בְּסֵפֶר בְּתוֹרַת בְּאֵלֵהִים מִפְּרֹשׁ וְשׁוֹם שְׁכַל
וַיְבִינּוּ בְּמִקְרָא: וַיֹּאמֶר
נְחֻמְיָה הוּא הַתְּרַשְׁתָּא וְעֲזָרָא הַכֹּהֵן הַסֵּפֶר וְהַלּוּיִם
הַמְּבִינִים אֶת־הָעָם לְכָל־הָעָם הַיּוֹם קֹדֶשׁ הוּא
לַיהוָה אֱלֹהֵיכֶם אַל־תִּתְאַבְּלוּ וְאַל־תִּבְכּוּ כִּי בֹכִים
כָּל־הָעָם כְּשָׁמְעוּ אֶת־דְּבַר־יְהוָה: וַיֹּאמֶר לָהֶם
לָכוּ אֲכָלוּ מִשְׁמֵנִים וְשִׁתּוּ מִמִּתְקִים וְשַׁלְּחוּ מִנּוֹת
לְאֵין נֶכֶן לוֹ כִּי־קֹדֶשׁ הַיּוֹם לְאֹדְנֵינוּ וְאַל־תַּעֲצִבוּ
כִּי־חֲרוֹת יְהוָה הֵיא מַעֲזָכֶם: וְהַלּוּיִם מַחֲשִׁים
לְכָל־הָעָם לֵאמֹר הִסּוּ כִּי־הַיּוֹם קֹדֶשׁ וְאַל־תַּעֲצִבוּ:
וַיֵּלְכוּ כָּל־הָעָם לֵאכֹל וּלְשִׁתּוֹת וּלְשַׁלַּח מִנּוֹת
וּלְעִשׂוֹת שְׂמֵחָה גְדוּלָּה כִּי הִבִּינוּ בְּדַבְרֵי אֲשֶׁר
הוֹדִיעָנוּ לָהֶם: וּבַיּוֹם הַשֵּׁנִי נֹאסְפוּ רֵאשֵׁי הָאֲבוֹת
לְכָל־הָעָם הַכֹּהֲנִים וְהַלּוּיִם אֶל־עֲזָרָא הַסֵּפֶר
וּלְהַשְׁבִּיל אֶל־דְּבַר־יְהוָה: וַיִּמְצְאוּ כְּתוּב
בְּתוֹרָה אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה בְּיַד־מֹשֶׁה אֲשֶׁר יֵשְׁבוּ בְּנֵי־
יִשְׂרָאֵל בְּסֻכּוֹת כָּחַן כַּחַדֶּשׁ הַשְּׁבִיעִי: וְאֲשֶׁר
יִשְׁמְעוּ וַיַּעֲבִירוּ קוֹל בְּכָל־עִרְיָהֶם וּבִירוּשָׁלַם
לֵאמֹר צִאוּ הֲרֹר וְהִבִּיאוּ עֲלֵי־זֵית וְעֲלֵי־עֵץ שִׁמֹן
וְעֲלֵי־הַדָּס וְעֲלֵי־תַמְרִים וְעֲלֵי־עֵץ עֵבֶת לַעֲשׂוֹת סֻכּוֹת
כְּכַתוּב: וַיִּצְאוּ הָעָם וַיְבִיאוּ וַיַּעֲשׂוּ לָהֶם סֻכּוֹת
אִישׁ־עַל־גֻּגְלוֹ וּבְחִצְרֵיהֶם וּבְחִצְרוֹת בֵּית הָאֱלֹהִים

וּפְתַח עֲזָרָא הַסֵּפֶר לְעֵינַי כָּל־הָעָם כִּי־מַעַל כָּל־הָעָם הָיָה וּכְפַתְחוּ עֲמָדוֹ כָּל־הָעָם: וַיְבָרֶךְ עֲזָרָא אֶת־יְהוָה הָאֱלֹהִים הַגָּדוֹל וַיַּעֲנוּ כָּל־הָעָם אָמֵן אָמֵן בְּמַעַל יְדֵיהֶם וַיִּקְרְאוּ וַיִּשְׁתַּחֲווּ לַיהוָה אַפַּיִם אֲרֻצָּה: וַיִּשְׁעוּ וּבְנֵי וְשִׂרְבֵיָהּ יָמִין עֲקֹב שְׂבָתַי הַיְוֵרָה מַעֲשֵׂיהָ קָלִיטָא עֲזָרָה יוֹזֵר חָנוּ פְּלִיאָה וְהַלּוּיִם מִבְּנֵי אֶת־הָעָם לַתּוֹרָה וְהָעָם עַל־עַמְדָם: וַיִּקְרְאוּ בְּסֵפֶר בְּתוֹרַת בְּאֵלֵהִים מִפְּרֹשׁ וְשׁוֹם שְׁכַל וַיְבִינּוּ בְּמִקְרָא: וַיֹּאמֶר נְחֻמְיָה הוּא הַתְּרַשְׁתָּא וְעֲזָרָא הַכֹּהֵן הַסֵּפֶר וְהַלּוּיִם הַמְּבִינִים אֶת־הָעָם לְכָל־הָעָם הַיּוֹם קֹדֶשׁ הוּא לַיהוָה אֱלֹהֵיכֶם אַל־תִּתְאַבְּלוּ וְאַל־תִּבְכּוּ כִּי בֹכִים כָּל־הָעָם כְּשָׁמְעוּ אֶת־דְּבַר־יְהוָה: וַיֹּאמֶר לָהֶם לָכוּ אֲכָלוּ מִשְׁמֵנִים וְשִׁתּוּ מִמִּתְקִים וְשַׁלְּחוּ מִנּוֹת לְאֵין נֶכֶן לוֹ כִּי־קֹדֶשׁ הַיּוֹם לְאֹדְנֵינוּ וְאַל־תַּעֲצִבוּ כִּי־חֲרוֹת יְהוָה הֵיא מַעֲזָכֶם: וְהַלּוּיִם מַחֲשִׁים לְכָל־הָעָם לֵאמֹר הִסּוּ כִּי־הַיּוֹם קֹדֶשׁ וְאַל־תַּעֲצִבוּ: וַיֵּלְכוּ כָּל־הָעָם לֵאכֹל וּלְשִׁתּוֹת וּלְשַׁלַּח מִנּוֹת וּלְעִשׂוֹת שְׂמֵחָה גְדוּלָּה כִּי הִבִּינוּ בְּדַבְרֵי אֲשֶׁר הוֹדִיעָנוּ לָהֶם: וּבַיּוֹם הַשֵּׁנִי נֹאסְפוּ רֵאשֵׁי הָאֲבוֹת לְכָל־הָעָם הַכֹּהֲנִים וְהַלּוּיִם אֶל־עֲזָרָא הַסֵּפֶר וּלְהַשְׁבִּיל אֶל־דְּבַר־יְהוָה: וַיִּמְצְאוּ כְּתוּב בְּתוֹרָה אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה בְּיַד־מֹשֶׁה אֲשֶׁר יֵשְׁבוּ בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל בְּסֻכּוֹת כָּחַן כַּחַדֶּשׁ הַשְּׁבִיעִי: וְאֲשֶׁר יִשְׁמְעוּ וַיַּעֲבִירוּ קוֹל בְּכָל־עִרְיָהֶם וּבִירוּשָׁלַם לֵאמֹר צִאוּ הֲרֹר וְהִבִּיאוּ עֲלֵי־זֵית וְעֲלֵי־עֵץ שִׁמֹן וְעֲלֵי־הַדָּס וְעֲלֵי־תַמְרִים וְעֲלֵי־עֵץ עֵבֶת לַעֲשׂוֹת סֻכּוֹת כְּכַתוּב: וַיִּצְאוּ הָעָם וַיְבִיאוּ וַיַּעֲשׂוּ לָהֶם סֻכּוֹת אִישׁ־עַל־גֻּגְלוֹ וּבְחִצְרֵיהֶם וּבְחִצְרוֹת בֵּית הָאֱלֹהִים

רשי

וּפְתַח עֲזָרָא הַסֵּפֶר לְעֵינַי כָּל־הָעָם כִּי־מַעַל כָּל־הָעָם הָיָה וּכְפַתְחוּ עֲמָדוֹ כָּל־הָעָם: וַיְבָרֶךְ עֲזָרָא אֶת־יְהוָה הָאֱלֹהִים הַגָּדוֹל וַיַּעֲנוּ כָּל־הָעָם אָמֵן אָמֵן בְּמַעַל יְדֵיהֶם וַיִּקְרְאוּ וַיִּשְׁתַּחֲווּ לַיהוָה אַפַּיִם אֲרֻצָּה: וַיִּשְׁעוּ וּבְנֵי וְשִׂרְבֵיָהּ יָמִין עֲקֹב שְׂבָתַי הַיְוֵרָה מַעֲשֵׂיהָ קָלִיטָא עֲזָרָה יוֹזֵר חָנוּ פְּלִיאָה וְהַלּוּיִם מִבְּנֵי אֶת־הָעָם לַתּוֹרָה וְהָעָם עַל־עַמְדָם: וַיִּקְרְאוּ בְּסֵפֶר בְּתוֹרַת בְּאֵלֵהִים מִפְּרֹשׁ וְשׁוֹם שְׁכַל וַיְבִינּוּ בְּמִקְרָא: וַיֹּאמֶר נְחֻמְיָה הוּא הַתְּרַשְׁתָּא וְעֲזָרָא הַכֹּהֵן הַסֵּפֶר וְהַלּוּיִם הַמְּבִינִים אֶת־הָעָם לְכָל־הָעָם הַיּוֹם קֹדֶשׁ הוּא לַיהוָה אֱלֹהֵיכֶם אַל־תִּתְאַבְּלוּ וְאַל־תִּבְכּוּ כִּי בֹכִים כָּל־הָעָם כְּשָׁמְעוּ אֶת־דְּבַר־יְהוָה: וַיֹּאמֶר לָהֶם לָכוּ אֲכָלוּ מִשְׁמֵנִים וְשִׁתּוּ מִמִּתְקִים וְשַׁלְּחוּ מִנּוֹת לְאֵין נֶכֶן לוֹ כִּי־קֹדֶשׁ הַיּוֹם לְאֹדְנֵינוּ וְאַל־תַּעֲצִבוּ כִּי־חֲרוֹת יְהוָה הֵיא מַעֲזָכֶם: וְהַלּוּיִם מַחֲשִׁים לְכָל־הָעָם לֵאמֹר הִסּוּ כִּי־הַיּוֹם קֹדֶשׁ וְאַל־תַּעֲצִבוּ: וַיֵּלְכוּ כָּל־הָעָם לֵאכֹל וּלְשִׁתּוֹת וּלְשַׁלַּח מִנּוֹת וּלְעִשׂוֹת שְׂמֵחָה גְדוּלָּה כִּי הִבִּינוּ בְּדַבְרֵי אֲשֶׁר הוֹדִיעָנוּ לָהֶם: וּבַיּוֹם הַשֵּׁנִי נֹאסְפוּ רֵאשֵׁי הָאֲבוֹת לְכָל־הָעָם הַכֹּהֲנִים וְהַלּוּיִם אֶל־עֲזָרָא הַסֵּפֶר וּלְהַשְׁבִּיל אֶל־דְּבַר־יְהוָה: וַיִּמְצְאוּ כְּתוּב בְּתוֹרָה אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה בְּיַד־מֹשֶׁה אֲשֶׁר יֵשְׁבוּ בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל בְּסֻכּוֹת כָּחַן כַּחַדֶּשׁ הַשְּׁבִיעִי: וְאֲשֶׁר יִשְׁמְעוּ וַיַּעֲבִירוּ קוֹל בְּכָל־עִרְיָהֶם וּבִירוּשָׁלַם לֵאמֹר צִאוּ הֲרֹר וְהִבִּיאוּ עֲלֵי־זֵית וְעֲלֵי־עֵץ שִׁמֹן וְעֲלֵי־הַדָּס וְעֲלֵי־תַמְרִים וְעֲלֵי־עֵץ עֵבֶת לַעֲשׂוֹת סֻכּוֹת כְּכַתוּב: וַיִּצְאוּ הָעָם וַיְבִיאוּ וַיַּעֲשׂוּ לָהֶם סֻכּוֹת אִישׁ־עַל־גֻּגְלוֹ וּבְחִצְרֵיהֶם וּבְחִצְרוֹת בֵּית הָאֱלֹהִים

אבן עזרא

וּפְתַח עֲזָרָא הַסֵּפֶר לְעֵינַי כָּל־הָעָם כִּי־מַעַל כָּל־הָעָם הָיָה וּכְפַתְחוּ עֲמָדוֹ כָּל־הָעָם: וַיְבָרֶךְ עֲזָרָא אֶת־יְהוָה הָאֱלֹהִים הַגָּדוֹל וַיַּעֲנוּ כָּל־הָעָם אָמֵן אָמֵן בְּמַעַל יְדֵיהֶם וַיִּקְרְאוּ וַיִּשְׁתַּחֲווּ לַיהוָה אַפַּיִם אֲרֻצָּה: וַיִּשְׁעוּ וּבְנֵי וְשִׂרְבֵיָהּ יָמִין עֲקֹב שְׂבָתַי הַיְוֵרָה מַעֲשֵׂיהָ קָלִיטָא עֲזָרָה יוֹזֵר חָנוּ פְּלִיאָה וְהַלּוּיִם מִבְּנֵי אֶת־הָעָם לַתּוֹרָה וְהָעָם עַל־עַמְדָם: וַיִּקְרְאוּ בְּסֵפֶר בְּתוֹרַת בְּאֵלֵהִים מִפְּרֹשׁ וְשׁוֹם שְׁכַל וַיְבִינּוּ בְּמִקְרָא: וַיֹּאמֶר נְחֻמְיָה הוּא הַתְּרַשְׁתָּא וְעֲזָרָא הַכֹּהֵן הַסֵּפֶר וְהַלּוּיִם הַמְּבִינִים אֶת־הָעָם לְכָל־הָעָם הַיּוֹם קֹדֶשׁ הוּא לַיהוָה אֱלֹהֵיכֶם אַל־תִּתְאַבְּלוּ וְאַל־תִּבְכּוּ כִּי בֹכִים כָּל־הָעָם כְּשָׁמְעוּ אֶת־דְּבַר־יְהוָה: וַיֹּאמֶר לָהֶם לָכוּ אֲכָלוּ מִשְׁמֵנִים וְשִׁתּוּ מִמִּתְקִים וְשַׁלְּחוּ מִנּוֹת לְאֵין נֶכֶן לוֹ כִּי־קֹדֶשׁ הַיּוֹם לְאֹדְנֵינוּ וְאַל־תַּעֲצִבוּ כִּי־חֲרוֹת יְהוָה הֵיא מַעֲזָכֶם: וְהַלּוּיִם מַחֲשִׁים לְכָל־הָעָם לֵאמֹר הִסּוּ כִּי־הַיּוֹם קֹדֶשׁ וְאַל־תַּעֲצִבוּ: וַיֵּלְכוּ כָּל־הָעָם לֵאכֹל וּלְשִׁתּוֹת וּלְשַׁלַּח מִנּוֹת וּלְעִשׂוֹת שְׂמֵחָה גְדוּלָּה כִּי הִבִּינוּ בְּדַבְרֵי אֲשֶׁר הוֹדִיעָנוּ לָהֶם: וּבַיּוֹם הַשֵּׁנִי נֹאסְפוּ רֵאשֵׁי הָאֲבוֹת לְכָל־הָעָם הַכֹּהֲנִים וְהַלּוּיִם אֶל־עֲזָרָא הַסֵּפֶר וּלְהַשְׁבִּיל אֶל־דְּבַר־יְהוָה: וַיִּמְצְאוּ כְּתוּב בְּתוֹרָה אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה בְּיַד־מֹשֶׁה אֲשֶׁר יֵשְׁבוּ בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל בְּסֻכּוֹת כָּחַן כַּחַדֶּשׁ הַשְּׁבִיעִי: וְאֲשֶׁר יִשְׁמְעוּ וַיַּעֲבִירוּ קוֹל בְּכָל־עִרְיָהֶם וּבִירוּשָׁלַם לֵאמֹר צִאוּ הֲרֹר וְהִבִּיאוּ עֲלֵי־זֵית וְעֲלֵי־עֵץ שִׁמֹן וְעֲלֵי־הַדָּס וְעֲלֵי־תַמְרִים וְעֲלֵי־עֵץ עֵבֶת לַעֲשׂוֹת סֻכּוֹת כְּכַתוּב: וַיִּצְאוּ הָעָם וַיְבִיאוּ וַיַּעֲשׂוּ לָהֶם סֻכּוֹת אִישׁ־עַל־גֻּגְלוֹ וּבְחִצְרֵיהֶם וּבְחִצְרוֹת בֵּית הָאֱלֹהִים

נחמיה ט

תתנו

והיום וכו' הנבול רחושע' רא הפלתי לגם רחושע' והים בקעת לפנייהם רב' והים לרחצה הכהנים בו' והים עלהם מלמעלה' כל הטלילים הולכים אל הים והים: ודבר יא בקריאה וס' ועתה קום צא ודבר על לב עבדי' ומלאך י' דבר אל אלה' והיה המה הולכים והנה רכב איש' ואם תסיר מתוכך מוטה שלח אצבע ודבר' וכברתו מעשות דרכך מסצוא חפצך' ועתה יען עשותכם' סן שלש עשרה שנה לאשיהו בן אמון' אין קורא בצדק' ותקם את דברי יהונתן בן רכב ודבר אלהם כה אמר דריש פסוק' ועל הר סיני ידרת:

והרא את עני אבותינו במצרים ואת זעקתם
שמעת על ים סוף: ותתן אתה ומפתים בפרעה
ובכל עבדיו ובכל עם ארצו כי ידעת כי הזירו
עליהם ותעש להם שם כהיום הזה: והים בקעת
לפניהם ויעברו בתוך הים ביבשה ואת רדפיהם
השליכת במצולת כמו אבן במים עוים: ובעמוד
ענן הנחיתם יומם ובעמוד אש לילה להאיר להם
את הדרך אשר ילכו בה: ועל הר סיני ידרת
ודבר עמהם משמים ותתן להם משפטים ישירים
ותורות אמת חקים ומצות טובים: ואת שבת
קדשה הודעת להם ומצות וחקים ותורה צוית
להם ביד משה עבדך: ולחם משמים נתת להם
לרעבם ומים מסלע הוצאת להם לצמאם ותאמר
להם לבוא לרשת את הארץ אשר נשאת את ידך
לתת להם: והם ואבותינו הזירו וקשו את ערפם
ולא שמעו אל מצותיך: וימאנו לשמע ולא זכרו
נפלאותיך אשר עשית עמהם וקשו את ערפם
ותנו ראש לשוב לעבדתם במרים ואתה אלוה
סליחות חנון ורחום ארך אפים ורב חסד ולא
עזבתם: אף כי עשו להם עגל מסכה ויאמרו זה
אלהינו אשר הועלך מצרים ויעשו נאצות
גדולות: ואתה כרחמיה הרבים לא עזבתם במדבר
את עמוד הענן לאסר מעליהם ביומם להנחתם
בהדרך ואת עמוד האש בלילה להאיר להם ואת
הדרך אשר ילכו בה: ורוחך הטובה נתת
להשכילם ומנה לא מנעת מפיהם ומים נתת להם
לצמאם: וארבעים שנה כלכלתם במדבר לא
חסרו שלמתיהם לא בלו ורגליהם לא בצקו: ותתן
להם ממלכות ועממים ותחלקם לפאה ויירשו את
ארץ סיחון ואת ארץ מלך חשבון ואת ארץ עוג
מלך הבשן: ובניהם הרבית ככבבי השמים
ותביאם אל הארץ אשר אמרת לאבותיהם לבוא
לרשת: ויבאו הבנים ויירשו את הארץ ותכנע

לפניהם את ישיבי הארץ הכנענים ותתנם בידם
ואת מלכיהם ואת עממי הארץ לעשות בהם
כרצונם: וילכדו ערים בצורות ואדמה שמנה
כרמים וזיתים ועץ מאכל לרב ויאכלו וישבעו
וישמנו ויתעדנו בטובה הגדול: ומרו ומררו
בך וישלכו את תורתך אחרי גומם ואת נביאיך
הרגו אשר העידו בם להשיבם אליך ויעשו נאצות
גדולות: ותתנם בגז צרתם ויצרו להם זבועת
צרתם ויצקו אליך ואתה משמים תשמע וכרחמיה
הרבים נתת להם משיעים וישיעום מיד צריהם:
וכנחת להם ישובו לעשות רע לפניך ותעזבם ביד
אויביהם וירדו בהם וישובו ויצקו ואתה משמים
תשמע ותצילם כרחמיה רבות עתים: ותעד בהם
להשיבם אל תורתך והמה הזירו ולא שמעו
למצותיך ובמשפטיך חטאו בם אשר יעשה אדם
וחיה בהם ויתנו כתף סוררת וערפם הקשו ולא
שמעו: ותמשך עליהם שנים רבות ותעד בם
ברוחך ביד נביאיך ולא האזינו ותתנם ביד עמי
הארצת: וכרחמיה הרבים לא עשיתם כלה ולא
עזבתם כי אל חנון ורחום אתה: ועתה אלהינו
האל הגדול הנבון והנורא שומר הברית והחסד
אל ימעט לפניך את כל התלאה אשר מצאתנו
למלכינו לשרינו ולכהנינו ולנביאינו ולאברנינו
ולכל עמך מימי מלכי אשור עד היום הזה: ואתה
צדיק על כל הבא עלינו כי אמרת עשית ואנחנו
הרשענו: ואת מלכינו שרינו כהנינו ואבותינו לא
עשו תורתך ולא הקשיבו אל מצותיך ולעדותיך
אשר העידת בהם: והם במלכותם ובטובה הרב
אשר נתת להם ובארץ הרחבה והשמנה אשר
נתתה לפניהם לא עברו ולא שבו ממעלליהם
הרעים: הנה אנחנו היום עבדים והארץ אשר
נתת לאבותינו לאכל את פריה ואת טובה הגה

בלוד וס' לא בלו שלמותיכם מעליכם' כל מרב הדרך מאד' שלמותיהם לא בלד דעורא' כי הורשתו בלו עצמו: בצורות ב' כתיב כן פלו' קדמא וס' אנה אנחנו עלים אחינו' וילכדו ערים בצורת דיסורא: טוב בטוב מסוב יט בליש בקריאה וס' ויקח העבד עשרה גמלים מגמלי אדניו וילך' וקחו את אביכם ואת בתיכם ובואו אלי' וענייכם אל תחוס על כליכם' ולאביו שלח כזאת עשרה חמרים נשאים' ובתים מלאים כל טוב אשר לא מלאת ובורות' תזות אשר לא עבדת את אלהיך' וילך וסאל לקראתו' אם תאבדו ושמתם טוב הארץ' חסדי' אזכיר תהלותי' הנה עבדי דינו מסוב' ובואו ורגעו במרוס ציון ונהרו אל טוב י' ואפרים עלה מלומדי' ועתה בנותיכם אל תתנו' וילכדו ערים בצורות' בטוב צדיקים תעלו קדי' לולא האמנתי לראות בטוב' אשרי תבדו' טוב טעם דוערת' וברכך י' מציון: דאוינו' בקריאה וס' ומעולם לא שמעו' וישלח בהם נביאים' ותמשך עליהם:

אבן עזרא

רשי

כי הזירו' כי הרשעו עליהם כמו כי בדבר אשר זדו עליהם: סס' רנן בלעמ':
יומם' בכל יום ויום: ודבר' כמו ולדבר כמו סנחמך מן הסמים השמיים את קולו
ליסדך' לרעבם' מן רעב יאמ' לרעבם כמו מן צמא לצמאם: חסר נשאת את ידך'
בטובה כמו אשר נשאתי את ידי לתת חותה: במרי' בסביל מרי סלהם: בהדרך'
כמו בדרך: לפאה' כמו להיות לכד זוית אחת מוחלקים בלי להתערב עם בני
הארצות: ותכנע' והכנעת: ואתה מן השמי' תשמע' הית סומע: ותמשך עליה'
מפכת עליהם רחמים סלח להם חיתם: על כל הבא' על כל מעשה יסודך הרעים
חסר בלו עליהם הנה אנחנו עבדי' עליה סאנחנו מעלי' מם לכל האומות: ותבואתה
חזעיקך' ויצקו אליך: ותמשך עליהם' השנים הם השנוכות והטעם הארכת להם חולי יסובו: ביד נביאיך' כאילו רוחך בידם וברשותם: אלי ימעט לכניך' דבק
עם את הקרוב ולא עם התלחה כי אם את העצם דבר וכן את פני האנשים ותכנעו: עבדים

כי הזירו' כי הרשעו עליהם כמו כי בדבר אשר זדו עליהם: סס' רנן בלעמ':
יומם' בכל יום ויום: ודבר' כמו ולדבר כמו סנחמך מן הסמים השמיים את קולו
ליסדך' לרעבם' מן רעב יאמ' לרעבם כמו מן צמא לצמאם: חסר נשאת את ידך'
בטובה כמו אשר נשאתי את ידי לתת חותה: במרי' בסביל מרי סלהם: בהדרך'
כמו בדרך: לפאה' כמו להיות לכד זוית אחת מוחלקים בלי להתערב עם בני
הארצות: ותכנע' והכנעת: ואתה מן השמי' תשמע' הית סומע: ותמשך עליה'
מפכת עליהם רחמים סלח להם חיתם: על כל הבא' על כל מעשה יסודך הרעים
חסר בלו עליהם הנה אנחנו עבדי' עליה סאנחנו מעלי' מם לכל האומות: ותבואתה
חזעיקך' ויצקו אליך: ותמשך עליהם' השנים הם השנוכות והטעם הארכת להם חולי יסובו: ביד נביאיך' כאילו רוחך בידם וברשותם: אלי ימעט לכניך' דבק
עם את הקרוב ולא עם התלחה כי אם את העצם דבר וכן את פני האנשים ותכנעו: עבדים

נחמיה י

עמי הארצות ח' דמיני בקריאה בליש' וסי' ותנישו לכס כהנים' הלא חרעו' ויכינו המזבח' וככלות אלה נגשו' והתעורבו ורע הקדש' ארץ נדה היא' ותתנס ניד עמי' וכל הנבדל' ולעשות טו' וסי' נמסר לעיל בסיפ' סימן ח' למכור' מל בליש' בקריאה וסי' כקונה כמכור כמלה כלחה' וכל שכר ביום השבת למכור לא נקח' ומוכרים בשבת' מוזמנים ב' וחס' וסי' לעתים מוזמנים' יעמדו נא': ולהביא את בכורי חד סן' פסוקי' אית בהן כל כל וסלה במצעות וסי' ויאמר אם שמעו תשמעו לקול' מייתן

אנחנו עבדים עליה: ותבואתה מרבה למלכים
 אשר נתתה עלינו בחטאותינו ועל גויתנו משלים
 ובבהמתנו כרצונם וכצרה גדלה אנחנו:
 ובכל זאת אנחנו כרתים אמנה וכתבים ועל
 החתום שרינו לוינו כהנינו: ועל החתומים נחמיה
 התרשאת בן חכליה וצדקיה: שריה עזריה ירמיה:
 פשחור אמריה מלכיה: חטוש שבניה מלוד:
 חרם מרמות עבריה: דניאל גנתון ברוד: משלם
 אביה מימן: מעזיה בלגי שמעיה אלה הכהנים:
 והלויים וישוע בן-אזניה בנוי מבני
 חננד קרמיאל: ואחיהם שבניה הוריה קליטא
 פלאיה חנן: מיכא רחוב חשביה: זכור שרביה
 שבניה: הוריה בני בנינו:
 ראשי העם פרעש פחת מואב עילם ותוא בני:
 בני עוגר בבי: אדניה בנוי עדין: אטר חזקיה עוזר:
 חזקיה חשם בצי: חריף ענתות נובי: מנפיעש
 משלם הזיר: משיבאל צדוק ידוע: פלטיה חנן
 עניה: הושע חנניה חשוב: הלוחש פלחא שובק:
 רחום חשבנח מעשיה: ואחיה חנן ענין: מלוד
 חרם בענה: ושאר העם הכהנים הלויים השוערים
 המשררים הנתנים וכל הנבדל מעמי הארצות
 אל-תורת האלהים נשיתם בניהם ובנותיהם כל
 יודע מבין: מחזיקים על אחיהם אדיריהם ובאים
 באלה ובשנועה ללכת בתורת האלהים אשר נתנה
 ביד משה עבד האלהים ולשמור ולעשות את-
 כל מצות יחיה אדנינו ומשפטיו וחקיו: ואשר
 לא-נתן בנתנו לעמי הארץ ואת-בנותיהם לא נקח
 לבנינו: ועמי הארץ המביאים את הפקחות וכל-

שבר ביום השבת למכור לא-נקח מהם בשבת
 וביום קדש ונגש את השנה השביעית ומשא כל-
 יד: והעמדנו עלינו מצות לתת עלינו שליטת
 השקל בשנה לעבודת בית אלהינו: ללחם
 המערכת ומנחת התמיד ולעולת התמיד השבתות
 החדשים למועדים ולקרשים ולחטאות לכפר על
 ישראל וכל מלאכת בית אלהינו: והגדלות
 הפלנו על-קרבת העצים הכהנים הלויים והעם
 להביא לבית אלהינו לבית אבותינו לעתים מ
 מוזמנים שנה בשנה לבער על-מזבח יהוה אלהינו
 ככתוב בתורה: ולהביא את בכורי אדמתנו לה
 ובכורי כל-פרי כל-עץ שנה בשנה לבית יהוה:
 ואת בכרות בנינו ובהמתנו ככתוב בתורה ואת-
 בכורי בקרינו וצאנינו להביא לבית אלהינו
 לכהנים המשרתים בבית אלהינו: ואת-ראשית
 עריסתינו ותרומתינו ופרי כל-עץ תירוש ויצהר
 נביא לכהנים אל-לשפות בית-אלהינו ומעשר
 אדמתנו ללויים והם הלויים המעשרים בכל ערי
 עבדתנו: והיה הכהן בן-אהרן עם הלויים בעשר
 הלויים והלויים עליו את-מעשר המעשר לבית
 אלהינו אל-הלשכות לבית האוצר: כי אל-
 הלשכות יביאו בני-ישראל ובני הלוי את תרומת
 הדגן התירוש והיצהר ושם בלי המקדש והכהנים
 המשרתים והשוערים והמשררים ולא נעזב את-
 בית אלהינו: וישבו שרי-העם בירושלם ושאר
 העם הפילו גדלות להביא אחד מן-העשרה לשבת
 בירושלם עיר הקדש ותשע הירות בערים: ויברכו
 העם לכל האנשים המתנדבים לשבת בירושלם:

וחיה לבנם ח' וחיצנו פנות כל העם' רעב כי יהיה בארץ דמלכים' בהר מרום ישראל אשתלנו' אל ישיא אתכם חזקיהו דדה' הנה טפחות' וישתחוו לו כל מלכו' ראיתי
 כל נקמתם' ולהביא את בכורי: כלהו ספרים מסרה אשמעא דנסמר' פסוקי' אית בהו' כל כל וסלה באמצע ואחרים מסר' א וכד נחתית למנינא חזינא דאנינו חיד וחד
 מן טו' וול דכונת בעל חספה באסרו' פסוקי' אית בהן כל כל וסלה באמצע ודוק דאנינו' פסו'
 לחוד דאית בהו' כל כל באמצע ושאר טעות דאית בהו' כל וכל וכל בכל':

רשי

אבן עזרא

ותבואתה' של חרץ ישראל הרבה מעדני מאכלים למלכי האומות: אשר נתת
 עלינו' שהם מושלים בנו: ובכל זאת' ובכל הרעה הזאת הבאה עלינו אהבנו
 כורתיים חמנה להקבה להאמין ולכטוח בו: וכותבים' ואנחנו כותבים בספר
 לקבל מלכותנו עלינו למען תהיה לנו לעדות: ועל החתום' שרוב גדולים וחשובים
 שבנו חתומים על ספר קבלת המצוות להיות לנו לעדות: ועל החתומים' עתה
 מונה והולך החתומים בספר לעדות קבלת המצוות: כחמיה התרשאת' עם אחד
 הוא והוא שפרשתי דהתרשאת הוא חמיה ולמה נקרא שמו התרשאת' שהתיר לו
 חכמים לשמות יין של גוים לפי שהיה מסקה למלך: וכל הנבדל' הם הנדרים
 שנבדלו מתורת המים להיות דבוקי' ומחוברים א תורתם של סקבה ולשמור מצותי:
 על אחיהם' עם אחיהם: אדיריהם' גדולים שבהם: המרחות' הסחור':
 סבר' תבואה כמו בסבר אשר הם סוכרים: וביום קדש' של יום טוב: וכטוש
 את הסנה השביעית' כענין סחאמר וכשביעית תשמטנה ונטפתה: ומשא כל יד'
 השמטת מלוח בשביעית: וכל מלאכת בית אלהינו' לעשות מן כסף: הפלנו'
 כמה יביא כל אחד: קרבן העצים' תקרובת של עצי המערכה למוזבח: לבית
 אבותינו' שהוא בית קדושת אבותינו: ובכורי כל פרי עץ' בכורי של כל פרי כל
 האילן הם מדברי חכמים: נביא לכהנים אל לשכות' כי הם היו רגילים:

עבדים עליה' בעבודה: מרבה למלכים' הארץ הנא הפועלת: וכל
 זאת' רצה לומר בכל זאת הצרה חנו כולתים לעשות חמנה וקיום ללכת
 בתורת האלהים אשר נתנה ביד משה וסלה כתן מבנותינו לעמי הארץ:
 המקחות' עם דבר מן לקח כטעם ממכר' וסבר בחטים ושוערים' שליטת
 השקל' כסף על מחבת הסקל ללורך העיניים הנזכרים: על קרבן העצים'
 עגים חלקים הכהנים הלויים והעם לכרות להביא העצים לעתים מוזמנים והענין
 מפורסם בדברי חכמים: לבית אבותינו' פירו שתבנוהו: ולהביא את בכורי
 אדמתינו' כעומר וסתי הלחם: כל פריבל עץ' הם הנזכרים בפסוק כנסן ותאכה
 ורמון ושאר העצים והם שבעה מינים וכן אמרו חכמים אל חין מביאין בכורים אלה
 משבעת המינים בלבד כענין ולקחת מראשית כל פרי האדמה: וזאת בכורות בלוי
 ובהמתנו' רצה לומר בהמתנו בהמה טמאה כי אחרי כן בכורות בקרינו ואנחנו:
 ופרי כל עץ תירוש' כן הוא פרי תירוש וצהר: המעשרים' לקחי המעשר:
 בעשר' הראוי בהעשר' מבין הפעיל וכוונה ללכות בטן לכוותם הדרך והטע'
 בקחת המעשר והוא מעשר מן המעשר:

המעשרים בכל ערי עבודתינו' שמוטלים מעשרותיהם בכל ערי ישראל: בעשר' לשון בעשור: את מעשר המעשר' שהיו הלויים מעשרים מעשר מן המעשר ומביאים אותו
 לכהנים שלא היו עובדים את בית המקדש: אחר מן העשרה' שבישראל למען ישבו בירושלם לשמור העיר: תשע הירות' תשעה חלקים שבישראל: המעשרים אשר נדבה
 נחם אהבה להיה' ונבדלים בירושלם לשמור העיר מן האויבים: ואלה

נחמיה יג

תתקת

קדמו ח' בקריאה וס' על דבר אשר לא קדמו אתכם בלחם ונמנים' בלחמו קדמו נודד' קדמו שרים אחר נוננים' כי לא קדמו את בני ישראל בלחם דספרתי' קדמו עני' אשמרות: ושם היו לפניו ח' מן ז' פלין בטעם קרני פרה וירח בן יומו משרתו וס' ומרתם מחוץ לעיר' אלה הנחלות אשר נחלו' ושני אנשים שרי גדודים היו בן שאול' וישלח אשר על הבית ואשר על העיר דהוא' דגני מסלא את כל יושבי הארץ הזאת דקמיה' ואמרו אליך הנה נא לנו' והגותר לנשיא מזה ומזה דחוקאל' המשרתים

וַיִּשְׁמְרוּ מִשְׁמֶרֶת אֱלֹהֵיהֶם וּמִשְׁמֶרֶת הַטְּהָרָה 5
וְהַמְשָׁרִים וְהַשְּׁעָרִים כַּמִּצְוֹת דְּוִיד שְׁלֹמֹה בְּנוֹ :
כִּי בִימֵי דְוִיד וְאַסָּף מִקְדָּם רֹאשׁ הַמְשָׁרִים וְשִׁירֵי־
תְּהִלָּה וְהַזְּרוּת לְאֱלֹהִים : וְכָל־יִשְׂרָאֵל בִּימֵי זִרְבָבֶל
וּבִימֵי נַחְמִיָּה נִתְּנִים מִנְיוֹת הַמְשָׁרִים וְהַשְּׁעָרִים
דְּבָרֵי יוֹם בְּיוֹמוֹ וּמִקְדָּשִׁים לְלוֹיִם וְהַלְוִיִּם מִקְדָּשִׁים 5
לְבָנֵי אַהֲרֹן : בְּיוֹם הַהוּא נִקְרָא בְּסֵפֶר
מֹשֶׁה בְּאֹזְנֵי הָעַם וּנְמַצָּא כְּתוּב כּוֹ אֲשֶׁר לֹא־יָבוֹא
עִמּוֹנִי וּמוֹאָבִי בְּקֹדֶשׁ הָאֱלֹהִים עַד־עוֹלָם : כִּי לֹא
קָדְמוּ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּלֶחֶם וּבִמֵּים וַיִּשְׁכַּר עַל־וַי
אֶת־בְּלִעַם לְקַלְלוֹ וַיַּהֲפֹךְ אֱלֹהֵינוּ אֶת־הַקְּלָלָה
לְבִרְכָה : וַיְהִי כִשְׁמַעַם אֶת־הַתּוֹרָה וַיִּבְדִּילוּ כָל־
עַרְבֵי מִיִּשְׂרָאֵל : וּלְפָנַי מִזֶּה אֲלִישִׁיב הַכְּהֵן נִתְּוֹן 5
בְּלִשְׁכַת בֵּית אֱלֹהֵינוּ קְרוֹב לְטוֹבִיָּה : וַעֲשֵׂה לִּי
לְשִׁכְּה גְדוֹלָה וְשָׁם הָיוּ לְפָנַי נִתְּנִים אֶת־הַמִּנְחָה
הַלְּבוֹנָה וְהַפְּלִים וּמַעֲשֵׂר הַדֶּגֶן הַתִּירוֹשׁ וְהַיְצִהָר
מִצְוֹת הַלְוִיִּם וְהַמְשָׁרִים וְהַשְּׁעָרִים וְתַרְוֹמַת
הַכְּהֵנִים : וּבְכָל־זֶה לֹא הָיִיתִי בִירוּשָׁלַם כִּי בִשְׁנַת
שְׁלֹשִׁים וּשְׁתַּיִם לְאַרְתַּחְשַׁטָּא מֶלֶךְ־בָּבֶל בָּאתִי
אֶל־הַמֶּלֶךְ וּלְקִץ יָמַי נִשְׁאַלְתִּי מִן־הַמֶּלֶךְ : וְאָבֹא
לְיִרוּשָׁלַם וְאֶבְנֶנָּה בְּרַעַה אֲשֶׁר עָשָׂה אֲלִישִׁיב
לְטוֹבִיָּה לַעֲשׂוֹת לוֹ נִשְׁכָּה בְּחֻצְרֵי בֵּית הָאֱלֹהִים :
וַיַּרְע לִי מְאֹד וְאֲשִׁלִּיכָה אֶת־כָּל־כְּלֵי־בֵּית־טוֹבִיָּה
הַחוּץ מִן־הַלִּשְׁכָּה : וְאָמְרָה וַיִּטְהָרוּ הַלִּשְׁכוֹת
וְאֲשִׁיבָה שָׁם כָּלִי בֵּית הָאֱלֹהִים אֶת־הַמִּנְחָה
וְהַלְּבוֹנָה : וְאַדְרַעָה כִּי־מִנְיוֹת הַלְוִיִּם לֹא נִתְּנָה
וַיִּבְרַחוּ אִישׁ־לְשֹׁדְהוּ הַלְוִיִּם וְהַמְשָׁרִים עֲשִׂי

המלאכה: ואריכה את הסגנים ואמרה מדוע נעזב בית האלהים ואקבצם ואעמדם על עמדם: וכל יהודה הביאו מעשר הדגן והתירוש והיצהר לאוצרות: ואוצרה על אוצרות שלמיה הכהן וצרוק הסופר ופדריה מן הלויים ועל ידים חנן בן זכור בן מתניה כי נאמנים נחשבו ועליהם לחלק לאחיהם: זכרה לי אלהי על זאת ואל תמח חסדי אשר עשיתי בבית אלהי ובמשמריו: בימים ההמה ראיתי ביהודה דרכים גתות בשבת ומביאים הערמות ועמסים על החמרים ואף יין ענבים ותאנים וכל משא ומביאים ירושלם ביום השבת ואעיד ביום מכרם צד: והערים ישבו בה מביאים דאג וכל מכר ומוכרים בשבת לבני יהודה זכורו שלם: ואריכה את חרי יהודה ואמרה להם מה הדבר הרע הזה אשר אתם עשים ומחללים את יום השבת: הלא כה עשו אבותיכם ויבא אלהינו עלינו את כל הרעה הזאת ועל העיר הזאת ואתם מוספים חרון על ישראל לחלל את השבת: והי כאשר צללו שערי ירושלם לפני השבת ואמרה ויסגרו הדלתות ואמרה אשר לא יפתחום עד אחר השבת ומנערי העמדות על השערים לא יבוא משא ביום השבת: ולינו הרכלים ומכרי כל ממכר מחוץ לירושלם פעם ושתים: ואעידה בהם ואמרה אליהם מדוע אתם לנים נגד החומה אם תשנו יד אשלח בכם מן העת והוא לא יבאו בשבת:

את המלך דיוקלה דוד דדה' צאי לערי יהודה דויקבץ' ורם יאשיהו לבני העם צאן' ויאמר חרבונה אחד מן הסרסים' תהי נא אונק קשבת דעזרא' גם אני חצניערת' ויעש לו לשכה גדולה ושם היו לפניו ועמסים על החמרים' ומה חשדן וכני תורק ב' סנהק כו' משרתים: ההמה יב בקריאה וס' ויאמרו האנשים ההמה אלינו אנחנו' כי עד הימים ההמה היו בני ישראל' לכן כת אמר יי' על הנביאים' וכן תהיה סגפת הסוס הפרד ותמל' והיה כי תרבו ופריחם בארץ' בימים ההמה ילכו בית יהודה על לא אעשה אתכם כללה' יבאו בית ישראל' וגם על העברים ועל השפחות' אשר אשיב את שבות יהודה' ויחזקו עשרה אנשים' בימים ההמה ראיתי ביהודה דורכים גתות: צללו בקריאה וס' צללו כעמרת במים אדירים' לקל צללו שפתי יבא רב' ויהי כאשר צללו שערי ירושלם' חד בתורה חד בנביאים חד בכתובים:

אבן עזרא

ומשמרת הטהרה' הוא מנזר' חכמה וממסקלה רק בעבור חות הנדק והיא הה' האמצעית והפכו התנועות להרחיב הקריאה: כי בימי דוד ואסף מקדם' רצה לומר על מנהגם ותקונם למסוררים מקדם כן הפקידו אלה מסוררים תחתם: ולכני מזה' כי ויקודם זה ההכבל: ויעם לו לסכה גדולה' אלישיב העושה לטוביה ובלטכתו של טוביה היו שמים הענינים הנזכרים: מניית הלויים' סגה השם למת להם: לא נתנה' על אחת ידבר כי המלה מיוחדת מן הרבות והם מניית: ואזכרה' פועל נגזר מן חוצרות והטע' הפקדתי גזבר עליה: ואעיד ביום מכרם צד' הראוי ואעיד בס: מביאים דאג' החלף עין הפועל וכן וקאם שאן: והי כאשר צללו שערי ירושלם' מענין כל והטעם הנעת הצל אל השערים: לא יבא משא' פי' שלא יבאו הדוכלים הם הסוחרים מערבים ענינים רבים' על כן מערב הדברים נקרא רכיל: אם תשנו' אם תלכו סס פעם פניית: יד אשלח בכם' להכות און להרוג אתכם: מטהרים

צוד מביאים דגים למכור: והי כאשר צללו' כאשר נטו הצללים של ערב שבת בשערים צויתי לסגור דלתות העיר שלא יפתחו עד לאחר השבת שלא יבואו הדוכלים בעיר למכור סחורתם כדי שלא יחללו ישראל את השבת על ידיהם: ולינו' והי לנים הדוכלים והסוחרים ביתם השבת מחוץ לירושלם כעם אחת ופתי פעמים כדי שיבאו בני ישראל לפתוח השערים ולקנות מהם בשבת: ואמרה אליהם' התרתי באותם הדוכלים: אם תשנו' אם תמוספו לעשות פעם פנייה: מן העת' מן חלומים והלאה לא יבאו ביום השבת:

רשי

פניית' כמו ממת: ומקדישים ללוים' והיו נתנים המעשר ללוים והם היו נוטלים מעשר מן המעשר ונתנים לכהנים: כל ערכ' כל מערכת האומות כמו ונס ערב רב עלה אחת: ולפני מזה' ומקודם לכן: קרוב לטוביה' חותה אלישיב הכהן היה קרוב לטוביה חברו של סנבלט וכתן סס הכהן כליו של טוביה: ויעם' אלישיב: לפנים' סס היו נמנים קודם שבאתי לירושלם: מנות הלויים' מתנות הדאיות ללוים: ובכל זה' ובכל המעשה הזה בחתי אל המלך וחזרתי לבבל: כשחלתי' סנתן לי רשות לעלות לירושלם ולחזור: ואמרה' צויתי לטהר ויטהרו הלשכות ונג': מניית' מנות: לא נתנה' שלא נתנו ישראל סס המתנות ועל כן ברחו והלכו להם חנה וזכה לשאול מתנותם ולא היו עוסקים כל כך בעבודתם: ואקבצם' קבצתי את הכהנים והלוים להעמידם על נוסמותם בעבודתם וכל ישראל היו מביאים להם סס מתנותם כי נאמנים היו לחלוק המתנות ביניהם: הערמות' אלומות של תבואה: ואעיד' העידתי בהם שלא לעשות: ביום מכרם צד' ביום סהת פוכרים מוזן וכיד ציד כמו ויתן להם דדה לדרך: והזורים' סוחרים של צוד מביאים דגים למכור: והי כאשר צללו' כאשר נטו הצללים של ערב שבת בשערים צויתי לסגור דלתות העיר שלא יפתחו עד לאחר השבת שלא יבואו הדוכלים בעיר למכור סחורתם כדי שלא יחללו ישראל את השבת על ידיהם: ולינו' והי לנים הדוכלים והסוחרים ביתם השבת מחוץ לירושלם כעם אחת ופתי פעמים כדי שיבאו בני ישראל לפתוח השערים ולקנות מהם בשבת: ואמרה אליהם' התרתי באותם הדוכלים: אם תשנו' אם תמוספו לעשות פעם פנייה: מן העת' מן חלומים והלאה לא יבאו ביום השבת:

נחמיה יג

כִּדְבַר זֶה וְזֶה בִּקְרַת יִשְׂרָאֵל חָנְנִי אֱלֹהִים כַּחֲסֻדְךָ עָנְנִי כִּי טוֹב חֲסֻדְךָ וְיִזְכְּרֵנוּ בְּרִיתוֹ וְנִחַםנוּ הַלְלֵהוּ כְּרַב נִדְלוּ כִּי אִם הוֹנָה וְרָחֵם וְחוֹסֶה עָלַי כְּרַב חֲסֻדְךָ וְחָד וְכֹרֵב וְחָס אֲשֶׁר נִמְלַם כְּרַחֲמֶיךָ וְכֹרֵב חֲסֻדְךָ הַלּוֹא ט' מֵלֹא בְּכַתּוּב וְסִי הַלּוֹא מִשְׁנֵאִין י" אֲשֶׁנֶּא הַלּוֹא יִתְעוּ זֶרְשִׁירֵעִי הַלּוֹא שְׁמַעַת בְּתִי הַלּוֹא צִוִּיתִי אֶת הַנְּעָרִי הַלּוֹא הֵם כְּתוּבִים דְּסִגְלַת אֲסִתֵּךְ הַלּוֹא בִּירְאֵת אֱלֹהֵינוּ תִּלְכּוּ הַלּוֹא כֹה עָשׂוּ אֲבֹתֵיכֶם דְּסוּף סִיפְרָא הַלּוֹא עַל אֱלֹהֵי חֲטָא שְׁלֵמָה דְּסוּף סִיפְרָא הַלּוֹא תֵּאֲנַף בְּגוֹ עַד כְּלָה זֶלְאֵל

וְאָמְרָה לְלוֹיִם אֲשֶׁר יָחִיו מִשְׁהָרִים וּבָאִים שְׂמָרִים
 הַשְּׂעָרִים לְקֹדֶשׁ אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת גַּם זֹאת זְכָרָה לִי
 אֱלֹהֵי וְחוֹסֶה עָלַי כְּרַב חֲסֻדְךָ גַּם בְּיָמֵי הַהֵם
 רִאֲוִיתִי אֶת הַיְהוּדִים הַשִּׁיבוּ נְשִׁימ אֲשֶׁר דִּוְרִית
 עֲמוּנֹת מוֹאבִיּוֹת וּבְנֵיהֶם חֲצִי מְדַבֵּר אֲשֶׁר דִּוְרִית
 וְאֵינֶם מְבִירִים לְדַבֵּר יְהוּדִית וְכִלְשׁוֹן עִם וְעִם
 וְאָרִיב עִם וְאֶקְלָלִם וְאֶכְפֹּר מֵהֶם אֲנָשִׁים וְאֶמְרֹטֵם
 וְאֲשַׁבְּעֵם בְּאֱלֹהִים אִם תִּתְּנוּ בְּנִיתֵכֶם לְבְנֵיהֶם
 וְאִם תִּשְׁאוּ מִבְּנֵיהֶם לְבְנֵיכֶם וְלָכֶם הַלּוֹא עַל-
 אֱלֹהֵי חֲטָא שְׁלֵמָה מִלֶּךְ יִשְׂרָאֵל וּבְגוֹיִם הַרְבִּיִם לֹא-

הָיָה מֶלֶךְ כְּמָהוּ וְאֶהוּב לְאֱלֹהֵינוּ הָיָה וְיִתְּנֵהוּ אֱלֹהִים
 מֶלֶךְ עַל כָּל יִשְׂרָאֵל גַּם אֹתוֹ חֲטִיאוּ הַנְּשִׁימ
 הַנְּכָרִיּוֹת וְלָכֶם הַנְּשַׁמַּע לַעֲשׂוֹת אֶת כָּל הַרְעָה
 הַגְּדוֹלָה הַזֹּאת לְמַעַל בְּאֱלֹהֵינוּ לְהַשִּׁיב נְשִׁימ
 נְכָרִיּוֹת וּמִבְּנֵי יוֹדֵעַ בֶּן אֲלִישִׁיב הַכֹּהֵן הַגְּדוֹל
 חָתָן לְסַנְבַּלַּט הַחֹרֵנִי וְאֶבְרִיחֵהוּ מֵעָלַי זְכָרָה לָהֶם
 אֱלֹהֵי עַל גְּאֵלֵי הַכְּהֵנָה וּבְרִית הַכְּהֵנָה וְהַלּוֹיִם
 וְסִהְרָתִים מִכָּל נֶכֶד וְאֶעֱמִידָה מִשְׁמְרוֹת לְכַהֲנִים
 וְלְלוֹיִם אִישׁ בְּמַלְאכְתּוֹ וְלִקְרָבָן הַעֲצִים בְּעֵתִים
 מְזַמְנֹת וּלְבָבוֹרִים זְכָרָה לִי אֱלֹהֵי לְטוֹבָה

שְׁמַחַת פְּסוּקֵי דְעוֹרָא שֶׁשׁ מֵאוֹת וּשְׁמוֹנִים וּשְׁמוֹנֶה עָשָׂר
 וְשִׁיבַת תְּרַמָּה וְחִצּוֹ וּבִין עֲלִית הַפְּגָדָה

רשי

אבן עזרא

הַשְּׂעָרִים הָיָה מִתְּהַרִים וְאֶקְלָלִם הוּא הַחֲרָם וְהַנְּדוּ וְהַטְּעַם הַחֲרָמִיתִים
 בְּדִיתִי וְחֲשַׁבְעִים לְעַם יִשְׂרָאֵל לְכַלְתִּי הַחֲמַתָּן כְּהֵם וְלָכֶם הַנְּשַׁמַּע יִתְכַן שֶׁהוּא
 בְּפַעַל מִן הַעֲמִיד סִימָן הַמְּדַבְּרִים בְּעַד עֲבָרָם וְהוּא הַקְּרֹב זְכָרָה לָהֶם לְתַת לָהֶם
 שְׂכָרָם עַל הַנְּגַחֲלִים מִן הַכְּהֵנָה וּנְגַחֲלִים מִכְּרִית הַכְּהֵנָה וְהַלּוֹיִם בְּקַחְתֶּם נְשִׁים
 כְּכַרְיֹת גַּם הַכְּהֵנָה עַל מִשְׁקַל תַּחֲמִי כְּבִיָּה וְהֵם כְּדִמּוֹת פְּעוּלֵי בְּעִין
 דִּק בְּגַלֵּל הַחֲלֵף שֶׁהוּא חוֹת הַגְּרוֹן לְקִדּוּהוֹן לְהַרְחִיב מִקְרָחוֹ וְטַעַם גַּחֲלֵי כְּטַעַם
 מִתְּמִי וְלִקְרָבָן בְּעֵבֶר קְרָבָן הַעֲצִי שֶׁסִּדְרָתִי לְהַבִּיא הַכְּהֵנִי וְהַלּוֹיִם וְהַעֲצִים לְעֵתִים
 אֲצִמְיָם וְכַעֲבוֹר הַבְּכוֹרִים שְׁמִיתִי לְהַבִּיא לְבֵית יי זְכָרָה לִי אֱלֹהֵי לְטוֹבָה

הַשְּׂעָרִים הָיָה מִתְּהַרִים וְאֶקְלָלִם הוּא הַחֲרָם וְהַנְּדוּ וְהַטְּעַם הַחֲרָמִיתִים
 בְּדִיתִי וְחֲשַׁבְעִים לְעַם יִשְׂרָאֵל לְכַלְתִּי הַחֲמַתָּן כְּהֵם וְלָכֶם הַנְּשַׁמַּע יִתְכַן שֶׁהוּא
 בְּפַעַל מִן הַעֲמִיד סִימָן הַמְּדַבְּרִים בְּעַד עֲבָרָם וְהוּא הַקְּרֹב זְכָרָה לָהֶם לְתַת לָהֶם
 שְׂכָרָם עַל הַנְּגַחֲלִים מִן הַכְּהֵנָה וּנְגַחֲלִים מִכְּרִית הַכְּהֵנָה וְהַלּוֹיִם בְּקַחְתֶּם נְשִׁים
 כְּכַרְיֹת גַּם הַכְּהֵנָה עַל מִשְׁקַל תַּחֲמִי כְּבִיָּה וְהֵם כְּדִמּוֹת פְּעוּלֵי בְּעִין
 דִּק בְּגַלֵּל הַחֲלֵף שֶׁהוּא חוֹת הַגְּרוֹן לְקִדּוּהוֹן לְהַרְחִיב מִקְרָחוֹ וְטַעַם גַּחֲלֵי כְּטַעַם
 מִתְּמִי וְלִקְרָבָן בְּעֵבֶר קְרָבָן הַעֲצִי שֶׁסִּדְרָתִי לְהַבִּיא הַכְּהֵנִי וְהַלּוֹיִם וְהַעֲצִים לְעֵתִים
 אֲצִמְיָם וְכַעֲבוֹר הַבְּכוֹרִים שְׁמִיתִי לְהַבִּיא לְבֵית יי זְכָרָה לִי אֱלֹהֵי לְטוֹבָה

נַשְׁלַם פִּירוּשׁ סֵפֶר עוֹרָא

נַשְׁלַם פִּירוּשׁ סֵפֶר עוֹרָא